

ПОРАДНИК СТРІЛЬЦЯ

**ПОРАДНИК
ЗІ СТРІЛЕЦЬКОЇ СПРАВИ**

**5,45 мм автомати АК
(АК-74, АКС-74, АК-74Н, АКС-74Н)
та 5,45 мм ручні кулемети РКК
(РКК-74, РККС-74, РКК-74Н, РККС-74Н)**

м. Львів – 2015

Цей порадник розроблено у відповідності до вимог Російсько-українського словника для військовиків (авторський колектив у складі: Бурячок А., Демський М., Якимович Б.), виданого у Києві військовим видавництвом «Варта» в 1995 році та рекомендованого Міністерством оборони України, а також навчального наочного посібника «Основи захисту Вітчизни. Комплект плакатів з вогневої підготовки», рекомендованого Міністерством освіти і науки України в 2006 році.

Порадник призначено для підготовки українських військовиків, озброєних 5,45 мм автоматами АК та 5,45 мм ручними кулеметами РКК, а також для використання у навчальних закладах України.

За редакцією полковника С. П. Рудюка.

Рецензенти:

кандидат військових наук, генерал-майор Кравчук Л.В.

кандидат технічних наук, полковник Присяжнюк М.М.

Подяка українським патріотам, завдяки яким Порадник побачив світ:

- Володимир Червінчаку
- Юрію Кривавичу
- Олександру Королю
- Любомиру Юзьківу
- Роману Квасниці
- Ярославу Гнідю
- Ігорю Мельнику
- Ігорю Сенику
- Мирославу Солдату
- Павлу Кіху
- Олегу Ільківу та ГО ВПВ "Патріот"

Українське мистецтво влучного стріляння

Предки наші були мужніми воїнами і влучними стрільцями. Це про них з жахом говорив давньоюдейський пророк:

"Ось Я приведу іздалека народа
на вас,
о доме Ізраїлів, - каже
Господь, -
це сильний народ, стародавній
це люд,
люд, що мови його ти не знаєш,
і не розумієш, що він
говоритиме.
Його сагайдак, як відчинений
гріб,
усі хоробрі вони".
(Книга пророка Єремії 5.15,16).

Цю хоробрість наслідували й герої давньоукраїнського епосу
"Слово о Полку Ігоревім":

"...луки у них натягнені,
тули¹ отворені,
шаблі нагострені".

Яр-тур Всеволод стоїть у битві й

"...прище на воїв стрілами",

а Ярослав Галицький Осмомисл

"стріляє з отчого стола
салтанів
за землями".

Вправними стрільцями з лука були й запорозькі козаки, а найславніші козацькі гетьмани початків Козаччини – Дмитро (Байда) Вишневецький і Петро Сагайдачний зображені давніми живописцями із луками й стрілами.

З поширенням в Україні вогнепальної зброї рушниця стала основною зброєю козака. "Зброя їх – рушниця і шабля, інші мають короткий спис і стріли, але рідше...", – писав про козаків польський вчений Шимон Старовольський у 1628 році. Папський посол Карло Гамберіні у 1584 році відзначав: "Зброя їх – шаблі і кілька рушниць, з яких вони ніколи не хиблять". Військовий інженер на польській службі француз Гійом де Боплян зауважив: "...вони дуже добре стріляють з рушниць, своєї звичайної зброї, і твердо боронять свої позиції".

Посла Венецької республіки Альберта Віміні, який відвідав Україну в 1650 році, вразило стрілецьке мистецтво козаків, воїнів витривалих і дисциплінованих та великих майстрів воювати: "Мені траплялося бачити, як вони кулею гасять свічку, відбиваючи нагар так, що можна подумати, ніби це зроблено за допомогою щипців".

Офіцери союзної Війську Запорозькому шведської армії у своїх спогадах про воєнну кампанію 1709 року теж високо оцінили стрілецьку вправність козаків.

¹Тули - сагайдаки

Зокрема швед Пітер Петре згадував, що "...козаки мали гарні тягнені рушниці", з яких стріляли "на ворога в лісі сидючи і завдали йому значних втрат". Ця обставина, що українські козаки стріляли сидючи, не мало дивувала шведа, хоч він і визнав, що цей спосіб "зовсім добрий".

Інший шведський офіцер Фрідріх Вейге про козаків написав, що "...вони добрі вершники, б'ються також пішо...стріляють тягненими рушницями дуже доладно і тому мають славу найліпших вояків поміж усіх". Про початок бою під Полтавою Вейге розповідав так: "Наші запорожці знищили своїми тягненими рушницями багато московської піхоти, так що вона скоро потім ...відступила через зарості...".

У запорожців справді були такі майстерні стрільці, рівних яким не було в світі. Їх називали пластунами.

Колискою пластунів була піхота. Воювати козакові без коня там, де блукав степами наїзник-ординець, було можливо тільки пристосовуючись до місцевості і виробляючи прийоми прихованих, ніким не зауважених рухів. Тому обережність, бачність, гострий слух і бистрий розум вироблялися у пластунів самим життям. Щоб не спіткати смерть, або не потрапити в полон, треба було знайти відповідний вихід з несприятливого становища, а для цього треба було думати, "розмислювати" як говорили пластуни. Козак із нерозумною головою не надавався на пластуна. Тільки від поєднання думаючої голови з витонченими зором, слухом, холонокровністю і виваженістю виходив добрий пластун.

З іменем пластуна прийнято було, звичайно, пов'язувати образ поодинокого воїна, який діяв на свій страх і ризик. Але цим тільки виділялися індивідуальні якості пластуна, його вміння діяти самостійно, без наказу чи підштовхування там, де могли зустрітися на кожному кроці пастка, несподіванка і страх, який сковує людину. При таких якостях пластун був, поза тим, надзвичайно товариською людиною, яка високо цінувала спілку, товариство собі подібних. Почуття товарищескості було розвинуте в пластунів надзвичайно. Найчастіше пластуни діяли на спілку з товаришами. У залоги, стежі, у розвідку в місця перебування ворога, на полювання в мирний час – пластуни ходили парами або групами, і, якщо за умовами обстановки, попадали в ізольоване становище, то кожен з них старанно наглядав за іншим, щоб вчасно прийти йому на допомогу. Тому в старих пластунів часто зустрічалося побратимство. Пластуни обмінювалися нашийними хрестами, ставали ніби братами і скрізь підтримували один одного і стояли один за одного горою.

Все, що так вражало тих, хто бачив пластунів у дії, виробилося життям, шляхом практики і переданням від одних пластунів до інших як прийомів бойової техніки, так і товариських традицій, пластунської організації.

На Запорозькій Січі був окремий Пластунівський курінь. У ньому старі досвідчені пластуни передавали свій досвід спеціально відібраний, з-поміж багатьох претендентів, молоді. Не кожен бажаючий міг стати пластуном. Для того треба було мати не тільки бажання навчатися, але й відповідні фізичні та психічні якості, вроджений хист до спостереження, стеження, стрільання.

Після знищення російськими військами у 1775 році Січі бойове мистецтво пластунів не зникло. Воно знайшло свій подальший розвиток на Кубані, куди переселилися колишні запорожці. Там воно знову розквітло буйним цвітом в умовах постійної партизанської війни з горянами. Пластуни брали участь у всіх війнах, до яких залучалося Кубанське козацьке військо.

Особливо цінні вони були як прекрасні стрільці. Такими вони ставали внаслідок постійних стрілецьких вправ, а ще більше завдяки полюванню на диких звірів: кабанів, кіз, оленів, вовків. При цьому вироблялися такі необхідні для пластуна якості, як холонокровність і терплячість. Пластуни вміли і вдень і вночі влучно стріляти "на хруст", тобто на звук від шуму, або шурхоту, який було чути від руху тварин або людей в очеретах, чагарниках чи бур'янах, тобто попадали в предмет, невидимий оку, лише за допомогою звичайного слуху.

Дуже часто пластуни показували не тільки свою спритність і воєнне мистецтво, але також і надзвичайну твердість духу, самовідданість, відвагу, хоробрість та інші ознаки особливого героїзму. Це були мужні воїни, які сміливо дивилися в очі смерті і без вагань підставляли свої груди на захист товариша, або співвітчизника.

Воєнну спадщину пластунів перебрали військовики українських збройних формацій національно-визвольного руху українського народу ХХ століття: легіону Українських Січових Стрільців, Дієвої Армії Української Народної Республіки, Української Галицької Армії, Карпатської Січі, Дружин Українських Націоналістів, Поліської Січі, Першої і Другої дивізій Української Національної Армії, Української Повстанської Армії та інших.

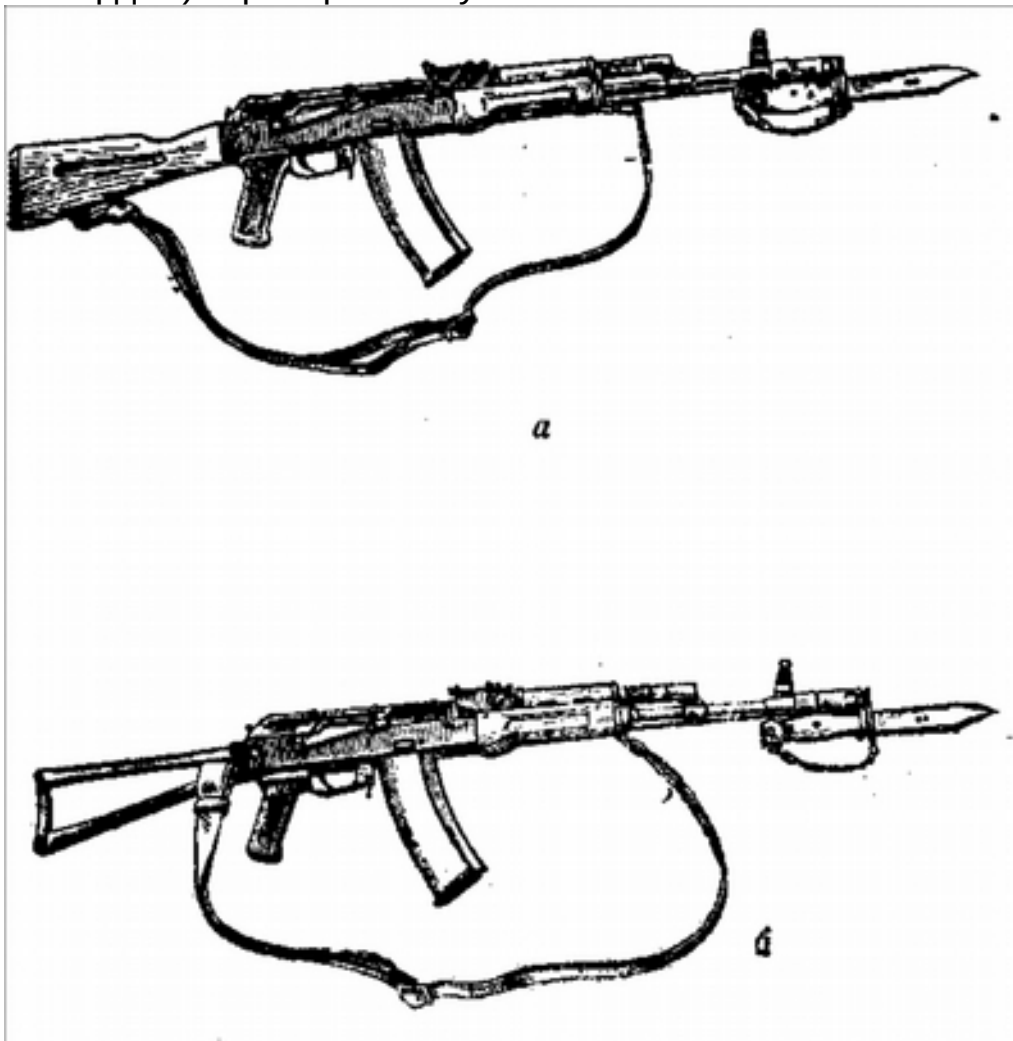
Наш обов'язок – своїми бойовими подвигами примножити предківську славу. А ворожу славу – загнати, як пса, під лаву!

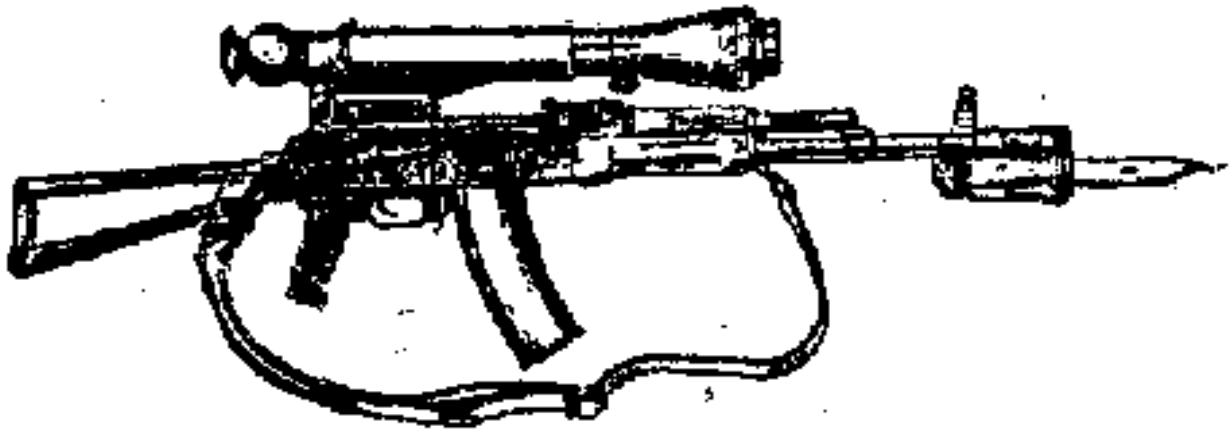
ЧАСТИНА ПЕРША**БУДОВА АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА), КОРИСТУВАННЯ НИМИ
ДОГЛЯД І ЗБЕРЕЖЕННЯ****Розділ І****ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ****ПРИЗНАЧЕННЯ Й БОЙОВІ ВЛАСТИВОСТІ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)**

1. 5,45 мм автомат АК (мал. 1) є індивідуальною зброєю, а 5,45 мм ручний кулемет РКК (мал. 2) є зброєю стрілецького відділення (рою). Вони призначені для знищення здалека ворогів та ураження їх вогневих засобів. Для ураження ворогів у рукопашному бою до автомата приєднують багнет-ніж.

Для стрільби і спостереження в умовах природного нічного освітлення до автоматів АК-74Н, АКС-74Н і кулеметів РКК-74Н, РККС-74Н* приєднують нічний стрілецький мірник універсальний (НСПУ).

2. Для стрільби з автомата (кулемета) застосовують набої зі звичайними (із сталевим осердям) і трасерними кулями.

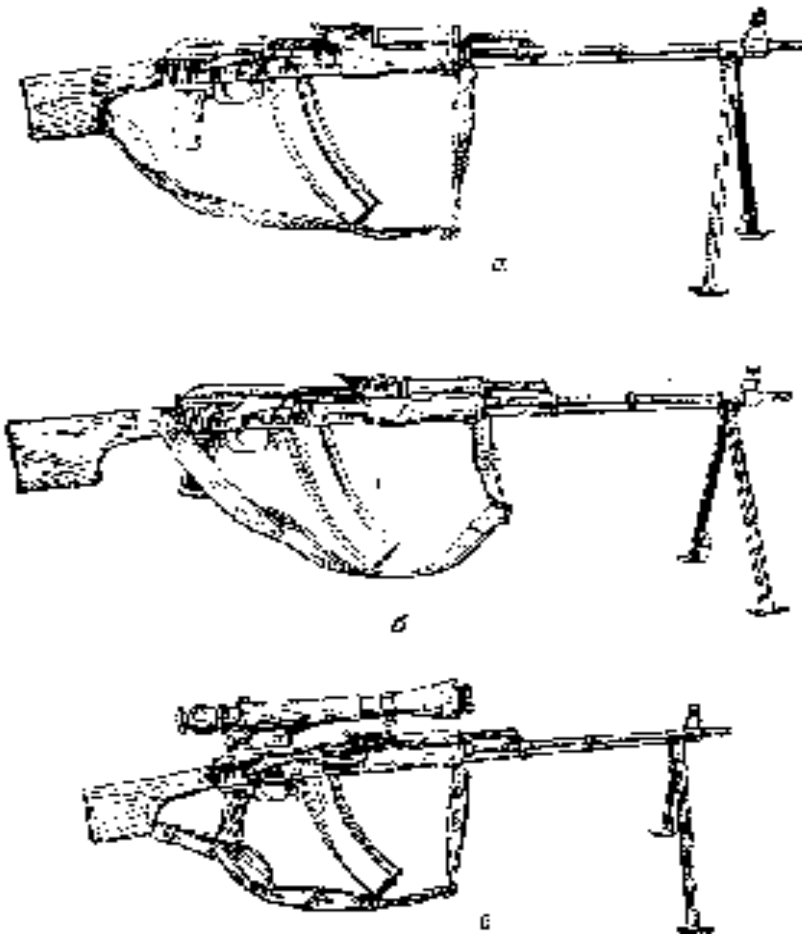

Мал. 1. Загальний вигляд 5,45-мм автомата АК:
 а – з постійним прикладом (АК-74); б – зі складаним прикладом (АКС-74); в – з постійним прикладом та нічним мірником** (АК-74Н);
 г – зі складаним прикладом та нічним мірником (АКС-74Н)

*Додаткові літери у скороченому найменуванні автомата (кулемета) означають: «Н» – з нічним мірником; «С» – зі складаним прикладом.

**Українські козаки не казали «целиться», «прицеливаться» (рос.), а «міряти», «примірятися». Звідси й «мірник» – прилад, яким стрільці «міряють» до цілі. Згідно Словника української мови, впорядкованого Б.Грінченком і виданого у Києві в 1908 році.

Мал. 2. Загальний вигляд 5,45-мм ручного кулемета РКК:

а – з постійним прикладом (РКК-74); б – зі складаним прикладом (РККС-74); в – з нічним мірником РКК-74Н); у РККС-74Н ремінь приєднується так само, як у РККС-74

Із автомата (кулемета) ведуть автоматичний або поодинчий вогонь. Автоматичний вогонь є основним родом вогню; його ведуть короткими (до 5 пострілів) і довгими (з автомата до 10 пострілів, з кулемета – до 15 пострілів) чергами і безперервно. Під час стрільби набої подаються з коробчастого магазину

ємністю: у автомата – на 30 набоїв, у кулемета – на 45 набоїв. Магазины автомата й кулемета взаємозамінні.

Мірникова дальність стрільби з автомата (кулемета) – 1000 м. Найбільш дійсний вогонь по наземних цілях: у автомата – на віддалі до 500 м, у кулемета на віддалі до 600 м, а по літаках, вертолетах і парашутистах у автомата й кулемета на віддалі до 500 м. Зосередженим вогнем із автоматів і кулеметів по наземних групових цілях стріляють на відстані до 1000 м.

Дальність прямого пострілу: у автомата по грудній постаті – 440 м, по рухомій постаті – 625 м; у кулемета по грудній постаті – 460 м, по рухомій постаті – 640 м.

Темп стріляння – близько 600 пострілів за хвилину.

Бойова швидкострільність: під час стрільби чергами з автомата – до 100, із кулемета – до 150 пострілів за хвилину; під час стріляння поодинчими пострілами з автомата – до 40, з кулемета – до 50 пострілів за хвилину.

Вага автомата без багнета з пластмасовим магазином, спорядженим набоями: АК-74 – 3,6 кг; АК-74Н – 5,9 кг; АКС-74 – 3,5 кг; АКС-74Н – 5,8 кг. Вага багнета з піхвами – 490 гр.

Вага кулемета з магазином, спорядженим набоями: РКК-74 – 5,46 кг; РКК-74Н – 7,76 кг; РККС-74 – 5,61 кг; РККС-74Н – 7,91 кг.

Інші відомості про автомати (кулемети) наведено у додатках 1–6.

Поняття про будову автомата (кулемета) і роботу його частин

3. Автомат (кулемет) складається з таких основних частин і механізмів (мал. 3):

- цівки з цівковою скринькою, націльним пристроєм, прикладом і пістолетною ручкою;
- накривки цівкової скриньки;
- замкової рами з газовим поршнем;
- замка;
- зворотного механізму;
- газової трубки з надложем;
- розбивно-спускового механізму;
- підцівника;
- магазина.

Крім того, у автомата є дулове гальмо-компенсатор і багнет, а у кулемета – пламенегасник і підпора.

До комплекту автомата (кулемета) входять: приладдя, ремінь і сумка (у кулемета дві сумки) для магазинів; до комплекту автомата (кулемета) зі складаним прикладом, крім того, входить чохол для автомата (кулемета) з кишенею для магазину, а до комплекту автомата (кулемета) з нічним мірником входить також нічний стрілецький мірник універсальний (НСПУ), чи інші, новіших зразків.

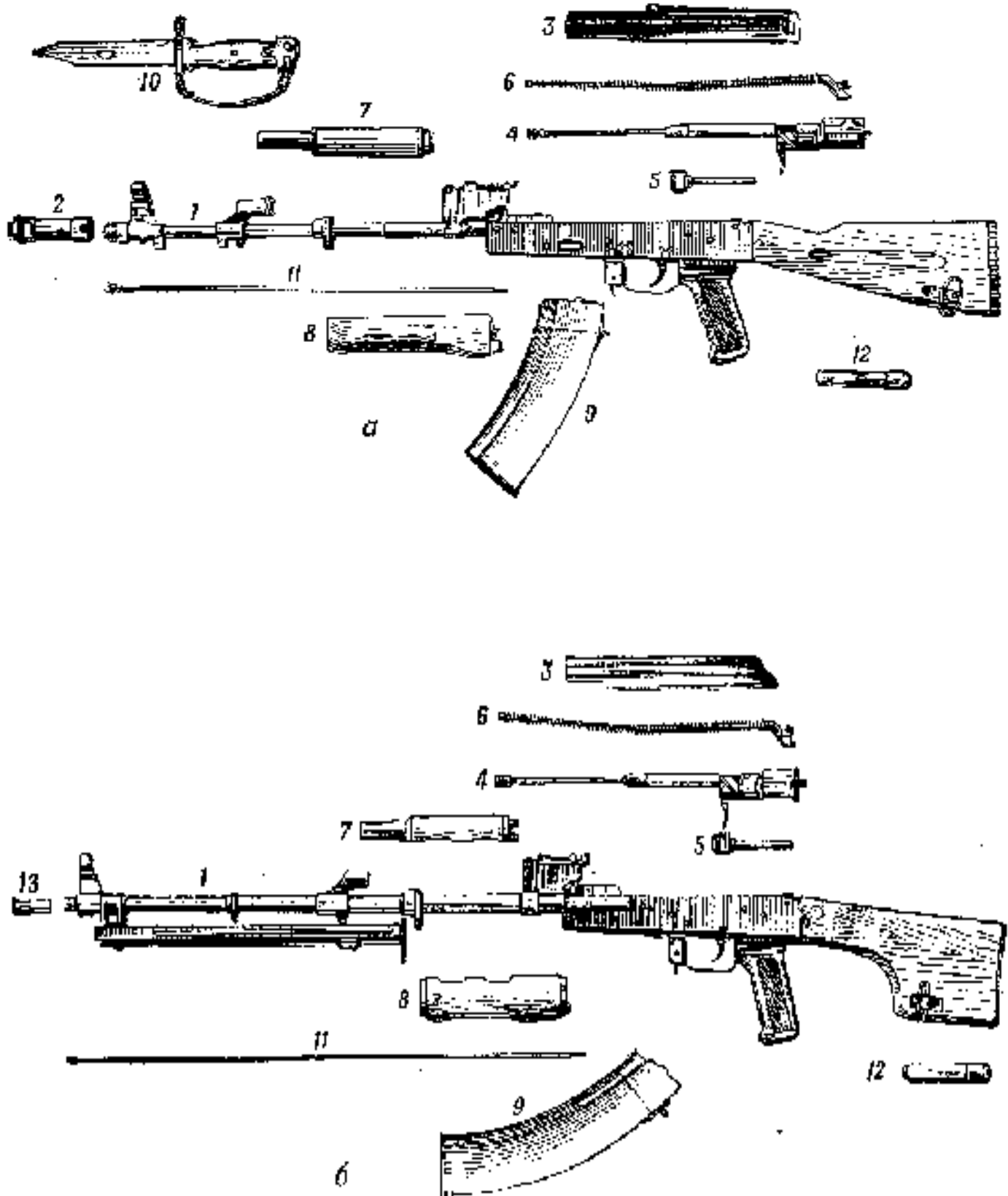
4. Автоматична дія автомата (кулемета) ґрунтується на використанні енергії порохових газів, що відводяться з каналу цівки до газової камери.

Під час пострілу частина порохових газів, що прямують за кулею, надходить через отвір у стінці цівки в газову камеру, тисне на передню стінку газового поршня й відкидає поршень та замкову раму з замком у заднє положення. Під час відходу замкової рами назад, замок відчиняється, виймає з набійника гільзу й викидає її назовні, замкова рама стискає зворотну пружину й зводить курок (ставить його на звід автоспуску).

У переднє положення замкова рама з замком повертається під дією зворотного механізму, замок при цьому досилає черговий набій із магазину в набійник і зачиняє канал цівки, а рама замка виводить шептало автоспуску з-під зводу автоспуску курка. Курок стає на бойовий звід. Замок зачиняється при поверті праворуч навколо поздовжньої осі, в результаті чого бойові виступи замка заходять за бойові упори цівкової скриньки.

Якщо перевідник встановлено на автоматичний вогонь, стрільба триватиме доти, доки натиснуто спусковий гачок і в магазині є набої.

Якщо перевідник встановлено на поодинчий вогонь, при натисканні на спусковий гачок буде лише один постріл: для наступного пострілу треба відпустити спусковий гачок і натиснути на нього знову.

Мал. 3. Основні частини автомата (кулемета) та його приладдя:

а – автомата; б – кулемета;

1 – цівка з цівковою скринькою, розбивно-спусковим механізмом, націльним пристроєм, прикладом та пістолетною ручкою, а у кулемета з підпорою; 2 – дулове гальмо-компенсатор; 3 – накривка цівкової скриньки; 4 – замкова рама з газовим поршнем; 5 – замок; 6 – зворотний механізм; 7 – газова трубка з надложем; 8 – підцівник; 9 – магазин; 10 – багнет-ніж; 11 – шомпол; 12 – пенал приладдя; 13 – пломенегасник

РОЗБІР І СКЛАДАННЯ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

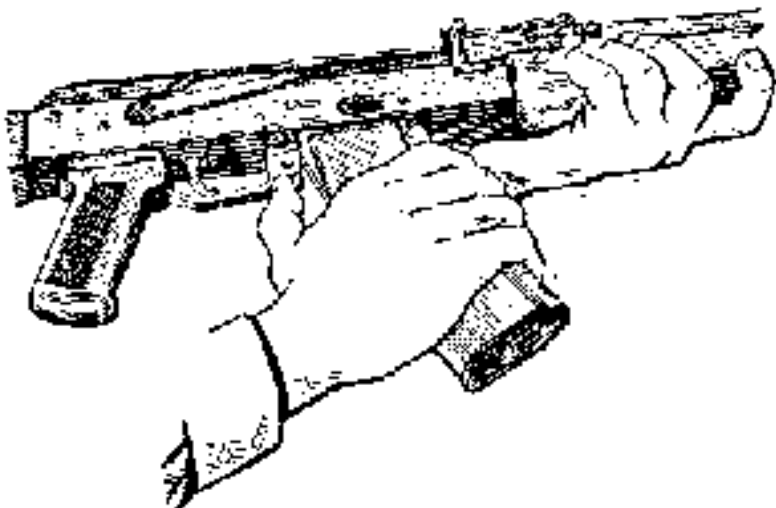
5. Розбір автомата (кулемета) може бути неповним і повним: неповний – для чищення, змашування й огляду автомата (кулемета); повний – для чищення при сильному забрудненні автомата (кулемета), після його перебування під дощем чи в снігу й під час ремонту. Надто часто розбирати автомат (кулемет) шкідливо, оскільки це прискорює зношеність частин і механізмів.

Розбирати і збирати автомат (кулемет) треба на столі або чистій підстилці; частини і механізми складати в порядку розбіру, обережно, не класти одні на одні і не застосовувати надмірних зусиль і різких ударів. Під час збирання автомата (кулемета) треба звірити номери на його частинах. У кожного автомата (кулемета) номери на газовій трубці, замковій рамі, замку, накривці цівкової скриньки та інших частинах повинні відповідати номеру на цівковій скриньці.

Вчитися розбиранню й збиранню на бойових автоматах (кулеметах) дозволено лише у надзвичайних випадках, дотримуючись особливої обережності в поводженні з частинами і механізмами.

Кулемет перед розбіром треба встановити на підпору дуловою частиною ліворуч, для чого звільнити ноги підпори від пружинної застібки і відвести підпору від цівки так, щоб її ноги займали фіксоване положення. У кінці розбору кулемета скласти ноги підпори: тримаючи кулемет лівою рукою у вертикальному положенні, правою, дещо зводячи ноги підпори, притиснути їх до цівки й закріпити пружинною застібкою.

6. Порядок неповного розбіру автомата (кулемета):

Мал. 4. Від'єднання МАГАЗИНУ

1) Від'єднати магазин. Тримаючи автомат (кулемет) лівою рукою за перехват або підцівник, правою рукою обхопити магазин (мал. 4); натискаючи великим пальцем на заскочку, посунути нижню частину магазину вперед і відокремити його. Потім перевірити, чи нема набою в набійнику, для цього треба опустити перевідник донизу, поставити його в положення «АО» чи «ОО», відвести ручку замкової рами назад, оглянути набійник, відпустити ручку замкової рами і спустити курок із бойового зводу.

Під час розбору автомата (кулемета) з нічним мірником, після від'єднання магазину, від'єднати нічний мірник, для цього відвести ручку затискного пристрою ліворуч і назад, зсовуючи мірник назад, від'єднати його від автомата (кулемета).

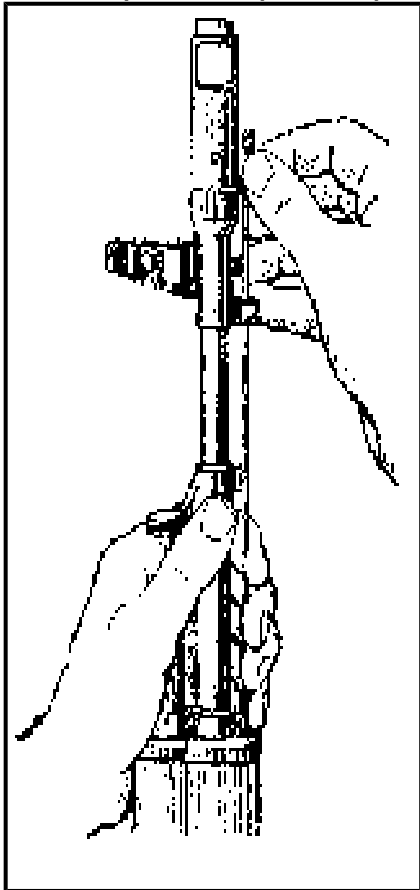
2) **Вийняти пенал приладдя з гнізда приклада.** Пальцем правої руки натиснути на накривку гнізда так, щоб пенал під дією пружини вийшов із гнізда; відкрити пенал і вийняти з нього протирачку, йоржик, викрутку і вибивач.

У автоматів зі складаним прикладом пенал носять у кишені торби для магазинів.

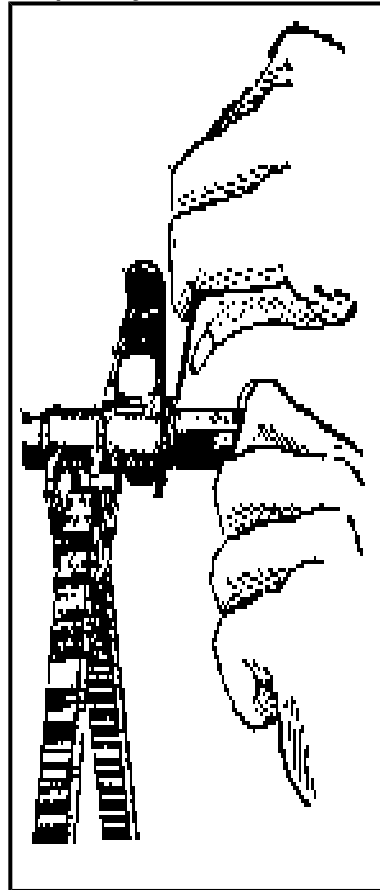
3) **Від'єднати шомпол.** Відтягнути кінець шомпола від цівки так, щоб його головка вийшла з-під упори на основі мушки (мал. 5) і витягнути його. Якщо шомпол туго виходить, можна користуватися вибивачем, який треба вставити в отвір головки шомпола, відтягнути від цівки кінець шомпола і вийняти його.

4) **Від'єднати у автомата дулове гальмо-компенсатор, у кулемета — пломенегасник (мал. 6).** Викруткою натиснути на фіксатор дулового гальма-компенсатора (пломенегасника). Обертаючи проти годинникової стрілки, згвинтити дулове гальмо-компенсатор (пломенегасник) із різцевого виступу основи мушки (із цівки). У разі надто тугого обертання можна відкрутити його з допомогою вибивача (шомпола), вставленого у вікна гальма-компенсатора (щілини пломенегасника).

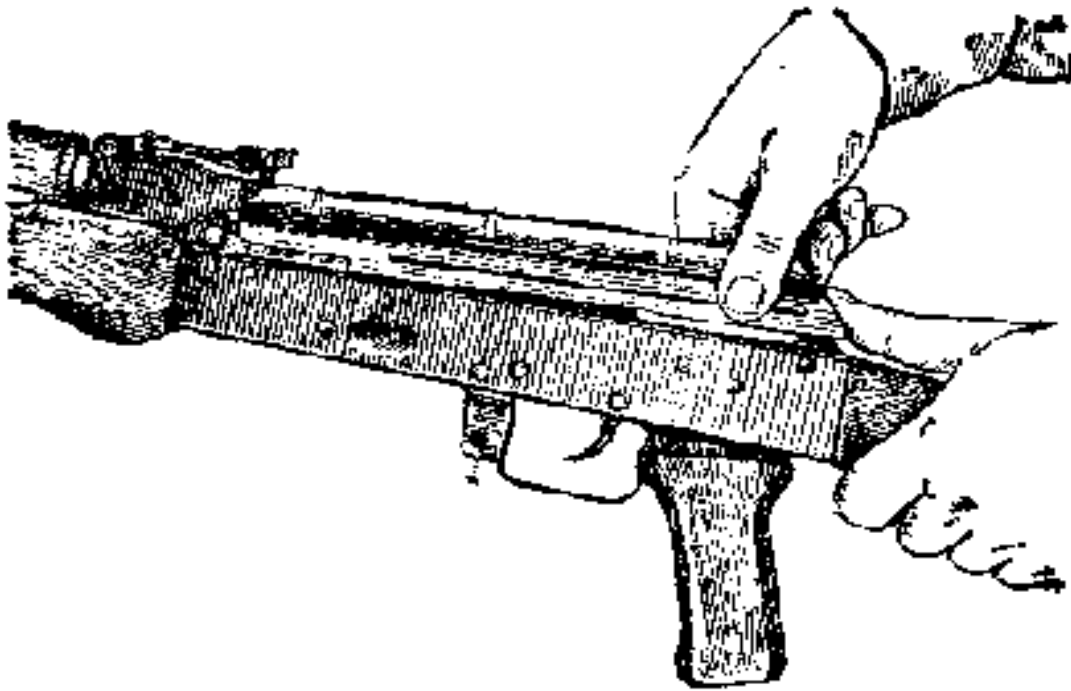
5) **Від'єднати накривку цівкової скриньки.** Лівою рукою обхопити перехват приклада, великим пальцем цієї руки натиснути на виступ напрямного стрижня зворотного механізму, правою рукою трохи піднести задню частину накривки цівкової скриньки (мал. 7) і від'єднати накривку.

Мал. 5. Від'єднання шомпола

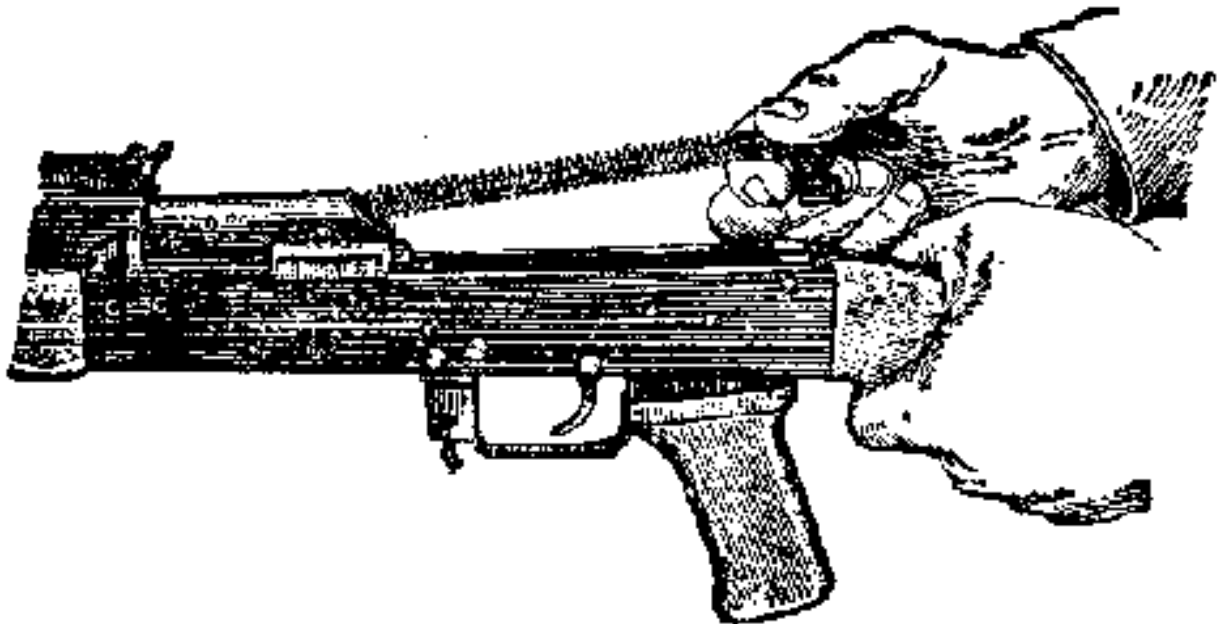

Мал. 6. Від'єднання пломенегасника

Мал. 7. Від'єднання накривки цівкової скриньки

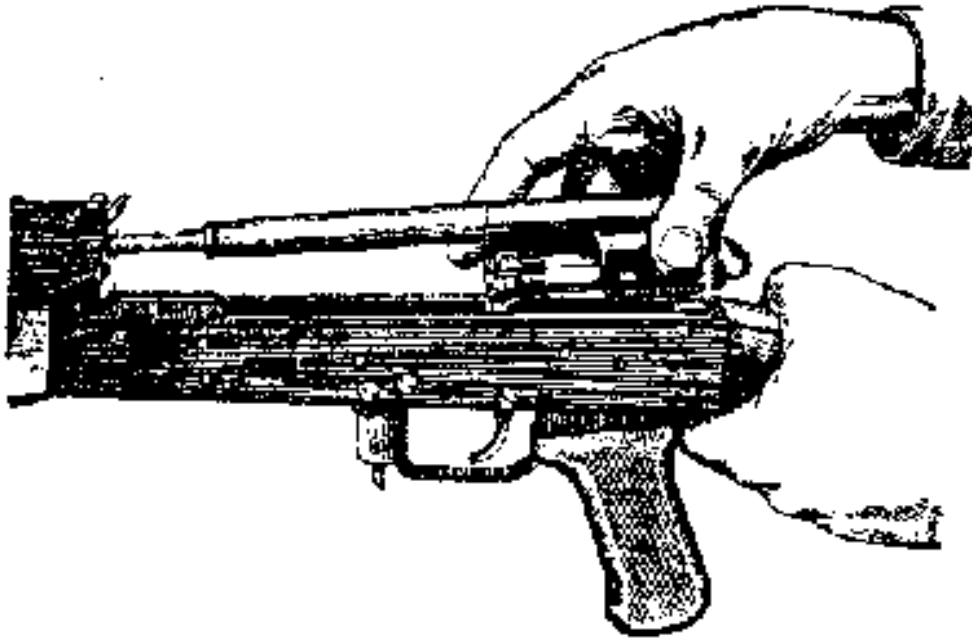
6) **Від'єднати зворотний механізм.** Тримаючи автомат (кулемет) лівою рукою за перехват приклада, правою посунути вперед напрямний стрижень зворотного механізму до виходу його п'яти з поздовжнього впуса цівкової скриньки; трохи піднести задній кінець напрямного стрижня (мал. 8) і вийняти зворотний механізм із каналу замкової рами.

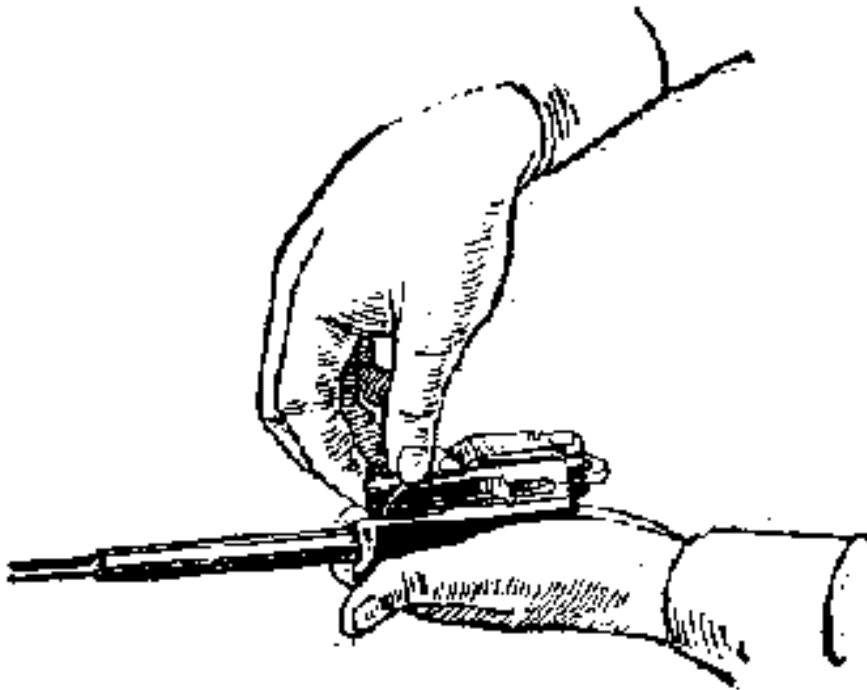
Мал. 8. Від'єднання зворотного механізму

7) **Від'єднати раму замка із замком.** Далі тримаючи автомат (кулемет) лівою рукою, правою відвести замкову раму назад до відпору, трохи піднести її разом із замком (мал. 9) і від'єднати від цівкової скриньки.

8) **Від'єднати замок від замкової рами.** Взяти замкову раму в ліву руку замком догори (мал. 10) і правою рукою відвести замок назад, повернути його так, щоб напрямний виступ замка вийшов із фігурного вирізу замкової рами, і вивести замок уперед.

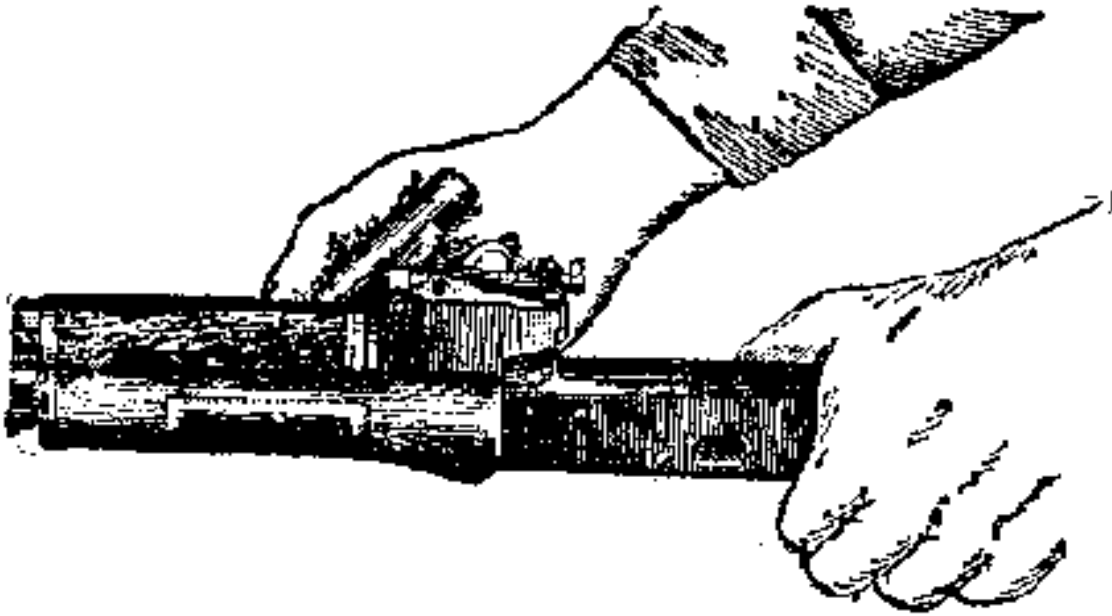

Мал. 9. Від'єднання ЗАМКОВОЇ РАМИ ІЗ ЗАМКОМ

Мал. 10. Від'єднання ЗАМКА ВІД ЗАМКОВОЇ РАМИ

9) **Від'єднати газову трубку з надложем.** Тримаючи автомат (кулемет) лівою рукою, правою одягнути пенал приладдя прямокутним отвором на виступ замикача газової трубки, повернути замикач від себе до вертикального положення (мал. 11) і зняти газову трубку з патрубку газової камери.

Мал. 11. ПОВЕРТ ЗАМИКАЧА ГАЗОВОЇ
ТРУБКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ПЕНАЛА ПРИЛАДДЯ

7. Порядок складання автомата (кулемета) після неповного розбору:

1) **Приєднати газову трубку з надложем.** Тримаючи автомат (кулемет) лівою рукою, правою насунути газову трубку переднім кінцем на патрубок газової камери й щільно притиснути задній кінець надложя до цівки; з допомогою пенала приладдя повернути на себе замикач до входження його фіксатора у виїмку на мірниковій колодці.

2) **Приєднати замок до замкової рами.** Взяти замкову раму в ліву руку, а замок у праву і вставити його циліндричною частиною в канал рами; повернути замок так, щоб його напрямний виступ увійшов у фігурний виріз замкової рами, і просунути замок уперед.

3) **Приєднати замкову раму із замком до цівкової скриньки.** Взяти замкову раму в праву руку так, щоб великий палець утримував замок у передньому положенні. Лівою рукою обхопити перехват приклада, правою ввести газовий поршень у порожнину мірникової колодки і просунути замкову раму вперед настільки, щоб відгини цівкової скриньки ввійшли у впуск замкової рами, легким зусиллям притиснути її до цівкової скриньки і просунути вперед.

4) **Приєднати зворотний механізм.** Правою рукою ввести зворотний механізм у канал замкової рами; стискуючи зворотну пружину, посунути напрямний стрижень уперед і, опустивши дещо донизу, ввести його п'яту в поздовжній впуск цівкової скриньки.

5) **Приєднати накривку цівкової скриньки.** Вставити накривку цівкової скриньки переднім кінцем у напівкруглий виріз на мірниковій колодці; натиснути на задній кінець накривки долонею правої руки вперед і вниз так, щоб виступ напрямного стрижня зворотного механізму ввійшов у отвір накривки цівкової скриньки.

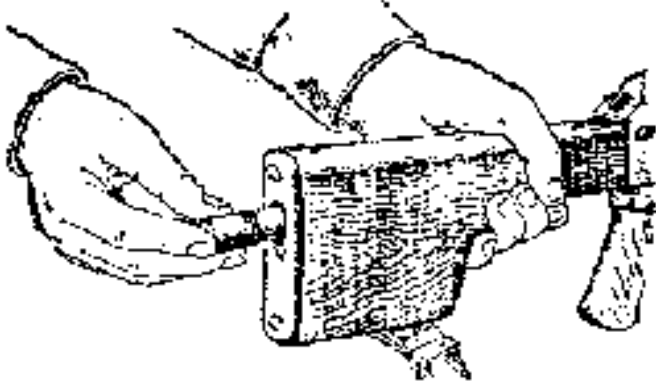
6) **Спустити курок із бойового зводу і поставити на запобіжник.** Натиснути на спусковий гачок і підняти перевідник вгору.

7) **Приєднати: у автомата — дулове гальмо-компенсатор, у кулемета — пломенегасник.** Повернути дулове гальмо-компенсатор (пломенегасник) на

різьбовий виступ основи мушки (на цівку) до упору. Якщо впуск дулового гальма-компенсатора (пломенегасника) не збігся з фіксатором, необхідно повернути дулове гальмо-компенсатор чи пломенегасник (не більше одного оберту) до суміщення впуску з фіксатором.

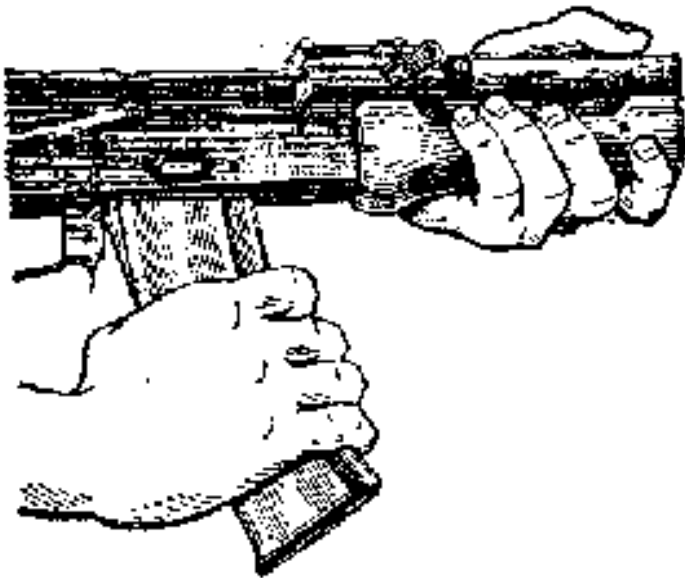
8) Приєднати шомпол.

9) Вкласти пенал у гніздо приклада. Скласти у пенал протирачку, йоржик, викрутку, вибивач і зачинити його накривкою, вкласти пенал дном у гніздо приклада (мал. 12) і втиснути його так, щоб гніздо зачинилося накривкою. У автоматів зі складаним прикладом пенал вкладають у кишеню торби для магазинів.

Мал. 12. Вкладання ПЕНАЛА ПРИЛАДДА ДО ГНІЗДА ПРИКЛАДА

10) Приєднати магазин до автомата (кулемета). Тримавши автомат (кулемет) лівою рукою за перехват чи ложе, правою ввести у вікно цівкової скриньки зачепу магазину (мал. 13) і повернути магазин на себе так, щоб заскочка заскочила за опірний виступ магазину.

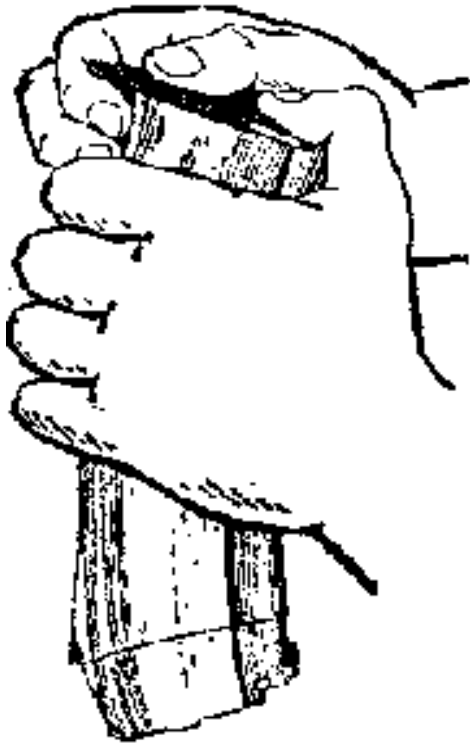
Мал. 13. ПРИЄДНАННЯ МАГАЗИНУ

Збираючи автомат (кулемет) з нічним мірником, після приєднання магазину приєднати мірник НСПУ. Взяти автомат (кулемет) за цівку, сумістити впуск затискного пристрою мірника з планкою зброї, переконавшись, що ручка затискного пристрою перебуває у задньому положенні, просунути мірник вперед до кінця і закріпити його, повернувши ручку вперед до упору.

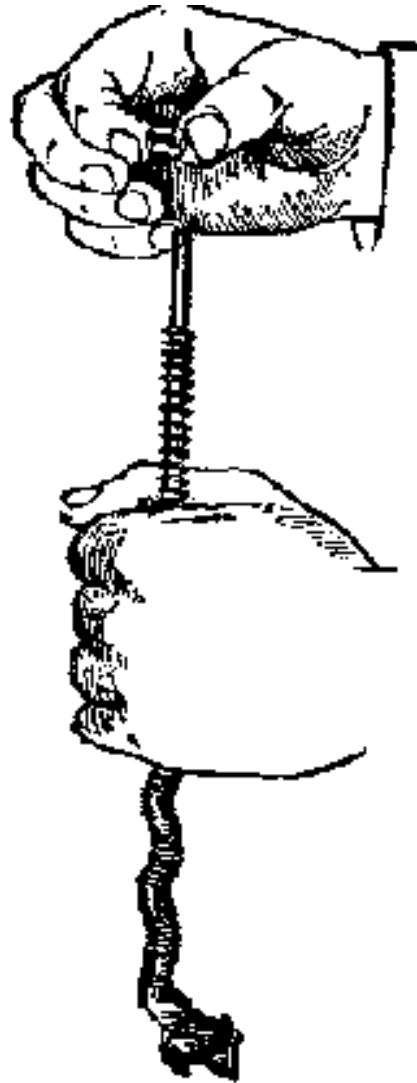
8. Порядок повного розбирання автомата (кулемета).

1) Провести неповний розбір за ст. 6.

2) Розібрати магазин. Взяти магазин у ліву руку накривкою догори (опуклою частиною від себе); правою рукою з допомогою вибивача утопити виступ затримної планки в отвір на накривці магазину, великим пальцем лівої руки зсунути накривку дещо вперед (мал. 14), правою рукою зняти накривку з корпусу, утримуючи при цьому затримну планку великим пальцем лівої руки; поступово звільняючи пружину, витягнути її разом із затримною планкою і подавачем із корпусу магазину; від'єднати подавач від пружини.

Мал. 14. Від'єднання
НАКРИВКИ МАГАЗИНУ

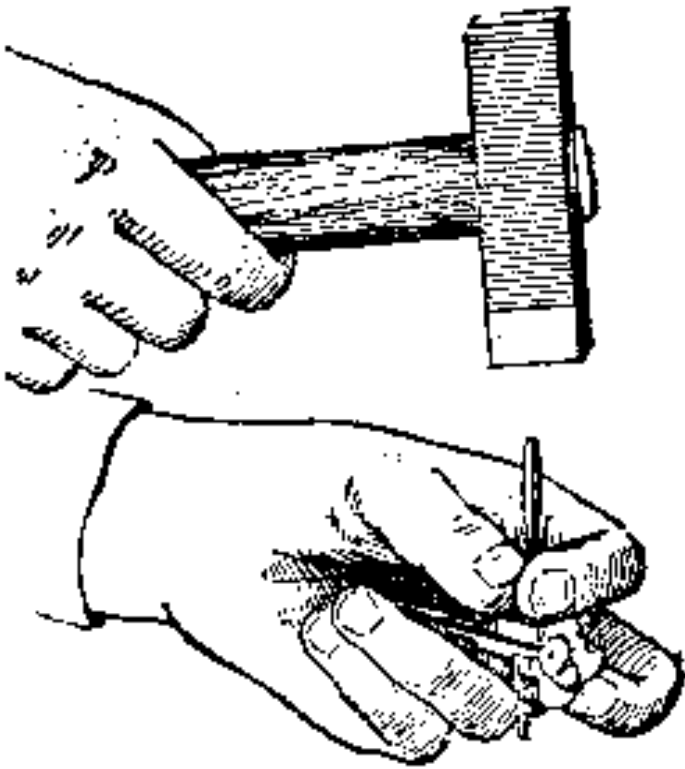

Мал. 15. Від'єднання МУФТИ
ЗВОРОТНОГО МЕХАНІЗМУ

3) **Розібрати зворотний механізм.** Взяти зворотний механізм у ліву руку, поставити напрямний стрижень вертикально п'ятою донизу на стіл, стиснути зворотну пружину вниз, правою рукою розвести кінці рухомого стрижня, від'єднати муфту (мал. 15), зняти пружину з напрямного стрижня й від'єднати рухомий стрижень від напрямного стрижня.

4) **Розібрати замок.** Виштовхнути вибивачем шпильку, що утримує ударник і вісь викидача (мал. 16), вийняти ударник із каналу замка і виштовхнути вибивачем вісь викидача. Відтискуючи великим пальцем правої руки зачепу викидача (від центру замка) і притримуючи її вказівним пальцем, вийняти викидач з пружиною із впуску замка.

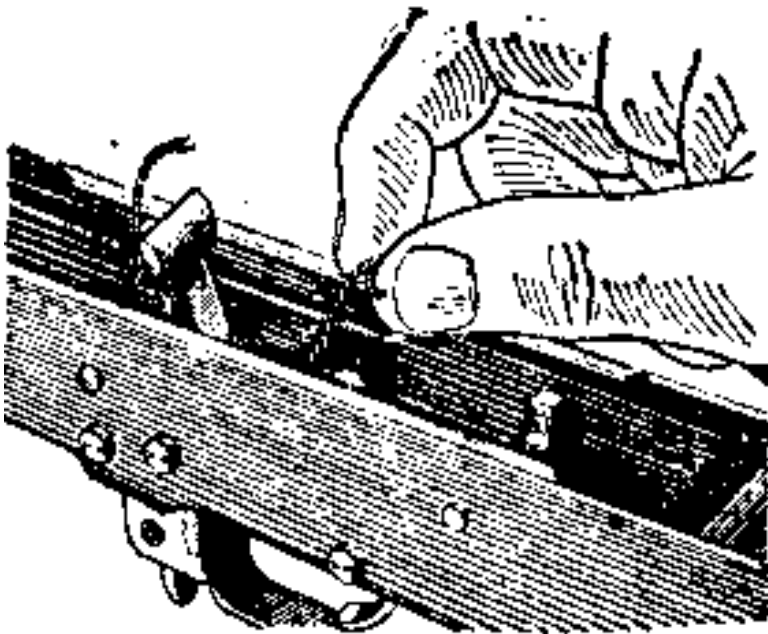
Мал. 16. ВИШТОВХУВАННЯ
ШПИЛЬКИ ПРИ ВІД'ЄДНАННІ ВИКИДАЧА ТА
РОЗБИВАЧА ВІД ЗАМКА

5) **Розібрати розбивно-спусковий механізм** (розбір і складання проводиться під керуванням офіцера чи збройового майстра):

– **від'єднати вузол спускового механізму:** тримаючи автомат (кулемет) лівою рукою за цівкову скриньку, правою з допомогою вибивача натиснути на важіль автоспуску й роз'єднати шептало автоспуску з курком; спустити курок із бойового зводу; тонким кінцем вибивача підняти лівий кінець бойової пружини і пальцями завести його за бойовий звід курка; викруткою вивести довгий кінець пружини автоспуску з

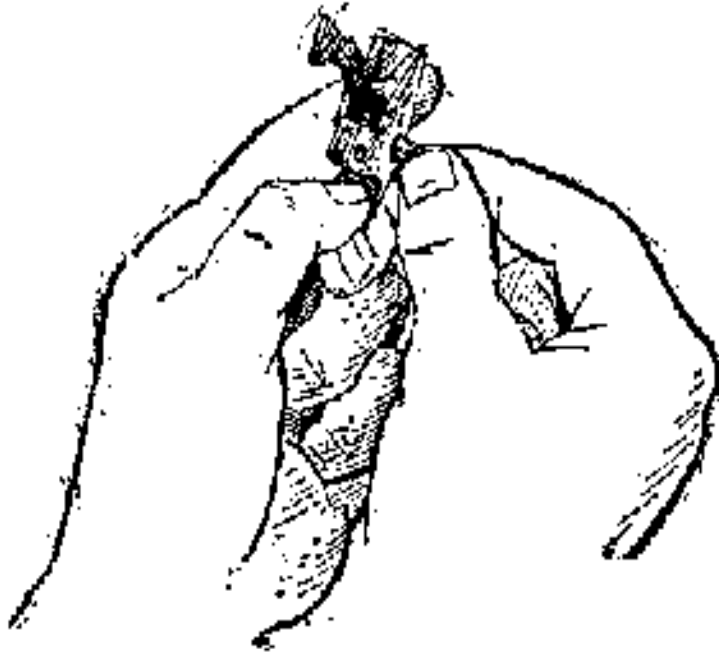
кільцевої проточини осі спускового гачка; просуваючи вісь спускового гачка з допомогою вибивача ліворуч, вийняти її; тонким кінцем вибивача підняти правий кінець бойової пружини і пальцями завести його за бойовий звід курка (мал. 17); вийняти з цівкової скриньки вузол спускового механізму, який складається зі спускового гачка, шептала з пружиною, уповільнювача з пружиною й трубчастої осі;

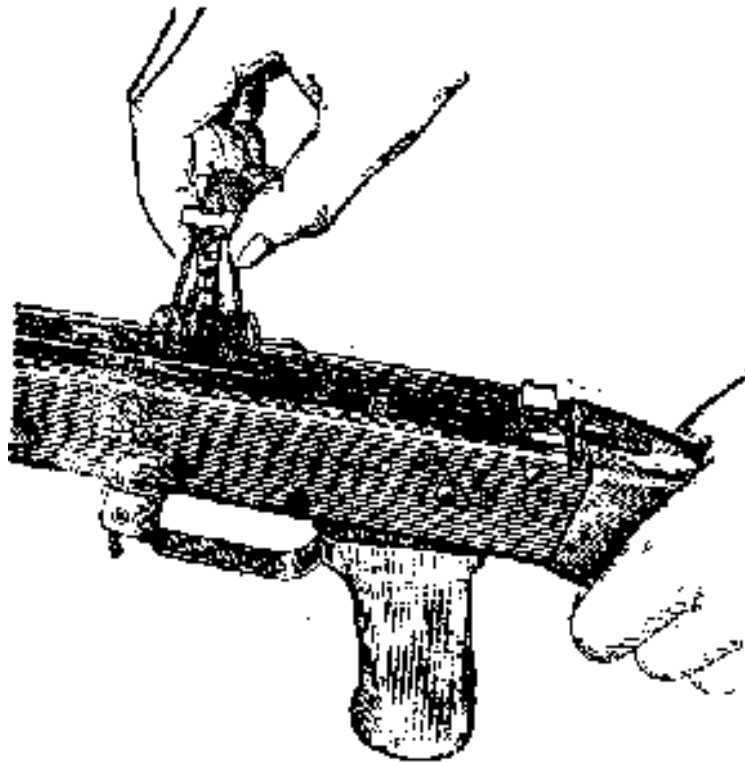
Мал. 17. ЗАВЕДЕННЯ
ПРАВОГО КІНЦЯ БОЙОВОЇ
ПРУЖИНИ ЗА БОЙОВИЙ ЗВІД
КУРКА

– **розібрати вузол спускового механізму** (при сильному забрудненні): взяти вузол спускового механізму в ліву руку, зсунути трубчасту вісь вправо, а потім, притискуючи шептало поодиночного вогню великим пальцем лівої руки вниз і утримуючи уповільнювач вказівним і великим пальцями цієї руки, вийняти трубчасту вісь (мал. 18), від'єднати

уповільнювач, його пружину й шептало з пружиною від спускового гачка;

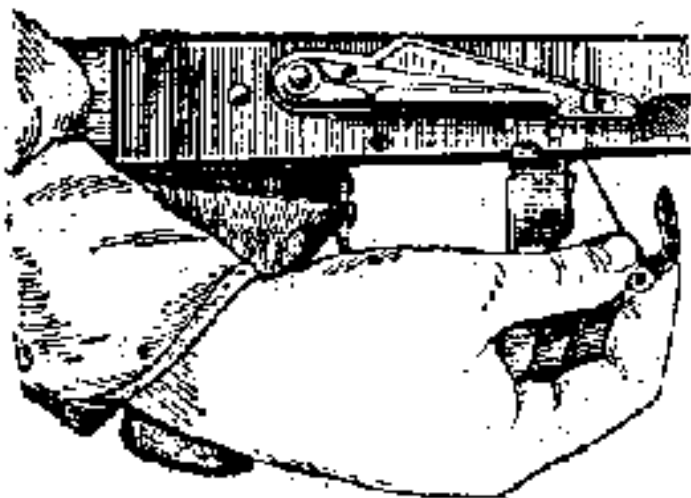
Мал. 18. Виймання трубчастої осі

Мал. 19. Виймання курка з цівкової скриньки

– **від'єднати курок:** натиснути викруткою на довгий кінець пружини автоспуску, вивести його з кільцевої проточини осі курка й вибивачем зсунути вісь курка вліво; притримуючи курок правою рукою, лівою вийняти вісь курка; повернути курок так, щоб ліва цапфа була направлена в бік набійника й вийняти курок із цівкової скриньки (мал. 19); від'єднати бойову пружину від курка;

– **від'єднати автоспуск:** вибивачем зсунути вліво вісь автоспуску і вийняти її; вийняти автоспуск з пружиною через вікно для магазину (мал. 20); від'єднати пружину від автоспуску;

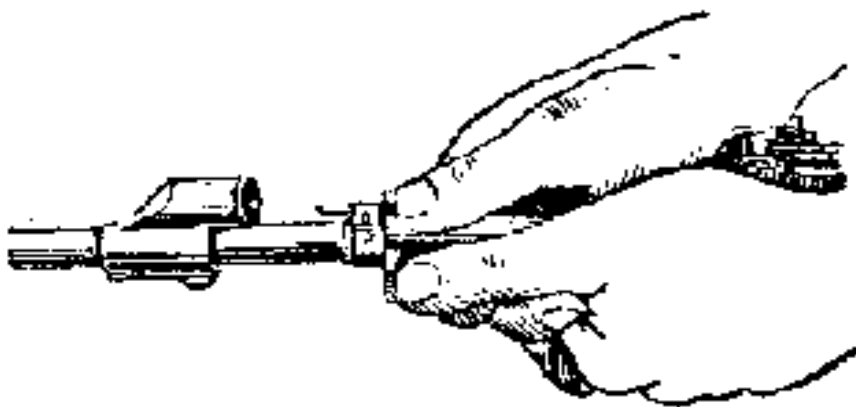
Мал. 20. Виймання автоспуску з пружиною з цівкової скриньки

– **від'єднати перевідник:** повернути перевідник вгору до вертикального положення, зсунути його вправо і від'єднати від цівкової скриньки.

6) **Від'єднати підцівник** (підцівник від'єднують у поодиноких випадках: при витиранні складського мастила, після потрапляння автомата

(кулемета) у воду тощо). Взяти автомат (кулемет) лівою рукою за цівку, правою з допомогою викрутки чи пенала приладдя повернути замикач підцівника на півоберта вперед, великими пальцями обох рук (мал. 21) зсунути з'єднувальну муфту з підцівником до газової камери; посунути підцівник вперед і від'єднати його від цівки.

Якщо автомат (кулемет) має пластмасовий підцівник, треба під час розбору від'єднати від нього металевий екран. Щоб запобігти деформації бічних стінок екрана, при його відділенні не слід докладати надмірні зусилля.

Мал. 21. Зсування з'єднувальної муфти

9. Порядок складання автомата (кулемета) після повного розбору.

1) **Приєднати підцівник.** Тримавши автомат (кулемет) лівою рукою за цівкову скриньку,

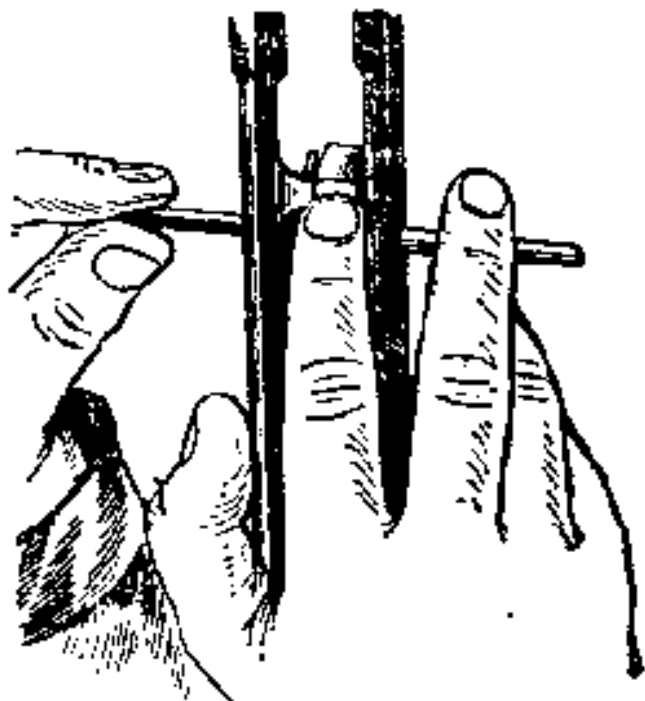
правою прикласти підцівник знизу до цівки і зсунути його до цівкової скриньки так, щоб виступ підцівника увійшов у гніздо цівкової скриньки; притискуючи підцівник до цівкової скриньки, насунути з'єднувальну муфту на підцівник й повернути замикач на півоберта назад.

2) **Зібрати розбивно-спусковий механізм:**

– **приєднати перевідник:** тримаючи автомат (кулемет) лівою рукою, правою ввести сектор перевідника у фігурний отвір правої стінки цівкової скриньки так, щоб цапфи увійшли в отвори в стінках цівкової скриньки; поставити перевідник на автоматичний вогонь (AB);

– **приєднати автоспуск:** вставити короткий кінець пружини в отвір виступу автоспуску і через вікно для магазину ввести автоспуск із пружиною в

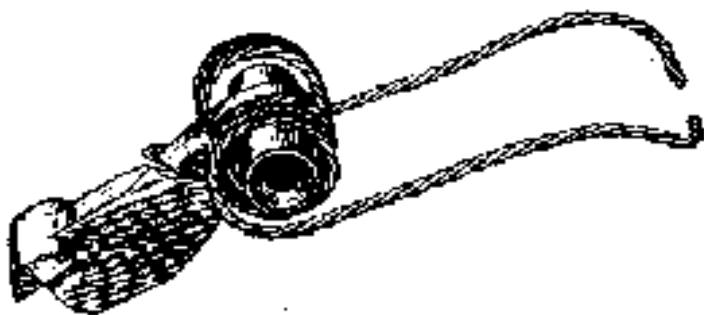
цівкову скриньку; поставити важіль автоспуску на своє місце й ввести справа вибивач в отвір для осі автоспуску й пружини; тримаючи автоспуск з пружиною правою рукою, лівою вставити вісь (мал. 22);

Мал. 22. ВСТАВЛЕННЯ ОСІ
АВТОСПУСКУ

– **приєднати курок:** одягнути бойову пружину на цапфи курка петлею з боку бойового зводу (мал. 23) й завести її кінці за бойовий звід курка; утримуючи курок і кінці пружини пальцями правої руки, вставити курок у цівкову скриньку лівою цапфою в бік набійника й сумістити його отвори з відповідними отворами в цівковій скриньці; ввести справа вибивач товстим кінцем в отвори цівкової скриньки і курка, викруткою притиснути довгий кінець пружини автоспуску до дна цівкової скриньки й просунути вибивач до виходу його в лівий отвір цівкової скриньки; утримуючи курок

правою рукою, вставити зліва вісь курка, просунути її вправо до відпору (має бути чутно клацання); пальцями правої руки зняти правий кінець бойової пружини з бойового зводу курка й опустити його на дно цівкової скриньки;

Мал. 23. Положення
БОЙОВОЇ ПРУЖИНИ НА КУРКУ

– **зібрати вузол спускового механізму:** взяти в ліву руку спусковий гачок, приєднати до нього уповільнювач і правою рукою просунути трубчасту вісь через отвори в уповільнювачі й правій стінці гачка; притримуючи пальцем лівої

руки трубчасту вісь від зміщення вправо, помістити пружину уповільнювача між стінками спускового гачка довгим кінцем вгору й вперед; суміщаючи отвір пружини з отвором у правій стінці спускового гачка, просунути трубчасту вісь ліворуч; вставити пружину в отвір шептала поодиночного вогню; правою рукою поставити шептало з пружиною між лівою стінкою спускового гачка і пружиною уповільнювача, щоб нижній кінець пружини шептала ввійшов у виїмку спускового гачка; притискуючи шептало великим пальцем лівої руки до дна виїмки спускового гачка, сумістити отвори шептала та лівої стінки спускового гачка, просунути трубчасту вісь до упору бортика осі в стінку уповільнювача; з допомогою вибивача завести довгий кінець пружини у впуск засколки уповільнювача;

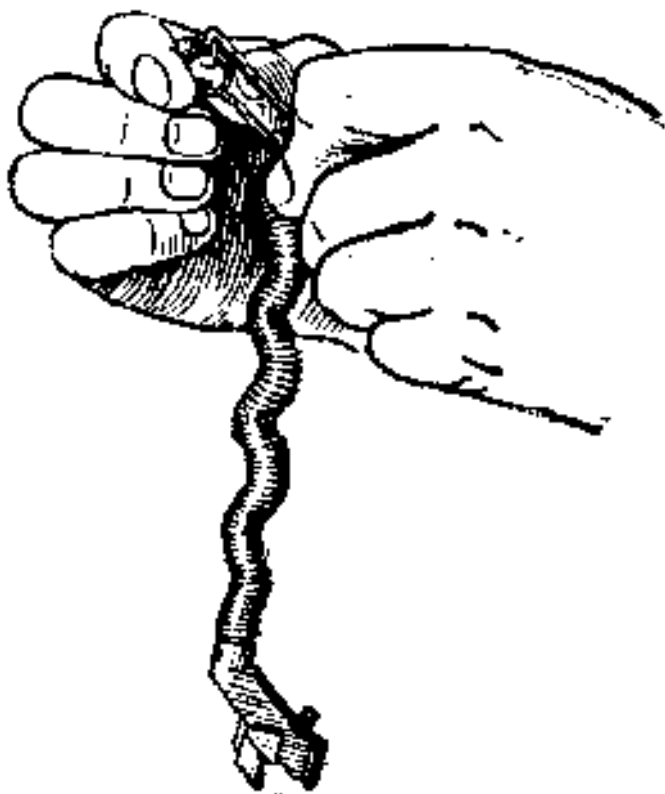
– **приєднати вузол спускового механізму:** помістити вузол спускового механізму на його місце в цівкову скриньку; вибивачем трохи піднести правий

кінець бойової пружини догори й положити його на прямокутний виступ спускового гачка; вставити з лівого боку цівкової скриньки вісь спускового гачка, просунути її вправо через отвори в цівковій скриньці й трубчасту вісь до відпору (довгий кінець пружини автоспуску при цьому повинен знаходитися на осі); вибивачем завести довгий кінець пружини автоспуску в кільцеву проточину осі спускового гачка; пальцями

правої руки зняти лівий кінець бойової пружини з бойового зводу курка й покласти його на прямокутний виступ спускового гачка. Натискаючи вибивачем на кінці осей автоспуску, курок і спусковий гачок, перевірити зупинення осей довгим кінцем пружини автоспуску; поставити курок на звід автоспуску.

3) **Зібрати замок.** Вставити викидач із пружиною у впуск замка й прикласти головну частину викидача до будь-якої опори; натиснувши на викидач, вставити вісь викидача в отвір під напрямним виступом замка так, щоб виріз на осі був повернутий в бік циліндричної частини замка; взяти замок у ліву руку напрямним виступом догори, а циліндричною частиною до себе і ввести в канал замка ударник великим вирізом догори; з боку напрямного виступу вставити в отвір замка шпильку й просунути її до кінця.

4) **Зібрати зворотний механізм.** Вперти п'яту напрямного стрижня в стіл; одягнути пружину на напрямний стрижень і стиснути її так, щоб кінець напрямного стрижня вийшов із неї; утримуючи лівою рукою пружину, правою розвести кінці рухомого стрижня, просунути один із них в петлю, що утворилася, і відпустити пружину до упору в рухомий стрижень (мал. 24); вставити муфту між кінцями рухомого стрижня; лівою рукою стиснути пружину, правою перевести рухомий стрижень у вертикальне положення, після чого повільно відпустити пружину до упору її в муфту.

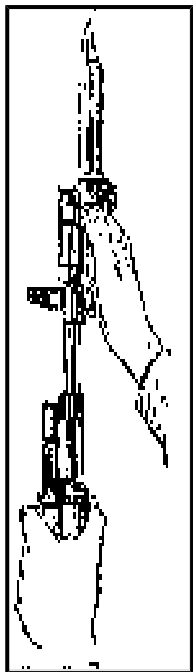
Мал. 24. Складання
ЗВОРОТНОГО МЕХАНІЗМУ

5) **Зібрати магазин.** Приєднати подавач до пружини магазину, вводячи перший виток вільного кінця пружини під згин подавача; вставити пружину з подавачем у корпус магазину; утопити затримну планку в корпус і, утримуючи її в такому положенні, одягнути накривку магазину на корпус так, щоб вона своїми зачепами утримувалась на загинах корпусу, а виступ затримної головки заскочив в отвір накривки (має бути чути клацання).

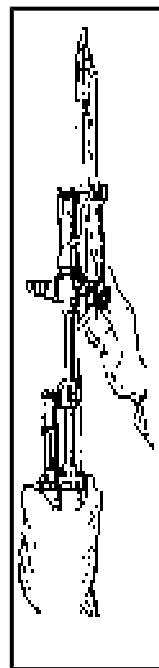
6) **Далі збирати за ст. 7.**

10. Приєднання і від'єднання багнета-ножа.

1) **Приєднання багнета-ножа.** Вийняти багнет-ніж із піхов; взяти автомат лівою рукою за надложе й підцівник мушкою ліворуч; утримуючи правою рукою багнет-ніж за ручку, насунути його впусами на упору основи мушки (мал. 25), а кільцем на обідець дулового гальма-компенсатора до повного зачинення заскочки.

Мал. 25. ПРИЄДНАННЯ БАГНЕТА-НОЖА

Мал. 26. Від'єднання БАГНЕТА-НОЖА

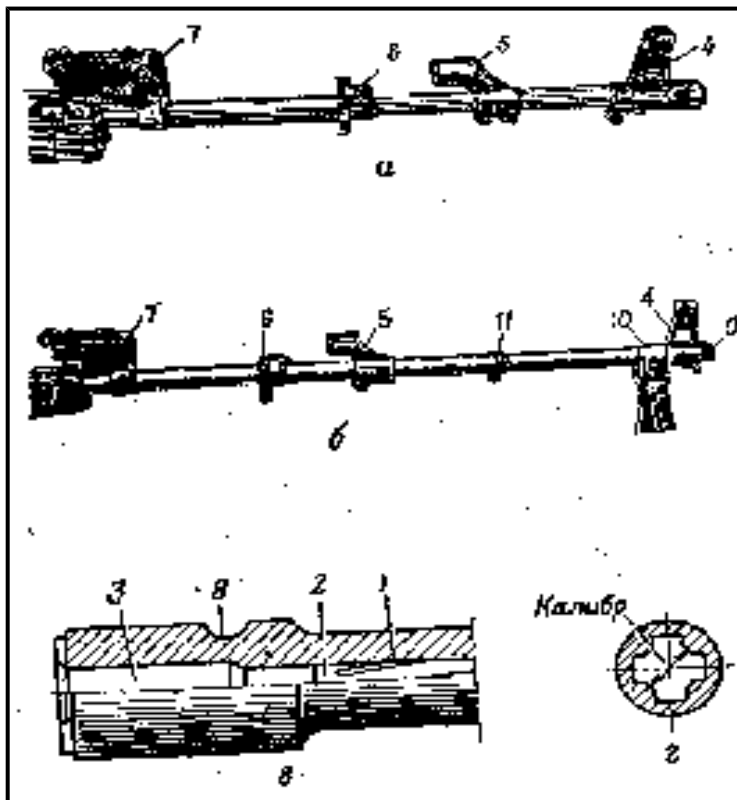
2) **Від'єднання багнета-ножа.** Взяти автомат у ліву руку, перевести його у вертикальне положення; підтримуючи ручку багнета-ножа вказівним і середнім пальцями правої руки, великим пальцем цієї руки натиснути на заскочку (мал. 26) і від'єднати багнет-ніж від автомата; вкласти багнет-ніж у піхви.

Розділ III

ПРИЗНАЧЕННЯ, БУДОВА ЧАСТИН І МЕХАНІЗМІВ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА), ПРИЛАДДЯ ТА НАБОЇВ

ПРИЗНАЧЕННЯ, БУДОВА ЧАСТИН І МЕХАНІЗМІВ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

11. Цівка (мал. 27) служить для спрямування лету кулі. Всередині вона має канал із чотирма нарізами, що йдуть вгору зліва направо і надають кулі обертовий рух. Проміжки між нарізами називають полями. Відстань між двома протилежними полями (по діаметру) називається калібром каналу цівки; в автомата (кулемета) він дорівнює 5,45 мм. У гузовій частині канал гладенький і має форму гільзи; ця частина каналу служить для розміщення набою і називається набійником. Перехід від набійника до нарізної частини каналу цівки називається кульовим входом.

Мал. 27. ЦІВКА:

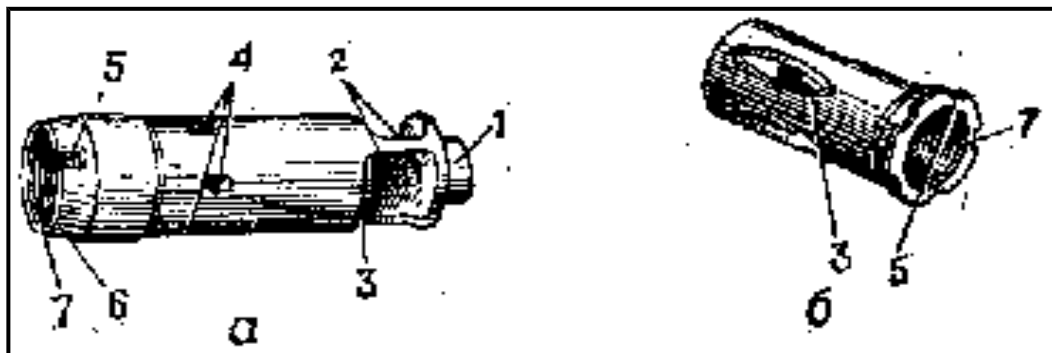
а – зовнішній вигляд цівки автомата; б – зовнішній вигляд цівки кулемета; в – гузова частина у розрізі; г – переріз цівки; 1 – нарізна частина; 2 – кульовий вихід; 3 – набійник; 4 – основа мушки; 5 – газова камера; 6 – з'єднувальна муфта; 7 – мірникова колодка; 8 – виїмка для штифта; 9 – наріз; 10 – основа підпори; 11 – кільце з вушком

Ззовні цівка має основу мушки, різь на дуловій частині для нагвинчування дулового гальма-компенсатора в автомата (пломенегасника або утулка для стріляння сліпими набоями – у кулемета), газовідвідний отвір, газову камеру, з'єднувальну муфту, мірникову колодку й виріз для зачепа викидача на гузовому зрізі. Основа мушки, газова камера й

мірникова колодка закріплені на цівці з допомогою штифтів.

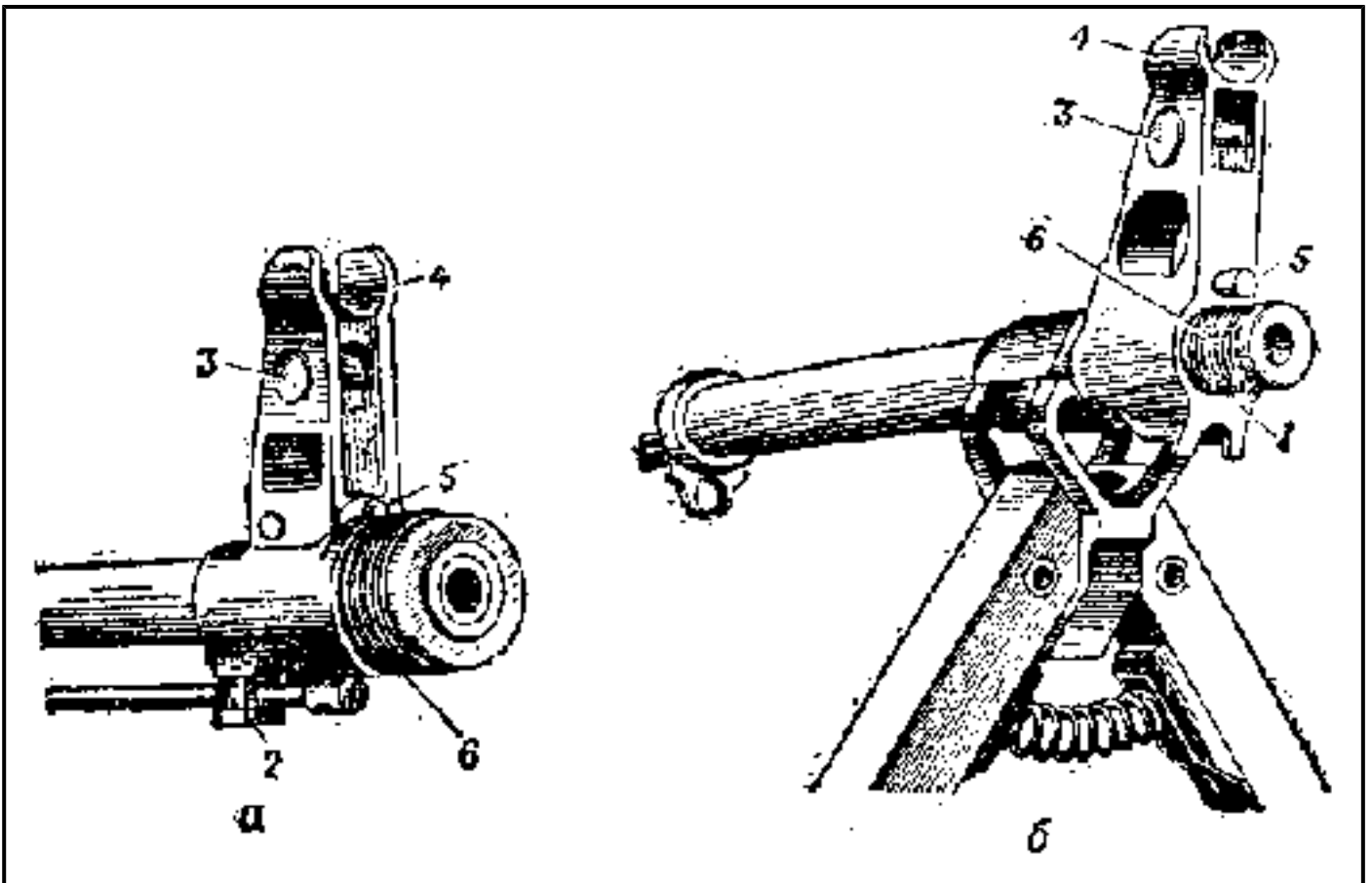
У кулемета, крім того, на передній частині цівки є основа підпори для приєднання підпори до цівки з отвором для шомпола і кільце з вушком для збільшення надійності кріплення шомпола.

Дулове гальмо-компенсатор автомата (мал. 28) підвищує густість бою й зменшує енергію відбою. Воно має дві камери: передню й задню (з круглим отвором всередині для вильоту кулі). Передня камера має обідець, на який одягають кільце багнета-ножа, приєднуючи його до автомата, прямокутний впуск, у який входить виступ багнета-ножа, і два вікна для виходу порохових газів. Задня камера має спереду дві щілини, а в середній частині – три компенсаційні отвори для виходу порохових газів. Ззаду дулове гальмо-компенсатор має внутрішню різь для нагвинчування на основу мушки й виїмки, в які заходить фіксатор і круглий скіс, котрий полегшує вставляння і виймання шомпола.

Мал. 28. ДУЛОВЕ ГАЛЬМО-КОМПЕНСАТОР ТА ПЛОМЕНЕГАСНИК;

а – дулове гальмо-компенсатор; б – пломенегасник; 1 – обідець; 2 – вікна; 3 – щілина; 4 – компенсаційні отвори; 5 – виїмки для фіксатора; 6 – скіс; 7 – внутрішня різь

Пломенегасник кулемета служить для зменшення блиску полум'я під час пострілу. Він має різь для нагвинчування на цівку, п'ять виїмок для фіксатора і п'ять поздовжніх щілин для виходу газів.

Мал. 29. Основа мушки:

- а – автомата; б – кулемета; 1 – упора з виємом для шомпола; 2 – упора для багнета з отвором для шомпола; 3 – полозок з мушкою;
4 – запобіжник мушки; 5 – фіксатор; 6 – різь для нагвинчування дулового гальма-компенсатора (пломенегасника)

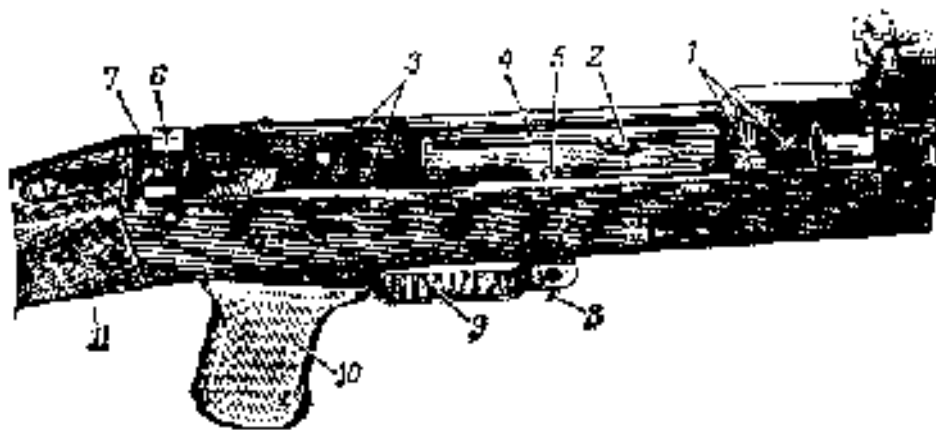
Основа мушки (мал. 29) має упору з виємом для шомпола, отвір для мушки, запобіжник мушки і фіксатор з пружиною. Фіксатор утримує від згвинчування дулове гальмо-компенсатор (пломенегасник) й утулок для стрільання сліпими набоями.

У автомата, крім того, на основі мушки є упора для приєднання багнета з отвором для шомпола.

Газова камера скеровує порохові гази з цівки на газовий поршень замкової рами. Вона має газовідвідний отвір, патрубок з каналом для газового поршня і з отвором для виходу порохових газів.

З'єднувальна муфта приєднує підцівник до автомата (кулемета). Вона має замикач підцівника, антабку для ремня й отвір для шомпола.

Цівка з допомогою штифта з'єднана з цівковою скринькою і від неї не від'єднується.

**Мал. 30. ЦІВКОВА
СКРИНЬКА:**

- 1 – виріз;
- 2 – відбивальний виступ;
- 3 – відгини; 4 – напрямний виступ; 5 – поперечина;
- 6 – поздовжній впуск;
- 7 – поперечний впуск;
- 8 – заскочка магазину;
- 9 – спускова клямра;
- 10 – пістолетна ручка;
- 11 – приклад

12. Цівкова скринька (мал. 30) з'єднує частини і механізми автомата (кулемета), забезпечує закривання каналу цівки замком і замикання замка. У цівковій скриньці розміщується розбивно-спусковий механізм. Згори скринька зачиняється накривкою.

Цівкова скринька має:

- всередині – вирізи для замикання замка, задні стінки яких є бойовими упорами; відгини й напрямні виступи для спрямовування руху замкової рами і замка; відбивальний виступ для відбиття гільз; поперечину для скріплення бічних стінок; виступ для зачепи магазину і по одному цівковому виступу на бічних стінках для спрямування магазину;

- ззаду згори – впусти: поздовжній – для п'яти напрямного стрижня зворотного механізму й поперечний – для накривки цівкової скриньки; хвіст з отвором для кріплення приклада до цівкової скриньки;

- у бічних стінках – по чотири отвори, три з яких для осей розбивно-спускового механізму, а четвертий – для цапф перевідника; на правій стінці – два фіксуючі виєми для поставлення перевідника на автоматичний (АО) і поодинчий (ОО) вогонь;

- знизу – вікно для магазину й вікно для спускового гачка.

У автомата зі складаним прикладом, крім того, є отвори для фіксатора й заскочки фіксатора (мал. 33).

У кулемета зі складаним прикладом цівкова скринька має ззаду гніздо для лівої заскочки з пружиною, що утримує приклад у складеному положенні; на правій стінці – виріз для правої заскочки приклада й отвір для натискання на праву заскочку при її втисканні; на лівій стінці – вушко для приєднання приклада й отвір для переднього кінця лівої заскочки (мал. 34 та 35).

До цівкової скриньки прикріплені: приклад з антабкою, пістолетна ручка й пускова скоба із заскочкою магазину. У автоматів (кулеметів) з нічними мірниками до лівої бічної стінки прикріплена планка для приєднання нічного мірника.

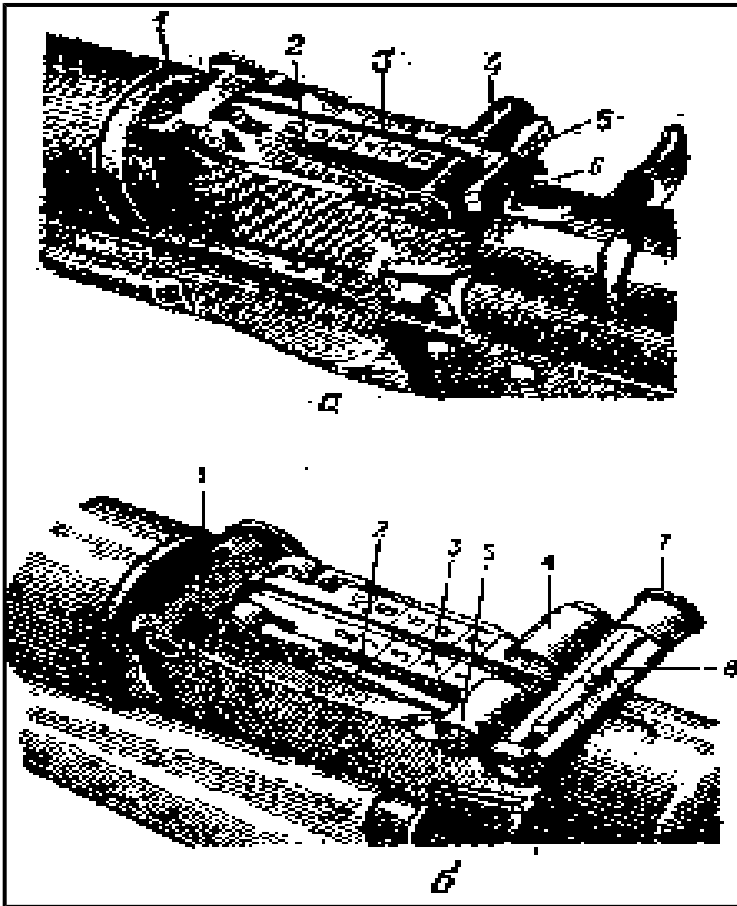
13. Націльний пристрій служить для націлювання автомата (кулемета) під час стрільби по цілях на різні віддалі. Він складається з мірника й мушки.

Мірник (мал. 31) складається з мірникової колодки, платівчастої пружини, планки мірника й хомутика.

Мірникова колодка має: два сектори для надання планці мірника потрібної висоти, провущини для кріплення планки мірника, отвори для штифта й замикача газової трубки; всередині – гніздо для платівчастої пружини й

порожнини для замкової рами; на задній стінці – напівкруглий виріз для накривки цівкової скриньки. Мірникову колодку одягнуто на цівку й закріплено штифтом.

Платівчаста пружина розміщується в гнізді мірникової колодки й утримує планку мірника у заданому положенні.

Мал. 31. Мірник:

а – автомата; б – кулемета; 1 – мірникова колодка; 2 – сектор; 3 – планка мірника; 4 – хомутик; 5 – гривка планки мірника; 6 – заскочка хомутика; 7 – маховичок гвинта націльника; 8 – націльник

Планка мірника має гривку з мірниковим прорізом і вирізи для утримання хомутика в установленому положенні з допомогою заскочки з пружиною. На планку мірника (у автомата – згори, у кулемета – згори й знизу) нанесено шкалу з поділками від 1 по 10; цифри шкали позначають дальину стрільби в сотнях метрів.

У автомата, крім того, на планку мірника нанесено літеру «П» (постійне установлення мірника, що приблизно відповідає націлу 4

(відстань стрільби 440 м).

У кулемета планка мірника має гніздо для націльника й риску; на стінці гнізда націльника є шкала з десятком поділок, кожна з яких відповідає двом тисячним даліни стрільби.

Цілик у кулемета має гривку з мірниковим прорізом, гвинт із маховичком, пружину, шайбу й штифт.

Хомутик надіто на планку мірника. У цьому положенні його утримує заскочка, зуб якої під дією пружини заскакує у виріз планки мірника.

Мушку вгвинчено у полозок, який закріплено в основі мушки. На полозок і на основу мушки нанесено риски, які визначають положення мушки.

До автомата (кулемета) додається **пристрій для стріляння вночі й в умовах обмеженої видимості**. Він складається з відкидного націльника з широким прорізом, який встановлюють на гривку планки мірника, і широкої мушки, яку надягають на мушку зброї згори. На націльникові й мушці пристрою нанесені світні крапки.

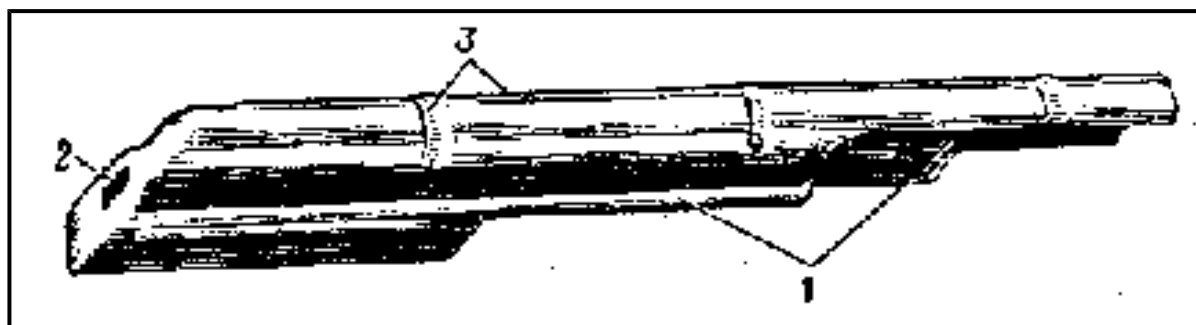
Пристрій нового зразка має світні смужки: дві горизонтальні – на націльникові й одну вертикальну – на мушці.

Пристрій для стріляння вночі встановлюють на автомат (кулемет) при надходженні його до війська й під час експлуатації не відокремлюють.

Бій зброї під час стрільби з пристроєм для стріляння вночі переважно залишається таким, як з відкритим мірником. У разі значного відхилення середньої точки влучання по висоті слід закріпити зброю в націльному станку, навести на ціль і підібрати націл так, щоб лінії націлювання з відкритим мірником і пристроєм збіглися.

Під час стрільби вдень націльник і мушку пристрою відкидають вниз. У цьому положенні вони не заважають користуватися націльним пристроєм автомата (кулемета).

Під час стрільби вночі й в умовах обмеженої видимості націльник пристрою повертають вгору до стикання з гривкою планки мірника, а мушку пристрою зсовують вгору по пружині і надівають на мушку.

Мал. 32. Накривка цівкової скриньки:

1 – ступінчастий виріз; 2 – отвір; 3 – ребра жорсткості

14. Накривка цівкової скриньки (мал. 32) запобігає забрудненню частин і механізмів, що розміщені в цівковій скриньці. З правого боку вона має виріз для проходу викинутих назовні гільз і для руху ручки замкової рами, ззаду – отвір для виступу прямого стрижня зворотного механізму. Накривка утримується на цівковій скриньці з допомогою напівкруглого вирізу на мірниковій колодці, поперечного впуса цівкової скриньки й виступу прямого стрижня зворотного механізму.

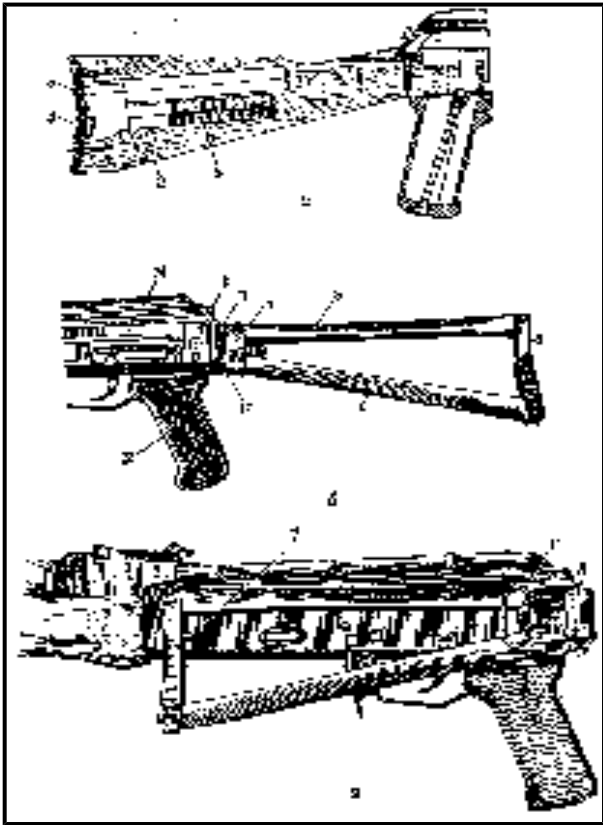
15. Приклад і пістолетна ручка служать для зручності дій автоматом (кулеметом) під час стрільби.

Постійний приклад автоматів АК-74, АК-74Н (мал. 33) і кулеметів РКК-74Н (мал. 34) має антабку для ремня, гнізда для пенала приладдя і затильник з накривкою над гніздом. У гнізді приклада укріплена пружина для виштовхування пенала. Постійний приклад у автомата може бути дерев'яний чи пластмасовий (у кулемета – дерев'яний).

Складаний приклад автоматів АКС-74 і АКС-74Н має верхню й нижню тяги, затильник, обіймицю і наконечник, які з'єднані в одне ціле зварюванням. З правого боку приклада на обіймиці є антабка для ремня. У відкинутому положенні приклад утримується фіксатором, а у складеному – заскочкою.

**Мал. 33. ПРИКЛАД ТА ПІСТОЛЕТНА РУЧКА
АВТОМАТА:**

а – постійний (дерев'яний) приклад (у розрізі); б – складаний приклад у розкладеному положенні; в – складаний приклад у складеному положенні; 1 – антабка для ремня; 2 – гніздо для пенала приладдя; 3 – затильник; 4 – накривка; 5 – пружина для виштовхування пенала приладдя; 6 – фіксатор приклада; 7 – засочка приклада; 8 – верхня тяга; 9 – нижня тяга; 10 – обіймиця; 11 – наконечник; 12 – вісь; 13 – пістолетна ручка; 14 – планка для приєднання нічного мірника

Для складання приклада треба втиснути фіксатор (при цьому він вийде із зчеплення з наконечником приклада) і повернути приклад вліво навколо осі до закріплення приклада засочкою, що розміщена на лівій стінці цівкової скриньки.

Для відкидання приклада потрібно відвести засочку назад і повернути приклад вправо до закріплення його фіксатором.

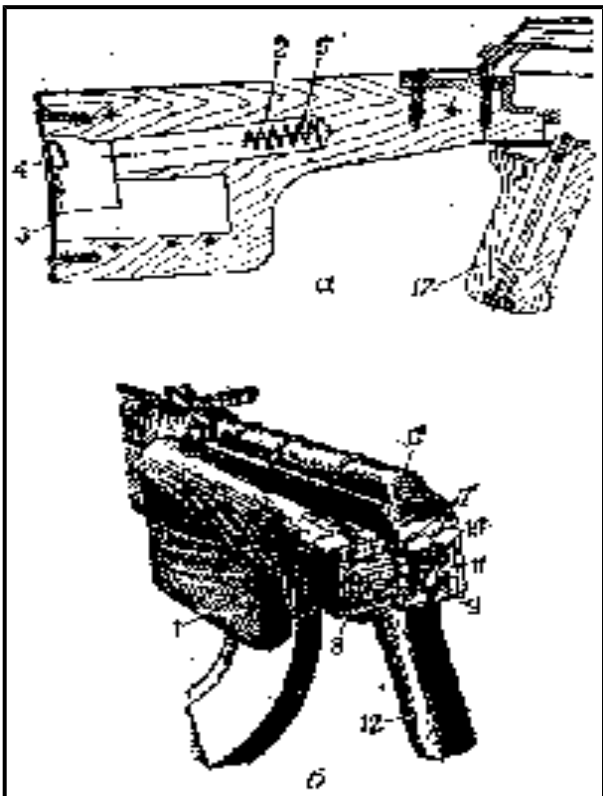
Складаний приклад кулеметів РККС-74 і РККС-74Н, крім вказаного для постійного приклада кулемета, має виступ для правої засочки приклада, що утримує його у розкладеному положенні, вушка для приєднання приклада до цівкової скриньки, а у РККС-74Н є ще виїмка, куди входить планка для приєднання нічного мірника під час складання приклада.

Для складання приклада треба втиснути праву засочку приклада вибивачем чи кулею набою через отвір у правій стінці цівкової скриньки (мал. 35) і повернути приклад вліво до закріплення його лівою засочкою у складеному положенні.

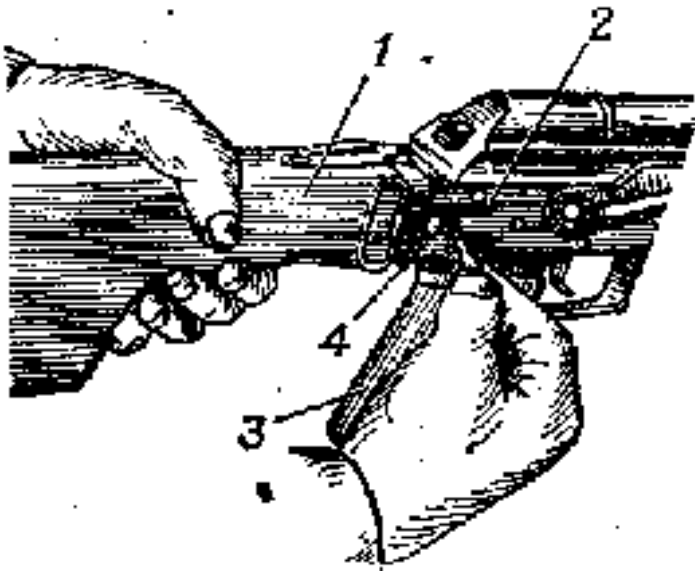
Для розкладання приклада потрібно натиснути пальцем руки на задню частину засочки з насічкою в лівий бік і повернути приклад вправо до закріплення його правою засочкою.

**Мал. 34. ПРИКЛАД І ПІСТОЛЕТНА РУЧКА
КУЛЕМЕТА:**

а – постійний приклад (у розрізі); б – складаний приклад (у складеному положенні); 1 – антабка для ремня; 2 – гніздо для приладдя; 3 – затильник; 4 – накривка; 5 – пружина для виштовхування пенала приладдя; 6 – виступ приклада з вушками; 7 – провушина цівкової скриньки; 8 – права засочка приклада з пружиною; 9 – задня частина лівої засочки із зарубом; 10 – пружина засочки; 11 – виріз для правої засочки приклада; 12 – пістолетна ручка

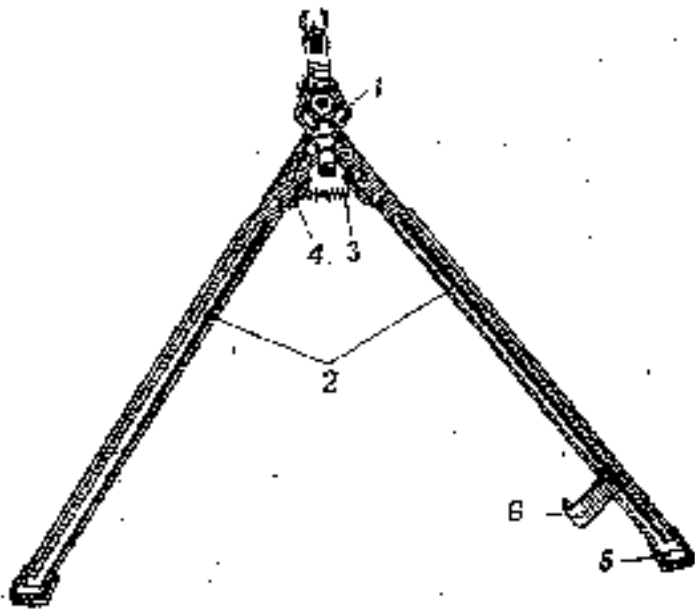

пружина засочки; 11 – виріз для правої засочки приклада; 12 – пістолетна ручка

Мал. 35. СКЛАДАННЯ ПРИКЛАДА
КУЛЕМЕТА

- 1 – приклад;
- 2 – цівкова скринька;
- 3 – пістолетна ручка;
- 4 – отвір

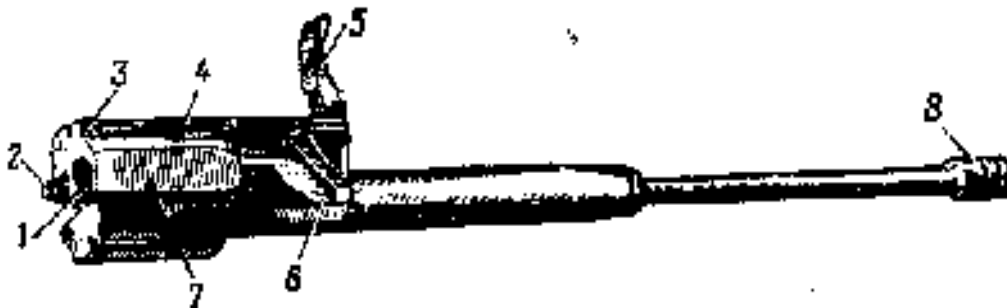
Мал. 36. ПІДПОРА КУЛЕМЕТА

- 1 – основа підпори;
- 2 — ноги;
- 3 – пружина;
- 4 – виступ;
- 5 – полозок;
- 6 – пружинна застібка

16. Підпора кулемета (мал. 36) служить упорою під час стрільби. Вона має основу, дві ноги з полозками для упору в ґрунт і виступами для фіксації ніг у складеному положенні, пружину для розведення ніг, пружинну застібку на

лівій нозі для скріплення ніг у складеному положенні. Підпора не від'єднується від кулемета.

17. Замкова рама з газовим поршнем (мал. 37) приводить в дію замок і розбивно-спусковий механізм.

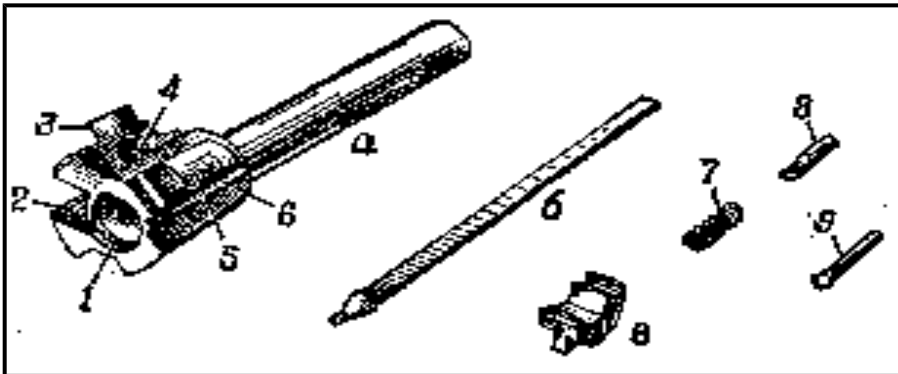

Мал. 37. ЗАМКОВА РАМА З ГАЗОВИМ ПОРШНЕМ:

- 1 – канал для замка; 2 – запобіжний виступ; 3 – виступ для відпускання важеля автоспуску; 4 – впуск для руху по відгини цівкової скриньки; 5 – ручка; 6 – фігурний виріз; 7 – впуск для відбивального виступу; 8 – газовий поршень

Замкова рама має: всередині – канал для зворотного механізму і канал для замка; ззаду – запобіжний виступ; по боках – впусти для руху замкової рами по відгинах цівкової скриньки; з правого боку – виступ для спускання (поверту) важеля автоспуску і ручку для перезаряджання автомата (кулемета); знизу – фігурний виріз для розміщення в ньому прямого виступу замка і впуск для проходження відбивального пристрою цівкової скриньки. У передній частині замкової рами закріплено газовий поршень.

18. Замок (мал. 38) служить для досилання набою у набійник, замикання каналу цівки, розбивання капсуля і виймання з набійника гільзи (набою). Він складається з кістяка, розбивача, викидача з пружиною й віссю, шпильки.

Мал. 38. ЗАМОК:

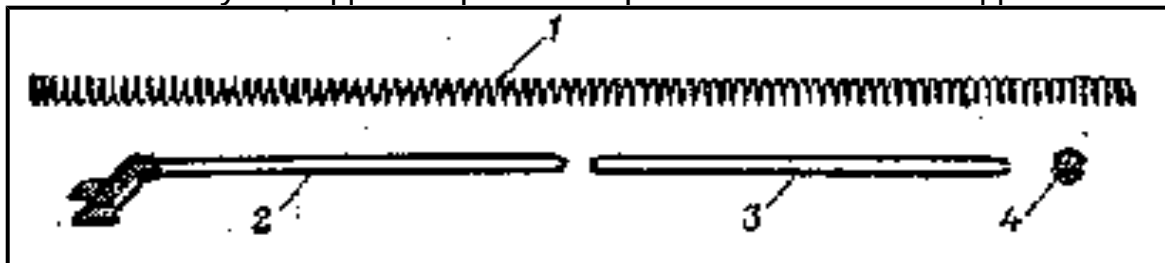
- а – кістяк замка;
б – розбивач; в – викидач;
1 – виріз для гільзи; 2 – виріз
для викидача; 3 – напрямний
виступ; 4 – отвір для осі
викидача; 5 – бойовий виступ; 6
– поздовжній впуск для
відбиваючого виступу;
7 – пружина викидача;
8 – вісь викидача; 9 – шпилька

Кістяк замка має: на передньому зрізі – циліндричний виріз для дна гільзи і впуск для викидача; по боках – два бойових виступи, які при замиканні замка заходять у вирізи цівкової скриньки; згори – напрямний виступ для поверту замка при замиканні й відмиканні; на лівому боці – поздовжній впуск для проходу відбиваючого виступу цівкової скриньки – (розширений кінець впуску забезпечує поворот замка під час замикання); у потовщеній частині кістяка замка – отвори для осі викидача й шпильки. Всередині кістяк замка має канал для розміщення ударника.

Ударник складається з розбивача і приступка для шпильки.

Викидач із пружиною витягує гільзи з набійника й утримує їх до зустрічі з відбиваючим виступом цівкової скриньки. Викидач має зачепу для захоплення гільзи, гніздо для пружини і виріз для осі.

Шпилька служить для закріплення розбивача й осі викидача.

Мал. 39. ЗВОРОТНИЙ МЕХАНІЗМ:

- 1 – зворотна пружина; 2 – напрямний стрижень; 3 – рухомий стрижень; 4 – муфта

19. Зворотний механізм (мал. 39) повертає замкову раму із замком у переднє положення. Він складається із зворотної пружини, напрямного стрижня, рухомого стрижня і муфти.

Напрямний стрижень має на задньому кінці упору для пружини, п'яту з виступами для з'єднання із цівковою скринькою і виступ для утримання накривки цівкової скриньки.

Рухомий стрижень на передньому кінці має загини для одягання муфти.

20. Газова трубка з надложем (мал. 40) складається з газової трубки, передньої і задньої з'єднувальних муфт, надложя, металевого півкільця і платівчастої пружини.

Газова трубка спрямовує рух газового поршня. Вона має напрямні ребра. Переднім кінцем газову трубку надівають на патрубок газової камери.

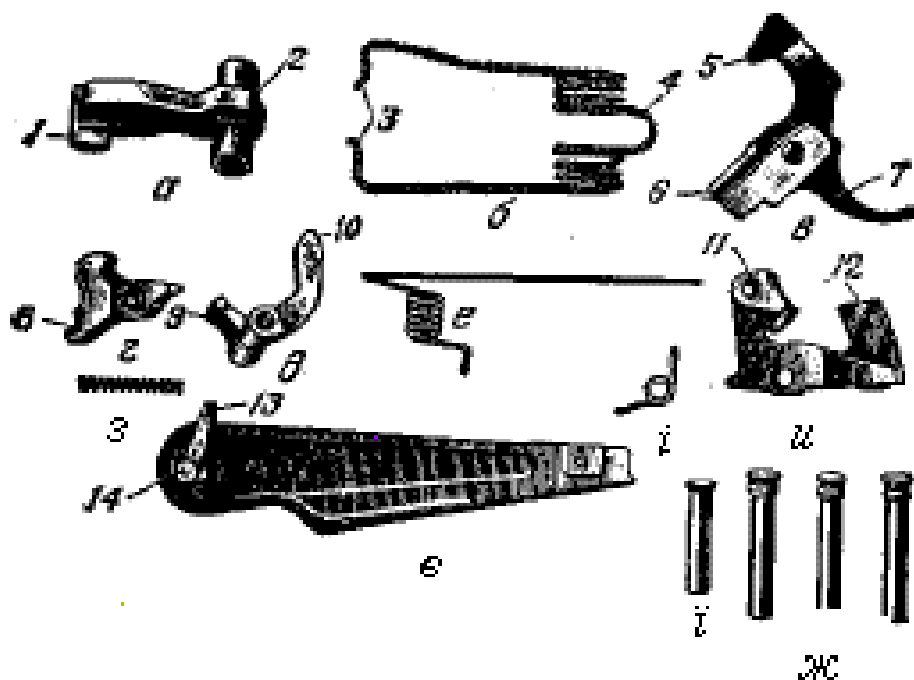
пружина

Мал. 40. ГАЗОВА ТРУБКА З НАДЛОЖЕМ:

1 – газова трубка; 2 – напрямні ребра для газового поршня; 3 – передня з'єднувальна муфта; 4 – надложе; 5 – задня з'єднувальна муфта; 6 – виступ; 7 – платівчаста

Надложе захищає під час стрільби руки автоматника (кулеметника) від опіків. В автомата воно може бути дерев'яне чи пластмасове (у кулемета – дерев'яне). Воно має жолоб, у якому закріплено металеве півкільце, що відтискує надложе від газової трубки (це запобігає хитанню надложя при розсиханні деревини).

Надложе прикріплене до газової трубки за допомогою передньої і задньої з'єднувальних муфт; задня з'єднувальна муфта має виступ, у який впирається замикач газової трубки; платівчаста пружина запобігає поздовжньому розхитуванню трубки.

Мал. 41. ЧАСТИНИ РОЗБИВНО-СПУСКОВОГО МЕХАНІЗМУ:

а – курок; б – бойова пружина; в – спусковий гачок; г – шептало поодиночного вогню; д – автоспуск; е – пружина автоспуску; є – перевідник; ж – вісі; з – пружина шептала поодиночного вогню; и – уповільнювач курка; і – пружина уповільнювача курка; ї – трубчаста вісь; 1 – бойовий звід; 2 – звід автоспуску; 3 – загнуті кінці; 4 – петля; 5 – фігурний виступ; 6 – прямокутні виступи; 7 – хвіст; 8 – виріз; 9 – шептало; 10 – важіль; 11 – заскочка; 12 – передній виступ; 13 – сектор; 14 – цапфа

21. Розбивно-спусковий механізм (мал. 41) служить для спуску курка з бойового зводу чи зі зводу автоспуску, завдання удару по розбивачу, забезпечення провадження автоматичного чи поодиночного вогню, припинення стрільби, для запобігання пострілам при незачиненому замку й для встановлення автомата (кулемета) на запобіжник.

Розбивно-спусковий механізм розміщується у цівковій скриньці, де кріпиться трьома взаємозамінними осями. Він складається з курка з бойовою пружиною, уповільнювача курка з пружиною спускового гачка, шептала поодиночного вогню з пружиною, перевідника й трубчастої осі.

Курок із бойовою пружиною служить для завдання удару по розбивачу. На курку є бойовий звід, звід автоспуску, цапфи й отвори для осі. Бойова пружина одягається на цапфи курка і своєю петлею діє на курок, а кінцями – на прямокутні виступи спускового гачка.

Уповільнювач курка* служить для уповільнення руху курка вперед з метою покращення густоти бою при автоматичній стрільбі. Він має передній і задній виступи, отвір для осі, пружину і заскок.

Перевідник служить для встановлення автомата (кулемета) на автоматичний чи поодиночний вогонь, а також на запобіжник. Він має сектор із цапфами, які розміщуються в отворах стінок цівкової скриньки. Нижнє положення перевідника відповідає встановленню його на поодиночний вогонь (ОО), середнє – на автоматичний вогонь (АО) і верхнє – на запобіжник.

Спусковий гачок служить для утримання курка на бойовому зводі й для спускання курка. Він має фігурний виступ, отвір для осі, прямокутні виступи й хвіст. Своім фігурним виступом він утримує курок на бойовому зводі.

Шептало поодиночного вогню служить для утримання курка після пострілу в крайньому задньому положенні, якщо під час провадження поодиночного вогню спусковий гачок не було відпущено. Воно розміщується на одній осі зі спусковим гачком. Шептало поодиночного вогню має пружину, отвір для осі й виріз, у який під час провадження автоматичного вогню входить сектор перевідника й зупиняє шептало. Крім того, виріз обмежує повертання сектора вперед при встановленні перевідника на запобіжник.

Автоспуск служить для автоматичного звільнення курка зі зводу автоспуску під час стрільби чергами, а також для запобігання спуску курка при незачиненому замку.

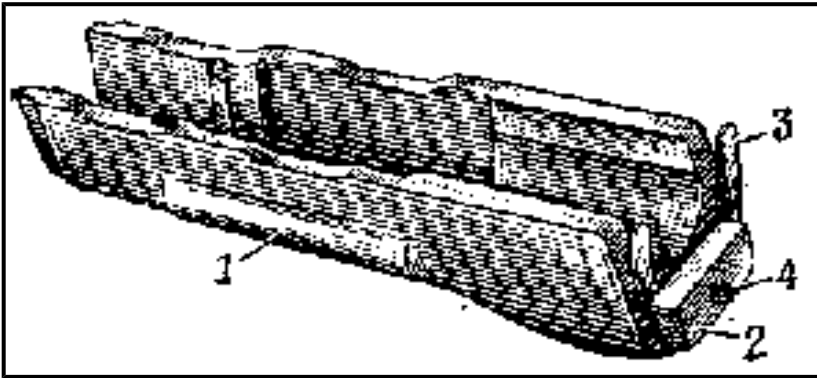
Він має шептало для утримання курка на зводі автоспуску, важіль для повороту автоспуску виступом замкової рами при підході її в переднє положення й пружину.

На одній осі з автоспуском розміщується його пружина. Коротким кінцем вона з'єднана з автоспуском, а її довгий кінець проходить вздовж лівої стінки цівкової скриньки й входить у кільцеві проточини на осях автоспуску, курка й спускового гачка, утримуючи осі від випадання.

22. Підцівник (мал. 42) служить для зручності дій і захищає руки автоматника (кулеметника) від опіків. В автомата він може бути дерев'яний або пластмасовий (у кулемета – дерев'яний). Підцівник прикріплюється до цівки знизу з'єднувальною муфтою, а до цівкової скриньки з допомогою виступу, який входить у гніздо цівкової скриньки.

*Автомати й кулемети останніх випусків не мають уповільнювача курка.

Вирізи на підцівнику й надложі утворюють вікна для охолодження цівки й газової трубки під час стрільби. Пластмасовий підцівник має металевий екран, який зменшує нагрівання підцівника під час стрільби.

Мал. 42. Підцівник

(ДЕРЕВ'ЯНИЙ):

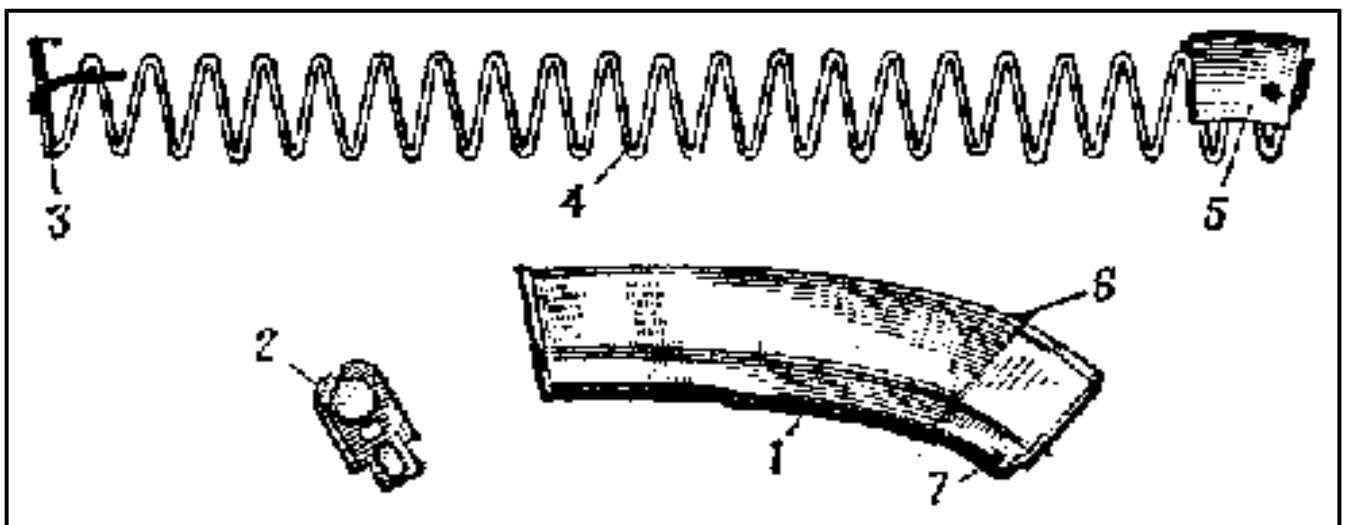
1 – упора для пальців; 2 – виступ; 3 – платівчаста пружина; 4 – отвір для шомпола

23. Магазин (мал. 43) служить для розміщення набоїв і подавання їх у цівкову скриньку. Він складається з пластмасового корпусу, накривки, затримної планки, пружини й подавача.

Корпус з'єднує всі частини магазину; його бічні стінки мають ззовні (на горлі) загини, які утримують набої від випадання, і виступи, що обмежують піднімання подавача. На передній стінці є зачепа, а на задній – опірний виступ, які приєднують магазин до цівкової скриньки. На задній стінці корпусу знизу є контрольний отвір для визначення повноти спорядження магазину набоями.

Знизу корпус закривається накривкою. У накривці є отвір для виступу затримної планки.

Всередині корпусу розміщується подавач і пружина з затримною планкою. Подавач утримується на верхньому кінці пружини з допомогою внутрішнього загину на своїй правій стінці; подавач має виступ, який забезпечує шахове розміщення набоїв в магазині. Затримна планка невіддільно закріплена на нижньому кінці пружини й своїм виступом утримує накривку магазину від переміщення.

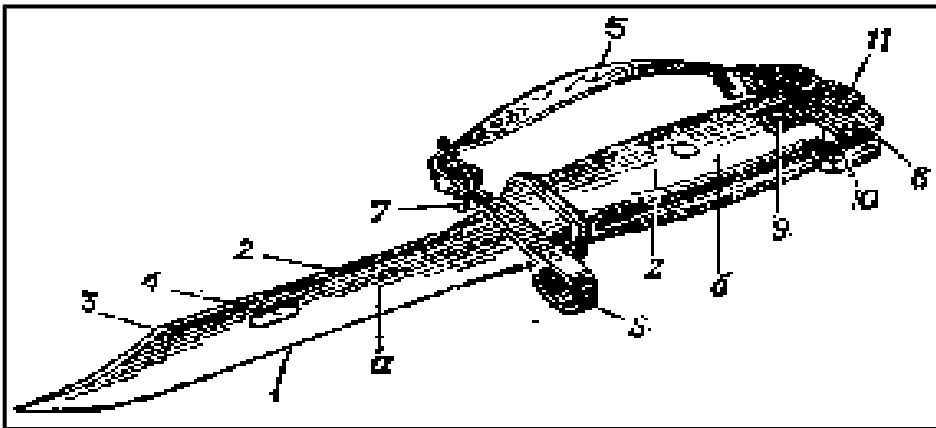

Мал. 43. МАГАЗИН:

1 – корпус; 2 – накривка; 3 – затримна планка; 4 – пружина;
5 – подавач; 6 – опірний виступ; 7 – зачепа

24. Багнет-ніж (мал. 44) приєднують до автомата для ураження противника в рукопашному бою. Крім того, його можна використовувати як ніж, пилку (для розпилювання металу) або як дроторізні ножиці. Дроти освітлювальної мережі слід різати по-одному, знявши спочатку ремінь із багнета і підвісок з піхв. Розрізаючи дрід, треба стежити, щоб руки не доторкалися до металевих поверхонь багнета-ножа й піхв. Робити проходи в електризованих дротяних загородженнях за допомогою багнета-ножа **заборонено**.

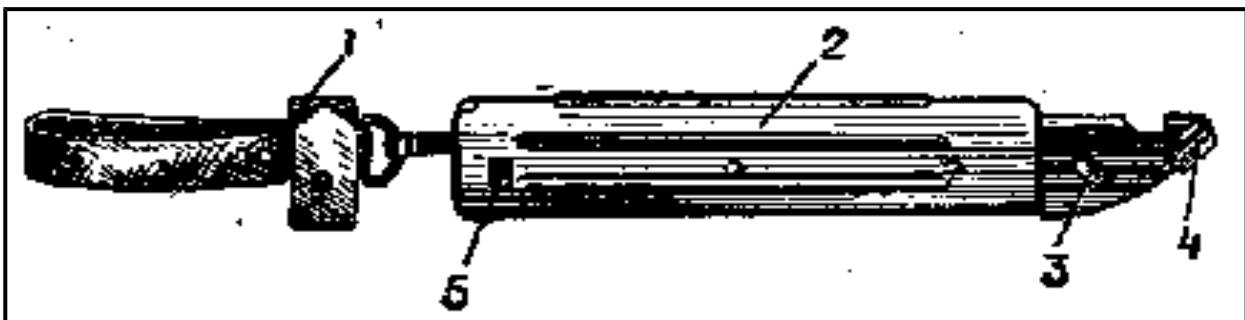
Багнет-ніж складається з леза й ручки.

Мал. 44. БАГНЕТ-НІЖ:
а – лезо; б – ручка; 1 – ріжуча грань; 2 – пилка; 3 – заточений кант; 4 – отвір; 5 – ремінь; 6 – кільце; 7 – зачепа для ремня; 8 – запобіжний виступ; 9 – з'єднувальний гвинт; 10 – поздовжні впусти; 11 – заскочка

На лезі є ріжуча грань; пилка, заточений кант, який у поєднанні з піхвами використовують як ножиці; отвір, в який вставляється виступ – вісь піхв.

Ручка служить для зручності дій і для приєднання багнета-ножа до автомата. Ручка має: ремінь для зручності користування багнетом-ножем; спереду – кільце і виступ для приєднання до дулового гальма-компенсатора і зачепу для ремня; ззаду – металевий наконечник із з'єднувальним гвинтом. На наконечнику є поздовжні впусти, якими багнет-ніж одягають на відповідні виступи на упорі основи мушки, заскочка, запобіжний виступ й отвір для ремня.

Мал. 45. ПІХВИ:

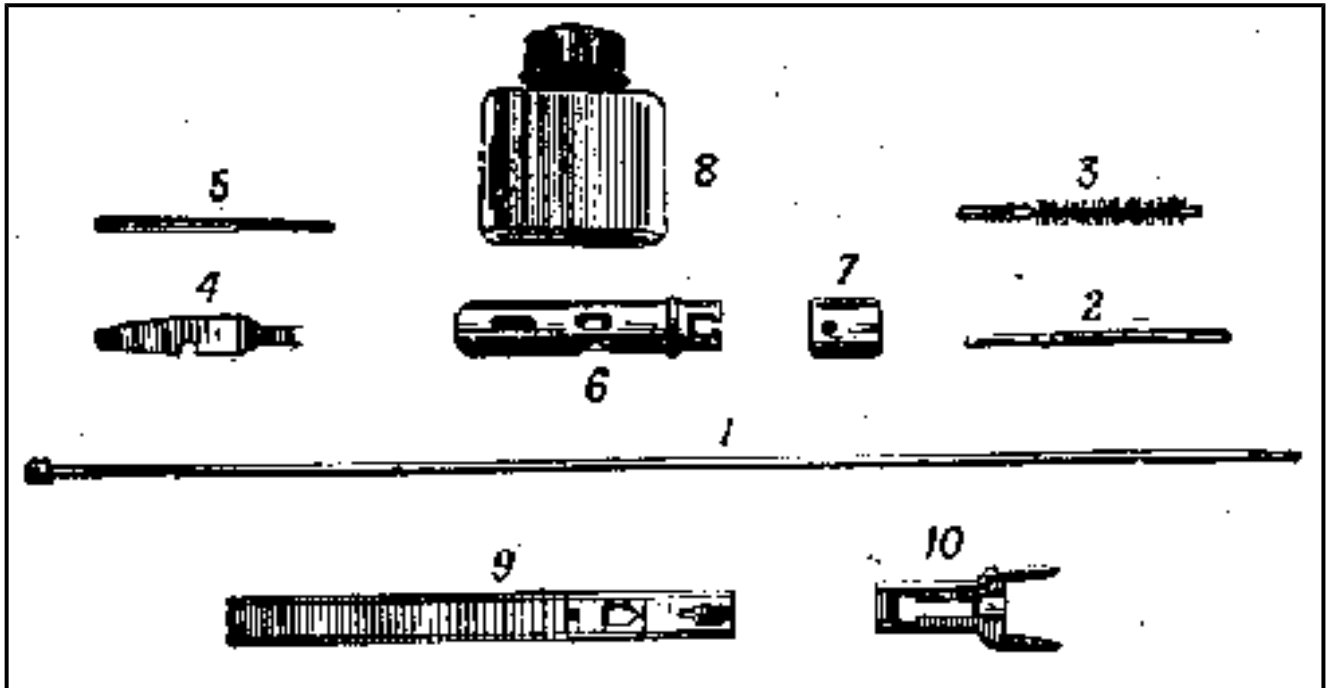
1 – підвісок з петлею-заскочкою та карабінчиком;
2 – пластмасовий корпус; 3 – виступ-вісь; 4 – упора; 5 – фіксатор

Піхви (мал. 45) служать для ношення багнета-ножа на поясному ремні. Крім того, їх використовують разом із багнетом-ножем для розрізання дроту. Піхви мають підвісок з петлею, виступ осі, упору для обмеження поверту багнета-ножа при використанні їх як ножиць. В середині піхв є платівчаста пружина з фіксатором для утримання багнета-ножа від випадання.

ПРИЛАДДЯ ДО АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

25. Приладдя (мал. 46) служить для розбіру, складання, чищення, змащування автомата (кулемета) й прискореного спорядження магазину набоями.

До приладдя належать: шомпол, протирачка, йоржик, викрутка, вибивач, пенал, масничка, обіймиця й перехідник.

Мал. 46. Приладдя:

1 – шомпол; 2 – протирачка; 3 – йоржик; 4 – викрутка; 5 – вибивач;
6 – пенал; 7 – накривка; 8 – масничка; 9 – обіймиця; 10 – перехідник

Шомпол застосовують для чищення й змащування каналу цівки, а також каналів і порожнин частин автомата (кулемета). Він має головку з отвором для вибивача, різь для нагвинчування протирачки чи йоржика.

Протирачку застосовують для чищення й змащування каналу цівки, каналів і порожнин інших частин автомата (кулемета). Вона має внутрішню різь для нагвинчування на шомпол і проріз для ганчір'я чи клоччя.

Йоржик використовують для чищення каналу цівки розчином РЧЦ.

Викрутку й вибивач застосовують під час розбирання й збирання автомата (кулемета). Виріз на кінці викрутки використовують для вгвинчування й вигвинчування мушки, а бічний виріз – для закріплення протирачки на шомполі. Для зручності користування викрутку вставляють у бічні отвори пенала. Під час чищення каналу цівки викрутку вкладають у пенал поверх головки шомпола.

Пенал служить для зберігання протирачки, йоржика, викрутки й вибивача. Він закривається накривкою.

Пенал використовують як ручку для викрутки при вгвинчуванні й вигвинчуванні мушки і для повороту замикача газової трубки, а також як ручку для шомпола.

Пенал має наскрізні отвори, в які під час чищення автомата (кулемета) вставляють шомпол, овальні отвори для викрутки й прямокутний отвір для поверту замкача газової трубки при розбиранні й збиранні автомата (кулемета).

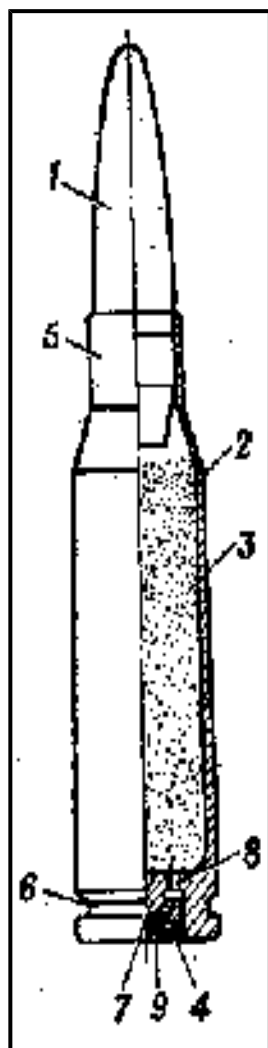
Масничку використовують для зберігання мастила. Її переносять у кишені сумки для магазинів.

Обіймиця служить для перенесення набоїв і прискореного спорядження магазину набоями. В обіймиці розміщується 15 набоїв. Вона має два поздовжніх впуски й платівчасту пружину, що утримує набой від випадання. Крім того, платівчаста пружина забезпечує міцне з'єднання обіймиці з перехідником.

Перехідник з'єднує обіймицю з магазином під час спорядження його набоями. Він має: знизу (розширену частину) – два загини, які входять у відповідні впуски на горлі магазину; згори – два поздовжні впуски для обіймиці, упору, яка обмежує просування обіймиці при її вставленні в перехідник, і отвори для пружини обіймиці.

5,45-ММ БОЙОВІ НАБОЇ

26. Бойовий набій (мал. 47) складається з кулі, порохового заряду і капсуля.

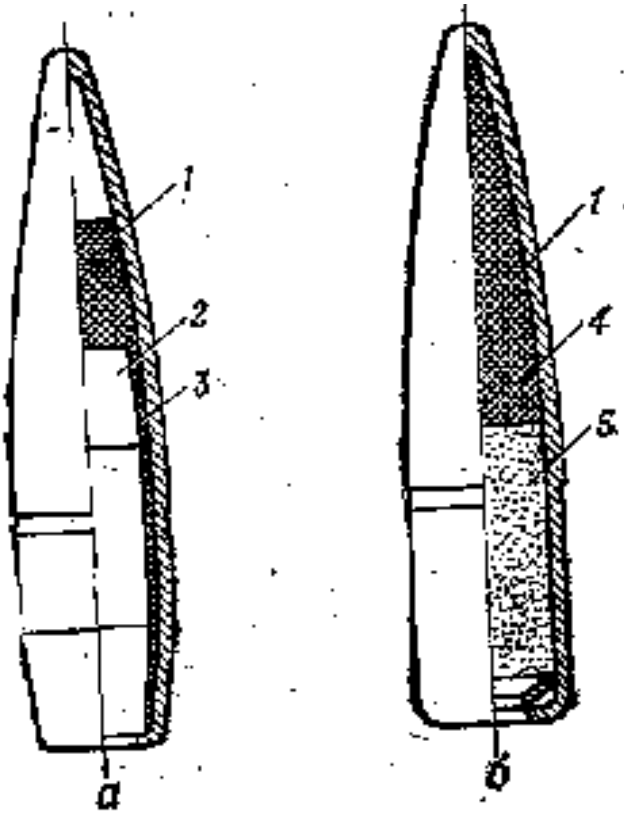

Мал. 47. БОЙОВИЙ НАБІЙ:

1 – куля; 2 – гільза; 3 – пороховий заряд; 4 – капсуль; 5 – дулко;
6 – проточина; 7 – ковадло; 8 – підпальний отвір; 9 – розбивний
склад

27. 5,45-мм набой випускають із звичайними і трасерними кулями. Головні частини трасерних куль пофарбовано у зелений колір. Для імітації стрільби використовують сліпі (без кулі) набой, при цьому застосовують спеціальний утулок.

Звичайна куля (мал. 48, а) призначена для ураження живої сили ворога, розміщеної відкрито й за перешкодами, що пробиваються кулею.

Мал. 48. Кулі:

а – куля зі сталевим осердям; б – трасерна; 1 – оболонка; 2 – сталеве осердя; 3 – олив'яна сорочка; 4 – осердя (олив'яне); 5 – трасувальний склад

Звичайна куля складається зі сталевий, покритої томпаком оболонки і сталевий осердя. Між оболонкою й осердям є олив'яна сорочка.

Трасерна куля (мал. 48, б) також призначена для ураження живої сили ворога. Крім того, під час лету в повітрі на далекостях стрільби до 800 м вона залишає світний слід, який дозволяє корегувати вогонь і цілевказання.

У головній частині оболонки трасерної кулі розміщене осердя, а в донній – шашка пресованого трасувального складу. Під час пострілу полум'я від порохового заряду запалює трасувальний склад, який під час лету кулі дає світний слід.

28. Гільза з'єднує всі частини набою, оберігає пороховий заряд від зовнішнього впливу й усуває прорив порохових газів у напрямку замка. Вона має корпус для розміщення порохового заряду, дулко для закріплення кулі й дно. Ззовні біля дна гільзи є кільцева проточина для зачепи викидача. У дні гільзи є гніздо для капсуля, ковадло й два підпальних отвори.

29. Пороховий заряд надає кулі поступального руху. Він складається з порошу сферичного зернування.

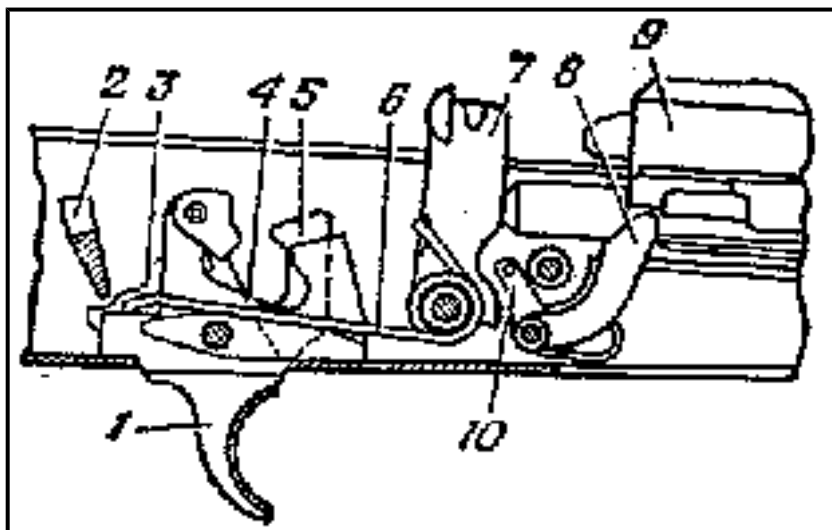
30. Капсуль запалює пороховий заряд. Він складається з латунного ковпачка, впресованого в нього розбивного складу і фольгового кільця, яке прикриває ударний склад.

31. 5,45-мм набої закупорюють у дерев'яні скрині. У скриню кладуть дві герметично зачинені металеві скриньки по 1080 набоїв у кожній; набої в скриньках запаковані в картонні пачки по 30 штук. Разом у скрині вміщується 2160 набоїв.

Бічні стінки скринь, у які закупорені набої з трасерними кулями, позначені зеленою смужкою. У кожній скрині є ніж для відкривання скриньок.

РОЗТАШУВАННЯ ЧАСТИН І МЕХАНІЗМІВ ДО ЗАРЯДЖАННЯ

Перевідник перебуває у крайньому верхньому положенні й затуляє сходи́нковий вирі́з у накривці цівкової скриньки (перевідник поставлено на запобіжник); сектор перевідника ввійшов у вирі́з шептала пооди́нчого вогню й перебуває над правим прямоку́тним виступом спуско́вого гачка (зачиняє спуско́вий гачок).

1 – спусковий гачок; 2 – сектор
перевідника; 3 – шептало
поодиночного вогню; 4 – уповільнювач
курка; 5 – фігурний виступ
спускового гачка; 6 – бойова
пружина; 7 – курок; 8 – важіль
автоспуску; 9 – замкова рама; 10 –
шептало автоспуску

Робота частин і механізмів при заряджанні

33. Для заряджання автомата (кулемета) треба приєднати до нього споряджений магазин, поставити перевідник на автоматичний (АО) чи подинний (ОО) вогонь, відвести замкову раму назад до відпору й відпустити її. Автомат (кулемет) заряджено. Якщо не буде негайно відкрито вогонь, то слід поставити перевідник на запобіжник.

Під час приєднання магазину його зачепа заходить за виступ цівкової скриньки, а опірний виступ заскакує за заскочку, магазин утримується у вікні цівкової скриньки. Верхній набій, упираючись знизу в замкову раму, дещо опускає набой в магазин, стискаючи його пружину.

При встановленні перевідника на автоматичний вогонь виріз у накривці цівкової скриньки для ручки замкової рами звільняється, сектор перевідника залишається у вирізі шептала подинного вогню, але не перешкоджає поверту спускового гачка.

При відведенні замкової рами дозад (на довжину вільного ходу) вона, діючи переднім скосом фігурного вирізу на напрямний виступ замка, повертає замок вліво, бойові виступи замка виходять із вирізів цівкової скриньки – відчиняється замок; виступ замкової рами вивільнює важіль автоспуску, а шептало автоспуску під дією пружини притискується до передньої площини курка.

При подальшому відведенні замкової рами разом із нею відходить назад замок, відчиняючи канал цівки; зворотна пружина стискається; курок під дією замкової рами обертається на осі, бойова пружина загвинчується; бойовий звід курка послідовно заскакує за фігурний виступ спускового гачка, під заскочку уповільнювача курка, і курок стає на нижній виступ шептала автоспуску; важіль автоспуску при цьому піднімається вгору й стає на шляху руху виступу замкової рами.

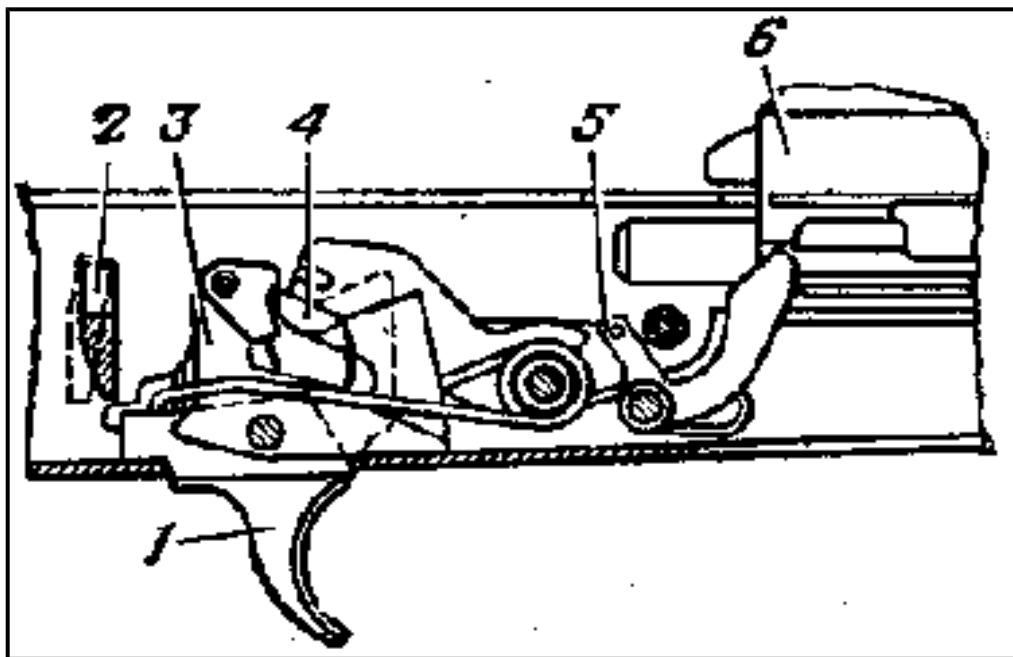
Коли нижня площина замкової рами пройде вікно для магазину, набой під дією пружини магазину піднімуться вгору до упору верхнім набоем в загин стінки магазину.

При відпусканні замкової рами вона разом із замком під дією зворотного механізму подається вперед; замок виштовхує з магазину верхній набій, досилає його у набійник і зачиняє канал цівки. При підході замка до гузового зрізу цівки зачепа викидача заскакує у кільцеву проточину гільзи; замок під дією скосу лівого вирізу цівкової скриньки на скіс лівого бойового виступу замка, а потім під дією фігурного вирізу замкової рами на напрямний виступ замка повертається навколо осі вправо; бойові виступи замка заходять за бойові упори цівкової скриньки – замок зачиняється. Замкова рама, продовжуючи рухатись у крайнє переднє положення, своїм виступом повертає важіль автоспуску вперед і вниз, виводячи шептало автоспуску з-під зводу автоспуску курка; курок під дією бойової пружини повертається, виходить з-під заскочки уповільнювача й стає на бойовий звід (мал. 50).

Набой в магазині під дією пружини підіймаються вгору до упору верхнім набоем у замкову раму.

При встановленні перевідника на запобіжник, перевідник закриває виріз накривки цівкової скриньки й стає на шляху руху ручки замкової рами назад;

сектор перевідника повертається вперед і стає над правим прямокутним виступом спускового гачка (замикає спусковий гачок).

Мал. 50. Положення частин розбивно-спускового механізму перед пострілом:

- 1 – спусковий гачок;
- 2 – сектор перевідника;
- 3 – уповільнювач курка;
- 4 – курок;
- 5 – шептало автоспуску;
- 6 – замкова рама

Робота частин і механізмів при автоматичній стрільбі

34. Для автоматичної стрільби треба поставити перевідник на автоматичний вогонь (АО), якщо його не було поставлено при заряджанні, і натиснути на спусковий гачок.

При встановленні перевідника на автоматичний вогонь сектор перевідника вивільнює прямокутний виступ спускового гачка (відчиняє спусковий гачок) і залишається у вирізі шептала подинного вогню. Спусковий гачок може обертатися навколо своєї осі; сектор перевідника утримує шептало подинного вогню від повороту разом зі спусковим гачком.

При натисканні на хвіст спускового гачка його фігурний виступ виходить зі зчеплення з бойовим зводом курка. Курок під дією бойової пружини повертається на своїй осі й енергійно б'є по розбивачу. Ударник розбивачем розбиває капсуль набою. Запалювальний заряд капсуля набою загоряється, полум'я через підпальні отвори в дні гільзи проникає до порохового заряду й запалює його. Постріл.

Куля під дією порохових газів рухається по каналу цівки; коли вона проходить газовивідний отвір, частина газів поринає через цей отвір у газову камеру, тисне на газовий поршень і відкидає замкову раму назад. Відходячи назад, замкова рама (як і при відведенні її назад ручкою) переднім скосом фігурного вирізу повертає замок навколо поздовжньої осі й виводить його бойові виступи з-за бойових упор цівкової скриньки – відчиняється замок і канал цівки; виступ замкової рами звільнює важіль автоспуску, він під дією пружини дещо піднімається вгору, а шептало автоспуску притискується до передньої площини курка. До цього часу куля вилетить із каналу цівки.

Після вильоту кулі з каналу цівки автомата порохові гази потрапляють у задню камеру дулового гальма-компенсатора, розширюються і, виходячи через компенсаційні отвори, створюють реактивну силу, яка відхиляє дулову частину автомата в бік, протилежний розташуванню отворів (ліворуч вниз). Частина

порохових газів, стикаючись з передніми стінками задньої та передньої камер, зменшує відбій. Зіткнення газів, що виходять із щілин задньої камери, з газами, відбитими від передньої стінки передньої камери, зменшує звук пострілу.

Замкова рама з замком за інерцією рухається назад; гільза, що утримується зачепом викидача, наштовхується на відбиваючий виступ цівкової скриньки й викидається назовні.

Далі робота частин і механізмів, за винятком роботи курка і уповільнювача, здійснюється так само, як і при заряджанні. Курок стає на верхній виступ шептала автоспуску й утримується на ньому при повертанні замкової рами із замком у переднє положення. Після того, як замок дошле верхній набій у набійник, зачиняються канал цівки і замок. Замкова рама, продовжуючи рух уперед, виводить шептало автоспуску з-під зводу автоспуску курка. Курок під дією бойової пружини повертається і б'є по заскочці уповільнювача курка; уповільнювач повертається назад, підставляючи під удар курка передній виступ; внаслідок цих ударів рух курка вперед дещо уповільнюється, що дозволяє цівці після удару по ній замкової рами з замком зайняти положення близьке до первісного, і цим покращити густість бою. Після удару по передньому виступу уповільнювача курок б'є по ударнику. Постріл. Робота частин і механізмів автомата (кулемета) повторюється. Автоматична стрільба триватиме доти, доки натиснуто спусковий гачок і в магазині є набої.

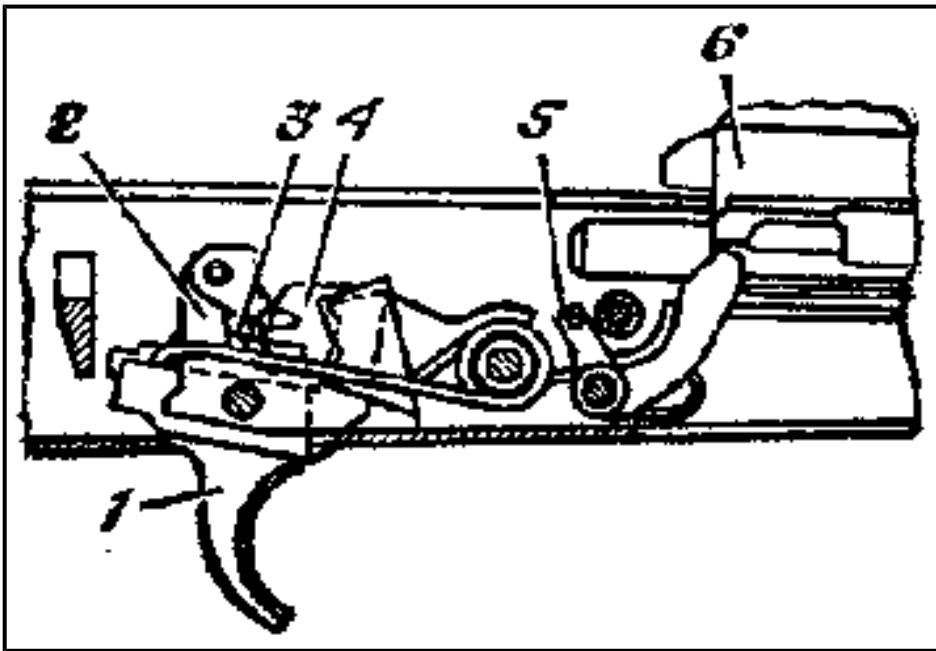
Для припинення стрільби слід відпустити спусковий гачок, який під дією бойової пружини повернеться і його фігурний виступ стане на шляху руху бойового зводу курка. Курок зупиняється на бойовому зводі. Стрільба припиняється, але автомат (кулемет) залишається зарядженим, готовим до подальшої автоматичної стрільби.

Робота частин і механізмів під час стрільби поодинчими пострілами

35. Для поодинчного пострілу необхідно поставити перехідник на поодинчий вогонь (ОО) і натиснути на спусковий гачок.

При встановленні перевідника із положення на запобіжник в положення на поодинчий вогонь (ОО) сектор перевідника вивільнює прямокутний виступ спускового гачка (відчиняє спусковий гачок), повністю виходить із вирізу шептала поодинчного вогню й під час стрільби в роботі розбивно-спускового механізму участі не бере.

При натисканні на хвіст спускового гачка його фігурний виступ виходить із зчеплення з бойовим зводом курка. Курок під дією бойової пружини обертається на своїй осі й енергійно б'є по ударнику. Постріл. Після першого пострілу частини й механізми виконують ту саму роботу, що і при автоматичній стрільбі, але наступного пострілу не буде, тому що разом із спусковим гачком повернулося шептало поодинчного вогню і його зачепа встала на шляху руху бойового зводу курка. Бойовий звід курка заскочить за шептало поодинчного вогню, а курок зупиниться у задньому положенні (мал. 51).

Мал. 51.

ПОЛОЖЕННЯ РОЗБИВНО-СПУСКОВОГО МЕХАНІЗМУ ПІСЛЯ ПОСТРІЛУ З ПЕРЕВІДНИКОМ, ВСТАНОВЛЕНИМ НА ПООДИНЧИЙ ВОГОНЬ:
 1 – спусковий гачок; 2 – уповільнювач курка; 3 – шептало поодинчного вогню; 4 – курок; 5 – шептало автоспуску; 6 – замкова рама

Для чергового пострілу треба відпустити спусковий гачок і знову натиснути на нього. Коли спусковий гачок буде відпущено, він під дією кінців бойової пружини повернеться разом із шепталом поодинчного вогню, шептало поодинчного вогню вийде зі зчеплення з бойовим зводом курка і вивільнить курок. Курок під дією бойової пружини б'є спочатку по заскочці уповільнювача, потім по його передньому виступові й стає на бойовий звід. При натисканні на спусковий гачок його фігурний виступ виходить зі зчеплення з бойовим зводом курка, робота частин і механізмів повториться. Відбудеться наступний постріл.

ЗАТРИМКИ ПІД ЧАС СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА) І СПОСОБИ ЇХ УСУНЕННЯ

36. Частини і механізми автомата (кулемета) при правильному використанні й належному догляді довгий час працюють надійно й безвідмовно. Але через забруднення механізмів, зношування частин і неохайне використання автомата (кулемета), а також через несправності набоїв можуть виникати затримки під час стрільби.

37. Затримку, яка виникла під час стрільби, слід намагатися усунути перезарядженням. Для цього треба швидко відвести замкову раму ручкою назад до упору, відпустити її й продовжити стрільбу. Якщо затримки не усунуто, слід встановити причину її появи й усунути, як зазначено нижче.

Затримки та їхні характеристики	Причина затримки	Спосіб усунення
Неподання набою Замок у передньому положенні, але пострілу не було – у набійнику нема набою	1. Забруднення чи несправність магазину 2. Несправність заскочки магазину	Перезарядити автомат (кулемет) і продовжувати стрільбу. При повторенні затримки замінити магазин При несправній заскоці магазину відправити автомат (кулемет) до ремонтної майстерні
Утикання набою Набій кулею уткнувся в гузовий зріз цівки, рухомі частини зупинилися у середньому положенні	Несправність магазину	Утримуючи ручку замкової рами, вийняти набій, що уткнувся й продовжити стрільбу. При повторній затримці замінити магазин
Затинка Замок у передньому положенні, набій у набійнику, курок спущено – пострілу не було	1. Несправність набою 2. Несправність розбивно-спускового механізму; забруднення чи застигання мастила 3. Заклинювання ударника в замку	Перезарядити автомат (кулемет) і продовжити стрільбу При повторенні затримки оглянути й почистити ударник і розбивно-спусковий механізм; при поломі чи зносі розбивно-спускового механізму автомат (кулемет) відправити до ремонтної майстерні. Від'єднати ударник від замка й прочистити отвір у замку під ударником

Затримки та їхні характеристики	Причина затримки	Спосіб усунення
Невиймання гільзи Гільза у набійнику, черговий набій впирається в нього кулею, рухомі частини зупинилися у середньому положенні	1. Брудний набій або забруднення набійника 2. Забруднення чи несправність викидача або його пружини	Відвести ручку замкової рами назад і, утримуючи її у задньому положенні, відокремити магазин і вийняти набій, що уткнувся. Вийняти з допомогою замка або шомпола гільзу з набійника. Продовжувати стрільбу. При повторенні затримки прочистити набійник і набої Оглянути й прочистити від бруду викидач і продовжувати стрільбу. При несправності викидача автомат (кулемет) відправити до ремонтної майстерні
Прихоплення чи невідбиття гільзи Гільзу не викинуто з цівкової скриньки, вона залишилась перед замком або дослана ним назад у набійник	1. Забруднення тертьових частин, газових шляхів або набійника 2. Забруднення чи несправність викидача	Відвести ручку замкової рами назад, викинути гільзу і продовжити стрільбу При повторній затримці почистити газові шляхи, ТЕРТЬОВІ частини і набійник; ТЕРТЬОВІ частини змастити. При несправності викидача автомат (кулемет) відправити до ремонтної майстерні
Недоходження замкової рами у переднє положення	Зламана зворотна пружина	

ДОГЛЯД ЗА АВТОМАТОМ (КУЛЕМЕТОМ), ЙОГО ЗБЕРІГАННЯ**ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

38. Автомат (кулемет) повинен бути справним і готовим до дії. Цього досягають своєчасним і вмілим чищенням, змащуванням і правильним зберіганням автомата (кулемета).

39. Автомат (кулемет), що зберігається у підрозділі, чистять:

- при готуванні до стрільби;
- після стріляння бойовими або сліпими набоями
- негайно після закінчення стріляння на стрілищі (у полі), при цьому чистять і змащують цівкову скриньку, канал цівки, газову камеру, газовий поршень, замкову раму і замок; остаточне чищення автомата (кулемета) здійснюють після повернення зі стріляння й протягом наступних 3-4 діб щоденно;

- після наряду й занять у полі без стріляння – по поверненні з наряду чи занять;

- у бойовому стані й на довготривалих навчаннях – щоденно в періоди затихання бою і під час перерв у навчанні;

- якщо автомат (кулемет) не використовувався – не рідше як один раз на тиждень.

40. Після чищення автомат (кулемет) треба змастити. Мاستило наносять лише на добре очищену й суху поверхню металу негайно після чищення, щоб запобігти дії вологи на метал.

41. Чистять і мастять автомат (кулемет) під безпосереднім керуванням командира відділення (рою). Командир відділення (рою) повинен визначити ступінь необхідного розбіру, чищення й змащування; перевірити справність приладдя та якість матеріалів для чищення; перевірити правильність та якість проведеного чищення й дати дозвіл на змащування й збирання; перевірити правильність змащування й збирання автомата (кулемета).

Офіцери зобов'язані періодично бути присутні під час чищення автомата (кулемета) й перевіряти правильність його здійснення.

42. При казармовому чи таборовому перебуванні автомат (кулемет) чистять у спеціальних місцях на обладнаних для чищення столах, а в бойовій обстанові й під час навчань – на чистих підстилках, дошках, фанері тощо.

43. На стрілищі автомат (кулемет) після стріляння чистять у відведених для цього місцях розчином РЧЦ чи рідким збройовим мастилом. Чистять автомати (кулемети) розчином РЧЦ лише під керівництвом офіцерів чи старшини підрозділу.

Після повернення в казарму автомат (кулемет), вичищений на стрілищі рідким збройовим мастилом, слід вичистити розчином РЧЦ.

У польових умовах автомат (кулемет) чистять і змащують лише рідким збройовим мастилом.

44. Для чищення і змащення автомата (кулемета) використовують:

– **рідке збройне мастило** – для чищення автомата (кулемета) і змащування його частин і механізмів при температурі повітря від +5°C до – 50°C;

– **збройове мастило** – для змащування каналу цівки, частин і механізмів автомата (кулемета) після їх чищення; це мастило використовують при температурі повітря вище +5°C;

– **розчин РЧЦ** (розчин чищення цівок) – для чищення каналів цівок та інших частин автомата (кулемета), на які діють порохові гази.

Примітка. Розчин РЧЦ готують у підрозділі в кількості, яка необхідна для чищення зброї протягом однієї доби.

Склад розчину:

– питна вода – 1 л;

– вуглекислий амоній – 200 г;

– двохромовоокислий калій (хромпик) – 3-5 г.

Невелику кількість розчину РЧЦ дозволено зберігати не більше 7 діб у скляних посудинах, закупорених пробками, у темному місці й подалі від нагрівальних приладів. У металеві маснички розчин РЧЦ наливати **заборонено**;

– **ганчір'я або папір KB-22** – для обтирання, чищення й мащення автомата (кулемета);

– **клоччя** (коротке льоноволокно), очищене від костриці, – лише для чищення каналу цівки.

Для зручності чищення впусків, вирізів і отворів можна застосовувати дерев'яні палички.

Категорично заборонено використовувати для чищення автомата (кулемета) абразивні матеріали (наждачний папір, пісок тощо).

ПОТОЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ

45. Порядок чищення автомата (кулемета):

1) Підготувати матеріали для чищення й мащення.

2) Розібрати автомат (кулемет).

3) Оглянути приладдя, як вказано в ст. 68, і підготувати його для використання під час чищення (мал. 52).

4) Прочистити канал цівки.

Покласти автомат (кулемет) у вирізи стола для чищення зброї або на звичайний стіл, а якщо нема стола, вперти автомат (кулемет) прикладом у землю чи підлогу.

Для чищення каналу цівки рідким збройовим мастилом треба просунути клоччя або ганчір'я крізь проріз (кінці клоччя повинні бути коротші за стрижень протирачки, а товщина шару повинна бути така, щоб протирачку з клоччям можна було ввести у канал цівки невеликим зусиллям руки); налити на клоччя трохи рідкого збройового мастила й трохи пом'яти його. Ввести шомпол із протирачкою й клоччям у канал цівки. Однією рукою тримаючи автомат (кулемет) за дулову частину, а другою, взявши за пенал, плавно, не згинаючи шомпол, просунути його по всій довжині каналу цівки декілька разів. Вийняти шомпол, змінити клоччя, просочити його рідким збройовим мастилом і в тому ж

порядку прочистити канал цівки декілька разів. Після цього ретельно обтерти шомпол і протерти канал цівки з дулової частини і з боку набійника, повільно повертаючи цівку в руках. При цьому особливу увагу слід звертати на кути нарізів і перевіряти, чи не залишилося в них нагару.

Мал. 52. Приладдя АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА), ПІДГОТОВЛЕНЕ ДО ЧИЩЕННЯ:

1 – шомпол; 2 – протирачка; 3 – пенал; 4 – викрутка; 5 – головка шомпола

Канал цівки чистити йоржиком, змоченим в розчині РЧЦ; потім канал цівки протерти клоччям. Чищення розчином РЧЦ продовжувати до повного усунення нагару, доки змочений розчином йоржик чи клоччя не будуть виходити з каналу цівки без нагару чи зелені. Після цього протерти канал цівки сухим клоччям, потім чистим ганчір'ям. Наступного дня перевірити якість проведеного чищення і, якщо під час протирання каналу цівки чистим ганчір'ям на ньому буде виявлено нагар, повторити чищення у тому ж порядку.

Після закінчення чищення нарізної частини каналу цівки так само вичистити набійник з боку цівкової скриньки.

Примітка. Якщо під час чищення протирачка з шомполем загрузне в каналі цівки, слід влити в канал трохи розігрітого рідкого збройового мастила й за декілька хвилин спробувати вийняти шомпол. Якщо шомпол не виймається, автомат (кулемет) слід відправити до ремонтної майстерні.

5) Газову камеру, газову трубку й дулове гальмо-компенсатор (пломенегасник) промити рідким збройовим мастилом чи розчином РЧЦ і прочистити клоччям (ганчір'ям) з допомогою шомпола чи дерев'яної палички.

Газову камеру після чищення розчином РЧЦ протерти досуха ганчір'ям, оглянути канал цівки, щоб у ньому не залишилося зайвих предметів, і обтерти цівку ззовні. Газову трубку й дулове гальмо-компенсатор (пломенегасник) після чищення протерти досуха.

6) Цівкову скриньку, замкову раму, замок, газовий поршень слід чистити ганчір'ям, змоченим у рідкому збройовому мастилі чи розчині РЧЦ, після чого протерти досуха. Якщо для чищення після стрільби застосовують рідке збройове мастило, газовий поршень і циліндричний виріз замка треба змастити чи обгорнути їх на 3–5 хв. ганчір'ям, змоченим у мастилі. Після цього з допомогою палички усунути затверділий пороховий нагар і досуха їх протерти. Те ж стосується і внутрішньої поверхні дулового гальма-компенсатора (пломенегасника).

7) Решту металевих поверхонь насухо протерти ганчір'ям; при сильному забрудненні прочистити частини рідким збройовим мастилом, а потім досуха протерти.

8) Дерев'яні частини обернути сухим ганчір'ям.

9) Самосвітні насадки протерти чистим ганчір'ям, змоченим у воді або гасі. Після усунення бруду протерти націльник і мушку чистим сухим ганчір'ям.

46. Про закінчення чищення автомата (кулемета) солдат доповідає командирі відділення (рою); потім з дозволу командира відділу мастять і збирають автомат (кулемет).

47. Мащення автомата (кулемета) проводити у такому порядку:

1) Змастити канал цівки. Нагвинтити на шомпол протирачку і просунути крізь проріз протирачки просочене мастилом ганчір'я. Ввести протирачку в канал цівки з дулової частини і повільно просунути її 2-3 рази по всій довжині цівки, щоб рівномірно покрити канал цівки тонким шаром мастила. Змастити набійник і дулове гальмо-компенсатор (пломенегасник).

2) Решту металевих частин і механізмів автомата (кулемета) з допомогою промащеного ганчір'я покрити тонким шаром мастила. Зайве мастило призводить до забруднення частин і може спричинити затримки під час стрільби. Дерев'яні частини і самосвітні крапки (смужки) на мушці й націльникові не змащувати.

3) Закінчивши змащування, зібрати автомат (кулемет), перевірити роботу його частин і механізмів, вичистити й змастити магазини і приладдя, а потім автомат (кулемет) показати командирі відділення.

48. У холодну пору року при температурі $+5^{\circ}\text{C}$ і нижче автомат (кулемет) змащувати лише рідким збройовим мастилом. При переході з одного мастила на інше слід ретельно усунути старе мастило з усіх частин автомата (кулемета).

Щоб усунути мастило, треба повністю розібрати автомат (кулемет), помити всі металеві частини в рідкому збройовому мастилi й обтерти їх чистим ганчір'ям.

Примітка. Застосовувати збройове мастило при температурі повітря нижче $+5^{\circ}\text{C}$ замість рідкого збройового мастила заборонено. Можна застосовувати рідке збройове мастило цілорічно в районах із невисокими температурами в літній період.

49. Автомат (кулемет), який внесли з морозу в тепле приміщення, чистять через 10–20 хв (після того як він відтане). Бажано перед заходом у тепле приміщення зовнішні поверхні автомата (кулемета) обтерти ганчір'ям, змоченим у рідкому збройовому мастилi.

50. Автомат (кулемет), який здають на склад на тривале зберігання, змащують рідким збройовим мастилом, загортають в один шар інгібітованого, а потім в один шар парафінованого паперу.

51. Дегазацію, дезактивацію й дезінфекцію автомата (кулемета) проводять згідно з вказівками командира підрозділу.

ЗБЕРІГАННЯ АВТОМАТІВ (КУЛЕМЕТІВ) І НАБОЇВ

52. Відповідальним за зберігання автоматів (кулеметів) і набоїв у підрозділі є командир підрозділу.

Автомат (кулемет) завжди зберігають розрядженим, при цьому магазин від'єднано, багнет знято, курок спущено, перевідник на запобіжнику, мірниковий хомутик встановлено в автомата на поділ «П», у кулемета – на поділ 1, ноги підпори кулемета складено й закріплено пружинною застібкою. Автомат (кулемет) знімають із запобіжника лише перед заряджанням і перед стрільбою.

Автоматник (кулеметник) повинен завжди утримувати автомат (кулемет) чистим і неушкодженим, поводитись із ним дбайливо й оглядати у випадках, вказаних у ст. 61. Під час перевірки роботи розбивно-спускового механізму не треба зайвий раз спускати курок.

53. При казармовому і таборовому розташуванні автомат (кулемет) зберігають у ставниці; в окремому відділенні цієї ж ставниці зберігають магазини, сумки для магазинів, багнет у піхвах, масничку й чохол для автомата (кулемета) зі складаним прикладом, а також пенал для автомата зі складаним прикладом. Сумка для магазинів, ремінь і чохол повинні зберігатися чистими й сухими.

54. При тимчасовому розташуванні в якому-небудь приміщенні автомат (кулемет) слід зберігати в сухому місці далі від дверей, печей, нагрівальних приладів. У бойовому стані автомат (кулемет) слід тримати при собі (в руках).

55. Під час руху на заняття і під час походу автомат (кулемет) переносять на ремені в положенні «на ремінь» чи «за спину», а автомат – у положенні «на грудях». Ремінь слід припасувати таким чином, щоб автомат (кулемет) не бився об тверді предмети спорядження. Автомат (кулемет) переносять з приєднаним магазином. Решта магазинів лежить у сумках. Автомат зі складаним прикладом переносять і перевозять завжди зі складеним прикладом, а кулемет із складаним прикладом – з розкладеним прикладом. Приклад кулемета складають лише при десантуванні.

Під час перерв між заняттями, а також на відпочинку автоматник (кулеметник) тримає автомат (кулемет) на ремені або в руках (кулемет можна поставити на підпору).

56. Пересуваючись на автомобілях і бронетранспортерах, автомат (кулемет) тримають між колінами прямовисно, а на БМП, крім того, автомат може бути в укладці. Під час пересування на танках автомат (кулемет) слід тримати в руках, оберігаючи його від ударів об броню.

57. Під час перевезення залізницею чи водним шляхом автомати (кулемети) встановлюють у спеціальну ставницю. Якщо вагон чи теплохід не обладнано ставницями, автомат (кулемет) можна тримати в руках або покласти на полицю так, щоб він не впав чи не пошкодився.

58. Щоб запобігти роздуттю чи розриву цівки, заборонено будь-чим затуляти канал цівки.

Автомат (кулемет) слід оберігати від потрапляння води в канал цівки. Якщо в канал цівки потрапила вода, слід перед початком стріляння відтягнути рухомі частини назад і, тримаючи автомат (кулемет) дуловою частиною вниз, кілька разів трусонуть автомат (кулемет); при цьому вода витече з каналу цівки.

59. Набої слід зберігати в сухому місці, бажано захищеними від сонячного проміння.

Поводитись із набоями слід дбайливо, оберігаючи їх від пошкоджень, вологи і бруду. Змащувати набої заборонено. Загублення набоїв неприпустиме.

Розділ VI

КОНТРОЛЬНИЙ ОГЛЯД АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА) І ПІДГОТОВА ЙОГО ДО СТРІЛЬБИ**ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

60. Із метою перевіри справності автомата (кулемета), його чистоти, змащування й підготування до стріляння проводять контрольні огляди автомата (кулемета), приладдя й магазинів.

61. Солдати і сержанти оглядають автомати (кулемети):

- щоденно;
- перед заступанням у наряд, перед виходом на заняття, у бойовій обстанові – періодично протягом дня і перед виконанням бойового завдання;
- під час чищення.

62. Офіцери оглядають автомати (кулемети) періодично у встановлені Статутом внутрішньої служби строки, а також перед стрільбою, заступанням у наряд і перед виконанням бойового завдання.

63. Несправності автомата (кулемета), магазинів і приладдя треба усувати негайно. Якщо усунути їх у підрозділі неможливо, автомат (кулемет), магазини і приладдя відправляють до ремонтної майстерні.

64. Характерні несправності, що порушують нормальний бій автомата (кулемета), можуть бути такі:

- мушка збита чи погнута, змістилася вбік, вгору чи вниз – кулі будуть відхилятися в бік, протилежний переміщенню вершини мушки;
- планка мірника погнута або перекошена – кулі будуть відхилятися в бік зміщення прорізу гравки націльної планки;
- цівка погнута – кулі будуть відхилятися в бік згину дулової частини цівки;
- забоїни на дуловому зрізі, розтертість каналу цівки (особливо в дуловій частині), зношування й закруглення кутів полів нарізів, виїди, хитання планки мірника, мушки, приклада – усе це збільшує розсіювання куль.

Порядок контрольного огляду автомата (кулемета) солдатами і сержантами

65. Під час щоденного огляду переконатися в наявності всіх частин автомата (кулемета) і перевірити: чи нема на зовнішніх частинах іржі, бруду, а також вм'ятин, подряпин, забоїн та інших пошкоджень, які можуть викликати порушення нормальної роботи механізмів; чи нема на дерев'яних (пластмасових) частинах розколин, відколів і побитостей; чи надійне кріплення шомпола; крім того, перевірити стан мастила на видних без розбирання автомата (кулемета) частинах, наявність ремня, а у автомата (кулемета) зі складаним прикладом – наявність чохла для автомата (кулемета).

66. Під час огляду автомата (кулемета) перед заступанням у наряд, перед виходом на заняття й у бойовій обстанові перевірити те саме, що й під час щоденного огляду; крім того, перевірити справність мірників мушки;

переконатися, що в каналі цівки нема сторонніх предметів; перевірити правильність роботи частин і механізмів.

Під час перевірки справності мірника й мушки переконатися, що проріз на гривці планки мірника (на націльникові) не має забоїн, хомутик плавно переміщується по планці мірника і надійно закріплюється в установленому положенні заскочкою, пружина надійно утримує планку мірника, мушка не погнута й міцно утримується у полозкові, риска на полозку збігається з рискою на основі мушки, полозок міцно утримується в основі мушки, націльник у кулемета вільно пересувається при обертанні маховичка й надійно фіксується.

Перевіряють наявність світлого складу на націльникові та мушці й надійність фіксації пристрою для стріляння вночі в наданому положенні. На автоматах (кулеметах) з нічними мірниками, крім того, перевіряють надійність кріплення і справність мірника НСПУ.

Під час перевірки правильності роботи частин і механізмів слід:

- поставити перевідник на автоматичний вогонь (АО), відвести замкову раму ручкою назад до відпору й відпустити її; при цьому замкова рама повинна енергійно повернутися в переднє положення; знову відвести замкову раму ручкою назад, натиснути на спусковий гачок і, притримуючи замкову раму за ручку, повільно відпустити її; при підході замкової рами в крайнє переднє положення має бути чутно клацання – удар курка по ударнику;

- поставити перевідник на подинний вогонь (ОО), натиснути на спусковий гачок, відтягнути замкову раму ручкою назад до відпору і, не відпускаючи спускового гачка, відпустити замкову раму; відпустити спусковий гачок, при цьому має бути чутно клацання – курок, що вийшов зі зчеплення з шепталом подинного вогню, стає на бойовий звід; після цього поставити автомат (кулемет) на запобіжник і натиснути на спусковий гачок; хвіст спускового гачка не повинен відходити назад, а курок мусить залишатися на бойовому зводі; зняти автомат (кулемет) із запобіжника і натиснути на спусковий гачок, при цьому має бути чутно удар курка по ударнику.

Переставляючи перевідник, перевірити, чи надійно він утримується у встановлених положеннях.

В автомата (кулемета) зі складаним прикладом перевірити енергійність дії фіксатора і застібок приклада, надійність зупинення приклада у відкинутому й складеному положеннях, а також перевірити, чи він не хитається.

67. При огляді автомата (кулемета) під час чищення перевірити кожну частину і механізм окремо та переконатися, що на металевих частинах нема скришення металу, забоїн, погнутостей, іржі та бруду, а на дерев'яних (пластмасових) частинах – розколин і побитостей. Особливу увагу слід звернути на стан каналу цівки, газової камери, газової трубки й газового поршня.

68. Оглядаючи приладдя, перевірити наявність і справність усіх предметів приладдя.

Для перевірки шомпола, протирачки та йоржика, по чергово нагвинтити протирачку і йоржик на шомпол і перевірити на око, чи не погнуті вони; протирачка і йоржик повинні міцно утримуватися на шомполі, а верхня частина протирачки – вільно обертатися, йоржик повинен бути чистий, а щетина не повинна випадати.

Пенал повинен бути без розколин, погнутостей і згинів. Крізь менший бічний отвір пенала не повинна проходити головка шомпола.

Масничка мусить бути без розколин і вм'ятин. Накривка маснички повинна мати прокладку й щільно прикручуватися до маснички. Із маснички не повинно протікати мастило.

Викрутка повинна бути без скришень і забоїн на лезі й стінках вирізів. Вибивач не повинен бути погнутий. Обіймиця й перехідник повинні бути без розколин, побитостей і вм'ятин. Набої повинні легко переміщуватися у впусах обіймиці й утримуватися загинами платівчастої пружини від випадання. Обіймиця повинна будь-яким кінцем вільно входити в перевідник і утримуватися в ньому платівчастою пружиною.

Перехідник повинен вільно одягатися на верхню частину магазину; при цьому загини перехідника повинні входити у відповідні впуси на горловині магазину.

69. Про всі несправності, виявлені під час огляду автомата (кулемета) і приладдя, солдати й сержанти повинні негайно доповісти своєму командирові.

Порядок контрольного огляду автомата (кулемета) офіцерами

70. Офіцери оглядають автомати (кулемети) у зібраному й розібраному вигляді.

71. Огляд автомата (кулемета) у зібраному вигляді здійснюють згідно із ст. 65 і 66. Крім того, перевіряють:

1) **Подавання набоїв у набійник, виймання й відбиття гільз:** спорядити магазин навчальними набоями, приєднати його до автомата (кулемета) і, не натискаючи на заскочку магазину, зусиллям руки спробувати від'єднати магазин – магазин повинен вільно входити у вікно цівкової скриньки й надійно утримуватися заскочкою магазину. Перезарядити автомат (кулемет) декілька разів, при цьому навчальні набої повинні без затримки досилатися з магазину в набійник й енергійно викидатися з цівкової скриньки назовні.

2) **Справність приклада:** гвинти затильника повинні бути повністю загвинчені, шліци гвинтів очищені; при натисканні пальцем на накривку затильника пенал під дією пружини повинен висовуватися з гнізда приклада настільки, щоб його можна було вийняти рукою. Складаний приклад перевіряють так, як вказано у ст. 66. Крім того, у автомата перевіряють, чи не погнуто приклад.

3) **Справність магазинів:** магазини не повинні мати погнутостей і задирок на корпусі й загинах, які можуть ускладнювати подачу набоїв; виступ затримної планки повинен надійно утримувати накривку магазину; подавач під дією пружини повинен енергійно повертатися у верхнє положення.

4) **Справність багнета в автомата:** багнет повинен міцно утримуватися на автоматі, вільно зніматися з нього й міцно утримуватися в піхвах. На лезі не повинно бути забоїн, а на піхвах і ручці відколів і розколин.

5) **Справність підпори в кулемета:** підпора не повинна мати погнутостей, ноги підпори повинні міцно фіксуватися у складеному й бойовому положеннях, пружина і пружинна застібка повинні бути справні, основа підпори повинна легко повертатися на цівці.

72. Для огляду автомата (кулемета) у розібраному вигляді проводять неповний чи повний розбір і протирають частини досуха.

При огляді автомата (кулемета) у розібраному вигляді перевіряють номери на його частинах (ст. 5) і ретельно оглядають кожну частину й механізм, щоб переконатися, що на металевих частинах нема скришення, забоїн, вм'ятин, погнутостей, зірваної різи, шорсткості, слідів іржі й бруду, на дерев'яних частинах – розколин і побитостей, а на пластмасових – розколин і відколів.

1) **Під час огляду цівки** особливу увагу звертають на стан каналу цівки. Його оглядають з дулової частини. Для цього в цівкову скриньку вкладають білий папірець, цівці надають такого положення, щоб світло відбивалося від папірця й освітлювало канал цівки. Набійник оглядають із гузової частини.

У каналі цівки можуть бути такі недоліки:

– **сітка розпалу** у вигляді тонких ліній, що перетинаються, як правило, з гузової частини; пізніше під час стрільби в місцях сітки розпалу виникають розколини й починається викришування хрому у вигляді окремих крапок, яке потім збільшується й переходить у сколення хрому; недостатньо ретельне чищення в місцях сколення хрому може призвести до появи іржі;

– **виїди** – значні поглиблення в металі, які утворилися в результаті великої кількості пострілів із цівки (розпал цівки) або в результаті довготривалої дії іржі в місцях сколення хрому; цівку, в якій утворилися сколення хрому або виїди, треба чистити після стріляння особливо ретельно;

– **затертість полів нарізів чи закруглення полів нарізів** (особливо на їхній лівій грані), помітні на око;

– **роздутість цівки**, ознаками якої є темне (тіньове) суцільне кільце (півкільце) в каналі цівки або опуклість металу на зовнішній поверхні цівки; можливість стріляння з цівки, яка має роздутість, визначає офіцер; автомат (кулемет), який має невелику кільцеву роздутість без опуклості металу на зовнішній поверхні цівки, придатний для подальшої стрільби, якщо він задовольняє умови нормального бою.

Виявлені недоліки каналу цівки повинні бути занесені в картку якісного стану автомата (формуляр кулемета).

Під час огляду цівки ззовні перевірити, чи нема забоїн на зрізі патрубка газової камери, і перевірити дію фіксатора – при натисканні пальцем фіксатор

повинен легко вдавлюватися, а після звільнення виходити зі свого гнізда й займати первісне положення, входячи в проточини дулового гальма-компенсатора (пломенегасника). При вдавленому фіксаторі дулове гальмо-компенсатор (пломенегасник) повинно згвинчуватися з цівки без значних зусиль.

2) **Під час огляду цівкової скриньки** перевірити: чи не зламано відбивальний виступ цівкової скриньки; чи нема погнутостей і забоїн на відгинах; чи не хитається приклад і пістолетна ручка; чи працює пружина засколки магазину.

3) **Під час огляду замкової рами** звернути увагу на кріплення газового поршня, який повинен мати незначне хитання.

4) **Під час огляду замка** звернути увагу на справність ударника й викидача.

Для перевірки справності ударника надати замку вертикальне положення; після цього повернути замок на 180° – ударник повинен переміщуватися в замку під дією власної ваги. Змістити ударник вперед до

відпору – розбивач повинен виступати з отвору дна вирізу замка. Розбивач не повинен мати скришення або сильного розпалу.

Для перевірки справності викидача відвести його пальцем убік і відпустити – викидач під дією пружини повинен енергійно повернутися в попереднє положення. Вставити навчальний набій під зачепу викидача і спробувати вийняти навчальний набій вперед – він повинен міцно утримуватися зачепом викидача. Зачепа викидача не повинна мати викривлення.

5) Під час огляду частин зворотного й розбивно-спускового механізмів перевірити, чи нема несправностей і погнутостей пружин, полонів та розколин на частинах.

Огляд бойових набоїв

73. Набої оглядають перед стрільбою, при заступанні в наряд і за розпорядженням командирів.

При огляді набоїв слід перевірити:

- чи нема на гільзах іржі й погнутостей, чи не хитається куля в дульці гільзи;
- чи нема на капсулі зеленого нальоту і чи не виступає капсуль вище поверхні дна гільзи;
- чи нема серед бойових набоїв навчальних.

Усі несправні набої віддають на склад.

Якщо набої запилились, забруднились, покрились незначним зеленим налетом або іржею, їх необхідно обтерти сухим чистим ганчір'ям. Обтирати набої промасленою ганчіркою й споряджати магазини занадто змащеними всередині набоями заборонено.

Підготовка автомата (кулемета) до стрільби

74. Підготову автомата (кулемета) до стрільби проводять з метою забезпечення безвідмовної його роботи під час стріляння.

Автомат (кулемет) готують до стріляння під керуванням командира відділення.

75. Для підготовки автомата (кулемета) до стрільби слід:

- почистити, оглянути автомат (кулемет) у розібраному вигляді й змастити його;
- оглянути автомат (кулемет) у зібраному вигляді;
- оглянути магазини.

Безпосередньо перед стрільбою прочистити досуха канал цівки (нарізну частину й набійник), оглянути набої та спорядити ними магазини.

Якщо автомат (кулемет) довгий час був на морозі, то перед його заряджанням треба рукою декілька разів енергійно відтягнути назад і просунути вперед замкову раму.

ПЕРЕВІРА БОЮ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА) І ПРИВЕДЕННЯ ЙОГО ДО НОРМАЛЬНОГО БОЮ

Загальні положення

76. Автомат (кулемет), який перебуває в підрозділі, повинен бути завжди готовий до застосування й приведений до нормального бою. Бій автомата (кулемета) перевіряють:

- при надходженні його до підрозділу;
- після ремонту, заміни частин, які могли б змінити його бій;
- при виявленні під час стріляння ненормальних відхилень куль.

У бойовій обстанові треба використовувати кожну нагоду для періодичної перевіри бою автоматів (кулеметів) і приведення їх до нормального бою.

77. Перед перевірою бою автомат (кулемет) слід ретельно оглянути й усунути виявлені несправності.

78. Перевіра бою автомата (кулемета) й приведення його до нормального бою відбувається під керуванням командира роти (сотні), взводу (чети), батареї, відділення (рою) на стрілищі в безвітряну погоду, в зачиненому тирі або на захищеній від вітру ділянці стрілища при нормальному освітленні.

Безпосередні начальники (до командира частини виключно) повинні слідкувати за чітким дотриманням правил перевіри бою й приведення до нормального бою автоматів (кулеметів).

79. Під час перевіри бою автоматів (кулеметів) і приведенні їх до нормального бою стріляють кращі автоматники (кулеметники), яких відбирає командир підрозділу.

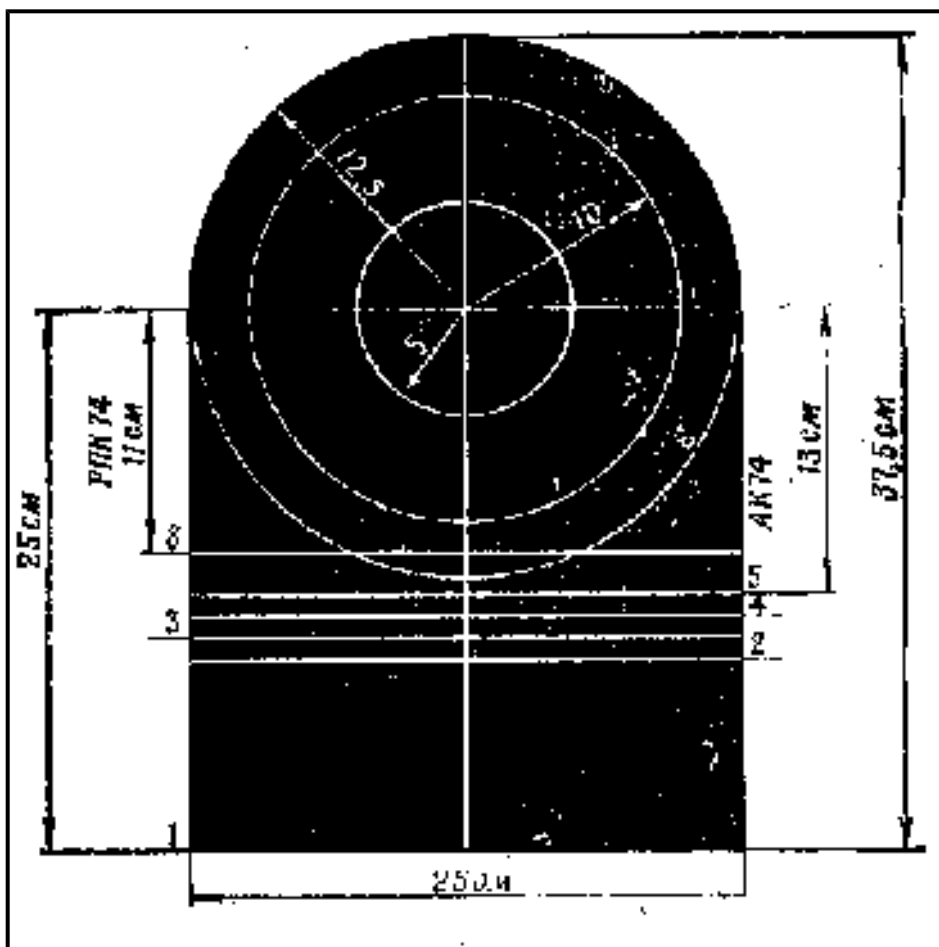
Під час перевіри бою повинні бути присутні автоматники (кулеметники), за якими закріплені автомати (кулемети), командири їхніх відділень і майстер з ремонту зброї з необхідним інструментом.

80. Перевіра бою автомата (кулемета) і приведення його до нормального бою здійснюються стрільбою набоями зі звичайною кулею. Відстань стрільби 100 м, націл 3, націльник 0. Положення для стріляння: з автомата – лежачи з упори, з кулемета – лежачи з підпори.

Автомат – без багнета. Автомат приводять до нормального бою з дуловим гальмом-компенсатором, а кулемет – з пломенегасником, які потім під час стрільби не згвинчують.

81. Стріляють по перевірній меті (або по чорному прямокутнику, висота якого 35 см, а ширина – 25 см), укріпленій на білому щиті висотою 1 м і шириною 0,5 м. Під час стрільби по перевірній меті (мал. 53) точкою націлювання служить середина нижнього краю мети, відрізаної під час стрільби з автомата по п'ятій горизонтальній, під час стрільби із кулемета – по восьмій горизонтальній лінії; контрольною точкою (нормальне положення середньої точки влучання) вважають центр кіл. Під час стрільби по чорному прямокутнику точкою націлювання служить середина нижнього краю прямокутника; положення контрольної точки відмічають по прямовисній лінії вище точки націлювання під час стрільби з автомата на відстані 13 см, з

кулемета на відстані 11см. Точка націлювання повинна бути приблизно на рівні очей стрільця.

Мал. 53.

Перевірна мета

1 - для автомата, ручних кулеметів та самозарядного кріса під набій зр. 1943 р.; 2 - для снайперської гвинтівки; 3 - для кулемета ПК, ротних (сотенних) кулеметів та ручних кулеметів під набій для гвинтівки; 4 - для станкових кулеметів при стрільбі набоями з кулею зр. 1930 р.; 5 - для станкових кулеметів при стрільбі набоями зр. 1980 р. та 5,45-мм автомата АК; 6 - для пістолетів та револьверів; 7 - для 12,7-мм великокалібрового кулемета; 8 - для 5,45-мм ручного кулемета ПК.

82. Перевіра бою й приведення до нормального бою

здійснюється: з автомата стрільбою поодинчими пострілами (4 набой), з кулемета – спочатку стрільбою поодинчими пострілами (4 набой), а потім автоматичним вогнем (8 набойів у 2 – 3 черги).

Перевіра бою

83. Для перевіри бою поодинчими пострілами стрілець здійснює чотири постріли, ретельно й одноманітно націлюючись під середину нижнього краю перевірної мети (чорного прямокутника). Після припинення стріляння командир, що керує перевірою бою, оглядає мету й за розташуванням дірок визначає густість бою та розташування середньої точки влучання. Солдатам і сержантам, які стріляють, заборонено оглядати мету.

84. Густість бою визнається нормальною, якщо всі чотири дірки або три (з однією, що відірвалася) вміщаються в коло діаметром 15 см. Якщо густість розміщення дірок не задовольняє цю вимогу, то стрільба повторюється. При повторному незадовільному результаті стріляння автомат (кулемет) відправляють до ремонтної майстерні для усунення причин розкиду куль.

Якщо густість розташування дірок буде визнана нормальною, то командир визначає середню точку влучання та її розміщення щодо контрольної точки.

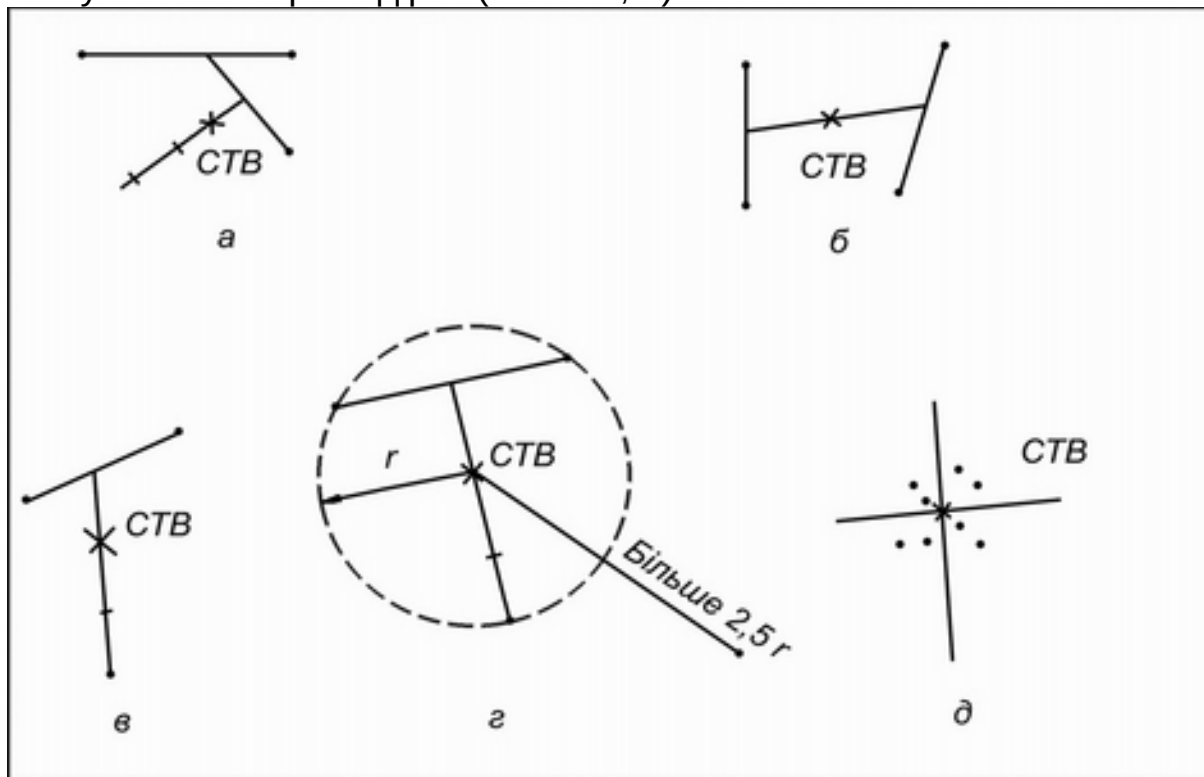
85. Для визначення середньої точки влучання за чотирма дірками треба:

– з'єднати прямою лінією дві найближчі дірки й відстань між ними розділити навпіл;

– отриману точку з'єднати з третьою діркою й відстань між ними розділити на три рівні частини;

– точку ділення, найближчу до двох перших дірок, з'єднати з четвертою діркою й відстань між ними розділити на чотири рівні частини.

Точка ділення, найближча до перших трьох дірок, і буде середньою точкою влучання чотирьох дірок (мал. 54, а)

Мал. 54. ВИЗНАЧЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ТОЧКИ ВЛУЧАННЯ:

а, б – за чотирма дірками; в – за трьома дірками; г – визначення віддаленої дірки; д – під час стрільби автоматичним вогнем

Середню точку влучання можна визначити також таким способом: з'єднати дірки попарно, потім з'єднати середини обох прямих і отриману лінію розділити навпіл; точка ділення й буде середньою точкою влучання (мал. 54, б).

86. Якщо всі чотири дірки не вміщуються в коло діаметром 15 см, то середню точку влучання дозволено визначити за трьома більш густо розташованими дірками за умови, що четверта дірка віддалена від середньої точки влучання трьох дірок більше ніж на 2,5 радіуса кола, яке вміщує ці три дірки (мал. 54, г).

87. Для визначення середньої точки влучання за трьома дірками треба:

– з'єднати прямою лінією дві найближчі дірки й відстань між ними розділити навпіл;

– отриману точку з'єднати з третьою діркою й відстань між ними розділити на три рівні частини.

Точка ділення, що є найближчою до перших двох дірок, і буде середньою точкою влучання (мал. 54, в).

88. При нормальному бою автомата (кулемета) середня точка влучання повинна збігатися з контрольною точкою або відхилятися від неї у будь-якому напрямкові не більше ніж на 5 см, тобто не виходити за межі малого кола перевірної мети.

Автомат (кулемет), бій якого під час перевіри поодинчими пострілами виявиться ненормальним, приводять до нормального бою згідно зі ст.91.

89. Після перевіри бою кулемета поодинчими пострілами перевіряють бій автоматичним вогнем. Для цього кулеметник вистрілює 2 – 3 черги, витрачаючи вісім набоїв, ретельно націлюючись під середину нижнього краю перевірної мети (чорного прямокутника) й уточнюючи наведення кулемета після кожної черги.

Бій кулемета визнається нормальним, якщо не менше ніж шість дірок із восьми вміщаються в коло діаметром 20 см і середня точка влучання при цьому відхиляється від контрольної точки не більше ніж на 5 см в будь-який бік, тобто не виходить за межі малого кола на перевірній меті.

Середню точку влучання під час стрільби автоматичним вогнем визначають таким способом:

– згори чи знизу відлічують половину дірок і відділяють їх горизонтальною лінією;

– так само відлічують половину дірок справа або зліва й відділяють вертикальною лінією.

Точка перетину горизонтальної й вертикальної ліній визначає положення середньої точки влучання (мал. 54, д).

90. Густина бою кулемета при автоматичній стрільбі залежить не лише від стану кулемета, а й від стрільця. Тому при незадовільній густоті бою стрільбу слід повторити із залученням більш досвідченого кулеметника.

Кулемет, бій якого під час перевіри автоматичним вогнем виявиться ненормальним, приводять до нормального бою автоматичним вогнем згідно зі ст. 92.

ПРИВЕДЕННЯ ДО НОРМАЛЬНОГО БОЮ

91. Якщо під час стрільби поодинчими пострілами середня точка влучання відхилилась від контрольної в будь-який бік більше ніж на 5 см, то відповідно до цього змінюють положення мушки. Якщо середня точка влучання нижче контрольної, мушку треба вгвинтити, якщо вище – вигвинтити. Якщо середня точка влучання лівіше контрольної точки, ползжок мушки пересувають вліво, якщо правіше – вправо.

При переміщенні мушки вбік на 1 мм середня точка влучання під час стрільби на 100 м з автомата зміщується на 26 см, з кулемета на 18 см. Один повний оберт мушки переміщує середню точку влучання по висоті під час стрільби на 100 м з автомата на 20 см, з кулемета – на 14 см.

Правильність переміщення мушки перевіряють повторною стрільбою.

92. Якщо під час автоматичної стрільби середня точка влучання відхилилась від контрольної більше ніж на 5 см, то після огляду кулемета й перевіри його уставлення стрільбу слід повторити. Якщо в результаті повторного стріляння середня точка влучання все ж відхиляється більше ніж на 5 см, то треба змінити положення мушки (ст. 91). Після зміни положення мушки стрільбу повторюють.

Якщо кулемет не вдається привести до нормального бою автоматичним вогнем, його направляють до ремонтної майстерні для огляду й ремонту.

93. Після приведення автомата (кулемета) до нормального бою стару риску на ползковій мушці забивають, а замість неї набивають нову.

Останній результат стрільби під час приведення до нормального бою автомата поодинчими пострілами й автоматичним вогнем заносять в картку якісного стану автомата (кулемета).

Вивірення мірника НСПУ, перевіра бою й приведення до нормального бою автомата (кулемета) з мірником НСПУ

94. Після закінчення перевіри бою чи приведення до нормального бою автомата АК-74Н, АКС-74Н і кулемета РКК-74Н, РККС-74Н з відкритим мірником вивіряють мірник НСПУ.

Для цього треба:

- перевірити наявність на шкалі механізму кутів націлювання НСПУ надписи (маркування) у автомата «АК-74», у кулемета – «РПК-74»;
- приєднати до автомата (кулемета) мірник НСПУ; обертаючим маховичком поставити націл на поділку 4;
- закріпити автомат (кулемет) на націльному станку й націлити його за відкритим мірником, встановленим на поділку 4, у точку націлювання на середині нижнього краю перевірної мети (чорного прямокутника), потім нижню частину мети (прямокутника) заклеїти смужкою білого паперу завширшки 2 см;
- ввімкнути мірник НСПУ, спостерігаючи у нього й обертаючи маховичок механізму регулювання й кільце діафрагми, підібрати оптимальну яскравість сітки й найкращу видність мети;
- перевірити куди направлена вершина кутика сітки мірника; якщо вона не збігається з серединою нижнього краю перевірної мети (чорного прямокутника), то спеціальним ключем відпустити на один-два оберти затримні гвинти механізму кутів націлювання й, обертаючи маховичок мірника й гвинта шкали бічних поправок, сумістити вершину кутика сітки з серединою нижнього краю мети (прямокутника), при цьому шкала мірника не повинна переміщуватися; потім обережно загвинтити затримні гвинти до відпору;
- перевірити, чи не змістився кутик сітки мірника щодо точки націлювання під час загвинчування затримних гвинтів; якщо він змістився, вивірити мірник у викладеній вище послідовності;
- вимкнути мірник;
- зняти автомат (кулемет) зі станка.

95. Після вивірення мірника НСПУ перевіряють бій і приводять до нормального бою автомат (кулемет) з мірником НСПУ за тими ж правилами, що й з відкритим мірником. Замість установлення відкритого мірника на поділку 3 на НСПУ мірник встановлюють на поділку 4 і відмічають контрольну точку під час стрільби з автомата над точкою націлювання на відстані 24 см, з кулемета – на відстані 20 см.

При відхиленні середньої точки влучання від контрольної більше ніж на 5 см треба відпустити затримні гвинти й, обертаючи маховичок мірника й гвинт шкали механізму бічних поправок, внести необхідні зміни, після чого затримні гвинти загвинтити до відпору й повторити стрільбу. Оберт маховичка або шкали на одну поділку під час стрільби на 10 відповідає переміщенню середньої точки влучання на 5 см.

ЧАСТИНА ДРУГА

СПОСОБИ І ПРАВИЛА СТРІЛЬБИ
З АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

Розділ VIII

СПОСОБИ СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

Загальні положення

96. Автомат (кулемет) у бойових умовах переносять із приєднаним до нього спорядженим магазином. Частину магазинів, споряджених набоями, для ручного кулемета в бою можуть переносити автоматники (стрільці) відділу.

97. Стріляти з автомата (кулемета) можна з різних положень і з будь-якого місця, звідки видно ціль або ділянку місцевості, на якій очікують появи ворога.

Під час стрільби з місця у пішому порядку автоматник (кулеметник) займає поставу для стріляння стоячи, з коліна або положення лежачи (залежно від умов місцевості й вогню ворога). Під час руху автоматник (кулеметник) може стріляти на ходу й з короткої зупинки.

Під час переміщення на бронетранспортері, бойовій машині піхоти, автомобілі, танку й десантних переправних засобах автоматник (кулеметник) для стрільби займає зручну для нього поставу, дотримуючись правил безпеки.

98. У бойових умовах місце для стріляння автоматник (кулеметник) займає й обладнує за наказом командира відділу або самостійно. У наказі про зайняття місця для стріляння командир може також визначити час для обладнання, поставу для стріляння, сектор обстрілу або напрямок стріляння.

Для стріляння з автомата (кулемета) слід вибирати таке місце, яке забезпечує найкращий огляд і обстріл, ховає автоматника (кулеметника) від стеження й вогню противника й дозволяє зручно виконувати способи стрільби. Залежно від обстанови місце для стріляння вибирають у траншеї, окопі, вирві від гарматня, канаві, за каменем, пнем тощо. У населеному пункті місце для стріляння може бути вибрано у вікні будівлі, на горищі, у фундаменті будівлі і т. ін.

Не слід вибирати місце для стріляння поблизу одиноких місцевих предметів, а також на гребенях узвиш.

99. При завчасній підготовці місця для стріляння слід перевірити можливість стрільби у заданому секторі або напрямкові, для чого автомат (кулемет) послідовно наводять на різні місцеві предмети. Для зручності й підвищення ефективності стрільби з автомата треба підготувати упору під ложе. Якщо підпору кулемета встановлено високо або низько, під час націлювання не треба піднімати або опускати приклад в плечі; в цьому разі слід переставити кулемет вперед або назад, а якщо це неможливо зробити – підготувати під лікті упору або ямки.

100. Для зайняття місця для стріляння подають команду, наприклад: **«Такому-то (автоматнику або кулеметнику такому-то), місце для стріляння там-то – до бою».** За цією командою автоматник (кулеметник),

пристосовуючись до місцевості, швидко займає місце для стріляння й готується до стрільби.

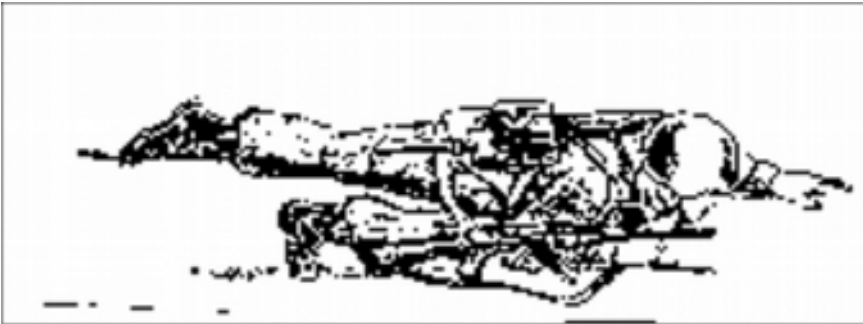
101. Для зміни місця для стрільби подають команду, наприклад: **«Такому-то (автоматнику або кулеметнику такому-то), перебігти туди-то – вперед»**. За цією командою автоматник (кулеметник) намічає шлях пересування на нове місце, закриті місця для зупинок і спосіб пересування, якщо його не вказано в наказі.

Залежно від обставин й характеру місцевості автоматник (кулеметник) в бою пересувається бігом, прискореним кроком, перебіганням або переповзанням. Перед початком пересування автомат (кулемет) ставлять на запобіжник.

Під час руху бігом, прискореним кроком і при перебіганні автомат (кулемет) утримують однією або обома руками, як зручніше, ноги підпори кулемета при цьому повинні бути розведені.

При переповзанні автомат (кулемет) утримують правою рукою за ремінь біля верхньої антабки або за підцівник (мал. 55). Ноги підпори кулемета при цьому повинні бути складені й закріплені застілкою.

102. Для успішного виконання бойових завдань автоматник (кулеметник) повинен досконало володіти способами стріляння з автомата (кулемета).

Мал. 55. УТРИМАННЯ
АВТОМАТА ПРИ ПЕРЕПОВЗАННІ
ПО-ПЛАСТУНСЬКИ

Кожен автоматник (кулеметник), керуючись загальними правилами виконання способів стріляння й враховуючи свої індивідуальні особливості, повинен виробити та застосовувати найбільш вигідну й стійку поставу (положення) для стріляння, добиваючись одноманітного положення голови, корпусу, рук і ніг.

Залежно від фізичних особливостей автоматника (кулеметника) дозволено стріляти з лівого плеча, націлюватися з обома відкритими очима тощо.

103. Стріляння з автомата (кулемета) складається з приготування до стрільби, пострілу й припинення стрільби.

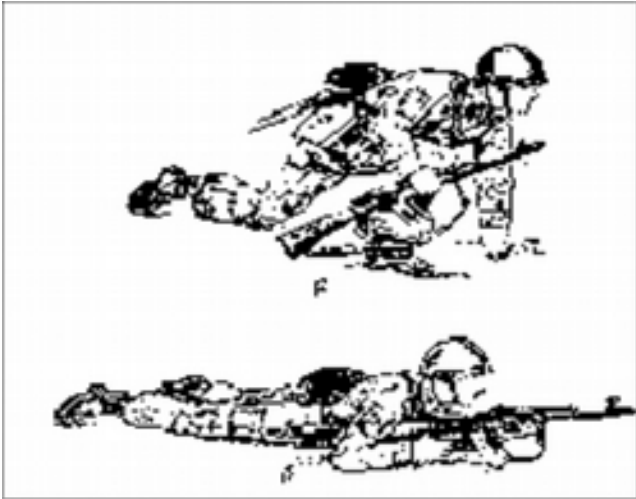
Приготування до стрільби

104. Автоматник (кулеметник) готується до стрільби за командою або самостійно. На навчальних заняттях наказ для приготування до стріляння може подаватися роздільно, наприклад: **«На рубіж відкриття вогню, ходом – руш»** і потім **«Заряджай»**. Якщо треба, перед наказом «заряджай» вказують поставу для стріляння.

105. Приготування до стрільби включає прийняття постави (положення) для стріляння й заряджання автомата (кулемета).

106. Для прийняття положення для стріляння лежачи треба:

1) **Якщо автомат в положенні «на ремінь»**. Посунути праву руку по ременю дещо вгору і, знімаючи автомат з плеча, підхопити його лівою рукою за спускову клямру й цівкову скриньку, потім взяти автомат правою рукою за надложе й цівку дуловою частиною вперед. Одночасно зробити повний крок правою ногою вперед і трохи вправо. Схиляючись уперед, опуститися на ліве коліно й поставити ліву руку на землю попереду себе, пальцями вправо (мал. 56, а); потім, спираючись послідовно на стегно лівої ноги й передпліччя лівої руки, лягти на лівий бік і швидко повернутися на живіт, розкинувши трохи ноги в боки носками назовні; при цьому підцівник автомата покласти на долоню лівої руки (мал. 56, б).

Мал. 56. ПОРЯДОК ПРИЙНЯТТЯ ПОЛОЖЕННЯ

ДЛЯ СТРІЛЯННЯ З АВТОМАТА ЛЕЖАЧИ:

а – автоматник спирається на ліве коліно та ліву руку;

б – автомат утримується лівою рукою за підцівник

Мал. 57. ПРИЙНЯТТЯ ПОЛОЖЕННЯ

ДЛЯ СТРІЛЯННЯ З КУЛЕМЕТА ЛЕЖАЧИ:

а – установлення кулемета; б – опора руками об землю;

в – положення для стріляння лежачи

3) **Якщо кулемет у положенні «на ремінь»**. Подати праву руку по ременю дещо вгору і, знімаючи кулемет з плеча, підхопити його лівою рукою за спускову

клямру й цівкову скриньку; потім взяти кулемет правою рукою за надложе і

підцівник, лівою рукою розвести ноги підпори. Одночасно зробити повний крок вперед правою (лівою) ногою і, нахилившись вперед, поставити кулемет на підпору в напрямку стріляння; не розгинаючись, спертися обома руками об землю, відкинути ноги назад і лягти на живіт, розкинувши ноги носками назовні (мал. 57).

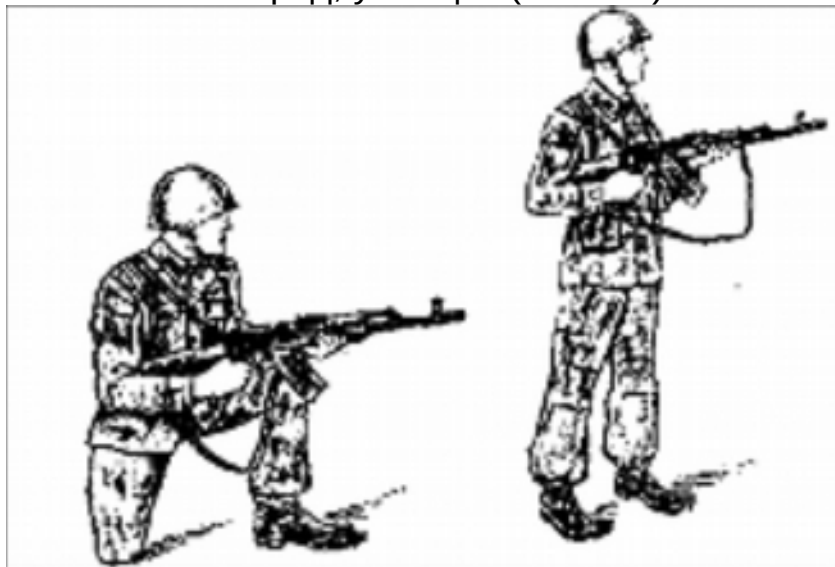
4) **Якщо кулеметник переповзає.** Не підіймаючись, розвести ноги підпори, поставити кулемет на підпору, лягти на живіт, розкинувши ноги в боки.

107. Для прийняття постави для стріляння з коліна потрібно: взяти автомат (кулемет) у праву руку за надложе й цівку дуловою частиною вперед і одночасно, відставивши праву ногу вперед, опуститися на праве коліно й присісти на підбір; гомілка лівої ноги при цьому повинна залишатися у вертикальному положенні, а стегна повинні складати кут, близький до прямого. Перекласти автомат (кулемет) цівкою у ліву руку, спрямовуючи його в бік цілі (мал. 58).

108. Для прийняття постави для стріляння стоячи потрібно:

1) **Якщо автомат (кулемет) у положенні «на ремінь».** Повернутися вправо праворуч щодо напрямку на ціль і, не приставляючи лівої ноги, відставити її вліво приблизно на ширину плечей, як зручніше автоматнику (кулеметнику), розподіливши при цьому вагу тіла рівномірно на обидві ноги. Одночасно, посуваючи праву руку по ременю дещо вгору, зняти автомат (кулемет) з плеча і, підхопивши його лівою рукою знизу за підцівник й надложе, енергійно посунути дуловою частиною вперед, у бік цілі (мал. 59).

2) **Якщо автомат у положенні «на грудях».** Взяти лівою рукою автомат знизу за підцівник й надложе і, піднімаючи його дещо вперед і вгору, вивести праву руку з-під ременя, а потім перекинути ремінь через голову. Одночасно повернутися вправо праворуч і, не приставляючи лівої ноги, відставити її вліво приблизно на ширину пліч, як зручніше автоматнику, і енергійно посунути автомат дуловою частиною вперед, у бік цілі (мал. 59).

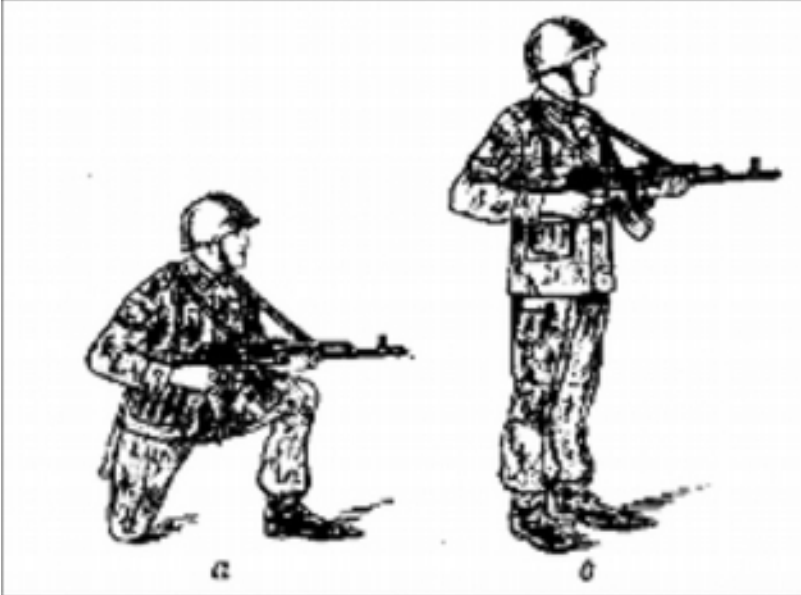

Мал. 58. ПОСТАВА ДЛЯ
СТРІЛЯННЯ З КОЛІНА

Мал. 59. ПОСТАВА ДЛЯ
СТРІЛЯННЯ СТОЯЧИ

3) Якщо кулемет біля ноги, треба одночасно з повертом енергійно посунути кулемет дуловою частиною вперед, у бік цілі, підхопивши його лівою рукою за підцівник. Ноги підпори при цьому можна не розводити.

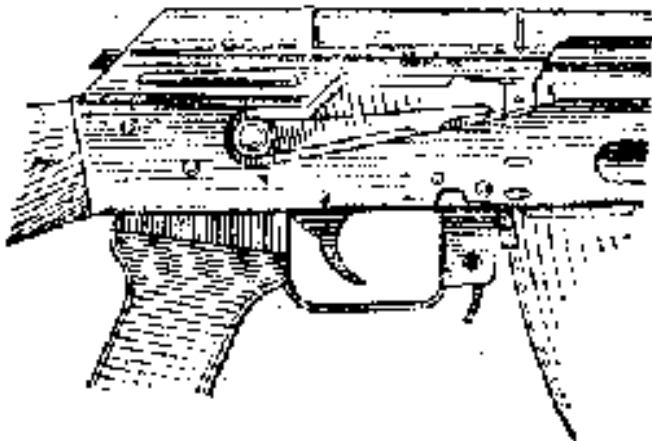
109. При прийнятті постави для стріляння з автоматом в положенні «на груди» дозволено ремінь з шиї не знімати, а використовувати його для більш міцного утримування автомата під час стрільби (мал. 60).

Мал. 60. ПОСТАВА ДЛЯ
СТРІЛЯННЯ З АВТОМАТА З
ВИКОРИСТАННЯМ РЕМЕНЯ:
А – З КОЛІНА; Б – СТОЯЧИ

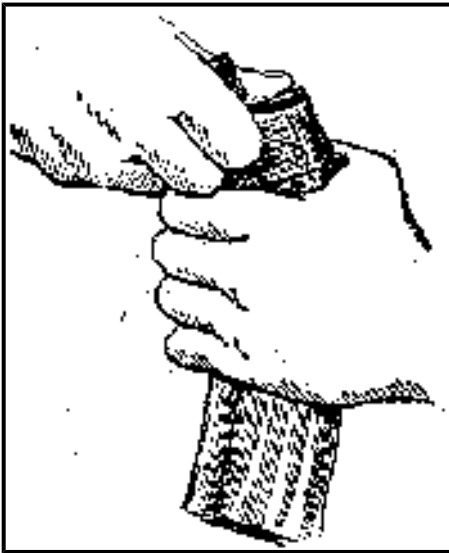
110. Для заряджання автомата (кулемета) треба:

- приєднати до автомата (кулемета) споряджений магазин (ст. 7, п. 10), якщо його не було приєднано раніше;
- зняти автомат (кулемет) із запобіжника;
- поставити перевідник на необхідний рід вогню;
- енергійно відвести замкову раму назад до відпору й відпустити її;
- поставити автомата (кулемет) на запобіжник (мал. 61), якщо не буде негайно відкрито вогонь або не було команди «Вогонь», і перенести праву руку на пістолетну ручку.

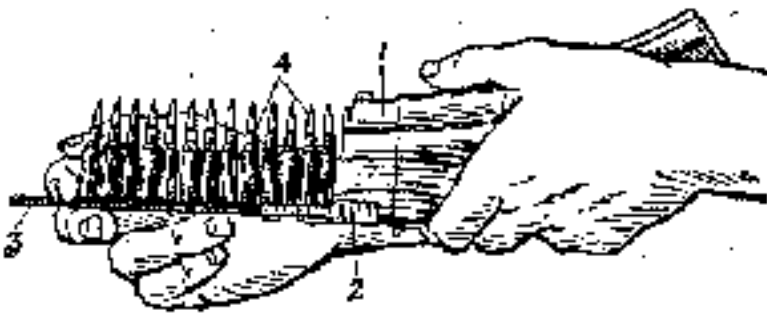
Мал. 61. АВТОМАТ (КУЛЕМЕТ),
ВСТАНОВЛЕНИЙ НА ЗАПОБІЖНИК

111. Якщо перед заряджанням автомата (кулемета) магазин не було споряджено набоями або набої були використано повністю під час стрільби, то слід спорядити магазин.

Мал. 62. СПОРЯДЖЕННЯ МАГАЗИНУ НАБОЯМИ

Для спорядження магазину набоями треба взяти магазин лівою рукою горловиною вгору й опуклим боком вліво, а правою рукою – набой кулями до мізинця так, щоби дно гільзи дещо піднімалося над великим і вказівним пальцями. Утримуючи магазин з невеликим нахилом вліво, натиском великого пальця (мал. 62) вкладати набой по-одному під загини бічних стінок дном гільзи до задньої стінки магазину.

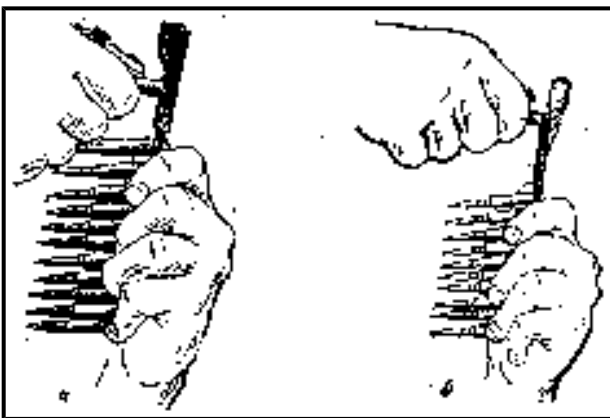

Мал. 63. СПОРЯДЖЕННЯ МАГАЗИНУ НАБОЯМИ З ОБІЙМИЦІ:

1 – магазин; 2 – перехідник; 3 – обіймиця; 4 – набой

Для спорядження магазину набоями з обіймиці треба: взяти магазин у ліву руку, правою рукою приєднати до нього перехідник так, щоб його

загини ввійшли у відповідні впуски на горловині магазину (мал. 63); тримаючи магазин у лівій руці, правою рукою вставити обіймицю з набоями в перехідник, при цьому набой повинні бути направлені кулями вгору; натискаючи вказівним пальцем правої руки на корпус гільзи (біля дна) верхнього набоя і пропускаючи обіймицю між середнім і вказівним пальцями, втиснути набой в магазин; вийняти із перехідника порожню обіймицю, вставити нову з набоями й доспорядити магазин; зняти з магазину перехідник. Використання обіймиці прискорює спорядження магазину набоями.

Мал. 64. СПОРЯДЖЕННЯ ОБІЙМИЦІ НАБОЯМИ:

а – з перехідником; б – без перехідника

Для спорядження обіймиці набоями вставити її в перехідник так, щоб вона ввійшла у впуск перехідника й вперлася би в його упор. Тримаючи обіймицю з одягнутим перехідником у лівій руці, правою рукою, утримуючи набій за кулю й верхню частину гільзи трьома

пальцями (великим, вказівним і середнім), вставити його у впуск обіймиці (мал. 64, а).

Обіймицю можна спорядити набоями й без перехідника; для цього треба взяти обіймицю в ліву руку, а в праву – набій; натиснути на зачепу пружини,

вставити кулю між обіймицею й пружиною (втиснути зачепу), вставити набої у впусти обіймиці (мал. 64, б); вийняти кулю з-під пружини обіймиці.

112. Під час приготування до стріляння з автомата зі складаним прикладом потрібно перед заряджанням автомата розкласти приклад (ст. 15). Якщо немає часу на розкладання приклада (при раптовому нападі ворога), автоматник готується до стріляння (і стріляє) з автомата зі складеним прикладом, притиснувши автомат задньою частиною цівкової скриньки й пістолетною ручкою до тулуба (мал. 65).

Мал. 65. ПОСТАВА ДЛЯ СТРІЛЬБИ ЗІ СКЛАДЕНИМ ПРИКЛАДОМ

Стрільба

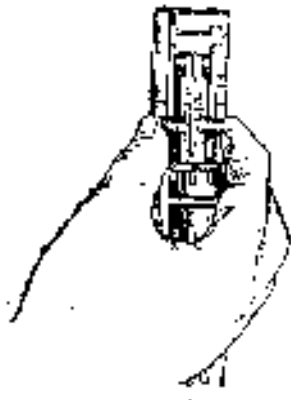
113. Стріляють з автомата (кулемета) за командами або самостійно залежно від поставленого завдання й обставини.

У команді на розпочинання вогню зазначають: кому стріляти, ціль, націл і точку націлювання. Наприклад: **«Такому-то (автоматнику або кулеметнику такому-то), по спостерігачу, чотири, під ціль – вогонь»**, **«Відділення, по колоні, п'ять, в пояс – вогонь»**.

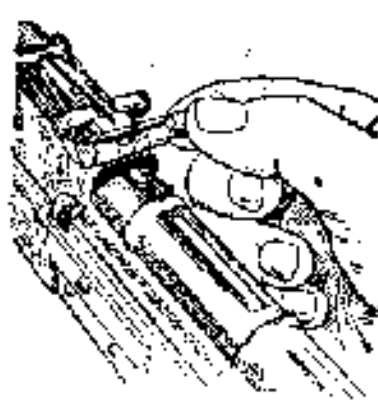
Під час стрільби по цілях на відстані до 400 м націл і точка націлювання можуть не вказуватися. Наприклад: **«Автоматнику (кулеметнику), по наступальній піхоті – вогонь»**. За цією командою автоматник (кулеметник) стріляє з націлом 4 або «П», а точку націлювання вибирає самостійно.

114. Здійснення стрільби (пострілу) включає встановлення націлу й націльника, перевідника на потрібний рід вогню, прикладання, націлювання, спускання курка й утримання автомата (кулемета) під час стрільби.

115. Для установлення націлу потрібно, наблизивши автомат (кулемет) до себе, великим і вказівним пальцями правої руки стиснути заскок хомутика (мал. 66) і пересунути хомутик до суміщення його переднього зрізу з рискою (поділкою) під відповідною цифрою на планці мірника. Встановлювати націл кулемета можна й за шкалою, яку нанесено на зворотну (нижню) частину планки мірника.

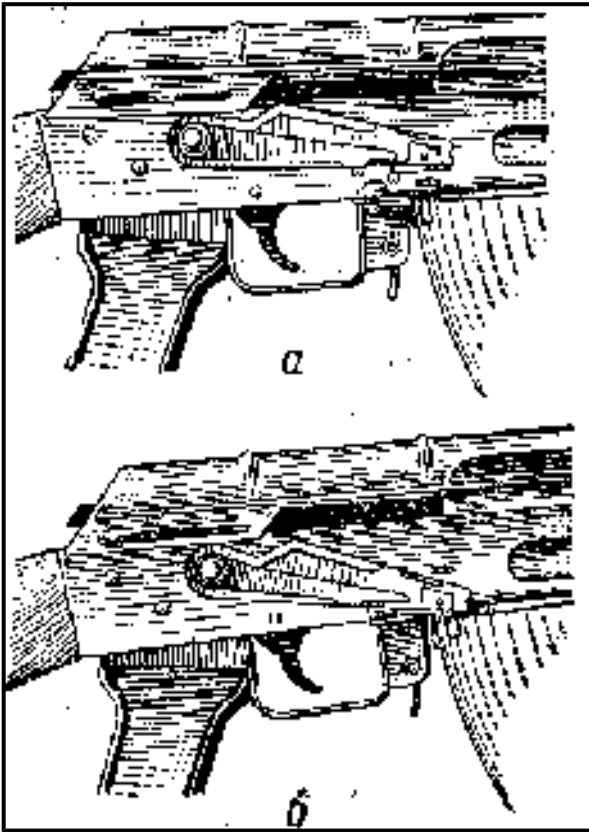

Мал. 66. ВСТАНОВЛЕННЯ НАЦІЛУ

Мал. 67. ВСТАНОВЛЕННЯ НАЦІЛЬНИКА

116. Для встановлення націльника треба відтягнути маховичок гвинта націльника дещо вправо й, обертаючи, сумістити риску під прорізом гвинки з потрібною поділкою (мал. 67).

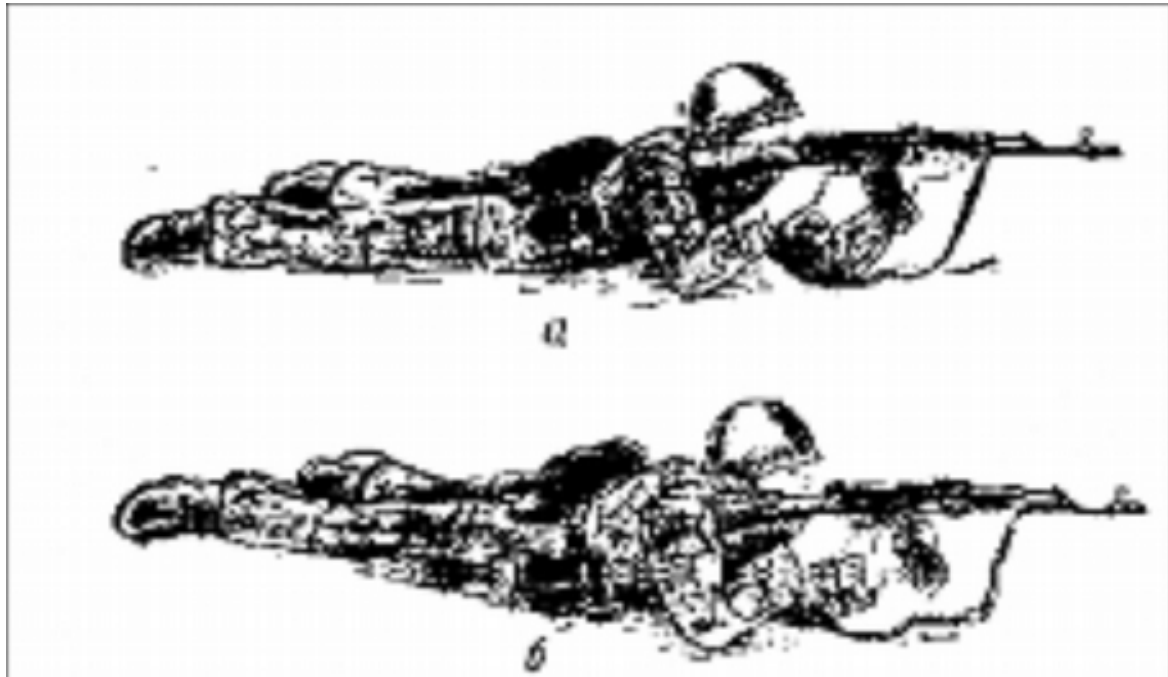
Мал. 68. Встановлення перевідника на необхідний рід вогню:

а – для ведення автоматичного вогню;
б – для ведення поодиночного вогню

117. Для встановлення перевідника на необхідний рід вогню (мал. 68) треба, натискаючи великим пальцем правої руки на виступ перевідника, повернути перевідник вниз: до першого клацання – для ведення автоматичного вогню (АО), до другого – для ведення поодиночного вогню (ОО).

118. Для прикладання автомата (кулемета) треба, не гублячи цілі з виду, вперти приклад у плече так, щоб відчувати щільне прилягання до плеча всього затильника; вказівний палець правої руки (першим суглобом) покласти на спусковий гачок. Нахилити голову трохи вперед і, не

напружуючи шиї, праву щоку прикласти до приклада.

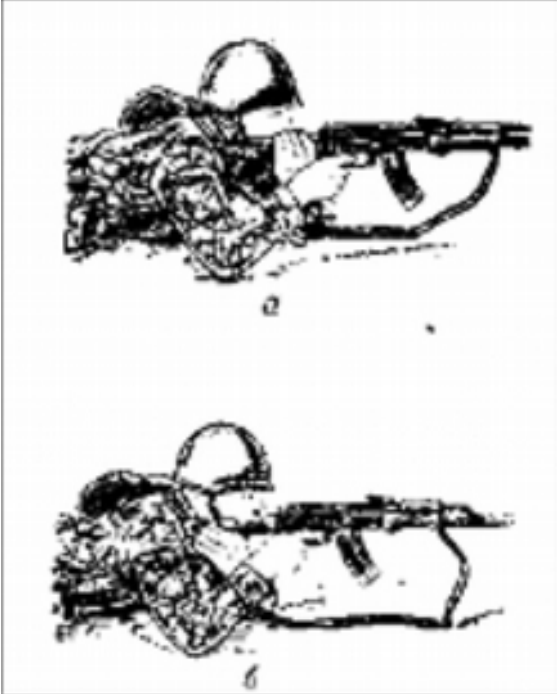

Мал. 69. Утримання автомата під час стрільби лежачи:

а – лівою рукою за підцівник; б – лівою рукою за магазин

Автомат утримувати лівою рукою за ложе або за магазин, а правою за пістолетну ручку (мал. 69).

Кулемет утримувати: під час стрільби з положення навлежачки, з окопу навстоячки або з коліна – лівою рукою за перехват або за приклад знизу, а правою рукою за пістолетну ручку (мал. 70); під час стрільби з положення з коліна й стоячи поза окопом – лівою рукою за підцівник або магазин, а правою рукою за пістолетну ручку (як і автомат). При утриманні кулемета за перехват кисті рук міцно притискати одну до одної.

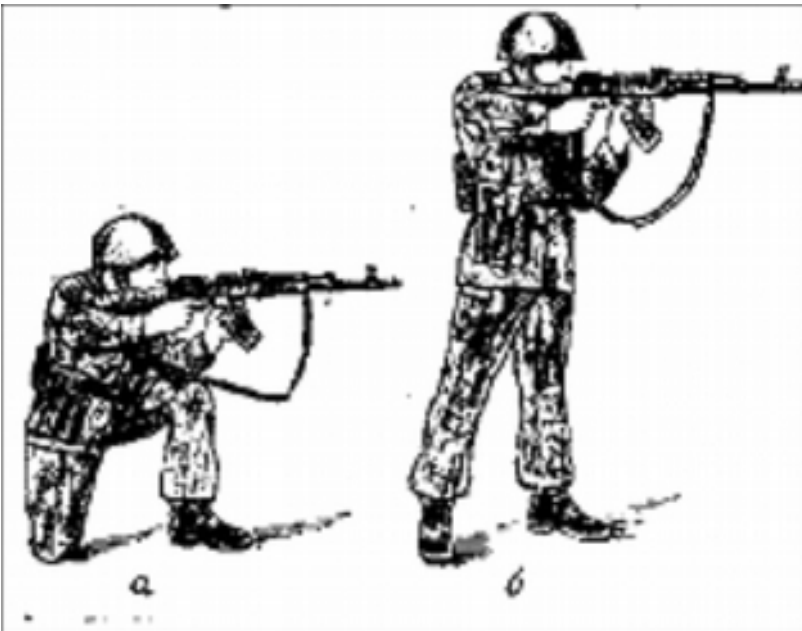

Мал. 70. УТРИМАННЯ КУЛЕМЕТА ПІД ЧАС СТРІЛЬБИ ЛЕЖАЧИ:

а – за шийку приклада; б – знизу за приклад

Лікті при прикладанні повинні бути:

- поставлені на землю в найзручніше положення (приблизно на ширину плечей при стрілянні з положення лежачи, з окопа стоячи, або з коліна);

Мал. 71. УТРИМАННЯ

АВТОМАТА ПІД ЧАС СТРІЛЬБИ:

а – з коліна;

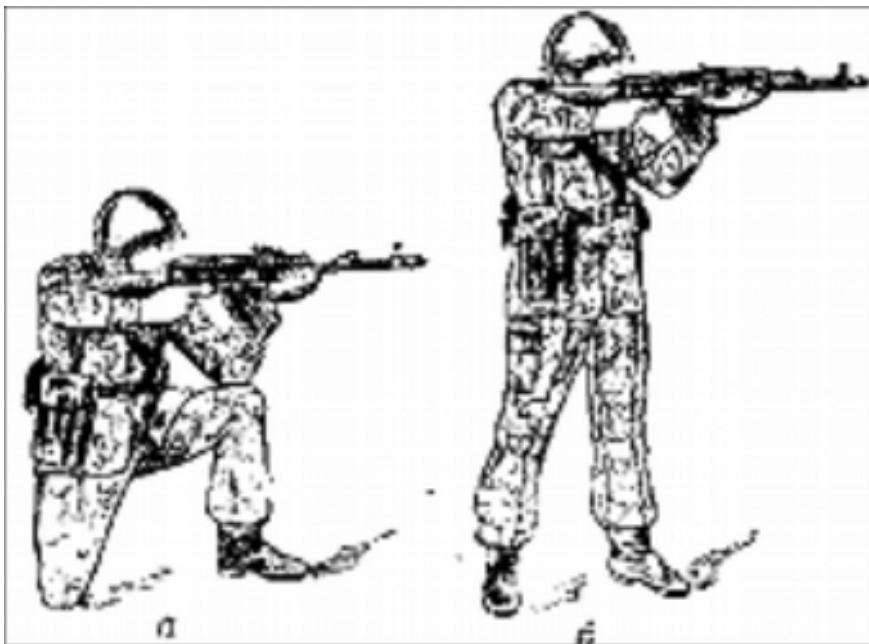
б – стоячи - лікоть лівої руки поставлений на м'якуш лівої ноги біля коліна або дещо спущений з нього, а лікоть правої руки піднятий приблизно на висоту плеча (мал. 71, а).

Під час стрільби з положення з коліна поза окопом;

- лікоть лівої руки притиснений до боку біля сумки для гранат, якщо автомат

(кулемет) тримають за магазин, а лікоть правої піднято приблизно на висоту плеча (мал. 71, б) **під час стрільби з положення стоячи поза окопом.**

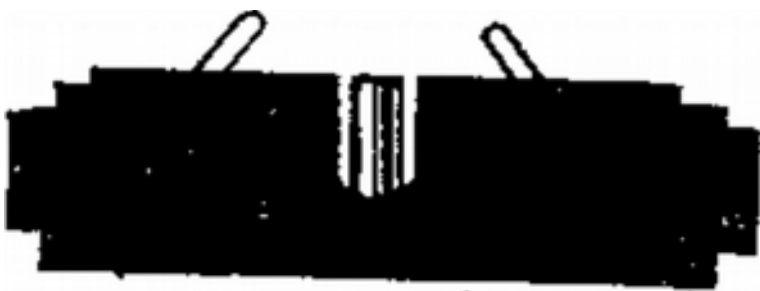
Якщо при прикладанні використовують ремінь для більш міцного утримання автомата (кулемета) під час стрільби, то його треба помістити під кистю лівої руки так, щоб він притискав її до підцівника (мал. 72).

Мал. 72. УТРИМАННЯ
АВТОМАТА З ВИКОРИСТАННЯМ
РЕМЕНЯ ПІД ЧАС СТРІЛЬБИ:
а – з коліна; б –
СТОЯЧИ

рівну мушку (мал.73).

Затримуючи дихання на видиху, переміщенням ліктів, а якщо треба, корпусу й ніг, підвести рівну мушку до точки націлювання, одночасно з цим натискаючи на спусковий гачок першим суглобом вказівного пальця правої руки.

Мал. 73. РІВНА МУШКА

При націлюванні треба дивитися, щоб гривка планки мірника була в горизонтальному положенні.

120. Для спускання курка потрібно, міцно утримуючи автомат (кулемет) і, затамувавши подих, продовжувати повільно

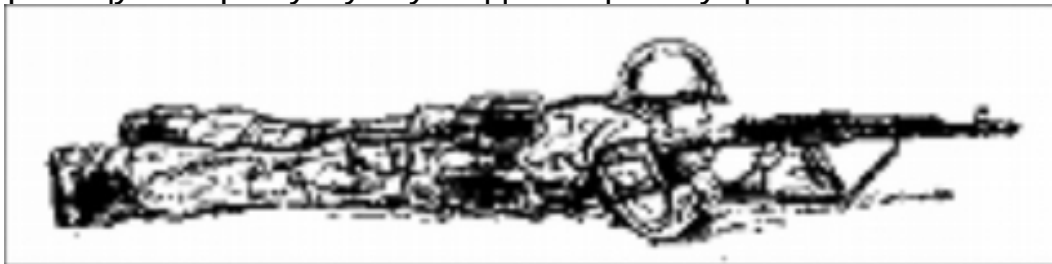
натискати на спусковий гачок доти, доки курок непомітно для автоматника (кулеметника) не зійде з бойового зводу, тобто поки не прозвучить постріл.

Якщо при націлюванні рівна мушка значно відхиляється від точки націлювання, треба, не посилюючи й не ослаблюючи тиск на спусковий гачок, уточнити націлювання й знову збільшити натиск на спусковий гачок.

При спусканні курка не слід звертати увагу на легкі коливання рівної мушки біля точки націлювання. Прагнення дотиснути спусковий гачок у момент найкращого суміщення рівної мушки з точкою націлювання зазвичай призводить до смикання за спусковий гачок і до неточного пострілу. Якщо автоматник (кулеметник), натискаючи на спусковий гачок, відчує, що він не може більше не дихати, треба, не збільшуючи й не зменшуючи натиску пальцем на спусковий гачок, поновити дихання і, знову затримавши його на видиху, уточнити наведення й продовжувати натискати на спусковий гачок.

121. Під час стрільби чергами треба міцно утримувати приклад в плечі, не змінюючи положення ліктів і зберігаючи рівну мушку під точкою націлювання. Після кожної черги (пострілу) швидко поновлювати правильність націлювання. Під час стрільби з положення навлежачки можна автомат упирати магазином у

грунт (мал. 74). Під час стрільби безупинним вогнем по широкій цілі треба плавно переміщувати рівну мушку з одного флангу цілі на інший.

Мал. 74. Положення під час стрільби з автомата з упиранням магазину в ґрунт

ПРИПИНЕННЯ СТРІЛЬБИ

122. Припинення стрільби може бути тимчасовим і повним.

123. Для тимчасового припинення стрільби подають команду «Сій», а під час стрільби під час руху – «Припинити вогонь».

За цими командами автоматник (кулеметник) припиняє натискати на спусковий гачок, ставить автомат (кулемет) на запобіжник і, якщо потрібно, змінює магазин.

124. Для зміни магазину треба:

- від'єднати від автомата магазин;
- приєднати споряджений магазин.

Якщо в магазині було витрачено всі набої, то після приєднання спорядженого магазину до автомата (кулемета), слід зняти автомат (кулемет) із запобіжника, відвести раму замка ручкою назад до відпору, відпустити її й знову поставити автомат (кулемет) на запобіжник.

Мал. 75. Положення
АВТОМАТА ПІСЛЯ
ПРИПИНЕННЯ СТРІЛЬБИ

125. Для повного припинення стрільби після команди «Сій» або «Припинити вогонь»

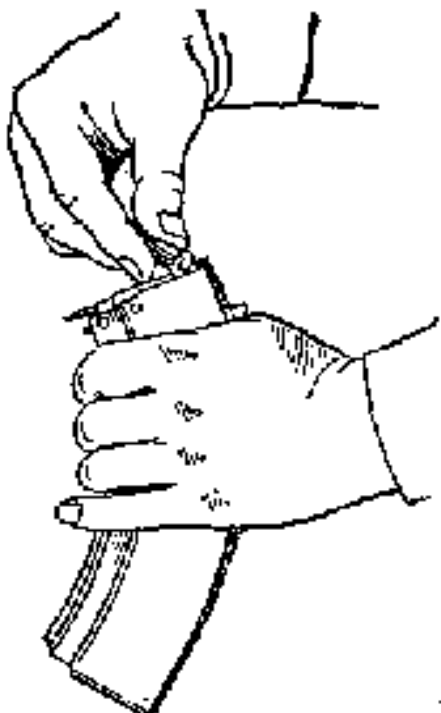
подають команду «Розряджай». За цією командою автоматник (кулеметник) ставить автомат (кулемет) на запобіжник, відтягує хомутик назад, встановлюючи у автомата націл на «П», у кулемета націл на 1 і націльник на 0, розряджає автомат (кулемет), а у автомата зі складаним прикладом, крім цього, складає приклад (ст. 15). Під час стрільби з положення лежачи опускає приклад (задню частину цівкової скриньки) на землю, а дулову частину автомата кладе на передпліччя лівої руки (мал. 75) і далі діє відповідно до обстанови.

Під час стрільби з окопу автомат після розряджання можна покласти на бруствер окопу ручкою замкової рами вниз.

126. Для розряджання автомата (кулемета) потрібно:

- від'єднати магазин;
- зняти автомат (кулемет) із запобіжника;

- повільно відвести замкову раму ручкою назад, вийняти набій з набійника й відпустити замкову раму;
- натиснути на спусковий гачок (спустити курок з бойового зводу);

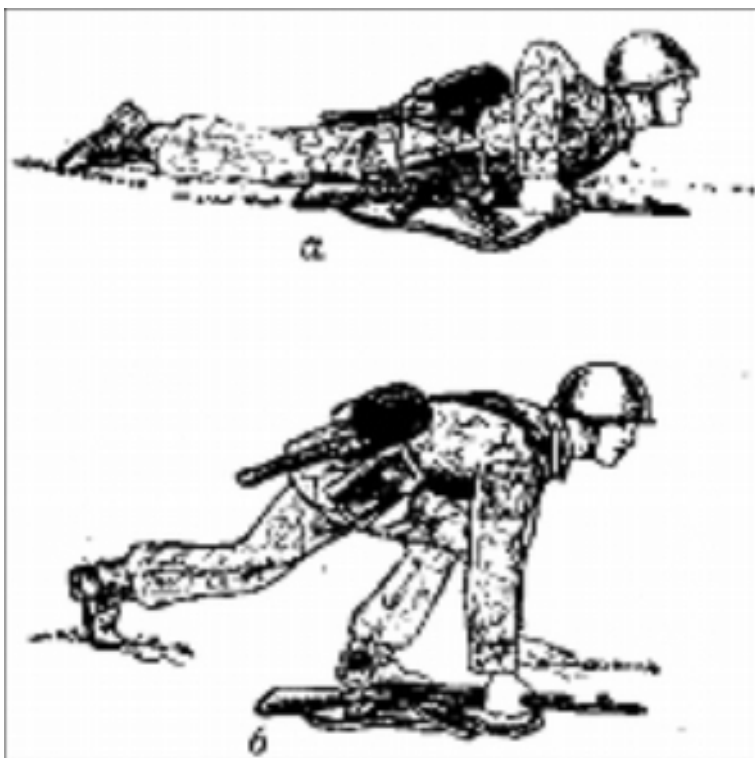

Мал. 76. Виймання НАБОЇВ з МАГАЗИНА

- поставити автомат (кулемет) на запобіжник, взяти його «на ремінь», якщо стріляли з положення стоячи, або покласти (опустити приклад кулемета) на землю, якщо стріляли з положення лежачи;
- вийняти набой з магазину й приєднати його до автомата (кулемета);
- підібрати набій, що вийняли з набійника.

Для виймання набойів із магазину треба взяти магазин у ліву руку горловиною догори, опірним виступом до себе, і правою рукою за допомогою набоя, зсовуючи набойи по одному від себе, вийняти їх із магазину (мал. 76).

127. Для того, щоб встати, треба підтягнути обидві руки на рівень грудей, утримуючи автомат правою рукою за підцівник й надложе, одночасно звести обидві ноги разом (мал. 77, а) і, різко випрямляючи руки, підняти груди від землі й винести праву (ліву) ногу вперед (мал. 77, б), швидко встати і, якщо треба, почати рух. При вставанні з кулеметом після винесення ноги вперед взяти кулемет, швидко піднятися і, якщо потрібно, почати рух.

Мал. 77. Виконання команди «ВСТАТИ»:

- а – положення автоматника перед вставанням; б – винесення правої (лівої) ноги вперед

128. Після розряджання, якщо потрібно, командир подає команду «Зброю – до огляду».

За цією командою треба:

- **у положенні лежачи:** від'єднати магазин і покласти його біля автомата (кулемета) горловиною до себе, зняти автомат (кулемет) із запобіжника. ручкою відвести замкову раму назад і повернути автомат (кулемет) дещо вліво; після огляду командиром набійника й магазину відпустити замкову раму вперед, спустити курок із бойового зводу (натиснути на спусковий

гачок), поставити автомат (кулемет) на запобіжник і приєднати магазин до автомата (кулемета);

– **у поставі стоячи:** утримуючи автомат (кулемет) лівою рукою знизу за підцівник, правою від'єднати магазин і перекласти його в ліву руку подавачем догори (опуклою частиною від себе), пальцями лівої руки притиснути магазин до підцівника автомата (кулемета), зняти автомат (кулемет) із запобіжника, відвести раму замка назад і повернути автомат (кулемет) дещо вліво (мал. 78).

Після огляду командиром набійника й магазину відпустити раму замка вперед, спустити курок з бойового зводу (натиснути на спусковий гачок), поставити автомат (кулемет) на запобіжник, приєднати магазин і взяти автомат у положення «на ремінь», а кулемет взяти до ноги.

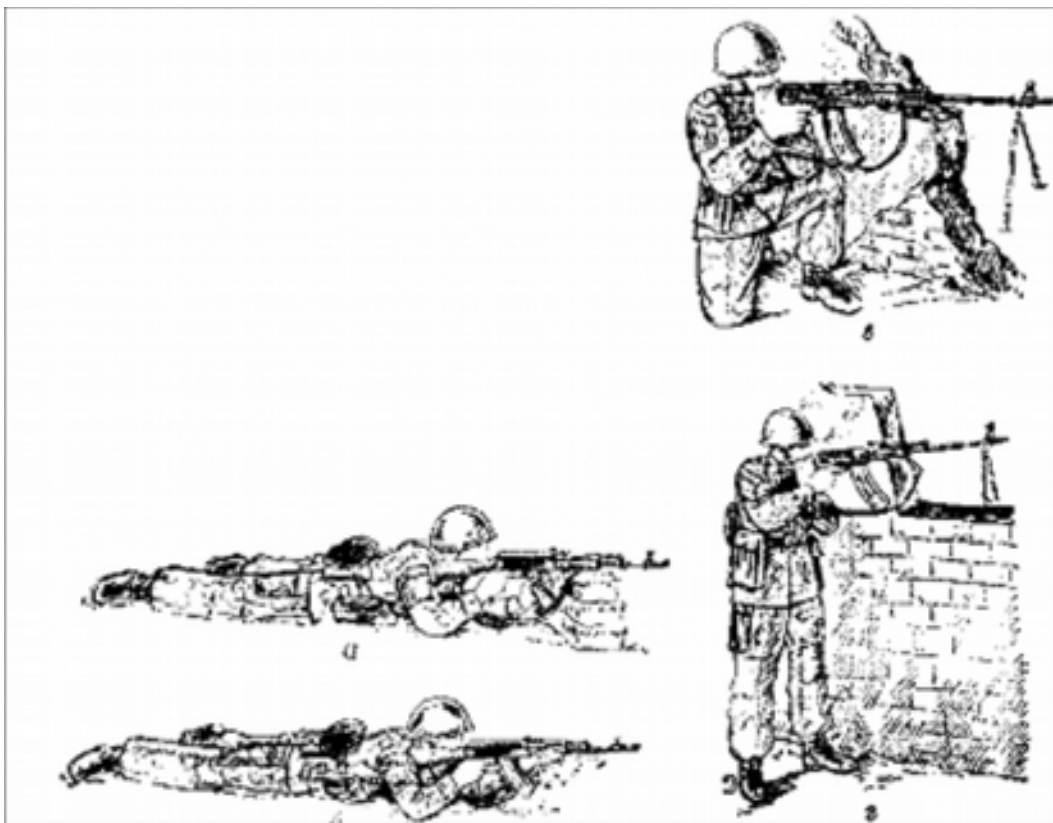

Мал. 78. Автомат підготовлено до огляду в поставі стоячи

СПОСОБИ СТРІЛЬБИ З УПОРИ ТА З-ЗА УКРИТТІВ

129. Залежно від висоти упори або укриття автоматник (кулеметник) приймає положення (поставу) для стрільби: лежачи, з коліна або стоячи.

130. Для стрільби з автомата з упори покласти автомат ложем на упору й утримувати його лівою рукою за магазин або ложе, а правою за пістолетну ручку (мал. 79, а, б).

Мал. 79.

Положення під час стрільби з опори:

- а – утримання автомата за магазин; б – утримання автомата за підцівник;
- в – з кулемета без використання підпори;
- г – з кулемета з використанням підпори

Мал. 80. Положення під час стрільби

з АВТОМАТА З-ЗА УКРИТТЯ

а – з положення стоячи;

б – з положення лежачи

Мал. 81. Положення під час стрільби

з ОКОПА:

а – з автомата

б – з кулемета

Для стрільби з кулемета з опори покласти кулемет ложем на упору так, щоб вона не заважала роботі механізмів; ноги підпори повинні вільно висіти попереду опори (мал. 79, в) або бути складені. Однак кулеметник завжди повинен намагатися використати як опору підпору кулемета (мал. 79, г).

Жорстку опору для пом'якшення перекривають дереном, згорнутим плащ-наметом, згортком шинелі тощо.

131. Для стрільби з-за дерева, рогу будівлі та інших сховищ слід прийняти положення для стрільби, притулитися до укриття так, щоб воно захищало автоматника (кулеметника) від вогню ворога, автомат (кулемет) тримати так, як під час стрільби без укриття (мал. 80). Під час стрільби з-за невеликого укриття (окоп для стрільби лежачи, горбок) розміщуватися позаду укриття.

132. Для стрільби з окопу чи траншеї притиснутися тілом до стінки окопу, лікті обох рук сперти в землю, а приклад щільно притиснути до плеча, при цьому стріляти можна і з упору, і з руки, або упираючи магазин у ґрунт (мал. 81).

СПОСОБИ СТРІЛЬБИ НА ХОДУ

133. На ходу з автомата (кулемета) стріляють зхвату або з прикладом притиснутим до боку.

134. Стріляти зхвату (мал. 82) можна з короткої зупинки й на ходу (без зупинки).

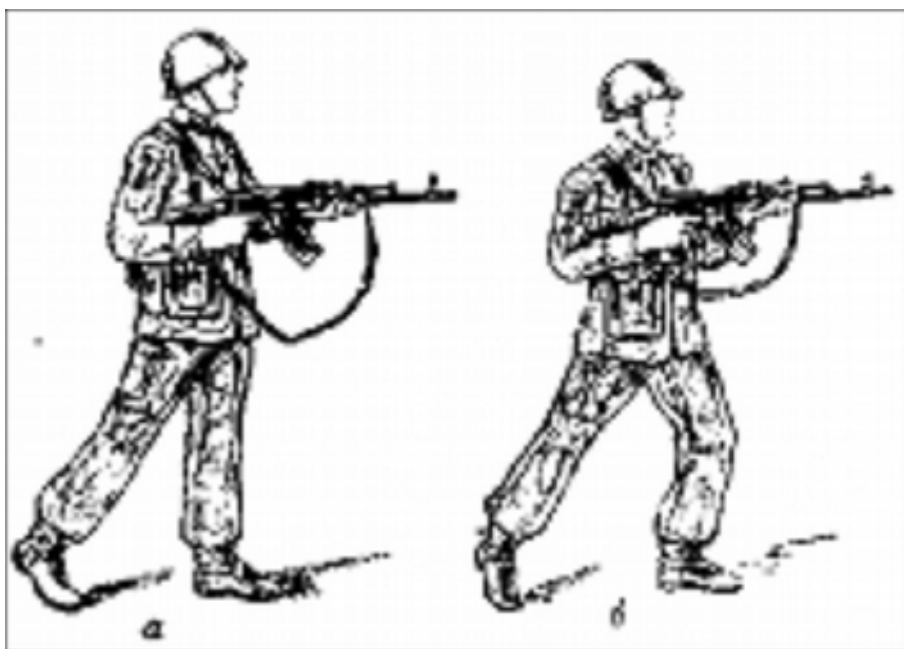
Мал. 82. ПОСТАВА ПІД ЧАС СТРІЛЬБИ НА ХОДУ ЗХВАТУ

Для стрільби зхвату з короткої зупинки треба зупинитися і в момент ставлення лівої ноги на землю одночасно вперти приклад у плече (скинути автомат чи кулемет); не приставляючи правої ноги, націлитися, зробити одну-дві черги (постріли), опустити автомат (кулемет), продовжити рух.

Для стрільби зхвату на ходу (без зупинки) треба скинути автомат (кулемет) до плеча, направити його в ціль і, рухаючись далі, розпочати вогонь.

135. З притисненням до боку прикладом стріляють без зупинки. Для цього правою рукою притискають приклад до правого боку, упираючи або не упираючи затильник в плечову частину правої руки біля ліктьового суглоба (мал. 83). Якщо приклад складено, автомат правою рукою притискають до боку цівкової скриньки й пістолетної ручки (мал. 65); лівою рукою утримують автомат за підцівник. Під час стрільби з кулемета, крім того, перекидають ремінь через ліве плече (мал. 84). Направляють автомат (кулемет) у ціль і, не припиняючи руху, розпочинають вогонь.

136. Під час стрільби на ходу автомат (кулемет) перезаряджають, не припиняючи руху.

Мал. 83.

ПОСТАВА ПІД ЧАС
СТРІЛЬБИ НА ХОДУ:

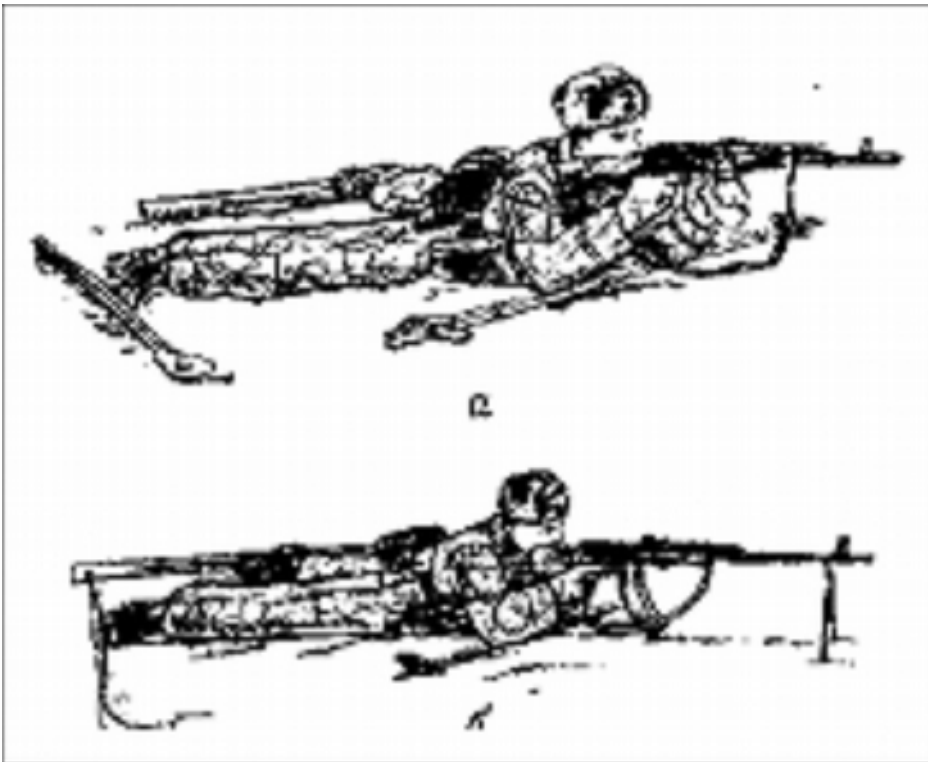
а – з притисненням до боку прикладом;

б – з упиранням приклада в плечову частину руки

СПОСОБИ СТРІЛЬБИ З ЛИЖ

137. Стріляти з лиж з автомата (кулемета) можна з місця (лежачи, з коліна, стоячи) і під час руху.

138. Для стрільби з лиж лежачи треба взяти автомат (кулемет) у праву руку, палиці – в ліву. Залишаючи п'яти лиж на місці, носки лиж розвести в боки. Спираючись на палиці, опуститися на коліна. Покласти автомат (поставити кулемет на підпору) правіше себе (якщо сніг глибокий і сипкий, прикладом у сніг). З'єднати палиці, вставивши кінець однієї з них в кільце другої; положити їх перед собою і лягти так, щоб лікті впиралися у складені палиці, взяти автомат (кулемет) і прийняти положення, як під час стрільби лежачи без лиж (мал. 84).

Мал. 84.

Положення під час
СТРІЛЬБИ З ЛИЖ ЛЕЖАЧИ:
а – з автомата; б –
з кулемета

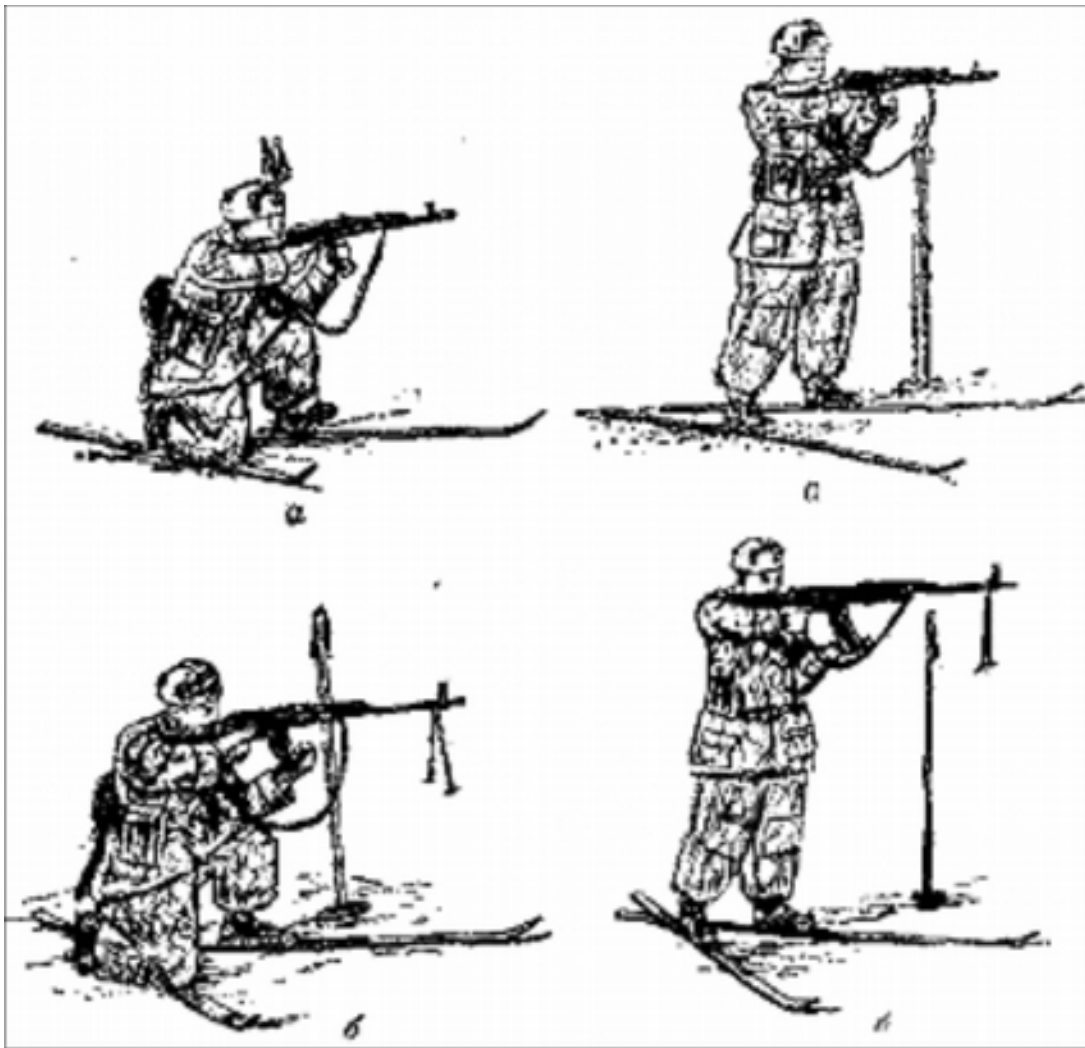
Для стрільби з кулемета на глибокому снігу як підставку під підпору кулемета й упору під лікті можна використовувати палиці й лижі. Для цього з'єднати лижні палиці й покласти їх під підпору кулемета; зняти одну лижу з ноги й покласти її ковзною поверхнею догори під лікті.

139. Для стрільби з лиж з коліна поставити палиці з лівого боку, розвернути праву лижу носком праворуч, опуститися правим коліном на праву лижу (мал. 85) й прийняти поставу, як під час стрільби з коліна без лиж.

140. Для стрільби з лиж стоячи поставити палиці з лівого боку, трохи розвернути праву лижу носком вправо (мал. 86, а) і прийняти поставу, як для стрільби стоячи без лиж.

Для стійкості під час стрільби з лиж стоячи можна використовувати палиці як упору, для чого закріпити їх петлями й покласти автомат (кулемет) ложем на петлі.

141. Для стрільби з лиж у русі петлі палиць одягають на кисті обох рук або на кисть однієї руки; стріляють з автомата (кулемета) так само, як і на ходу без лиж.

Мал. 85. Постава під час стрільби з
лиж з коліна:
а – з автомата;
б – з кулемета

Мал. 86. Постава під час стрільби з
лиж стоячи:
а – з автомата;
б – з кулемета

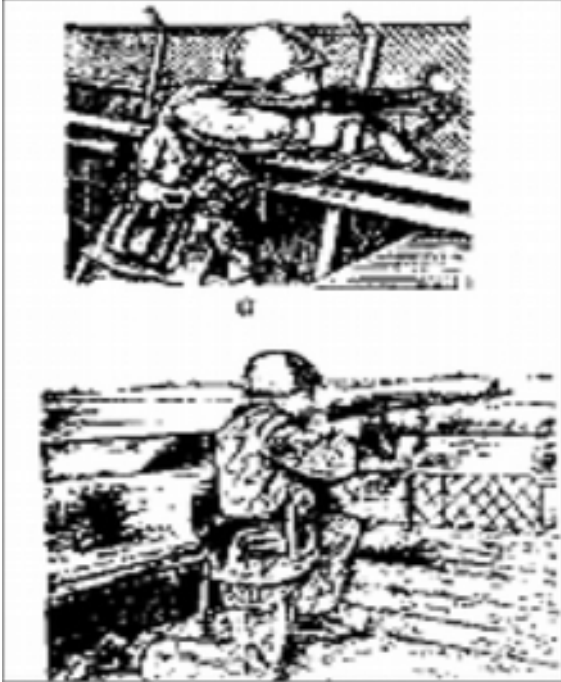
Способи стрільби при пересуванні

142. Для стрільби з бронетранспортера, автомобіля й з десантних переправних засобів застосовують будь-які зручні положення, що забезпечують стійкість автомата (кулемета) й безпеку сусідів. Для стрільби з бронетранспортера й автомобіля з місця (з короткої зупинки чи з ходу) можна застосовувати прийоми, які представлено на мал. 87. При цьому стінки сидінь та інші споруди всередині кузова бронетранспортера використовують як опори для рук, передпліччя, боку й ніг. Під ложе треба підкладати ремінь автомата (кулемета); ноги підпори кулемета складають.

Цівку автомата (кулемета) під час стрільби через бійницю бронетранспортера подають вперед так, щоб проріз мірника був приблизно за 5–7 см від борту, а споруди не заважали руху ручки замкової рами.

При прийнятті положення для стрільби поверх борту треба стати обома ногами на днище бронетранспортера, легко зігнувши їх в колінах, або лівим коліном на сидіння й перенести дулову частину автомата (кулемета) через борт.

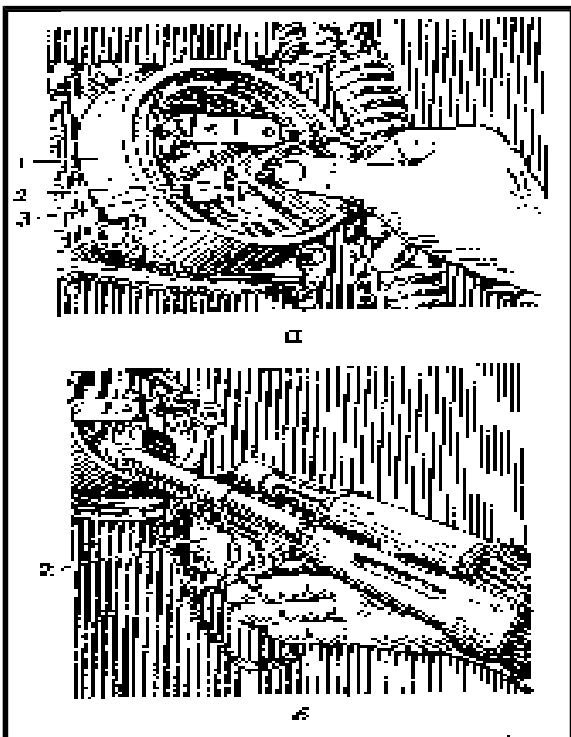
Для стрільби з автомата через бійницю бойової машини піхоти треба відкрити заслінку бійниці, встановити автомат у бійницю і приєднати до нього гільзозбирач.

Мал. 87. Постава під час стрільби:

а – з автомата крізь бійницю бронетранспортера;

б – кулемета поверх переднього борту автомобіля

Мал. 88. Встановлення автомата в бійницю:

а — від'єднання замка від бійниці; б — приєднання замка до автомата;
1 — бійниця; 2 — замок; 3 - планка

Мал. 89. ПОСТАВА ПІД ЧАС СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА КРІЗЬ БІЙНИЦЮ

Для встановлення автомата у бійницю потрібно звести планку замка й вийняти замок із бійниці (мал. 88, а); відкрити замок, вставити у нього дулову частину автомата так, щоб замок був позаду газової камери (мал. 88, б), і закрити замок; звести планку замка й вставити замок з автоматом у бійницю, повернути при цьому автомат мушкою вправо чи вліво.

Під час стрільби автомат утримують лівою рукою за підцівник (магазин), а правою за пістолетну ручку, праву щоку притуляють до приклада, лікті тримають трохи опущеними (мал. 89).

Під час стрільби з автомата через відкриті люки десантного відділу бойової машини піхоти приймають будь-які зручні положення, які забезпечують стійкість автомата й безпеку сусідів.

СПОСОБИ СТРІЛЬБИ ПО ПОВІТРЯНИХ ЦІЛЯХ

143. На відкритій місцевості по повітряних цілях з автомата (кулемета) стріляють із положення лежачи, з коліна й стоячи (мал. 90, а, б, в).

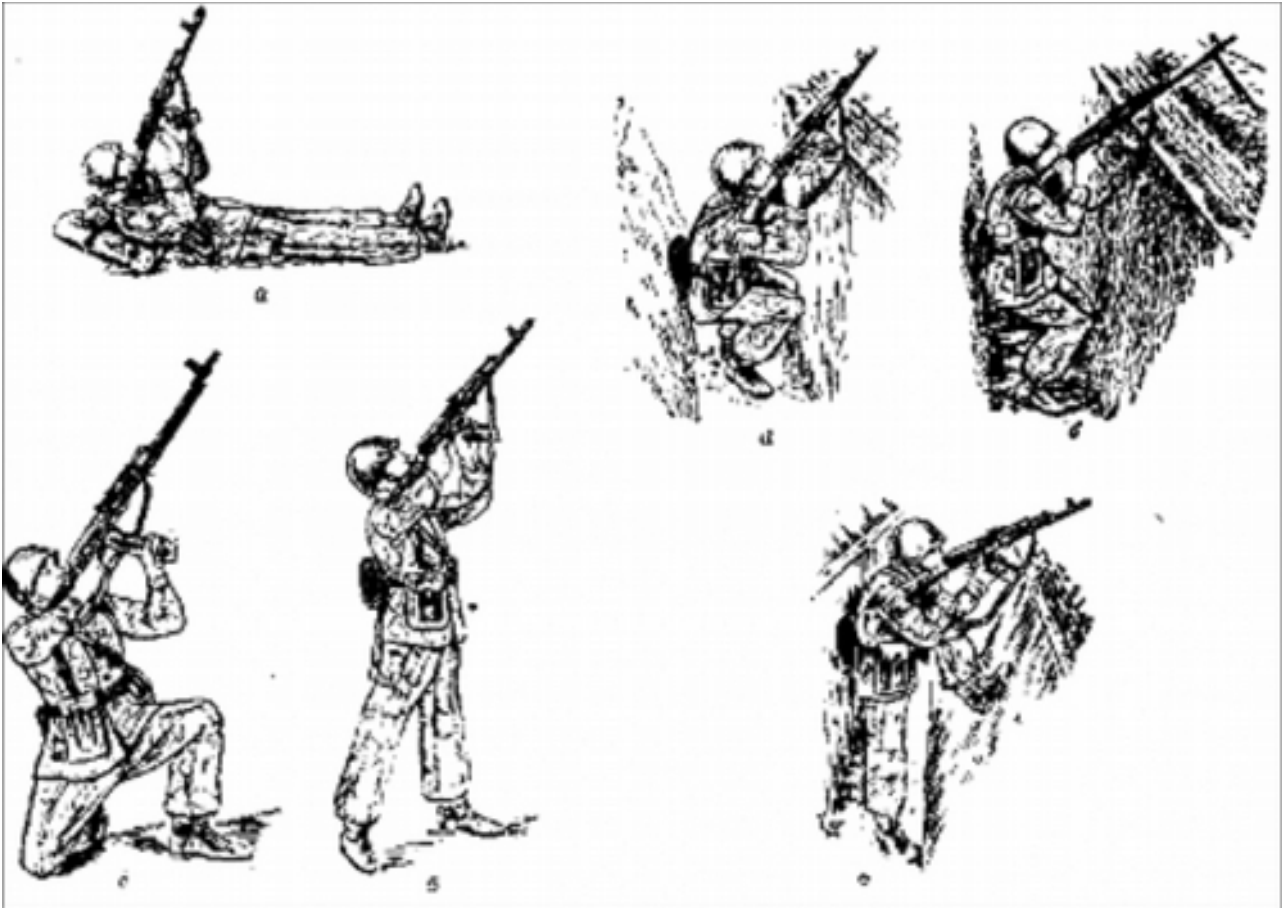
Для стрільби з-за місцевих предметів використовують по змозі місцевий предмет як опору й приймають зручну поставу для стрільби (стоячи, напівзігнувшись або з коліна).

З бронетранспортера (бойової машини піхоти) по повітряних цілях стріляють поверх бортів або через відкриті люки десантного відділу. Автоматник (кулеметник) приймає найзручніше положення (стоячи, напівзігнувшись, ставши колінами на сидіння), спираючись передпліччям і тулубом на споруди машини.

З траншеї (ходу сполучення) по повітряних цілях стріляють:

– **з упиранням передпліччя лівої руки й магазину автомата в передній схил траншеї або ходу сполучення** (встановивши підпору кулемета на бруствер або берму траншеї); якщо кут піднесення буде недостатній, слід присісти (мал. 91, а, б);

– **з опорою спини і лівої ноги в схили траншеї**: підняти ліву ногу якнайвище й вперти стопу в схил траншеї, а спиною впертися у протилежний схил траншеї й трохи присісти. Автомат (кулемет) утримувати так, як під час стрільби стоячи, але лікоть лівої руки вперти в стегно лівої ноги або виставити дещо вперед за коліно (мал. 91, в).

Мал. 90. Пoстава під час стрільби по повітряній цілі:

- а – лежачи;
- б – з коліна;
- в – стоячи;

Мал. 91. Пoстава під час стрільби по повітряній цілі з траншеї:

- а – з упиранням автомата магазином у передній схил;
- б – з кулемета з підпори;
- в – з автомата з руки

Способи стрільби з вертолетів

144. Сідання у вертоліт і висідання з нього здійснюють за правилами й наказами, які викладено у Стрйовому статуті (Впоряді) Збройних сил України, щодо дій на машинах.

Перед сіданням у вертоліт призначають стрільців, вказують шворневі уставлення для стрільби*, порядок розміщення особового складу й заміни місцями під час лету в разі потреби й спосіб сідання у вертоліт. Ті, які стріляють перші, розміщуються у вертолеті на сидіннях біля вказаних їм шворневих уставлень, а чергові стрільці – на місцях, які забезпечують зручну й швидку заміну місцями.

145. Для стрільби з вертолета треба перевести шворневі уставлення з похідного положення в бойове й приєднати до них зброю. Зброю до уставлень приєднують за командою, наприклад: **«Зброю до уставлень – приєднати»**. За цією командою при приєднанні автомата (кулемета) до уставлення біля оглядового вікна треба:

– відчинити оглядове вікно й зафіксувати його у верхньому положенні; якщо стояк знаходиться у вертикальному положенні, то спочатку вийняти загвіздок стояка й опустити (відкинути) стояк на сидіння, а потім відчинити оглядове вікно;

– перевести стояк у бойове положення, піднявши й зафіксувавши його загвіздом у вертикальному положенні;

– підняти ручку вгору (якщо вона у нижньому положенні), покласти автомат підцівником на відкидну планку (при приєднанні кулемета спочатку відкинути відкидну планку назад, потім покласти автомат (кулемет) цівкою на підцівник); повернути ручку вниз, при цьому не докладати надмірних зусиль і слідкувати, щоб щічки не притискали ремінь автомата (кулемета) разом із цівкою;

– приєднати гільзозбирач, помістивши його наконечник в отвір на напливі шворневої головки, і перевірити, чи не заважає він рухові ручки замкової рами; у разі потреби підняти ручку шворневої головки вгору, дещо посунути вперед або назад автомат (кулемет) й опустити ручку вниз.

Приєднуючи автомат (кулемет) до уставлення біля вхідних дверей, треба: замінити шворневу головку (якщо була встановлена головка для кулемета КК); одягнути стрільцеві запобіжний пояс і закріпити його до троса на стелі вантажної кабіни; повернути ферму приблизно на 90-120 градусів; приєднати автомат (кулемет) до уставлення, як біля оглядового вікна, приєднати гільзозбирач, відчинити (зсунути) двері; перевести ферму із закріпленням автоматом (кулеметом) у бойове положення, повернувши її до заходження виступу ручки у фіксоване гніздо дверей; встановити огорожу, помістивши наконечник трубки в скоби на окантуванні отвору вхідних дверей і прикріпивши його гачками до підлоги.

146. Стріляють з вертолета, як правило, за наказом (сигналом) командира. Попередньо перед стрільбою дають команду (сигнал) **«Підготуватися до стрільби»**, за якою стрільці приймають положення для стрільби й приєднують магазин з набоями до зброї, встановлюють мірник на постійне або вказане установлення й спостерігають за полем бою.

Найзручніше стріляти з вертолета стоячи; можна стріляти з коліна з опорою на сидіння або для зручності стрільби відкинути (опустити) сидіння. Кожний автоматник (кулеметник) повинен виробити й застосовувати найвигідніше й найстійкіше положення для стрільби з вертолета, яке забезпечує стрільбу в можливому секторі обстрілу й безпеку сусідів.

За командою (сигналом) **«Вогонь»** треба зняти автомат (кулемет) із запобіжника, відтягнути замкову раму назад і відпустити її; виявивши ціль, в разі потреби поставити уточнений мірник, націлитися й розпочати вогонь. Після кожної черги швидко відновлювати правильність націлювання.

Після закінчення стрільби з вертолета за командою (сигналом), наприклад: **«Припинити вогонь, розряджай»**, треба розрядити автомат (кулемет) і підготувати його до огляду. Після огляду зброю поставити на запобіжник і за командою, наприклад: **«Зброю від уставлень – від'єднати»**, треба підняти ручку шворневої головки вгору й від'єднати автомат (кулемет).

*Обладнання вертолетів для стрільби зі стрілецької зброї з вертолетів описано в додатку 7.

147. Якщо не передбачено стрільби з вертолета, шворневі уставлення після від'єднання від них зброї переводять із бойового в похідне положення за наказом, наприклад: **«Уставлення в похідне положення – перевести».**

Для переведення уставлення біля оглядового вікна з бойового в похідне положення треба: вийняти загвіздок, відкинути стояк і розмістити його на сидінні вздовж борту; зачинити оглядове вікно; підняти стінку й зафіксувати її загвіздом у вертикальному положенні.

Для переведення уставлення біля вхідних дверей із бойового в похідне положення треба: зняти огорожу; повернути ферму всередину вантажної кабіни, щоб вона розмістилась вздовж борту; зачинити двері вантажної кабіни.

Розділ IX

ПРАВИЛА СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

Загальні положення

148. Для успішного виконання завдань в бою треба:

- безперервно спостерігати за полем бою;
- швидко та правильно підготовлювати дані для стрільби;
- вправно стріляти по всяких цілях у різних умовах бойової обстанови і вдень, і вночі; для враження групових і найбільш важливих поодинчих цілей застосовувати зосереджений вогонь;
- спостерігати за результатами вогню й вміло його коригувати;
- стежити за витратою набоїв у бою й вживати заходів для своєчасного їх поповнення.

Спостереження за полем бою і цілевказання

149. Мета спостереження – своєчасне виявлення розташування противника. Крім того, в бою треба спостерігати за сигналами та знаками командира й результатами своєї стрільби.

Якщо немає особливих вказівок командира, солдати ведуть спостереження у вказаному їм секторі обстрілу.

150. Спостереження ведуть неозброєним оком. Особливу увагу під час спостереження слід звертати на приховані підступи. Місцевість оглядають справа наліво від ближчих предметів до дальніх. Огляд здійснюють уважно, бо виявленню противника сприяють незначні демаскувальні ознаки. Такими ознаками можуть бути: блиск, шум, хитання гілок, дерев і кущів, поява нових місцевих предметів, зміни в положенні та формі місцевих предметів тощо.

За наявності бінокля його використовують лише для більш детального вивчення окремих предметів або ділянок місцевості; при цьому вживають заходів, щоб блиск скла бінокля не виявив місця розташування спостерігача.

Вночі місце розташування й дії противника можна встановити по звуках і джерелу світла. Якщо в потрібному напрямі місцевість освітлена ракетною або іншим джерелом освітлення, швидко оглядають освітлену ділянку. Використовують прилади нічного бачення.

151. Про помічені на полі бою цілі треба негайно доповісти командирі й правильно вказати їх розташування. Ціль вказують усною доповіддю або трасерними кулями.

Доповідь повинна бути коротка, ясна та точна, наприклад: **«Прямо – широкий куш, зліва – кулемет»**; **«Орієнтир другий, направо два пальці, під кущем – спостерігач»**.

При цілевказі трасерними кулями вистрелити в напрямку цілі одну-дві короткі черги.

Вибір цілі

152. Для автоматів (кулеметів) найбільш характерні живі цілі – обслуга кулеметів, групи стрільців або окремі стрільці, які стріляють з різних положень, а також жива сила на автомобілях, мотоциклах тощо. Крім того, з автоматів (кулеметів) стріляють і по повітряних цілях. Цілі на полі бою можуть бути нерухомими, рухомими й такими, що з'являються на короткий час.

153. Автоматник (кулеметник) під час бою стріляє, як правило, в складі відділення (рою) або взводу (чети), знищуючи цілі, вказані йому командиром. Тому він повинен уважно слухати й точно виконувати всі команди командира.

154. Якщо автоматнику (кулеметнику) під час бою ціль для влучання не вказано, то він вибирає її сам. Передусім треба вражати найбільш небезпечні й важливі цілі, наприклад, обслугу кулеметів і гармат, командирів і спостерігачів. Із двох рівних за важливістю цілей вибирають для обстрілу ближчу й найбільш уразливу. Якщо під час стрільби з'явиться нова, важливіша ціль, слід негайно перенести вогонь на неї.

Вибір націлу, точки націлювання й націльника

155. Обираючи націл, точку націлювання й націльник, треба визначити віддаль до цілі й врахувати зовнішні умови, які можуть вплинути на дальину і напрям лету кулі. Націл, націльник і точку націлювання вибирають з таким розрахунком, щоб під час стрільби середня траєкторія проходила посередині цілі.

На віддаль до 400 м стріляють, як правило, з націлом 4 або «П» і націльником 0, націлюючись в нижній край цілі або в середину, якщо ціль висока (рухомі постаті тощо).

Під час стрільби на віддалі більше 400 м націл установлюють згідно з округленою до цілих сотень метрів віддаллю до цілі й націльник 0. За точку націлювання, як правило, беруть середину цілі. Якщо умови обстанови не дозволяють змінювати установлення націлу залежно від віддалі до цілі, то в межах дальності прямого пострілу слід стріляти з націлом, який відповідає відстані прямого пострілу, націлюючись у нижній край цілі.

156. Віддаль до цілі визначають, як правило, окоміром. При цьому віддаль до цілі й місцевих предметів визначають за відрізками місцевості, які добре збереглися у зоровій пам'яті, за ступенем видимості й уявною величиною цілей (предметів), а також поєднуючи ці способи.

Під час визначення віддалей за відрізками місцевості треба яку-небудь звичайну віддаль, яка міцно закріпилась в зоровій пам'яті (наприклад, відрізок 100, 200 або 300 м), уявно відкладати від себе до предмета (цілі).

Під час визначення віддалей за ступенем видності й уявною величиною предметів (цілей) треба порівнювати видиму величину цілі зі збереженими в пам'яті видимими розмірами даної цілі на певних віддаленнях.

Якщо ціль виявлено біля орієнтира або місцевого предмету, віддаль до якого відома, то визначаючи далекість до цілі, треба на око врахувати її віддалення від орієнтира.

Вночі віддаль до освітлених цілей визначають так само, як і вдень.

157. Визначаючи віддаль окоміром, треба враховувати таке:

- уявна величина того самого відрізка місцевості з віддаленням його від автоматника й кулеметника (у перспективі) поступово зменшується;

- яри, виярки, річки, що перетинають напрямом на місцевий предмет або ціль, приховують (зменшують) відстань;

- дрібні предмети (кущі, каміння, окремі постаті) здаються розташованими далі, ніж великі (ліс, гора, колона військ) на тій же віддалі;

- одноколірний, одноманітний фон місцевості (луки, сніг, рілля) виділяє й ніби наближує предмети, які розташовані на ньому, якщо вони іншого кольору, а строкатий, різноманітний фон місцевості, навпаки, маскує й ніби віддаляє предмети, що розташовані на ньому;

- в похмурий день, в дощ, в сутінки, в туман віддалі видаються збільшеними, а сонячного дня, навпаки, зменшеними;

- у гірській місцевості видимі предмети ніби наближаються.

158. Значне відхилення зовнішніх умов від табличних (нормальних) змінює дальину лету кулі або відхиляє її вбік від площини стрільби.

Табличними умовами стрільби вважають: температуру повітря $+15^{\circ}\text{C}$, відсутність вітру й підвищення місцевості над рівнем моря, кут місця цілі не більше 15° .

159. Відхилення температури повітря від табличної ($+15^{\circ}\text{C}$) викликає зміну даліни лету кулі, збільшуючи її під час стрільби в літніх умовах і зменшуючи взимку. Далина лету кулі під час стрільби в літніх умовах не набагато збільшується, тому вносити поправку в націл або в положення точки націлювання не треба. Далина лету кулі під час стрільби взимку (в умовах низьких температур) на віддалі більше 400 м зменшується на чималу величину (50-100 м), тому треба при температурі повітря вище -25°C точку націлювання вибирати на верхньому краю цілі, а при температурі повітря нижче -25°C збільшувати націл на 1 поділку.

160. Поправки в установлення націлу на підвищення місцевості над рівнем моря й на кут місця цілі враховують тільки під час стрільби в горах, якщо віддаль до цілі більше 400 м.

161. Боковий вітер має значний вплив на лет кулі, відхиляючи її вбік. Величина відхилення кулі залежить від швидкості й напрямку бокового вітру й далекості до цілі. Чим сильніше боковий вітер, чим ближче до 90° кут, під яким він дме, і чим даліше ціль, тим на більшу величину відхиляється куля вбік від напрямку стрільби. Тому в установлення націлу треба вносити поправку на боковий вітер.

Її враховують під час стрільби з автомата винесенням точки націлювання в постатях цілі або метрах, під час стрільби з кулемета – установленням націльника в тисячних. Якщо в бою обставини не дозволяють вносити поправки у націльник, то поправку на боковий вітер під час стрільби з кулемета враховують виносом точки націлювання. Поправку на боковий вітер беруть в той бік, звідки дме вітер. Так, при вітрі зліва, точку націлювання виносять (установлюють націльник) ліворуч, при вітрі справа – праворуч.

162. Величини поправок на боковий помірний вітер (швидкість 4 м/с) у метрах, постатях людини й поділках націльника наведено у таблиці.

ДАЛИНА СТРІЛЬБИ, м	ПОПРАВКИ НА БОКОВИЙ ПОМІРНИЙ ВІТЕР (4 м/с) ПІД КУТОМ 90° ДО НАПРЯМКУ СТРІЛЬБИ (НАБЛИЖЕНО)				
	Автомат		Кулемет		
	У МЕТРАХ	У ПОСТАТЯХ ЛЮДИНИ	У МЕТРАХ	У ПОСТАТЯХ ЛЮДИНИ	У ПОДІЛКАХ НАЦІЛЬНИКА
100	0,03	-	0,02	-	-
200	0,11	-	0,10	-	-
300	0,23	0,5	0,23	0,5	0,5
400	0,52	1	0,46	1,0	0,5
500	0,87	1,5	0,78	1,5	1,0
600	1,34	2,5	1,22	2,5	1,0
700	2,03	4	1,81	3,5	1,0
800	2,86	5,5	2,57	5,0	1,5
900	3,77	7,5	3,44	7,0	2,0
1000	4,92	10	4,42	9,0	2,0

ТАБЛИЧНІ ПОПРАВКИ ПРИ СИЛЬНОМУ ВІТРІ (ШВИДКІСТЬ 8 м/с) ТРЕБА ВДВІЧІ ЗБІЛЬШИТИ, А ПРИ СЛАБКОМУ ВІТРІ (ШВИДКІСТЬ 2 м/с) – ВДВІЧІ ЗМЕНШИТИ. ПРИ ВІТРІ, ЩО ДМЕ ПІД ГОСТРИМ КУТОМ ДО ПЛОЩИНИ СТРІЛЬБИ, ПОПРАВКУ БЕРУТЬ ВДВІЧІ МЕНШЕ НІЖ ПРИ ВІТРІ, ЩО ДМЕ ПІД КУТОМ 90 ГРАДУСІВ.

Вибір моменту для розпочинання вогню

163. Момент для розпочинання вогню визначається командою командира «Вогонь», а при самотійному веденні вогню – залежно від умов і положення цілі.

Найбільш вигідні моменти для розпочинання вогню: коли ціль можна влучити зненацька на близькій віддалі; коли ціль добре видно; коли ціль скупчується, підставляє фланг або піднімається на весь ріст; коли ціль наближається до місцевого предмету (орієнтиру), по якому установлення націлу уточнене стрільбою; під час руху, коли хитання машини найменше.

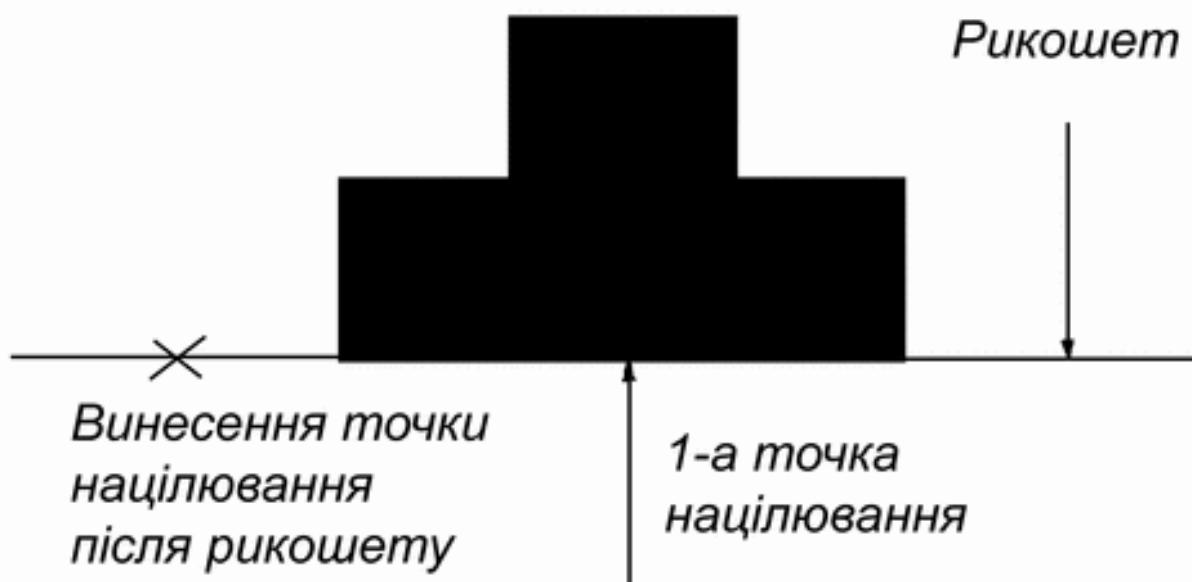
Раптовий вогневий наступ на ворога (особливо з флангу) діє на нього приголомшливо й завдає йому найбільшого ураження.

Стрільба, спостереження за її результатами і коригування

164. Під час стрільби автоматник (кулеметник) повинен уважно спостерігати за результатами своїх пострілів і коригувати їх.

За результатами стрільби спостерігають по рикошетах, трасах куль і по поведінці ворога.

Коригують вогонь, змінюючи положення точки націлювання по висоті й боковому напрямленню або змінюючи установлення націлу й націльника. Точку націлювання виносять на величину відхилення рикошетів або трас в бік, протилежний їхньому відхиленню від цілі (мал. 92).

Мал. 92. Винесення точки націлювання при коригуванні вогню

Якщо відхилення куль від цілі за далиною перевищує 100 м, треба змінити установлення націлу на 1 поділку. Для коригування вогню по трасах треба, щоб стріляли набоями зі звичайними й трасерними кулями у співвідношенні: на три набойи зі звичайними кулями один набій з трасерною кулею. Першим повинен бути набій з трасерною кулею. Набойи з трасерними кулями в сонячну погоду застосовувати не радять (погано видно траси куль). Стрільба тільки набоями з трасерними кулями призводить до підвищеного зношення каналу цівки.

165. Ознаками, які вказують на дійсність свого вогню, можуть бути: втрати ворога, перехід його від перебігання до переповзання, розчленування і розгортання колон, послаблення або зупинення вогню ворога, відступ або відхід у сховища.

СТРІЛЬБА ПО НЕРУХОМИХ ЦІЛЯХ І ЦІЛЯХ, ЩО З'ЯВЛЯЮТЬСЯ

166. Поодинчу чітко видиму ціль обстрілюють короткими або довгими чергами, залежно від важливості цілі, її розмірів і далини до неї. Чим небезпечніша і чим віддаленіша ціль, тим тривалішою повинна бути черга. Стріляють доти, доки ціль не буде знищено або вона не зникне.

167. Для ураження цілі, що з'явилася, треба, помітивши місце її появи, швидко приготуватися до стрільби і розпочати вогонь. Швидкість розпочинання вогню має велике значення для ураження цілі. Якщо за час підготовки до стрільби ціль сховалась, при повторній її появі уточнити наведення й розпочати вогонь. Під час стрільби по цілі, що неодноразово з'являється, слід мати на увазі, що вона може з'явитися й у новому місці, тому враження її буде залежати від уважності під час спостереження, швидкості підготовки до стрільби й розпочинання вогню.

Ціль, що з'являється, вражають чергами, що швидко йдуть одна за одною.

168. Групову ціль, яка складається з окремих чітко видимих постатей, обстрілюють чергами, послідовно переносючи вогонь з однієї постаті на іншу.

169. Широку ціль, що складається з нечітко видимих постатей або замаскована, і поодинчу замасковану ціль обстрілюють із розсіюванням куль по фронту цілі (маски) або з послідовним перенесенням точки націлювання від одного флангу цілі (маски) до другого.

170. По ворогах, що наступають і перебувають на віддалі від 200 м і ближче стріляють довгими чергами з розсіюванням куль по фронту цілі.

Розсіювання куль по фронту цілі під час стрільби досягають кутовим переміщенням автомата (кулемета) вздовж горизонту. Швидкість кутового переміщення автомата (кулемета) під час стрільби з розсіюванням куль по фронту цілі залежить від далини стрільби й необхідної густоти вогню. При цьому густина вогню у всіх випадках повинна бути не менше двох куль на кожний метр фронту цілі.

Стрільба по рухомих цілях

171. Під час руху цілі на стрільця або від нього на віддалі, що не перевищує далини прямого пострілу, стріляють з установленням націлу, яке відповідає далині прямого пострілу. На віддаль, що перевищують далину прямого пострілу, стріляють з установленням націлу, яке відповідає тій віддалі, на якій ціль може опинитися в момент розпочинання вогню.

172. Під час стрільби по цілі, яка рухається під кутом до площини стрільби, точку націлювання обирають попереду цілі й на такій віддалі від неї, щоб за час лету кулі ціль просунулась на цю віддаль. Віддаль, на яку пересувається ціль за час лету кулі до неї, називається **випередженням**. Випередження на рух цілі беруть у постатях цілі або в метрах.

Під час стрільби з кулемета випередження можна взяти до початку стрільби з допомогою націльника, при цьому націльник пересувають у бік руху цілі й наводять в середину цілі. Якщо умови стрільби не дозволяють установити націльник, то випередження беруть у постатях цілі або в метрах.

173. Для визначення випередження під час стрільби з автомата (кулемета) по цілі, яка рухається під кутом 90 градусів до площини стрільби, використовують таблицю.

Далина стрільби, м	Ціль, що рухається зі швидкістю 3 м/с (приблизно 10 км/год)			Мотоціль, що рухається зі швидкістю приблизно 6 м/с (20 км/год)	
	Випередження (приблизно)				
	у метрах	у постанях людини	у поділках націльника	у метрах	у поділках націльника
100	0,34	0,5	1,5	0,63	3,0
200	0,72	1,5	2,0	1,34	3,5
300	1,16	2,5	2,0	2,14	3,5
400	1,66	3,5	2,0	3,06	4,0
500	2,24	4,5	2,0	4,15	4,0
600	2,91	6,0	2,5	5,39	4,5
700	3,70	7,5	2,5	6,85	5,0
800	4,63	9,5	3,0	8,56	5,5
900	5,62	11,5	3,0	10,40	6,0
1000	6,74	13,5	3,5	12,48	6,0

Під час руху цілі під гострим кутом до площини стрільби випередження беруть вдвічі менше ніж зазначено в таблиці.

Під час руху цілі зі швидкістю більшою (меншою), ніж зазначено в таблиці, випередження збільшується (зменшується) пропорційно до зміни швидкості руху цілі.

174. По цілі, яка рухається під кутом до площини стрільби, стріляють способом супроводження цілі або способом вичікування цілі (вогневого нападу).

Під час стрільби **способом супроводження цілі** автоматник (кулеметник) бере необхідне випередження і, переміщуючи автомат (кулемет) у бік руху цілі, в момент найбільш правильного наведення стріляє короткими або довгими чергами залежно від далькості стрільби й швидкості руху цілі.

Під час стрільби **способом вичікування цілі** (вогневого нападу) автоматник (кулеметник) націлюється в точку, обрану перед ціллю, і з наближенням цілі до цієї точки на величину півтора-двох табличних випереджень, міцно тримаючи автомат (кулемет), вистрілює довгу чергу; потім, якщо ціль не знищено, вибирає попереду неї нову точку націлювання, націлюється і при наближенні цілі до цієї точки на величину необхідного випередження знову вистрілює довгу чергу тощо. Якщо під час стрільби з кулемета було взято випередження з допомогою націльника, вогонь розпочинають за сумісності рівної мушки з серединою цілі.

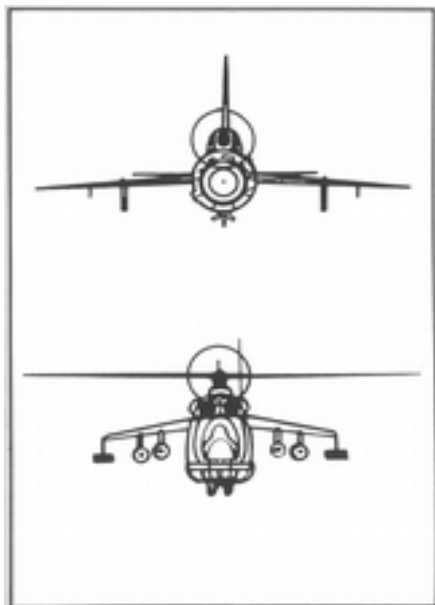
175. Використання трасерних куль під час стрільби по рухомих цілях забезпечує кращий нагляд за результатами стрільби й дає змогу уточнювати випередження.

Стрільба по повітряних цілях

176. Вогонь з автоматів (кулеметів) по літаках, вертолетах і парашутистах ведеться в складі відділення (рою) або взводу (чети) на дальності до 500 м з установленням націлу 4 або «П».

По літаках і вертолетах розпочинають вогонь тільки за командою командира, а по парашутистах – за командою або самостійно.

177. По літаку, що пікує в бік стрільця, стріляють безупинним вогнем з націлу 4 або «П», націлюючись в головну частину цілі або націлюючи автомат (кулемет) за цівкою. Починають стріляти з далькості 700 – 900м.

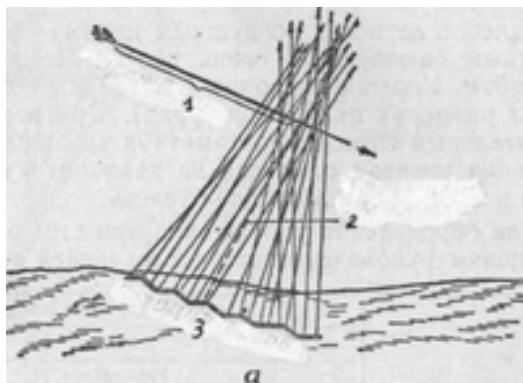

Точки націлювання (у безпосередній близькості)

178. По літаку, що летить повз автоматника (кулеметника), або над ним стріляють загородним чи супровідним способом.

Загородним способом стріляють по літаках, що летять низько й мають швидкість лету більше 150м/с.

Під час стрільби **загородним способом** рій або чета зосереджує вогонь за командою командира на напрямку руху літака, який наближується (мал. 94). У напрямку, що зазначений у команді, автоматник (кулеметник) надає автомату (кулемету) кут піднесення 45° і починає стріляти, утримуючи автомат (кулемет) в наданому напрямку. Стріляють безупинним вогнем до виходу літака з зони вогню. Якщо автоматник чітко бачить поблизу цілі напрям трас свого автомата (кулемета), він може, не перериваючи стрільби, трохи перемістити автомат (кулемет) у бік цілі, добиваючись суміщення трас із ціллю.

**Мал. 93. СТРІЛЬБА ЗАГОРОДНИМ СПОСОБОМ
ПО ЛІТАКУ:**

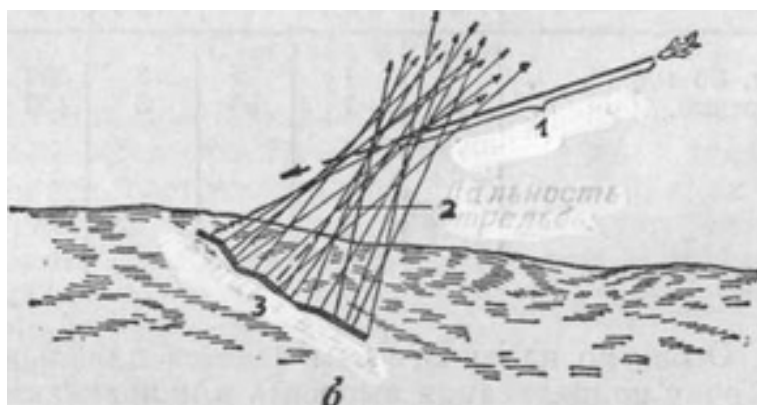
**А – що рухається ВЗДОВЖ ФРОНТУ ПОЗИЦІЇ
ВЗВОДУ (ЧЕТИ):**

1 – випередження; 2 – дальність стрільби; 3 – позиція взводу; б – що рухається під кутом до лінії фронту позиції взводу:

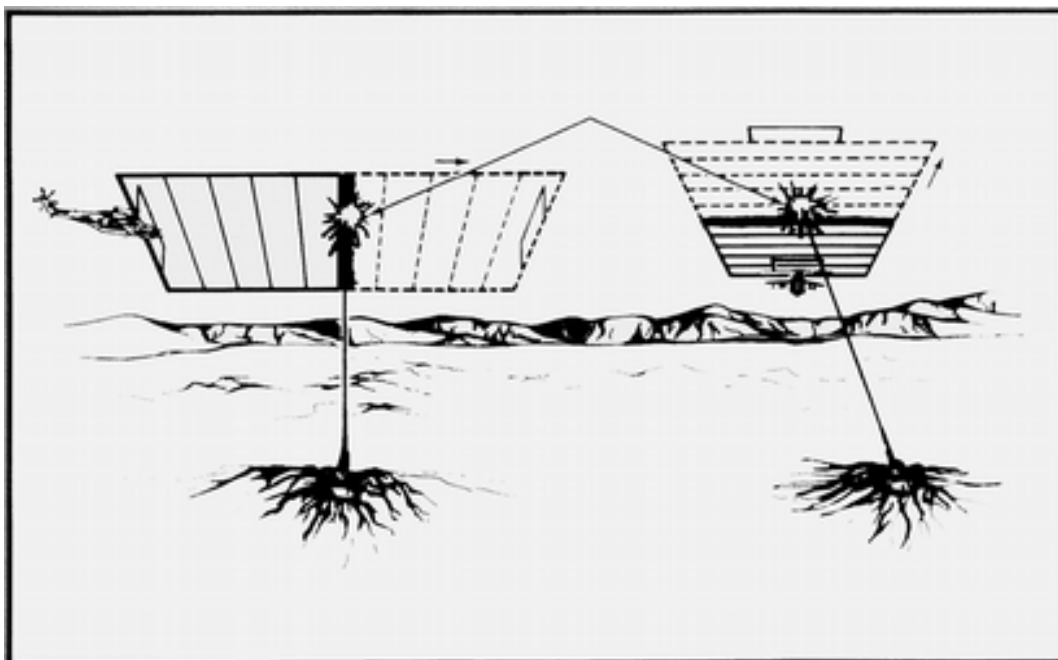
1 – випередження;
2 – дальність стрільби; 3 – позиція взводу

Коригуючи вогонь по трасах, слід пам'ятати, що траси, скеровані в літак, здаються стрільцеві такими,

що йдуть вище літака й трохи попереду нього.

По повітряних цілях, що летять повільно – вертолетах, транспортних літаках – стріляють **супровідним способом**. Випередження визначають і відлічують у видних розмірах цілі (у фігурах). Під час стрільби супровідним способом автоматник (кулеметник) утримує націльну лінію попереду літака (вертолета) на величину потрібного випередження й стріляє довгою чергою.

Точки націлювання

Для повітряних цілей, які летять зі швидкістю до 400 км/год точку націлювання виносять приблизно на половину футбольного поля.

179. Для визначення випередження під час стрільби по повітряних цілях слід керуватися таблицею.

Ціль та її швидкість	Далина стрільби, м					
	100		300		500	
	у метрах	у корпусах цілі	у метрах	у корпусах цілі	у метрах	у корпусах цілі
Вертоліт, 50 м/с	6	1	21	3	39	5
Транспортний літак, 100 м/с	13	1	43	3	79	5

Примітка. Довжина корпусу літака умовно дорівнює 15 м, вертолета – 8 м.

180. По парашутистах стріляють довгими чергами. Точку націлювання виносять у напрямку зниження парашутиста на величину, зазначену в таблиці. Випередження відлічують від середини парашутиста (мал. 94).

Далина стрільби, м	100	200	300	400	500
Винесення точки націлювання у постатях парашутиста	Під ноги	1	2	2	3

Мал. 94. Винесення точки націлювання під час стрільби по парашутистові

Стрільба в горах

181. У горах під час стрільби на дальину понад 400 м, якщо висота місцевості над рівнем моря перевищує 2000 м, націл, що відповідає далині до цілі, через низьку щільність повітря слід зменшити на 1 поділку; якщо висота місцевості над рівнем моря менше 2000 м, націл не зменшують, а точку націлювання вибирають на нижньому краю цілі.

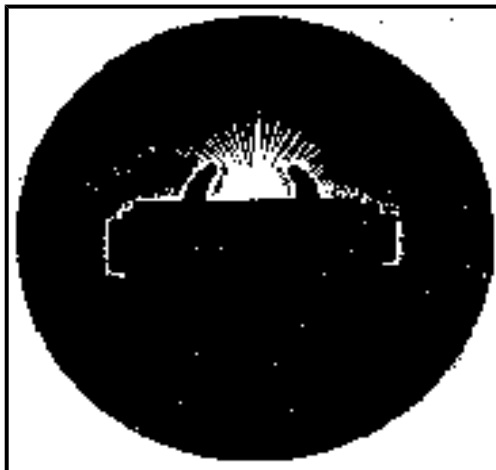
Під час стрільби в горах знизу вверх чи зверху вниз на дальину понад 400 м і кутах місця цілі менше 30° точку націлювання слід вибирати на нижньому краю цілі, а при кутах місця цілі більше 30° націл, що відповідає далині до цілі, зменшити на 1 поділку.

Стрільба в умовах обмеженої видимості

182. Уночі по освітлених цілях стріляють так, як і вдень. Під час освітлення місцевості автоматник (кулеметник), виявивши ціль, швидко установлює націл, націлюється й стріляє.

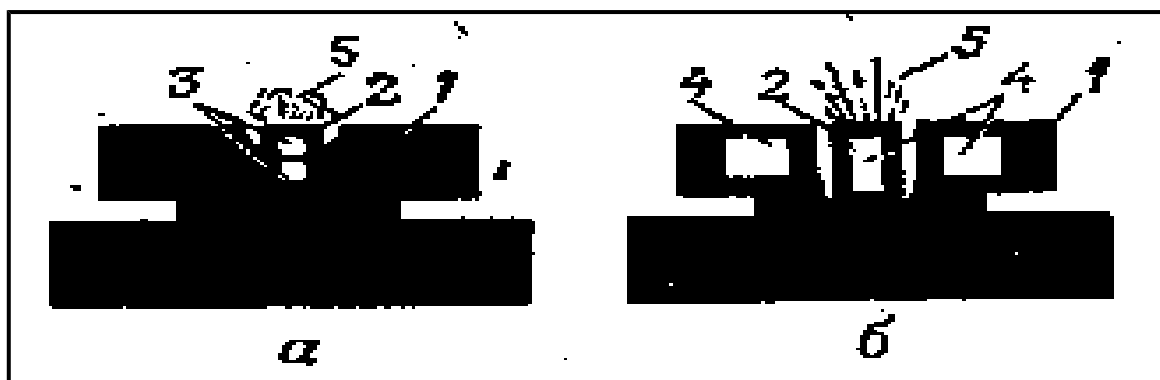
При короткочасному освітленні цілі (наприклад, місцевість освітлюють освітлювальними набоями), треба стріляти з націлом 4 або «П», націлюючись під ціль, якщо далекість до цілі не більше 400 м, і в верхню частину цілі, якщо ціль знаходиться на далекості більше 400 м.

Щоб уникнути тимчасового осліплення, не можна дивитися на джерело освітлення.

Мал. 95. Націлювання під час стрільби по цілі, що виявляє себе спалахами пострілів, з допомогою запобіжника мушки та планки мірника

183. По цілі, яка виявляє себе спалахами пострілів, уночі стріляють довгими чергами з установленням націлу 4 або «П». Вогонь розпочинають тоді, коли спалахи пострілів видно в центрі запобіжника мушки й на гривці планки мірника (мал. 95).

Мал. 96. Націлювання під час стрільби вночі з допомогою САМООСВІТЛЮВАЛЬНИХ НАСАДОК:

а – що мають світні крапки; б – що мають світні смуги; 1 – націльник;
2 – мушка; 3 – світні крапки; 4 – світні смуги; 5 – спалахи пострілів

Коли не видно запобіжника мушки і гривки планки мірника, автомат (кулемет) направляють в ціль за цівкою.

Якщо використовувати пристрій для стрільби вночі зі світними крапками, то націлюватися треба по спалахах пострілів, як показано на мал. 96, а. Використовуючи пристрій для стрільби вночі зі світними смугами, під час націлювання беруть рівну мушку, яку суміщають зі спалахами пострілів (мал. 96, б).

184. Для стрільби по цілі, силует якої видно на тлі неба, заграви пожежі, снігу, треба автомат (кулемет) направити поряд з ціллю на світле тло й взяти рівну мушку (мал. 97). Потім, переміщуючи автомат (кулемет), підвести націльну лінію в середину силуету й розпочати вогонь.

Стріляють довгими чергами. Під час стрільби по цілях, які видно на темному тлі (ліс, чагарник), автомат (кулемет) націлюють за цівкою.

185. При завчасній підготовці до стрільби вночі для автомата в бруствері вирізають жолоб із таким розрахунком, щоб автомат, який поклали в нього, був направлений в межу можливої появи ворога; полозки ніг підпори кулемета обмежують кілочками, щоб вони могли робити лише необхідні повздовжні переміщення. Рух автомата (кулемета) вбоки у заданому секторі обмежують кілочками. Положення автомата (кулемета) по висоті фіксують шаром дерну

(щільного снігу, дошкою з вирізами тощо), який підкладають під пістолетну ручку.

Мал. 97. СПОСІБ НАЦІЛЮВАННЯ В СИЛУЕТ

186. Для кращого коригування вогню під час стрільби вночі доцільно використовувати набої з трасерними кулями.

187. По цілях, які знаходяться безпосередньо біля автоматника (кулеметника) і видають себе звуком, стріляють довгими чергами, спрямовуючи автомат (кулемет) за цівкою в бік звуку.

188. По цілях, що перебувають за димовою завісою або маскою, стріляють довгими чергами з розсівом куль по фронті.

Стрільба в умовах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження

189. В умовах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження стріляють в індивідуальних засобах захисту. У протигазі стріляють довгими чергами. Якщо під час стрільби не видно прорізу планки мірника й мушки, автомат (кулемет) націлюють за цівкою.

Під час стрільби на місцевості, яка заражена радіоактивними, отруйними чи біологічними засобами, треба оберегати від них передовсім ті частини автомата (кулемета), до яких доводиться найчастіше торкатися під час стрільби.

Правила стрільби такі ж, що і для стрільби в звичайних умовах.

Після виходу із зараженої ділянки місцевості при першій же нагоді треба провести дезактивацію (дегазацію або дезінфекцію) автомата (кулемета).

Стрільба під час руху автоматника (кулеметника)

190. Стріляти під час руху (в пішому порядку, на бронетранспортері, бойовій машині піхоти й інших засобах) автоматник (кулеметник) може з короткої зупинки й без зупинки.

З короткої зупинки стріляють прицільним вогнем за тими ж правилами, що й під час стрільби з місця. Готуватися до стрільби, встановлювати націл і націлюватися треба під час руху й гальмування машини. У момент зупинки уточнити правильність націлювання й розпочати вогонь.

З ходу (при діях в пішому порядку, на машинах) через значні коливання автомата (кулемета) стріляють, як правило, в межах дальни прямого пострілу короткими чергами. Націл установлюють відповідно до цієї дальни й під час стрільби не змінюють.

Точку націлювання по висоті вибирають на рівні нижнього краю цілі, а по боковому напрямку – залежно від швидкості й напрямку руху машини та від характеру цілі (яка з'являється або рухається). Під час стрільби поверх переднього (заднього) борту або під кутом не більше 30° до напрямку руху машини точку націлювання по цілях, що з'являються, в тиху погоду за межі цілі не виносять.

Якщо стріляють у бік правого (лівого) борту під час руху машини зі швидкістю 10 км/год, точку націлювання треба виносити на 4 тисячних (округлене) в бік, протилежний руху машини. Під час стрільби по живій силі можна запам'ятати таке правило: точку націлювання виносять вправо (вліво) під час стрільби з правого (лівого) борту на число фігур (округлене), яке дорівнює числу сотень метрів до цілі. При скісному русі машини поправки зменшують удвічі.

Винесення точки націлювання на боковий вітер і випередження на рух цілі враховують так, як під час стрільби з місця.

Під час руху на машині по нерівній місцевості або на десантних переправних засобах за наявності великих хвиль стріляють довгими чергами з націлюванням автомата (кулемета) за цівкою без використання мірника.

Для кращого коригування вогню використовують набої з трасерними кулями.

Стрільба з вертолетів

191. Під час стрільби з вертолета треба враховувати напрямок, швидкість і висоту лету вертолета, напрямок і швидкість вітру та рух цілі.

192. Під час стрільби з вертолета, який летить на висоті до 50–70 м, по наземній цілі, коли кут місця цілі не більше 30° , націл вибирають відповідно до похилої даліни до цілі.

Під час стрільби на великій висоті установа націлу треба зменшувати (вносити поправку на кут місця цілі):

– при висоті польоту до 200 м і похилій даліні до 300 м – на половину поділки;

– при висоті польоту до 200 м і похилій даліні більше 300 м – на 1 поділку. Точку націлювання по висоті зазвичай вибирають на нижньому краю цілі.

Враховуючи обмежений час на стрільбу з вертолетів в можливих секторах обстрілу, можна стріляти на даліні до 500 м й висоті до 200 м з постійним установа націлу.

193. Точку націлювання по боковому напрямку вибирають із розрахунком віднесення кулі під впливом швидкості польоту вертолета й відхилення кулі під дією бокового (щодо напрямку польоту вертолета), супротивного чи ходового вітру, а також напрямку й швидкості руху цілі.

Лінійна величина віднесення кулі під впливом швидкості вертолета в метрах дорівнює добутку швидкості вертолета в м/с на час лету кулі в секундах.

Лінійну величину відхилення кулі під дією бокового вітру й величину випередження на рух цілі під час стрільби з вертолета визначають за тими ж правилами, що й під час стрільби в пішому порядку. Поправку на боковий вітер

треба враховувати при швидкості вітру більше 5м/с, а випередження – при швидкості цілі більше 10 км/год.

Округлено точку націлювання по боковому напрямку під час стрільби з вертолета на дальності найбільш ефективної стрільби (200-400 м) виносять від середини цілі в напрямку, зворотному лету вертолета (під час стрільби з лівого борту – ліворуч, а з правого – праворуч), на величину в метрах:

а) під час стрільби по нерухомій (що з'являється) цілі:

– у тиху погоду – на одну десяту крейсерської швидкості вертолета; наприклад, при крейсерській швидкості лету вертолета 200 км/год точку націлювання треба виносити на 20 м ($200:10$);

– при супротивному (ходовому) вітрі – на одну десяту шляхової швидкості; наприклад, при крейсерській швидкості вертолета 200 км/год і супротивному вітрі 30 км/год точку націлювання треба виносити на 17 м ($(200-30):10$); напрямок і швидкість вітру визначають за місцевими предметами (переміщенням диму, пилу, нахилом дерев тощо).

б) під час стрільби по рухомих цілях:

– до величини винесення точки націлювання, призначеної для стрільби по нерухомій цілі, додають випередження при зустрічному русі цілі й віднімають при її попутному русі; наприклад, для стрільби з вертолета при його швидкості 200 км/год по піхоті на автомобілі, який рухається назустріч лету вертолета на відстані 300 м, зі швидкістю 50 км/год і при ходовому вітрі 30 км/год, точку націлювання треба винести на 28 м ($(200+30):10+5$ м, де 5 м – випередження на рух цілі, взяте з таблиці випереджень).

194. Із вертолета зазвичай стріляють довгими чергами (10-15 пострілів) й у швидкому темпі. Для спостереження за результатами стрільби й коригування вогню треба частіше використовувати набої з трасерними кулями. Стріляти можна способом супроводження цілі або вогневого нападу (вичікування цілі).

Під час стрільби подібним до супроводження цілі способом, треба безперервно переміщувати зброю у напрямку, зворотному лету вертолета (назад), на величину бокової поправки, а в момент найбільш правильного наведення вистрілити довгу чергу; уточнити величину виносу точки націлювання й вистрілити наступну чергу й під час стрільби (у разі потреби) підвести траси черги до цілі.

Під час стрільби подібним до вогневого нападу способом, треба вибрати точку, віддалену від середини цілі на величину півтори-двох бокових поправок, і при суміщенні лінії націлювання з цією точкою, міцно утримуючи зброю, вистрілити довгу чергу, під час стрільби (у разі потреби) підвести траси до цілі.

Постачання набоями і витрати в бою

195. Запас набоїв автоматники (кулеметники) носять у магазинах і обіймицях, які вкладено до сумок.

Підношувачі набоїв, виділені командиром підрозділу, забезпечують набоями автоматників (кулеметників) в бою. Витративши половину запасу, автоматник (кулеметник) доповідає про це командирі відділу.

Один магазин до автомата й три магазини до кулемета, споряджені набоями, повинні бути завжди у автоматника (кулеметника), як непорушний запас, який витрачають тільки з дозволу командира.

БАЛІСТИЧНІ ТА КОНСТРУКТИВНІ ДАНІ
5,45-мм АВТОМАТА (АК-74 ТА АКС-74),
5,45-мм РУЧНОГО КУЛЕМЕТА
(РПК-74 ТА РПКС-74) ТА 5,45-мм НАБОЮ ДО НИХ

№ п/п	Найменування даних	Автомат	Ручний кулемет
1	Мірникова дальність, м	1000	1000
2	Дальність прямого пострілу: по грудній постаті по рухомій постаті	440 625	460 640
3	Темп стріляння, пострілів за хвилину	~600	~600
4	Бойова швидкостріельність, пострілів за хвилину: пострілами під час стрільби чергами	40 100	50 150
5	Початкова швидкість кулі, м/с	900	960
6	Дальність, на якій зберігається убивча дія кулі, м	1350	1350
7	Обмежена дальність лету кулі, м	3150	3150
8	Висота лінії вогню, мм	-	305
9	Вага автомата (кулемета), кг: без спорядженого пластмасового магазина зі спорядченим пластмасовим магазином	3,3 / 3,2 3,6 / 3,5	5,0 / 5,15 5,46 / 5,61
10	Ємність магазина, набоїв	30	45
11	Вага пластмасового магазина, кг	0,23	30
12	Вага багнета-ножа, кг з піхвами без піхов	0,49 0,32	- -
13	Калібр, мм	5,45	5,45
14	Довжина автомата (кулемета), мм – автомата з настромленим багнетом-ножем та відкинутим прикладом – автомата без багнета-ножа з відкинутим прикладом – кулемета з відкинутим прикладом – зі складеним прикладом	1089 940 - 700	- - 1060 845
15	Довжина цівки, мм	415	590
16	Довжина нарізної частини цівки, мм	372	549
17	Кількість нарізів, шт	4	4
18	Довжина ходу нарізів, мм	200	200
19	Довжина націльної лінії, мм	379	55
20	Товщина мушки, мм	2	2
21	Вага набою, г	10,2	10,2
22	Вага кулі зі сталевим осердям, г	3,4	3,4
23	Вага порохового заряду, г	1,45	1,45
24	Вага мірника НСПУ у бойовому положенні, кг	2,2	2,2

**ПРОБИВНА ДІЯ КУЛІ ЗІ СТАЛЕВИМ ОСЕРЕДЯМ 5,45-мм НАБОЮ ПІД ЧАС
СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА (АК-74 і АКС-74) ТА РУЧНОГО КУЛЕМЕТА (РПК-74 і
РПКС-74)**

№ п/п	Назва перешкоди (захисних засобів)	Далина стрільби, м	Відсоток наскрізних отворів або глибина проникнення кулі
1	Сталеві листи (при куті зустрічі 90°) товщиною: 2 мм 3 мм 5 мм	950 670 350	50% 50% 50%
2	Сталевий шолом	800	80-90%
3	Бронежилет	550	75-100%
4	Бруствер із щільно утрамбованого снігу	400	50-60 см
5	Земляна перешкода з утрамбованого супіскового ґрунту	400	20-25 см
6	Стіна з сухих соснових брусів завтовшки 20 см	650	50%
7	Цегляна стіна	100	10-12 см

ОСНОВНА ТАБЛИЦЯ

а) для автоматів (АК-74 і АКС-74)

Куля зі сталевим осердям:

Початкова швидкість кулі – 900 м/с

Вага кулі – 3,4 г

Кут вилету – мінус 4 мін.

Дулова енергія кулі – 140 кГ/м

Далина	Кут націлювання		Кут падіння		Висота траєкторії	Горизон-тальна далекість до вершини траєкторії	Повний час лету кулі	Кінцева швид-кість кулі	Енергія кулі у точці падіння
м	гр. хв	тис.	гр. хв	тис.	м	м	с	м/с	кГм
100	0 08	2,2	0 02	0,6	0,02	51	0,12	801	111
200	0 10	2,8	0 06	1,7	0,08	104	0,25	709	87
300	0 13	3,6	0 10	2,8	0,20	159	0,39	623	67
400	0 16	4,4	0 16	4,4	0,40	217	0,57	543	51
500	0 20	5,5	0 25	6,9	0,74	277	0,77	467	38
600	0 26	7,2	0 38	11	1,3	341	1,01	397	26
700	0 34	9,4	0 57	16	2,1	407	1,29	340	20
800	0 43	12	1 21	23	3,3	476	1,60	306	16
900	0 54	15	1 49	30	4,9	543	1,94	285	14
1000	1 07	19	2 20	39	7,1	608	2,34	267	12

б) для кулемета (РПК-74 і РПКС-74)

Куля зі сталевим осердям:

Початкова швидкість кулі – 960 м/с

Вага кулі – 3,4 г

Кут вилету мінус – 2 мін.

Дулова енергія кулі – 160 кГ/м

Далина	Кут націлювання		Кут падіння		Висота траєкторії	Горизон-тальна далекість до вершини траєкторії	Повний час лету кулі	Кінцева швид-кість кулі	Енергія кулі у точці падіння
м	гр. хв	тис.	гр. хв	тис.	м	м	с	м/с	кГм
100	0 06	1,7	0 02	0,6	0,02	51	0,11	857	127
200	0 07	1,9	0 05	1,4	0,07	104	0,23	760	100
300	0 10	2,8	0 09	2,5	0,17	159	0,37	671	78
400	0 13	3,6	0 14	3,9	0,35	216	0,53	588	60
500	0 16	4,4	0 22	6,1	0,63	276	0,72	410	45
600	0 21	5,8	0 32	8,9	1,07	339	0,93	437	33
700	0 27	7,5	0 47	13,1	1,73	405	1,18	372	24
800	0 35	9,7	1 09	19,2	2,73	474	1,48	323	18
900	0 44	12,2	1 34	26,1	4,15	544	1,80	298	15
1000	0 56	15,5	2 03	34,2	6,06	612	2,15	279	13

ПЕРЕВИЩЕННЯ ТРАЄКТОРІЇ НАД ЛІНІЄЮ НАЦІЛЮВАННЯ**А) Для автоматів (АК-74 і АКС-74)**

Куля зі сталевим осердям:

Початкова швидкість кулі – 900 м/с

Вага кулі – 3,4 г

Далина, м	50	100	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600
Націл	Сантиметри											
1	0	0	-3	-10	-	-	-	-	-	-	-	-
2	3	5	5	0	-10	-25	-	-	-	-	-	-
3	6	13	17	16	11	0	-17	-43	-	-	-	-
4	11	24	33	38	37	32	20	0	-27	-65	-	-
5	18	37	53	64	70	71	65	52	31	0	-42	-98
Далина, м	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200
Націл	Метри											
6	0,54	0,97	1,2	1,2	0,82	0	-1,5	-3,7	-	-	-	-
7	0,75	1,4	1,8	2,0	1,9	1,3	0	-2,1	-5,2	-	-	-
8	1,0	1,9	2,7	3,1	3,2	2,9	1,9	0	-2,9	-7,0	-	-
9	1,4	2,2	3,6	4,4	4,8	4,8	4,1	2,6	0	-3,8	-8,9	-
10	1,7	3,3	4,8	5,9	6,7	7,1	6,8	5,6	3,4	0	-4,8	11,1

Б) Для кулеметів (РПК-74 і РПКС-74)

Куля зі сталевим осердям:

Початкова швидкість кулі – 960 м/с

Вага кулі – 3,4 г

Далина, м	50	100	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600
Націл	Сантиметри											
1	0	0	-2	-8	-	-	-	-	-	-	-	-
2	5	4	4	0	-8	-21	-	-	-	-	-	-
3	9	11	15	14	9	0	-14	-36	-	-	-	-
4	11	20	28	32	32	27	16	0	-23	-53	-	-
5	15	31	45	54	60	60	56	44	26	0	-37	-86
Далина, м	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200
Націл	Метри											
6	0,46	0,83	1,02	1,0	0,69	0	1,20	3,13	-	-	-	-
7	0,63	1,18	1,55	1,70	1,57	1,04	0	1,76	4,44	-	-	-
8	0,86	1,63	2,23	2,61	2,69	2,39	1,55	0	2,47	-6,07	-	-
9	1,13	2,18	3,06	3,71	4,07	4,04	3,49	2,21	0	-3,30	-7,9	-
10	1,47	2,84	4,06	5,03	5,72	6,03	5,80	4,86	2,97	0	-4,26	-9,94

**ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗСІЮВАННЯ ДЛЯ АВТОМАТІВ (АК-74 І АКС-74) ТА
РУЧНИХ КУЛЕМЕТІВ (РПК-74 І РПКС-74)**

**А) Під час стрільби короткими чергами (3 постріли) з автомата лежачи з упори, з
кулемета з підпори**

Куля зі сталевим осердям

Далина, м	Серединні відхилення розсіювання, см															
	перших куль черг				наступних куль черг											
					куль				Середніх точок влучання				сумарного			
	по висоті		бокове		по висоті		бокове		по висоті		бокове		по висоті		бокове	
	Вв1		Вб1		Вв		Вб		Вв стп		Вб стп		Вв сум		Вб сум	
	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет
100	4	3	2	3	3	4	4	4	5	3	7	3	6	5	8	5
200	8	6	4	6	6	8	8	8	10	6	14	6	12	10	16	10
300	12	9	6	9	9	12	12	12	15	9	21	9	18	15	24	15
400	16	12	8	12	12	16	16	16	20	12	28	12	24	20	32	20
500	20	15	10	15	15	20	20	20	25	15	35	15	30	25	40	25
600	24	18	12	18	18	24	24	24	30	18	42	18	36	30	48	30
700	29	22	14	21	22	29	28	28	35	21	49	21	42	35	56	35
800	34	26	17	24	26	34	32	32	40	24	56	24	48	41	64	40
900	39	31	20	28	31	39	37	36	45	27	63	27	55	47	73	45
1000	46	37	23	32	37	45	42	41	50	30	70	30	62	53	82	51

Примітка. 1. В таблиці наведено характеристики розсіювання кращих автоматників (кулеметників).

2. Ця таблиця пристосована й для стріляння з автомата (кулемета) з нічними мірниками.

3. При стрілянні поодинчими пострілами характеристика розсіювання відповідає характеристикам розсіювання перших куль черг (Вв1 і Вб1).

Б) ПЕРЕХІДНІ КОЕФІЦІЄНТИ ЗМІНИ ХАРАКТЕРИСТИК РОЗСІЮВАННЯ ПРИ ЗМІНІ ПОЛОЖЕННЯ ДЛЯ СТРІЛЯННЯ

ПОЛОЖЕННЯ ДЛЯ СТРІЛЯННЯ	ПЕРЕХІДНІ КОЕФІЦІЄНТИ ПОРІВНЯНО ЗІ СТРІЛЯННЯМ ІЗ ПОЛОЖЕННЯ ЛЕЖАЧИ З УПОРИ (ЛЕЖАЧИ З ПІДПОРИ)															
	перших куль черг				наступних куль черг											
					куль				середніх точок влучення				сумарного			
	по висоті		бокове		по висоті		бокове		по висоті		бокове		по висоті		бокове	
	Вв1		Вб1		Вв		Вб		Вв стп		Вб стп		Вв сум		Вб сум	
	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет	автомат	кулемет
Стоячи з окопу з упори (з підпори)	1,2	1,3	2,0	1,3	2,0	1,0	1,7	1,6	1,0	2,0	1,1	1,7	1,3	1,4	1,4	1,6
Лежачи з руки	1,2	-	2,5	-	8,3	-	3,5	-	1,4	-	1,6	-	4,3	-	2,1	-
З коліна	1,7	3,0	4,5	3,7	8,0	5,5	7,2	5,8	5,2	9,3	2,0	7,3	5,8	7,2	4,0	6,4
Стоячи з руки	2,5	4,7	4,5	4,3	11,3	7,5	10,5	8,0	3,0	7,3	3,0	6,7	6,2	7,4	5,9	7,6
На ходу з короткої зупинки	3,7	6,3	7,0	7,3	12,3	8,8	11,2	6,8	5,6	10,7	4,4	5,3	7,7	9,6	6,8	6,2
З місця	1,3	-	2,0	-	3,3	-	3,2	-	1,0	-	1,6	-	1,8	-	2,1	-

Примітка. Для визначення характеристик розсіювання із заданого положення для стріляння треба величини, наведені в таблиці для положення навлежачки з упори (навлежачки з підпори), помножити на перехідний коефіцієнт, що відповідає положенню для стріляння.

КІЛЬКІСТЬ НАБОЇВ, ЩО НЕОБХІДНА ДЛЯ УРАЖЕННЯ ПООДИНЧОЇ ЦІЛІ З АВТОМАТІВ (АК-74 І АКС-74) І РУЧНИХ КУЛЕМЕТІВ (РПК-74 І РПКС-74) ПРИ СТРІЛЯННІ ЧЕРГАМИ У ТРИ ПОСТРІЛИ (У ЗНАМЕННИКУ ПІД ЧАС СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА ПООДИНЧИМИ ПОСТРІЛАМИ) КРАЩИМИ АВТОМАТНИКАМИ (КУЛЕМЕТНИКАМИ)

[illegible]

	300	7/3	6	4/2	4	3/1	3	3/1	3	3/1	3	3/1	3	3/1	3	3/1	3
	400	11/5	10	6/3	6	4/2	4	4/2	4	3/1	4	4/2	4	4/1	3	3/1	3
	500	16/7	14	9/4	8	5/2	5	5/2	4	4/2	4	5/2	5	5/2	4	3/1	3
	600	22/11	20	12/6	11	6/3	6	6/2	5	5/2	5	7/3	6	6/2	5	3/1	3
	700	31/15	28	16/8	15	8/4	8	7/3	6	6/3	7	9/4	8	7/3	6	3/1	3
	800	41/20	38	21/10	20	10/5	10	8/4	8	7/3	8	11/5	10	9/4	8	3/1	3
	900		50		26		13		10		11		13		10		3
	1000				35		17		12				17		14		3

Положення для стріляння	Далина стрільби, м	Найменування та номер мети															
		Головна постать		Грудна постать		Поясна постать		Рухома постать		Реактивна протитан- кова рушниця		Протитан- ковий гранатоме т		Кулемет		Вертоліт	
		№ 5		№ 6		№ 7		№ 8		№ 9		№ 9а		№ 10а		№ 25	
		авто- мат	куле- -мет	авто- мат	куле- -мет	авто- мат	куле- -мет	авто- мат	куле- -мет	авто- мат	куле- -мет	авто- мат	кул -мет	авто- мат	куле- -мет	авто- мат	куле- -мет
Лежачи з руки	100	3/1		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1	
	200	5/2		4/1		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1	
	300	9/4		5/2		4/1		4/1		3/1		4/1		3/1		3/1	
	400	14/7		8/3		5/2		6/2		4/1		5/2		4/1		3/1	
	500	21/10		12/5		7/2		7/2		5/2		6/2		5/2		3/1	
	600	25/15		14/7		8/3		9/3		5/2		7/3		6/3		3/1	
	700	44/20		23/10		12/5		12/4		7/3		11/4		9/4		3/1	
	800	-		30/13		15/7		15/5		9/4		15/6		12/5		3/1	

Положення Для стріляння	Далина стріляння, м	Найменування та номер мети															
		Головна постать		Грудна постать		Поясна постать		Рухома постать		Реактивна протитанкова рушниця		Протитанко- вий гранатомет		Кулемет		Вертоліт	
		№ 5		№ 6		№ 7		№ 8		№ 9		№ 9а		№ 10а		№ 25	
		авто- мат	куле- мет	авто- мат	куле- мет	авто- мат	куле- мет	авто- мат	куле- мет	авто- мат	куле- мет	авто- мат	куле- мет	авто- мат	куле- мет	авто- мат	куле-мет
З коліна	100	4/1	6	3/1	4	3/1	3	3/1	3	3/1	3	3/1	3	3/1	3	3/1	
	200	11/4	17	7/2	10	5/2	6	5/2	6	3/1	4	4/1	6	4/1	5	3/1	
	300	22/8	38	12/4	20	7/3	10	7/2	9	5/2	7	7/2	10	6/2	8	3/1	
	400	37/1 4		20/8	34	11/4	17	10/3	14	7/3	11	11/4	16	9/3	13	3/1	
	500	-/22		29/11		16/6	25	13/5	20	10/4	15	15/5	25	12/4	20	3/1	
	600	-/32		39/17		21/8	35	17/6	27	14/5	22	21/8	35	17/6	28	4/1	
	700	-/45		50/23		27/11	47	22/8	35	18/7	30	27/11	46	23/9	38	4/1	
	800			-/30		34/14		27/11	44	24/9	38	35/14		29/11	48	5/2	

ПОЛОЖЕННЯ ДЛЯ СТРІЛЯННЯ	ДАЛИНА СТРІЛЬБИ , м	НАЙМЕНУВАННЯ ТА НОМЕР МЕТИ															
		ГОЛОВНА ПОСТАТЬ		ГРУДНА ПОСТАТЬ		ПОЯСНА ПОСТАТЬ		РУХОМА ПОСТАТЬ		РЕАКТИВНА ПРОТИТАНК ОВА РУШНИЦЯ		ПРОТИТАН- КОВИЙ ГРАНАТОМЕ Т		КУЛЕМЕТ		ВЕРТОЛІТ	
		№ 5		№ 6		№ 7		№ 8		№ 9		№ 9А		№ 10А		№ 25	
		АВТО- МАТ	КУЛЕ- -МЕТ	АВТО- МАТ	КУЛЕ- -МЕТ	АВТО- МАТ	КУЛЕ- -МЕТ	АВТ О- МАТ	КУЛЕ- -МЕТ	АВТО- МАТ	КУЛЕ- -МЕТ	АВТО- МАТ	КУЛЕ- -МЕТ	АВТО- МАТ	КУЛЕ- -МЕТ	АВТО- МАТ	КУЛЕ- -МЕТ
СТОЯЧ И З РУКИ	100	5/2	9	4/1	5	3/1	4	3/1	4	3/1	3	3/1	4	3/1	3	3/1	3
	200	15/5	31	8/3	16	5/2	9	5/2	9	4/1	6	5/2	9	4/2	7	3/1	3
	300	30/12		16/6	35	9/3	17	7/3	13	6/2	11	9/3	17	7/3	13	3/1	3
	400	47/20		26/10		14/5	28	11/4	21	9/3	18	14/5	29	11/4	23	3/1	4
	500	-/32		37/16		20/8	43	15/6	32	13/5	27	20/8	44	16/6	35	3/1	5
	600	-/46		49/23		27/11		21/8	45	18/7	39	27/11		23/9	50	4/1	6
	700			-/32		34/15		27/11		24/9		35/15		30/12		5/2	8
	800			-/42		42/19		33/14		30/12		43/19		37/16		5/2	9

Положення для стріляння	Далина стріляння, м	Найменування та номер мети															
		Головна постать		Грудна постать		Поясна постать		Рухома постать		Реактивна протитанко- ва рушниця		Протитан- ковий гранатомет		Кулемет		Вертоліт	
		№ 5		№ 6		№ 7		№ 8		№ 9		№ 9а		№ 10а		№ 25	
		авто -мат	куле -мет	авто -мат	куле -мет	авто -мат	куле -мет	авто -мат	куле -мет	авто- мат	куле -мет	авто -мат	куле -мет	авто -мат	куле -мет	авто -мат	куле- мет
На ходу з короткої зупинки	100	10/3	17	6/2	10	4/1	6	4/1	6	3/1	4	4/1	5	4/1	5	3/1	3
	200	35/1 2		18/6	34	9/3	17	8/3	13	6/2	10	9/3	16	8/3	13	3/1	3
	300	-/27		38/1 4		19/7	35	14/5	26	12/4	22	19/7	35	15/5	28	3/1	4
	400	-/48		-/24		31/1 1		23/8	44	20/7	38	32/1 1		25/9	48	4/1	6
	500					48/1 7		35/1 2		31/11		48/1 7		38/1 4		5/2	8
	600							48/1 7		43/15		-/24		-/19		7/2	11
	700							-/24		-/21		-/33		-/26		8/3	15
	800							-/30		-/27		-/43		-/34		10/4	19

Положення для стріляння	Далина стрільби, м	Найменування та номер мети							
		Головна постать	Грудна постать	Поясна постать	Рухома постать	Реактивна протитанкова рушниця	Протитанковий гранатомет	Кулемет	Вертолiт
		№ 5	№ 6	№ 7	№ 8	№ 9	№ 9а	№ 10а	№ 25

		авто-мат	кулемет	авто-мат	кулемет	авто-мат	кулемет	авто-мат	кулемет	авто-мат	кулемет	автомат	кулемет	авто-мат	кулемет	авто-мат	кулемет
3 місця	100	3/1		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1	
	200	5/2		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1		3/1	
	300	8/3		3/2		4/1		3/1		3/1		4/1		3/1		3/1	
	400	13/5		7/3		4/2		4/2		3/1		5/2		4/2		3/1	
	500	20/8		11/4		6/2		5/2		4/2		6/2		5/2		3/1	
	600	27/1 1		15/6		8/3		6/2		5/2		8/3		7/2		3/1	
	700	37/1 6		20/8		10/4		8/3		7/3		11/4		9/3		3/1	
	800	48/2 2		27/1 1		14/5		11/4		9/3		14/6		11/4		3/1	

Примітка: 1. Під час стрільби по рухомій цілі кількість набоїв збільшується в 1,3 разу.

2. Під час стрільби з автомата (кулемета) з нічним мірником з положення лежачи з упори чи стоячи з окопа (лежачи з підпори або стоячи з окопу з підпори) кількість набоїв беруть таку саму, як і під час стрільби з цих положень удень.

ОБЛАДНАННЯ ВЕРТОЛЕТІВ ДЛЯ СТРІЛЯННЯ ЗІ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ

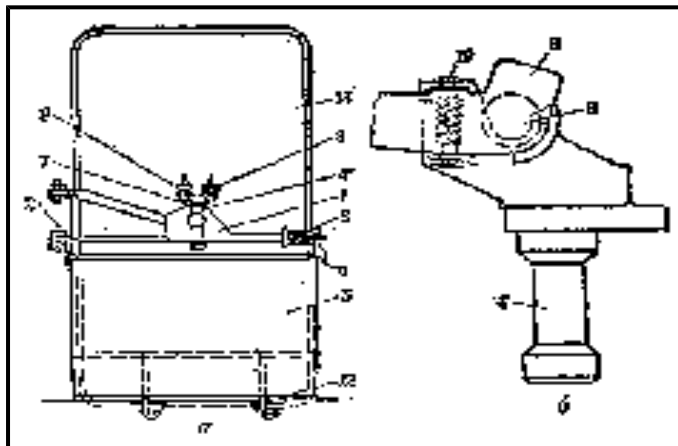
1. Для гарантування безпеки й вигоди стріляння зі стрілецької зброї вертольоти Мі-8Т і деякі інші обладнано спеціальними шворневими уставленнями (кронштейнами).

На вертолеті Мі-8Т шворневі уставлення розміщені:

- біля входних дверей – для стріляння з кулемета (КК) або після заміни шворневої головки – з автомата (АК) чи ручного кулемета (КК);
- біля другого та п'ятого оглядових вікон (блістера) на лівому борту та біля першого, другого та п'ятого оглядових вікон на правому борту – для стріляння з автомата чи ручного кулемета; з уставлення біля першого правого оглядового вікна після заміни головки можна стріляти з кулемета (КК).

2. У комплект обладнання вертолета Мі-8Т для стрільби зі стрілецької зброї входять:

- одна ферма й огорожа для стрільби крізь входні двері;
- дві шворневі головки для КК;

Мал. 99. Шворневе уставлення для стрільби крізь входні двері:

- а – загальний вид; б – шворнева головка для кріплення кулемета (КК); 1 – ферма; 2 – вузли шарнірного кріплення ферми;
3 – огорожа; 4 – склянка; 5 – ручка; 6 – шворінь; 7 – упора; 8 – цапфове гніздо; 9 – затискач; 10 – вісь; 11 – наконечник; 12 – гак;
13 – отвір входних дверей

- п'ять шворневих головок для автомата (ручного кулемета);
- п'ять стояків для шворневих головок уставлень, які розміщені біля оглядових вікон;
- шість взаємозамінних гільзозбирачів для автомата (ручного кулемета);
- два гільзозбирачі для КК.

3. Шворневе уставлення для стрільби через вхідні двері (мал. 99) складається з ферми, вузлів шарнірного підвіска ферми, шворневої головки для кріплення КК або автомата (кулемета), огорожі (шторки), гільзозбирача та страхувального пояса.

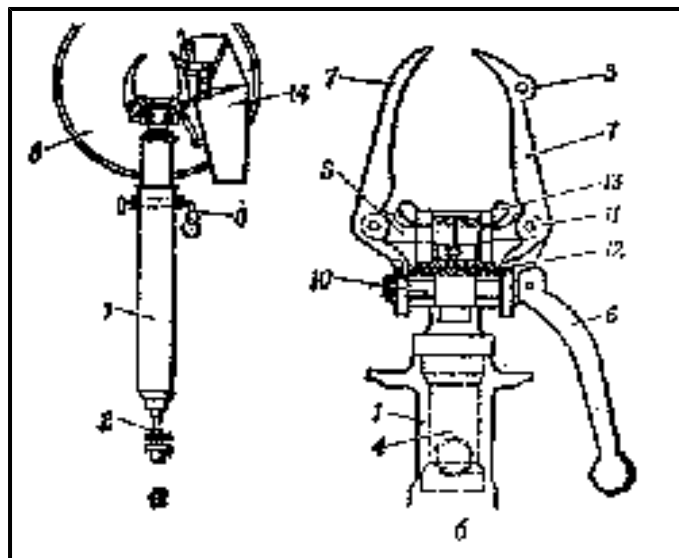
На фермі є склянка для кріплення шворневої головки та упори для обмеження повороту головки у горизонтальній площині; ручка з пружиною та виступом для переведення уставлення з похідного положення в бойове, з бойового в похідне та фіксування його у бойовому положенні.

Шворнева головка для кріплення КК має шворінь, цапфові гнізда та затискачі для кріплення КК.

Огорожа заслонює нижню частину отвору вхідних дверей під час стріляння та запобігає випаденню стрічки назовні. Вона має трубку з наконечниками зверху та гачки для кріплення в отворі дверей.

Гільзозбирач складається зі сталевого окантування, хомута для його кріплення на перехваті КК, двох рамок і торбин для гільз.

4. Шворневе уставлення для стріляння через оглядове вікно (мал. 100) складається зі стояка з упорами обмеження повороту шворневої головки у горизонтальній площині, вузла шарнірного кріплення стояка, шворневої головки для кріплення автомата (ручного кулемета) та гільзозбирача. На уставлення біля першого оглядового вікна може встановлюватися головка для кріплення КК, при цьому набійну скриньку під час стріляння тримає один із кулеметників.

Мал. 100. Шворневе уставлення для стрільби через оглядове вікно:

- а – загальний вид; б – шворнева головка для кріплення автомата (кулемета);
 1 – стояк; 2 – вузол шарнірного кріплення стояка; 3 – прилив для кріплення гільзозбирача; 4 – шворінь; 5 – ложе; 6 – ручка; 7 – щічка; 8 – загвіздок; 9 – оглядове вікно; 10 – вісь кулачка та ручки; 11 – вісь щічки; 12 – пружина щічок; 13 – відкидна планка; 14 – гільзозбирач

Шворнева головка для кріплення автомата (кулемета) має: шворінь; упори для обмеження повороту головки у вертикальній площині;

ложе; відкидну планку, що відкидається назад при приєднанні кулемета; дві щічки з пружиною; затискний прилад з ручкою та кулачком; на правій щоці прилив з отвором для кріплення гільзозбирача з допомогою його наконечника.

Коли ручку піднімають, щічки під дією пружини розкриваються й дають змогу покласти ложе автомата (кулемета) на відкидну планку. Коли ручку опускають до упора, кулачок розширює нижні частини щічок і вони, повертаючись на осях, обтискають ложе зброї.

5. Шворневі уставлення дозволяють стріляти зі стрілецької зброї в таких секторах (див. таблицю):

Найменування шворневих уставлень	Сектори обстрілу		
	у горизонтальній площині	у вертикальній площині, гр.хв.	
		Вверх	Вниз
Ліва передня (біля входних дверей – визначена написом «ДВ»): з кулемета (КК) з автомата та кулемета	81 гр. 81 гр.	+3 гр. 40 +4 гр. 30	-54 гр. 30 -55 гр. 00
Ліва середня (біля другого блістера – «2Л»): з автомата та кулемета	20 гр.	+3 гр. 00	-36 гр. 10
Ліва задня (біля п'ятого блістера – «3Л»): з автомата та кулемета	63 гр.	+4 гр. 10	-29 гр. 30
Права середня (біля першого блістера – «1ПР»): з автомата та кулемета з кулемета (КК)	56 гр. 66 гр.	+4 гр. 40 +2 гр. 00	-18 гр. 30 -35 гр. 10
Права середня (біля другого блістера – «2ПР»): з автомата та кулемета	31 гр.	+2 гр. 00	-30 гр. 30
Права задня (біля п'ятого блістера – «3ПР»): з автомата та кулемета	68 гр.	+3 гр. 40	-31 гр. 00

Обмеження поверту зброї в горизонтальній та вертикальній площинах на кожному уставленні досягають з допомогою спеціальних регулювальних упор. Кожне уставлення призначене для стрільби через певне оглядове вікно та має на шворневій головці та стояку відповідний напис. З метою запобігання прострілу конструкції вертолета переставляти шворневі уставлення (особливо головки) заборонено. Головки для стріляння з КК біля входних дверей та біля першого правого блістера на головки для стріляння з автомата (кулемета) та навпаки замінює борттехнік.

1. Оглядові вікна, у яких розміщені шворневі уставлення, відчиняються всередину та фіксуються у верхньому положенні.

2. Шворневі уставлення зазвичай знаходяться у похідному положенні або можуть від'єднуватися від вертолета та зберігатися в спеціальній валізі.

3. У вантажній кабіні вертолета встановлено сирену для подання звукових сигналів десанту, є додаткова точка для підключення спеціального переговорного приладу до внутрішньовертолетного переговорного приладу та зв'язку екіпажу вертолета з командиром десанту.

Бойові властивості автомата АК можна покращити шляхом його модернізації. Одним із підприємств, яке займається модернізацією автомата АК-74 в Україні, є Казенне науково-виробниче об'єднання «Форт» МВС України (м. Вінниця).

Модернізація автомата «АК-74»

Можливе встановлення на автомат наступних вузлів і деталей:
приклада;
підпор;
підцівника;
ручок;
планки Піккатіні;
оптичних і коліimatorних мірників.

Джерело: <http://www.fort.vn.ua/ua/produkcija/modernizaciya-avtomata-ak74.html>

ПІДЦІВНИЙ ҐРАНАТОМЕТ ГП-25

Призначення і бойові властивості ґранатомета

1. 40-мм підцивний ґранатомет ГП-25 (мал. 1) є індивідуальною зброєю і призначений для знищення ворогів, які розташувалися на чистій місцевості, а також у відкритих окопах, траншеях і на задніх схилах височин.

2. Ґранатомет застосовується у комплексі з 7,62-мм і 5,45-мм автоматами АК (АКМ, АКМС, АК74 і АКС74). Загальний вигляд ґранатомета, приєднаного до автоматів, показаний на мал. 2 і 3. З приєднаним підцивним ґранатометом стрілець, залежно від поставленого завдання, може вести вогонь як із ґранатомета, так і з автомата.

3. Для стрільби з підцивного ґранатомета застосовуються вистріли ВОГ-25 із скалковою гранатою, оснащеною головним запальником миттєвої дії із самоліквідатором.

Із ґранатомета можна стріляти прямим (простим) і непрямым (звислою траєкторією) націлюванням.¹ Максимальна мірникова далекість стрільби 400 м, мінімальна мірникова далекість стрільби прямим (звислою траєкторією) націлюванням 200 м. Бойова швидкострільність 4 — 5 пострілів за хвилину.

Балістичні й конструктивні дані 40-мм підцивного ґранатомета ГП-25 і вистрілу ВОГ-25 із скалковою гранатою

Індекс ґранатомета 6Г15

Калібр ґранатомета 40 мм

Довжина нарізної частини каналу цівки 98 мм

Кількість нарізів 12

Вага ґранатомета без затильника 1,5 кг

Довжина ґранатомета 323 мм

Мірникова далекість стрільби:

максимальна 400 м

мінімальна по звислій траєкторії 200 м

Бойова швидкострільність 4—5 постр./хв

Боєкомплект 10 вистр.

Вистріли, які застосовуються для стрільби ВОГ-25

Початкова швидкість лету гранати 76 м/с

Калібр гранати 40 мм

Максимальна дальність пострілу 0, 1067 м

Вага вистрілу 0,255 кг

Вага ВР розривного заряду 0,048 кг

Далекість зведення запальника від дулового зрізу ґранатомета: від 10 до 40 м

Час самоліквідації гранати: не менше 14 с

Розсіювання при стрільбі на 400 м: вд не більше 6,6 м, пб не більше 3 м

¹Прямим націлюванням можна стріляти настільною і звислою траєкторіями.

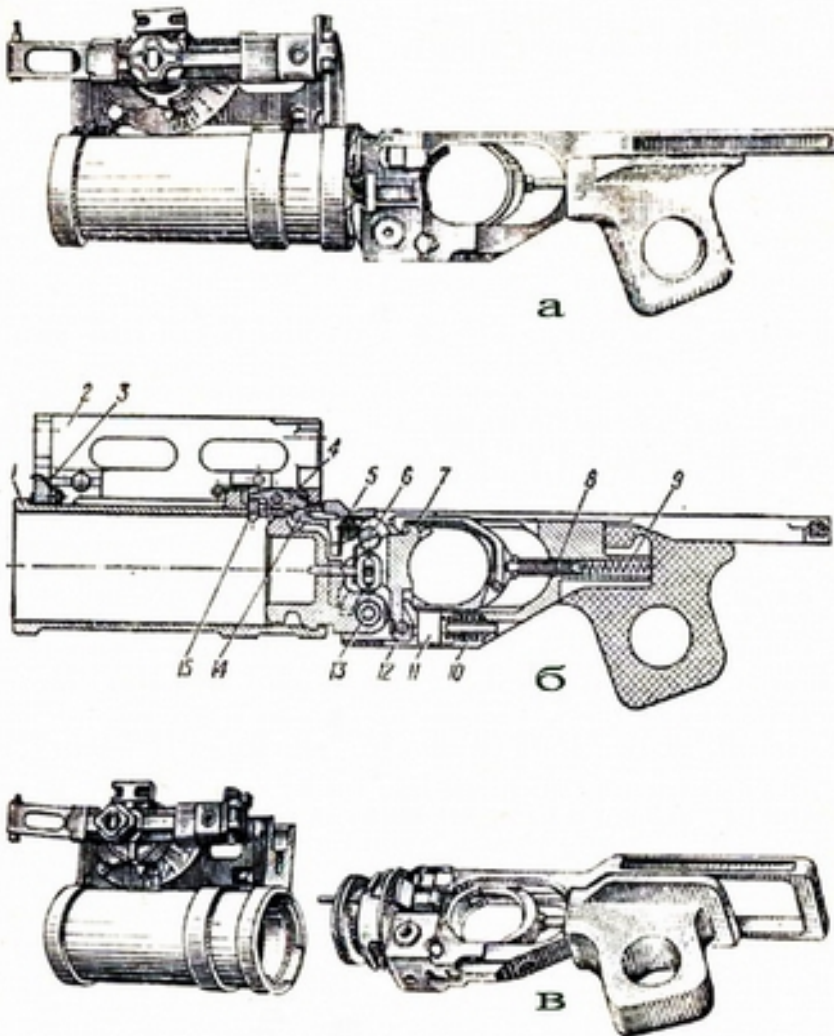

Рис. 1. 40-мм підцивний
гранатомет ГП-25

а — загальний вигляд; б — розріз (розташування механізмів у гранатометі, приєднаному до автомата); в — загальний вигляд частин, які вкладають у торбу для перенесення гранатомета в похідному стані; 1 — цівка; 2 — кронштейн; 3 — компенсатор; 4 — важіль фіксатора; 5 — пружина; 6 — перевідник; 7 — спуск із тягою; 8 — штовхач; 9 — пружина спуску; 10 — бойова пружина; 11 — гніток; 12 — курок із розбивачем; 13 — вісь корпусу; 14 — передавальний важіль; 15 — фіксатор

Мал. 2. Загальний вигляд гранатомета, приєднаного до автомата АКМ

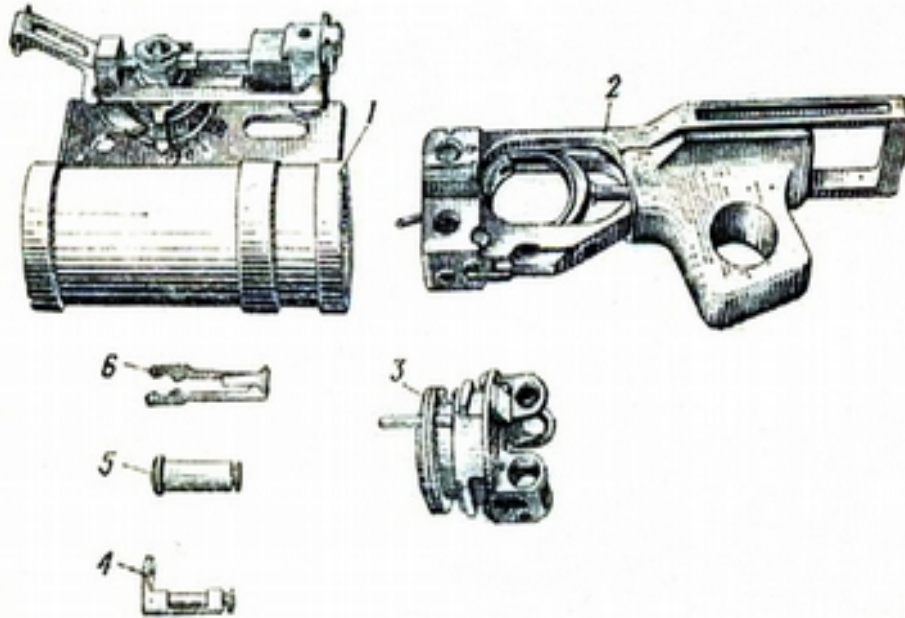

Мал. 3. Загальний вигляд гранатомета, приєднаного до автомата АК-74

БУДОВА ҐРАНАТОМЕТА Й РОБОТА ЙОГО ЧАСТИН І МЕХАНІЗМІВ

4. Ґранатомет ГП-25 є підцівним ґранатометом, тобто прикріплюється під цівкою автомата. Він складається з трьох основних частин (мал. 4):

- цівки з націльними пристроями і кронштейном для прикріплення ґранатомета до автомата;
- гузівника;
- корпусу розбивно-спускового механізму з ручкою.

Мал. 4. 40-мм підцівний ґранатомет у розібраному вигляді (неповний розбір):

- 1 — цівка з кронштейном; 2 — корпус розбивно-спускового механізму з ручкою; 3 — гузівник; 4 — перевідник; 5 — вісь корпусу; 6 — загвіздок

Комплект ґранатомета складають: затильник з ременем, напрямний стрижень зворотної пружини із заціпкою, торба для ґранатомета, торба для вистрілів, щітка.

5. Ґранатомет приєднують до автомата за допомогою спеціального кронштейна, з'єданого з цівкою методом пресового насаду; від поздовжнього зміщення кронштейна утримує штифт.

Правильне розміщення ґранатомета на автоматі забезпечує заціпка, розміщена на кронштейні.

Розбивно-спусковий механізм ґранатомета самозвідного типу, тобто під час натискання на спуск послідовно відбувається зведення курка і його сходження з бойового зведення.

Розбивно-спусковий механізм має блокувальний пристрій, завдяки якому неможливо стріляти з ґранатомета, не приєданого або не повністю приєданого до автомата, а також при не повністю досланому вистрілі.

Крім того, ґранатомет оснащений запобіжником, який не допускає випадкові постріли після приєднання ґранатомета до автомата.

6. Ґранатомет заряджають з дулової частини цівки. Хвостовою частиною вистріл вставляють у цівку ґранатомета і просувають у гузівник до упори. При цьому фіксатор заскакує у фіксувальний рівчачок на вистрілі й утримує його в каналі цівки.

7. При пострілі з ґранатомета від удару розбивника по капсулю-запалювачу гранати спалахує пороховий металний заряд. У початковий період горіння металного заряду відбувається в замкнутому об'ємі гільзи. Потім під тиском порохових газів проривається фольга, яка приклеєна до дна гільзи, і порохові гази

проникають в камеру гузівника гранатомета. Одночасно під дією порохових газів починається поступний і обертальний рух гранати. З початком руху гранати починається зведення запальника. Закінчується зведення запальника після вилету гранати з каналу цівки на відстані від 10 до 40 м від дулового зрізу цівки. При зустрічі з перешкодою спрацьовує запальник, вузол детонації якого висаджує вибуховий заряд ВР, розташований у корпусі гранати.

У випадку відмови дії запальника від реакційно-інерційного механізму при зустрічі з перешкодою відбувається висадження гранати від механізму самоліквідації запальника. Час самоліквідації – не менше 14 с.

Для пом'якшення сили відбою, яка при стрільбі з гранатомета дещо більша, ніж при стрільбі з автомата, на приклад автомата встановлюється спеціальний гумовий затильник.

ПРИЗНАЧЕННЯ Й БУДОВА ЧАСТИН І МЕХАНІЗМІВ ГРАНАТОМЕТА

8. Цівка гранатомета (мал. 5) призначена для скерування лету гранати. Канал цівки має всередині нарізну і гладку (з гузового боку) частини. Нарізна частина має дванадцять правосторонніх нарізів і служить для надавання гранаті обертового руху при леті, чим забезпечується її стійкість на траєкторії. Калібр цівки (відстань між полями нарізної частини за діаметром) дорівнює 40 мм.

Мал. 5. Цівка з кронштейном у розрізі:

1 — компенсатор; 2 — кронштейн; 3 — затискач фіксатора; 4 — фіксатор; 5 — перевідник; 6 — важіль фіксатора; 7 — впуск

для замикача цівки; 8 — сухарний виступ

Гладка гузова частина цівки призначена для розміщення гузівника, вона закінчується трьома сухарними виступами для з'єднання з гузівником. Зверху на гузовій частині цівки є впуск, у який западає замикач.

Цівка має два отвори, в одному з яких розміщений фіксатор, який утримує гранату в каналі цівки, а другий отвір служить для проходження в канал цівки важеля фіксатора, який взаємодіє з блокувальним механізмом, що виключає можливість ведення вогню з гранатомета, не встановленого або не повністю встановленого на автоматі.

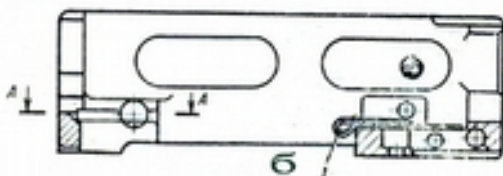
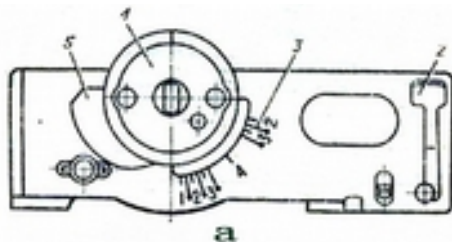
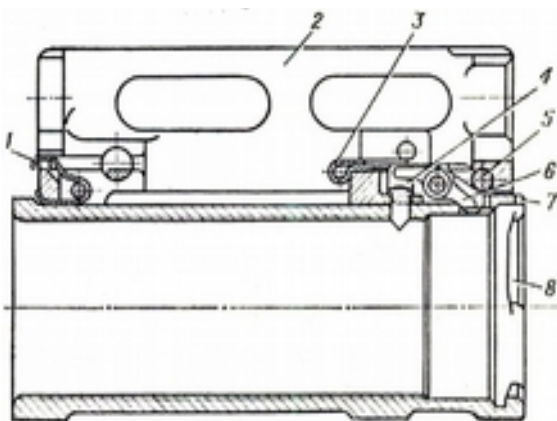
На цівці зверху є два приливи з впусками типу «ластів'ячий хвіст» для пресового з'єднання з кронштейном.

9. Кронштейн (мал. 6) призначений для приєднання гранатомета до автомата і розміщення націальних пристроїв.

Мал. 6. Кронштейн:

а — вигляд зліва; б — у розрізі; 1 — притискач фіксатора; 2 — впуск для важеля запобіжника; 3 — дистанційна шкала; 4 — вісь мірника; 5 — кулачок; 6 — заціпка кронштейна

Передня і задня опори кронштейна мають сидальні місця для кріплення гранатомета на автоматі.

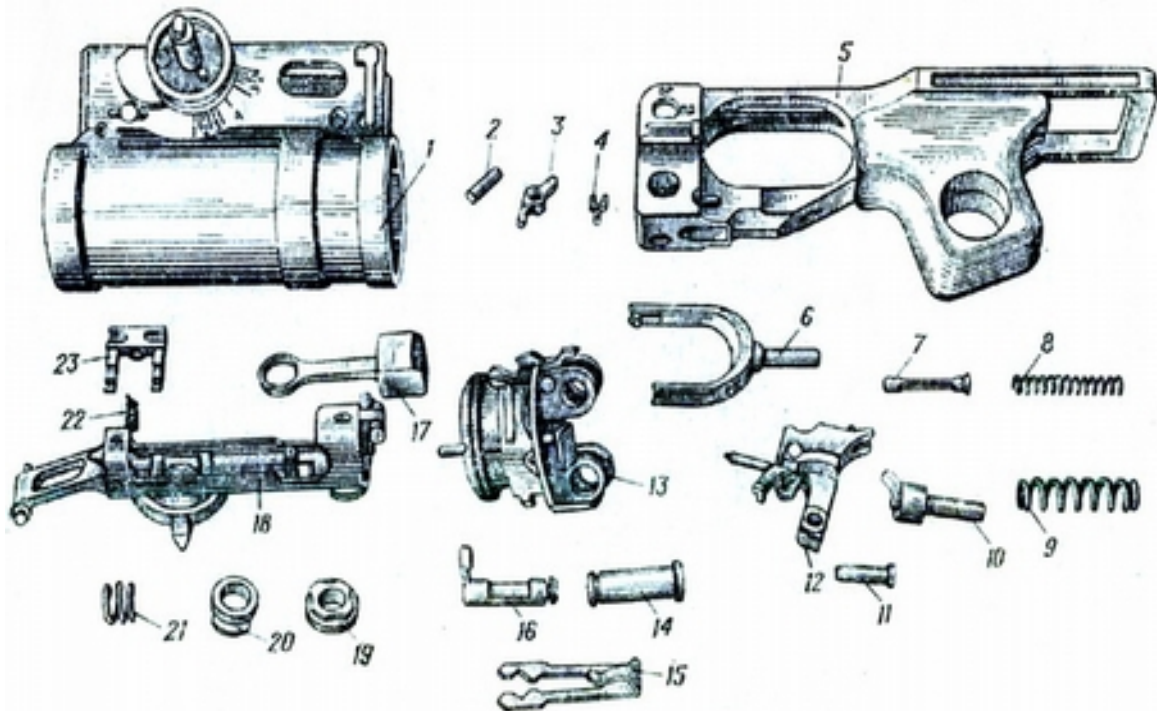
Всередині кронштейна в його передній частині розміщені: заціпка кронштейна, яка утримує гранатомет від поздовжнього зміщення відносно автомата, і пружинний компенсатор, який вибирає прозір між газовою камерою автомата і кронштейном, а в задній частині — притискач фіксатора і запобіжник з пружиною, який блокує розбивно-спусковий механізм, якщо гранатомет не приєднаний до автомата.

Знизу кронштейн має два приливи для з'єднання із цівкою.

З лівого боку на кронштейн приклепана вісь мірника, на якій установлені корпус мірника і висок, і позначена дистанційна шкала. Поділки шкали позначені цифрами 1, 2, 3, 4, 3, 2, які вказують далекість стрільби в сотнях метрів; кожна поділка розділена навпіл, проміжні між цифрами поділки відповідають далекостям стрільби 150, 250 і 350 м. Перші чотири цифри використовуються при стрільбі прямим націлюванням настільною траєкторією, останні три цифри (4, 3 і 2) — при стрільбі непрямым націлюванням і прямим націлюванням звислою траєкторією.

На правому боці кронштейна вказано індекс ґранатомета — 6Г15. На вісі мірника є кулачок, який діє на корпус мушки для введення поправки на деривацію. Ліворуч у задній частині кронштейна в спеціальному впусі розміщений важіль запобіжника, який при приєднанні гранатомета до автомата зміщує підпружинений запобіжник праворуч; при цьому відбувається розблокування розбивно-спускового механізму.

10. Мірник (мал. 7, поз. 18) призначений для наведення зброї на ціль при стрільбі з гранатомета. Мірник складається з корпусу мірника і розміщених на ньому мушки, вгвинченої в корпус мірника, полозка, відкидного націльника, пружини корпусу мушки, виска, який установлений на вісі мірника, і затримача мірника.

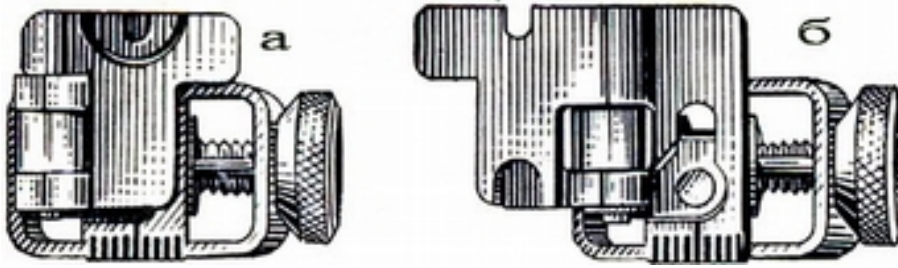

Мал. 7. 40-мм підцивний ґранатомет у розібраному вигляді (повний розбір):

1 — цівка з кронштейном; 2 — вісь важеля фіксатора; 3 — важіль фіксатора; 4 — фіксатор; 5 — корпус розбивно-спускового механізму з рукою; 6 — спуск з тягою; 7 — штовхач; 8 — пружина спуску; 9 — бойова пружина; 10 — гніток; 11 — вісь курка; 12 — курок з розбивачем; 13 — гузівник; 14 — вісь корпусу; 15 — загвіздок; 16 — перевідник; 17 — висок; 18 — мірник; 19 — утулок виска; 20 — утулок затримача; 21 — пружина мірника; 22 — пружина затримача; 23 — затримач

До корпусу мірника приклепані шайба корпусу, яка фіксує корпус на кронштейні у потрібному положенні, і фіксатор виска з показником положень мірника.

До полозка приклепані фіксатор націльника, який також утримує гвинт націльника від поверту.

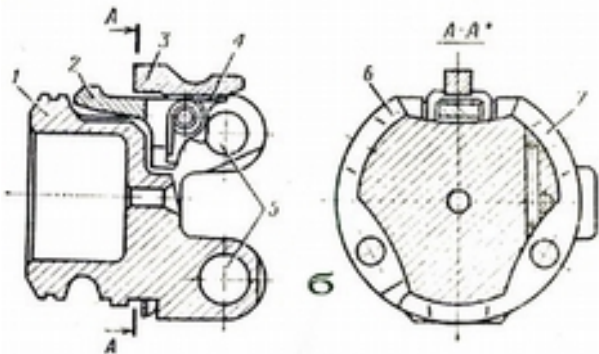
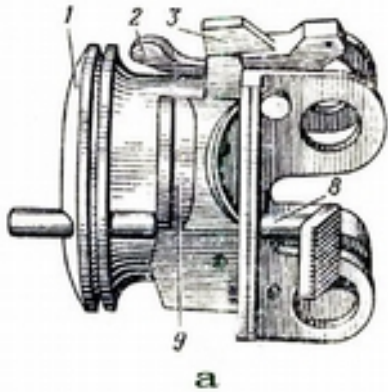

Мал. 8. Націльник:

а — в похідному положенні;

б — в бойовому положенні

Націльник (мал. 8) установлюється в похідне і бойове положення. Гвинт націльника забезпечує регулювання націльника при приведенні гранатомета до нормального бою.

Висок служить для надання гранатомету необхідних кутів підвищення при стрільбі непрямым націлюванням (звислою траєкторією) по неспостережуваних цілях, які перебувають у відкритих окопах, траншеях і на задніх схилах височин. Його встановлюють на вісь мірника за допомогою утулка виска і утулка затримача. Пружина мірника притискає утулок виска до замикаючих виступів вісі мірника і таким чином фіксує мірник у зібраному вигляді. Затримач мірника забезпечує непорушність встановленого націлу в момент пострілу. Пружина затримача утримує його у верхньому положенні.

При встановленні націлу кулачок, який розташований на вісі мірника, відсовує корпус мушки на величину необхідної поправки на дери́вицію.

11. Гузі́вник (мал. 4 і 9) – це камера високого тиску, в якій відбувається згоряння метального заряду гранати. На гузівнику є напрямний поясок і сухарні виступи, які служать для з'єднання гузівника із цівкою, ззаду гузівник має дві пари вушок (верхніх і нижніх) з отворами для з'єднання з корпусом розбивно-спускового механізму. У гузівнику є центральний отвір, у який входить розбивник.

Мал. 9. Гузі́вник:

а — загальний вигляд; б — у розрізі; 1 — гузі́вник; 2 — передавальний важіль; 3 — замикач; 4 — пружина замикача; 5 — отвори для вісі корпусу і перевідника; 6 — компенсатор одноперий; 7 — компенсатор двоперий; 8 — екстрактор; 9 — сухарні виступи

Зверху на гузівнику на одній вісі змонтовані: передавальний важіль, який блокує курок, коли гранатомет не поставлений на автомат; замикач, який утримує гузівник від поверту стосовно цівки; пружина замикача, яка взаємодіє з передавальним важелем і замикачем.

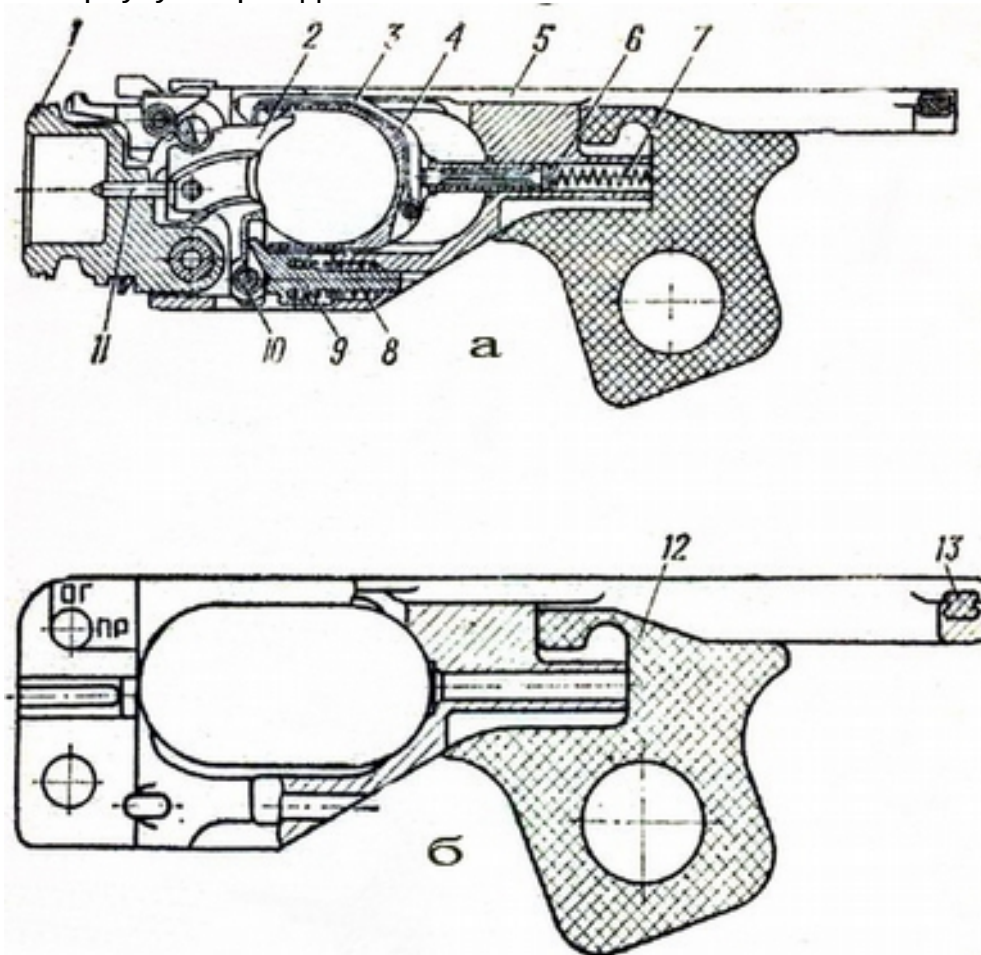
З лівого боку в отворі гузівника встановлений екстрактор, який служить для розряджання гранатомета; переміщення екстрактора обмежене спеціальним штифтом.

На кільцевому виступі гузівника, який з'єднується із цівкою, приклепані два компенсатори у вигляді платівчатих пружин, які вибирають прозір між цівкою і гузівником по сухарних виступах (один компенсатор одноперий, другий — двоперий).

12. Корпус розбивно-спускового механізму з ручкою (мал. 10) з'єднаний із гузівником і разом з ним складає частину гранатомета, яку від'єднують від цівки з кронштейном при укладанні гранатомета в торбу для перенесення. У корпусі розміщений розбивно-спусковий механізм.

Ручка служить для утримання гранатомета при стрільбі, вона з'єднана з корпусом еластичним замком.

У передній частині корпусу є два отвори для з'єднання з гузівником за допомогою вісі корпусу і перевідника.

Мал. 10. Корпус розбивно-спускового механізму з ручкою:

а — загальний вигляд (розріз); *б* — корпус із ручкою (розріз); 1 — гузівник; 2 — курок; 3 — тяга; 4 — спуск; 5 — корпус із ручкою; 6 — штовхач; 7 — пружина спуску; 8 — бойова пружина; 9 — гніток; 10 — вісь курка; 11 — розбивач; 12 — ручка; 13 — вкладень

Рамка корпусу охоплює цівку автомата й оберігає його від механічних пошкоджень при стрільбі. У рамку корпусу вклеєний пружний вкладень, який служить для запобігання жорстких ударів по скриньці автомата при стрільбі з гранатомета.

13. Розбивно-спусковий механізм служить для здійснення пострілу з гранатомета. Він складається з курка з розбивачем, спуску з тягою, пружини спуску, штовхача, бойової пружини і гнітка (мал. 10, а).

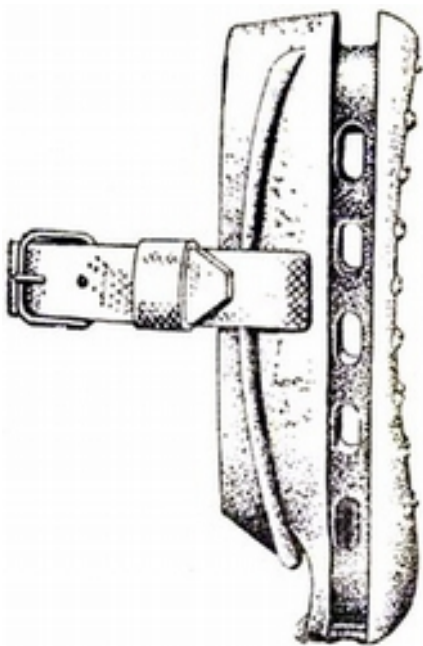
Курок із розбивачем служать для завдання удару по капсулю-запалювачу вистріла. Курок установлений у впуск корпусу на вісі, яка утримується від випадання головою, що западає в радіальний рівчачок на корпусі. Розбивник може повертатися відносно курка, що забезпечує його входження в центральний отвір гузівника при збиранні. Спуск із тягою призначений для зведення курка. Пружина спуску служить для повернення спуску у вихідне (переднє) положення і, крім того, діє через штовхач на тягу, утримуючи її у зчепленні з бойовим зведенням курка.

У нижній частині корпусу в циліндричному гнізді розміщена бойова пружина, яка через гніток передає зусилля на курок із розбивачем. На гнітку є два виступи: верхній виступ служить для передачі зусиль бойової пружини при зведенні курка, нижній виступ — для відбою курка.

14. Перевідник (мал. 1 поз. 6) при встановленні в положення ПР (важіль у вертикальному положенні) блокує курок, забезпечуючи заряджений гранатомет від випадкового пострілу. Перед здійсненням пострілу перевідник ставлять у положення ОГ (важіль у горизонтальному положенні), тим самим звільняючи курок.

15. Напрямний стрижень зворотної пружини із заціпкою ставиться на автомат замість штатного напрямного стрижня для запобігання самовільному від'єднанню накривки цівкової скриньки від автомата у процесі стрільби. Підпружинена заціпка заскакує за закраїну отвору в накривці цівкової скриньки й утримує накривку від можливого поздовжнього інерційного переміщення дозаду при стрільбі.

Заміна на автоматі штатного напрямного стрижня зворотної пружини напрямним стрижнем, який входить до комплекту гранатомета, здійснюється при надходженні гранатомета у підрозділ на весь термін експлуатації гранатомета. Штатний напрямний стрижень зворотної пружини після заміни повинен бути зданий на склад.

Мал. 11. Затильник з ременем

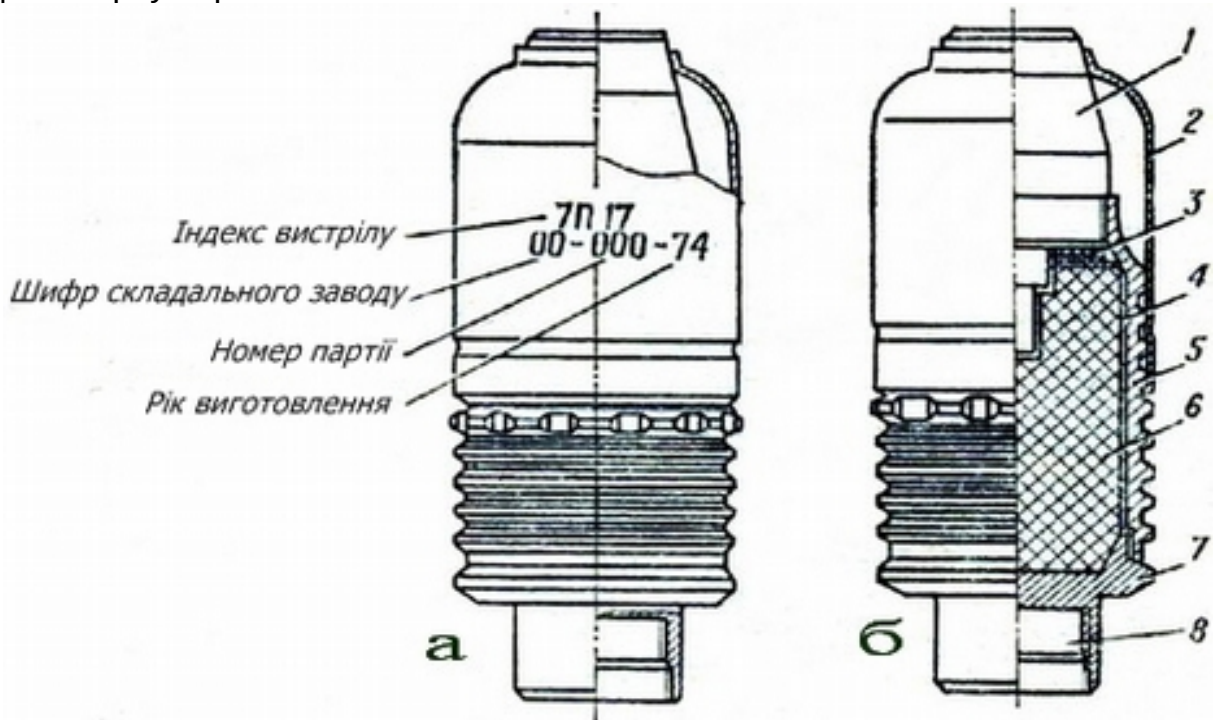
16. Затильник (мал. 11) служить для зм'якшення сили відбою при стрільбі з гранатомета при впиранні приклада автомата у плече стрільця і для запобігання деформації приклада автомата при стрільбі з упиранням в жорсткий ґрунт.

На дерев'яний приклад автомата АКМ або АК74 затильник з ременем установлюється таким чином, щоб приклад автомата увійшов у гніздо затильника до кінця, а ремінь пристібається до антабки приклада автомата.

На металевий приклад АКМС затильник установлюється зовнішніми впусками і фіксується ременем, який охоплює плечову упору приклада. На АКС74 затильник установлюється так, як і на АК74, і пристібається ременем до приклада автомата.

БУДОВА ВИСТРІЛУ ВОГ-25

17. Вистріл ВОГ-25 за своєю будовою є унітарний (мал. 12). Він складається з гранати, в головну частину корпусу якої вгвинчений запальник, а в дно — металевий заряд. На корпусі гранати встановлений обтічник.

Мал. 12. 40-мм вистріл ВОГ-25:

а — загальний вигляд і маркування; б — розріз; 1 — запальник; 2 — обтічник; 3 — перекладки; 4 — картонна сітка; 5 — корпус гранати; 6 — розривний заряд ВР; 7 — дно гранати; 8 — пороховий металевий заряд

Граната (мал. 12, б) складається з корпусу, дна, розривного заряду, сітки і перекладок.

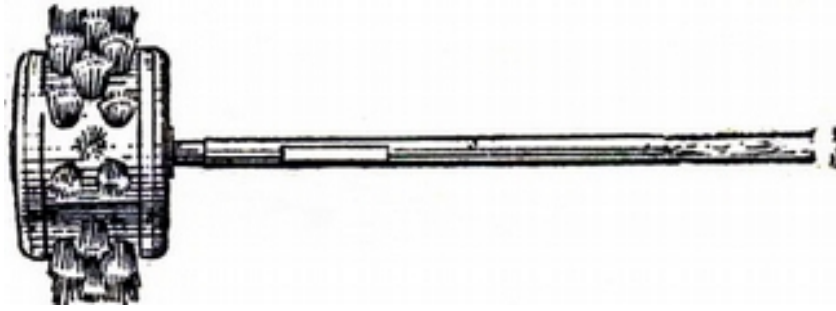
На обтічнику вистрілу є маркування (мал. 12): згори вказаний індекс вистрілу (7П17), нижче — три числа, відділені одне від одного рисками: перше число — шифр збирального заводу, друге — номер партії вистрілів, третє — рік їх виготовлення.

18. Вистріли ВОГ-25 зберігаються у дерев'яних скринях. У кожній скрині є три герметичні зварно-обтискні металеві скриньки по 28 вистрілів у кожній. Вистріли у скриньках запаковані, як правило, в циліндричні паперові гільзи і розміщені в горизонтальному положенні з чергуванням напрямків. Всього в скрині є 84 вистріли.

Скриньки з пострілами слід відкривати тільки спеціальним ножем, який є у кожній скрині. Для цього треба прорізати ножем три боки накривки скриньки, а потім відігнути накривку догори.

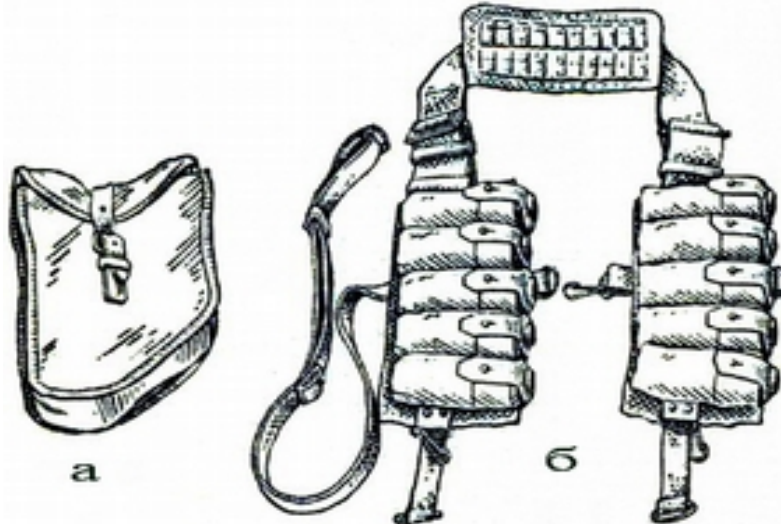
ПРИЛАДДЯ

19. Для розбіру і збирання, чищення і змащування гранатомета при технічному обслуговуванні використовується приладдя автомата і щітка (мал. 13.), яка входить до комплекту гранатомета і використовується у комплекті з шомполом автомата. Він має маркування різьбових гнізд, відповідну АКМ або АК74.

Мал. 13. Щітка, нагвинчена на шомпол автомата

20. До комплекту підцівного гранатомета входять торба для гранатомета (мал. 14, а) і торба для вистрілів (мал. 14, б). Торба для гранатомета призначена для перенесення автоматником гранатомета і затильника у похідному положенні, у ній також переносять щітку гранатомета. Носять торбу для гранатомета на поясному ремені ліворуч після багнета-ножа. Торба для вистрілів ВОГ-25 призначена для перенесення автоматником комплекту з десяти вистрілів. Вона виконана у вигляді тканинних обіймиць із гніздами для вистрілів. Кожне гніздо закривається клапаном. Торба оснащена плечовими і кріпильними ремнями, які регулюються за довжиною.

Мал. 14. Торби для ґранатомета і для вистрілів

Прийоми стрільби з ґранатомета

21. У похідному положенні ґранатомет і затильник носять у торбі на поясному ремені на лівому боці; у бойовому положенні гранатомет і затильник приєднані до автомата. Переведення ґранатомета з похідного положення у бойове і з бойового у похідне здійснюється за командою командира відділення («Приєднати ґранатомет», «Від'єднати ґранатомет»).

22. Для переведення ґранатомета з похідного положення у бойове необхідно:

- взяти автомат у положення «на груди»;
- розстебнути торбу з ґранатометом; притримуючи лівою рукою торбу, правою рукою вийняти з неї цівку з кронштейном і мірником і перекласти його у ліву руку; потім вийняти з торби правою рукою корпус розбивно-спускового механізму із гузівником;
- з'єднати цівку гранатомета з гузівником і корпусом розбивно-спускового механізму: взяти у ліву руку цівку, а в праву – корпус розбивно-спускового механізму з гузівником і вставити гузівник у цівку до упирання так, щоб сухарні виступи гузівника

увійшли у відповідні вирізи на торці цівки, після чого повернути гузівник відповідно цівки до западання замикача у відповідний впуск на цівці;

— перевірити положення перевідника (він повинен бути у положенні ПР);

— приєднати ґранатомет до автомата, для чого, притримуючи правою рукою автомат за пістолетну ручку або за шийку приклада, лівою рукою прикласти ґранатомет кронштейном до цівки автомата знизу так, щоб газова камера автомата розміщувалася між передньою і задньою опорою кронштейна, і, притискаючи ґранатомет до цівки автомата, просувати його дозад до тих, аж поки виступи передньої опори кронштейна не впруться у газову камеру автомата і не клацне заціпка кронштейна;

— позовжнім хитанням ґранатомета перевірити надійність фіксації ґранатомета на автоматі;

— із торби вийняти правою рукою затильник і встановити його на прикладі, закріпивши ременем;

— поставити великим пальцем лівої руки націльник у бойове положення і перевірити, щоб він був установлений на відповідну поділку;

— застебнути торбу для ґранатомета;

— взяти автомат у попереднє положення.

23. Стрільба з підцівного ґранатомета ведеться, як правило, з чергуванням зі стрільбою з автомата, тому автоматник, озброєний автоматом із підцівним ґранатометом, повинен бути завжди готовим до ведення вогню як із ґранатомета, так і з автомата.

Стрільба з ґранатомета ведеться прямим націлюванням (настильною и звислою траєкторіями) і напівпрямим націлюванням (звислою траєкторією). При прямому націлюванні націлювання здійснюється безпосередньо по цілі або по точці в районі цілі, при стрільбі напівпрямим націлюванням наведення ґранатомета в ціль за напрямком здійснюється по цілі, а потрібний кут підвищення надається цівці ґранатомета по виску.

24. Залежно від бойової обстанови (отриманого завдання, характеру цілі, далькості до неї, характеру місцевості) автоматник може вести стрільбу з ґранатомета з різних постав і положень, зокрема:

— на далекість 100 м — лежачи і лежачи з упори;

— з коліна з плеча (далекість стрільби 100—150 м);

— стоячи з плеча (далекість стрільби 100—150 м);

— з коліна з-під руки (далекість стрільби 200—400 м);

— сидячи з-під руки (далекість стрільби 200—400 м);

— при напівпрямому націлюванні — з коліна або сидячи і впираючи приклад автомата в ґрунт тощо.

За необхідності стрільбу з ґранатомета можна вести з бронетранспортера (БМП) з місця, з короткої зупинки через десантні люки.

25. У бойових умовах вогневу позицію (місце для стрільби) автоматник займає і обладнує за командами командира відділення (рою) або самостійно. Вогнева позиція повинна забезпечувати ведення вогню як із ґранатомета, так і з автомата. При виборі вогневої позиції слід перевірити,

щоб у напрямку стрільби не було близько розташованих місцевих предметів (дерев, кущів, стебел рослин), за які могла б зачепити граната при леті, оскільки високочутливий головний запальник гранати спрацьовує при зустрічі з будь-якою перешкодою.

Залежно від обстанови вогневу позицію для стрільби з ґранатомета, як і місце для стрільби з автомата, вибирають в траншеї, окопі, вирві від гарматня, рові, за каменем, пнем тощо. У селі (місті) вогнева позиція може бути вибрана у вікні будівлі, на горищі, в фундаменті будинку тощо.

26. Для успішного виконання вогневих завдань автоматник, озброєний автоматом з підцівним гранатометом, повинен досконало володіти прийомами стрільби як з автомата, так і з гранатомета.

27. Стрільба з підцівного гранатомета, як з автомата, складається з поготовки до стрільби, здійснення пострілу і припинення стрільби.

28. Поготовка до стрільби з гранатомета включає займання положення для стрільби і заряджання гранатомета.

Автоматник готується до стрільби за командою або самостійно.

29. Для **заряджання** гранатомета треба:

— взяти правою рукою автомат за цівкову скриньку між магазином і ручкою гранатомета, утримуючи автомат у напрямку цілі (при заряджанні гранатомета в положенні для стрільби лежачи дозволяється вpirати автомат магазином у ґрунт), лівою рукою вийняти вистріл із торби; для зручності поготовки до стрільби для першого заряджання використати перший вистріл зверху в правому ряду;

— вставити вистріл хвостовою частиною в цівку гранатомета і просунути його до вpirання в гузівник і западання фіксатора в фіксувальний рівчачок вистрілу, при цьому повинне бути чутне клацання фіксатора. Якщо вистріл не просувається у канал цівки, то необхідно одночасно з просуванням повертати вистріл навколо його вісі до суміщення виступів вистрілу з нарізами каналу цівки;

— після заряджання взяти автомат у відповідне положення для стрільби;

— якщо стрільба не буде вестися негайно, поставити перевідник у положення ПР.

Здійснення пострілу з гранатомета

30. Вогонь з гранатомета, як і з автомата, здійснюється за командами або самостійно, залежно від поставленого завдання і обстанови. Найвигіднішими моментами для відкривання вогню є: ціль можна уразити несподівано для неї, ціль добре видно, ціль скупчується, підставляє фланг або піднімається на весь зріст.

У команді для відкривання вогню указується: кому стріляти, ціль, націл і точка націлювання, наприклад **«Такому-то (або автоматнику такому-то), з гранатомета, по спостерігачеві, чотири, під ціль — вогонь»**.

При стрільбі в умовах, які значно відрізняються від нормальних (значні відхилення температури повітря, сильний вітер, дощ, сніг тощо), точка націлювання може не вказуватися, автоматник вибирає її самостійно.

При веденні вогню з гранатомета автоматник повинен уважно спостерігати за результатами вогню і коригувати його. Спостереження за результатами свого вогню ведуть за розривами гранат.

Коригування вогню здійснюється: за напрямком — винесенням точки націлювання, за далекістю — винесенням точки націлювання за висотою або зміною націлу, якщо відхилення розриву гранати від цілі за далекістю складає більше 50 м.

Вночі стрільбу з гранатомета ведуть тільки прямим націлюванням (настильною або звислою траєкторією) по освітлених цілях. Стрільба здійснюється так само, як і вдень.

31. Здійснення пострілу включає: установлення націлу, прикладання, націлювання і спускання курка. Якщо гранатомет був на запобіжнику, то перед початком стрільби слід поставити перевідник у положення ОГ.

32. Для установлення націлу гранатомета треба взяти автомат лівою рукою за надложе і підцівник, повернувши автомат магазином до себе, покласти праву руку на мірник так, щоб великий палець опинився під нижньою частиною мірника, а вказівний — на затримачі мірника, і, натискаючи на затримач, повернути мірник у потрібне положення, після чого взяти автомат в положення для стрільби.

33. Для прикладання автомата з приєднаним гранатометом **при стрільбі з плеча** треба, утримуючи автомат лівою рукою за ручку і дивлячись на ціль, вперти приклад автомата в плече так, щоб відчувати щільне прилягання до плеча всього затильника, вказівний палець лівої руки покласти на спуск гранатомета. Положення ліктів при цьому повинне бути таким:

— при стрільбі лежачи і стоячи з окопу — поставлені на землю в найзручніше положення;

— при стрільбі з коліна — лікоть лівої руки поставлений на м'якуш лівої ноги біля коліна або дещо спущений з неї, а лікоть правої руки піднятий приблизно на висоту плеча.

34. Для стрільби **з-під руки** положення автомата таке ж, як і при стрільбі з плеча, тільки приклад автомата не впирається в плече, а притискається ліктем правої руки до тулуба стрільця.

35. Націлювання при стрільбі з гранатомета прямим націлюванням (настильною і звислою траєкторіями) здійснюється так, як при стрільбі з автомата.

Для націлювання при стрільбі напівпрямим націлюванням слід установити мірник в положення, яке відповідає далині до цілі; звільнити висок від фіксатора; діючи так само, як при націлюванні прямим націлюванням, сумістити лінію зору, яка проходить через проріз націльника гранатомета і мушку з точкою, яка міститься у напрямку на ціль, потім, не збиваючи положення автомата за напрямком, надати йому такий кут, щоб риска на виску співпала з вказівником на утулку затримача.

36. Для спускання курка гранатомета треба, утримуючи автомат в положенні, у якому гранатомет наведений в ціль, затримавши дихання, плавно натискати вказівним пальцем лівої руки на спуск курка до тих пір, поки не станеться постріл. Якщо при націлюванні мушка значно відхилиться від точки націлювання, треба, не посилюючи і не послаблюючи тиску на спуск, уточнити наведення, а потім посилити тиск на спуск.

37. У випадку затримки треба, уточнивши наведення гранатомета в ціль, здійснити повторний спуск курка. Якщо і при повторному спуску пострілу не сталося, перезарядити гранатомет.

38. Припинення стрільби з гранатомета здійснюється за тими ж командами, що і при стрільбі з автомата. Отримавши команду на припинення вогню, стрілець негайно ставить гранатомет на запобіжник (ставить перевідник у положення ПР). Якщо гранатомет заряджений, то після встановлення гранатомета на запобіжник автоматник доповідає командирі відділення: «**Гранатомет заряджений**» і, якщо отримує команду розрядити гранатомет, здійснює розрядження гранатомета.

39. Для **розрядження** гранатомета треба перевірити, щоб перевідник був установлений в положення ПР; взяти автомат правою рукою за цівкову скриньку між магазином і ручкою гранатомета і надати цівці невеликий кут підвищення; лівою рукою взяти гранатомет знизу за корпус розбивно-спускового механізму, а великим пальцем лівої руки просунути екстрактор вперед; обхопити лівою рукою дулову частину цівки гранатомета, правою рукою надати цівці кут нахилу, а потім лівою рукою вийняти вистріл з каналу цівки і покласти в торбу.

Заходи безпеки

40. Категорично заборонені:

— стрільба з гранатомета, якщо на автомат не поставлений напрямний стрижень зворотної пружини із заціпкою і затильник із ременем із комплекту гранатомета;

— стрільба з гранатомета при кутах підвищення більше 80°;

— стрільба з гранатомета при складеному прикладі автоматів АКМС і АКС74;

— стрільба з гранатомета з приєднаним до автомата багнетом (для автоматів АК74 і АКС74).

41. При поводженні з вистрілами ВОГ-25 заборонено:

- піддавати вистріли механічному впливу;
- здійснювати який-небудь розбір або виправлення вистрілів та їх елементів;
- зберігати вистріли поблизу відкритих джерел вогню і легкозаймистих речовин, оголених електричних дротів, відкритих електричних розеток, контактів тощо;
- використовувати для стрільби вистріли, які мають зелений наліт або забої на капсулі КВМ-3, тріщини або вдавленості на запальнику, корпусі, дні й обтічнику гранати, а також такі, що мають проколи кільця з фольги, встановленого всередині утулка металюного заряду;
- використовувати для стрільби вистріли, які впали з висоти більше 3 м; ці вистріли слід знищити висадженням.

Категорично заборонено торкатися гранат, які не вибухнули після стрільби.

Маленькі хитрощі стрільця. Швидке перезарядження автомата АК

Як правило, магазини до автоматів АК, якими користуються українські військовики, мають непрозорий корпус. Це перешкоджає здійсненню візуального контролю за витратою набоїв. А такий контроль необхідний у бою для вчасного перезарядження зброї. У деяких країнах роблять магазини з поздовжнім контрольним вікном, або з прозорого морозостійкого полімеру. Зокрема такі магазини передбачені для німецького автомата MPi-90, польського kbks wz.96 Beryl, болгарського аналога АК. Українським військовикам такі магазини теж би не завадили.

Є й інші технічні рішення для вирішення проблеми швидкого перезарядження автоматів АК. Так, компанія Solar Tactical (США) розробила зовнішню пластикову накладку Solar Tactical AK Magazine Funnel MFER. Ця накладка повинна полегшити і прискорити зміну магазинів. Роблять також стяжки для скріплення двох магазинів, наприклад: CAA Magazine Coupler та MCE FAB Defense (Ізраїль).

На швидкість перезарядження зброї впливає і конструкція набійниці. Добре, коли вони мають клапани, які можна регулювати і переносити магазини закритими або відкритими (важливо при використанні на магазинах накладок Magpul). Гумові зачепи-накладки на магазини Magpul придатні для магазинів АК/7.62//5.45. Вони допомагають швидко витягти магазин із набійниці розвантажувального жилета, а також служать амортизаторами магазинів при їх перенесенні чи падінні. У набійницях High Speed Gear X2R TACO магазини надійно фіксуються за допомогою еластичного шнура. Набійниці BFG Ten-Speed Triple M4 Mag Pouch теж забезпечують надійне утримування і швидке виймання магазинів для АК-74. Вітчизняні майстри роблять набійниці, не гірші від зарубіжних.

Технічний фактор суттєво впливає на швидкість перезарядження зброї, однак вирішальним є фактор людський. Деякі військовики, особливо нетреновані, перебуваючи у стресовій ситуації бою, роблять такі помилки:

- у бою не стежать за витрачанням своїх боєприпасів;
- не спостерігають за тактичною обстановкою під час перезарядження зброї, дивляться не у бік ворога, а на зброю;
- повільно від'єднують і ховають порожній магазин;
- кладуть порожній магазин до повних магазинів;
- повільно приєднують повний магазин і досилають набій у набійник;
- під час перезарядження зброї не спрямовують її у бік цілі;
- невміло використовують укриття, а також бронежилети.

Щоб уникнути прикрих помилок, які можуть коштувати життя, слід постійно й наполегливо тренуватися. При цьому варто використовувати досвід майстрів швидкісної тактичної стрільби і бійців спецпідрозділів, які тренуються у стрільбі на дистанціях від 3-х до 15 – 25 м. Вправи відпрацьовують з 2-3 набоями, зі зміною магазина, тактичними переміщеннями і в повній екіпіровці. Вправ є багато. Вони різні й призначені для конкретних ситуацій. Здобути вміння й навички особливо корисні у бою в забудованій місцевості та у місті.

Контролювати витрачання боєприпасів легше, коли стріляти не довгими чергами, а короткими (2-3 постріли), або вести швидкий поодинчий вогонь.

Така стрільба і точніша, і дозволяє полічити ваші постріли й змінити магазин, залишивши в набійнику останній набій від попереднього магазина. Ним ви зможете скористатися при несподіваній появі ворога, а також негайно продовжити стрільбу після приєднання повного магазина без зведення замка. Також рекомендують при заряджанні магазина спочатку вкладати в нього 3-5 набоїв із трасерними кулями, а потім заповнювати його іншими набоями. Трасерна куля вкаже на час перезарядження. Однак її не завжди видно вдень, тому замінійте магазин за першої ж нагоди, навіть витративши лише половину набоїв.

Зброю під час перезарядження завжди скеровують у бік цілі. Перезаряджаючи зброю, не дивляться на неї, а спостерігають за тактичною обстановкою. Координація обох рук має бути доведена до автоматизму. Слід навчитися відводити замкову раму і виймати й вставляти магазини лівою рукою. Права рука повинна у цей час контролювати зброю і «вести» ціль. При цьому вказівний палець слід тримати витягнутим над спусковою клямрою, а не на спусковому гачку. Палець кладуть на спусковий гачок тільки в момент націлювання для здійснення пострілу.

Один із способів перезарядження передбачає три кроки:

Крок перший – лівою рукою вийняти магазин із набійниці, утримуючи його трохи вище середини. Накласти його на магазин автомата таким чином, щоб подавач повного магазина був трохи вище накривки цівкової скриньки автомата. Рукою обхопити обидва магазини, а великий палець покласти на защіпку магазина.

Крок другий – натиснути на защіпку магазина та рухом руки вперед і донизу вийняти порожній магазин з автомата й одразу вставити повний магазин, зафіксувавши його защіпкою.

Крок третій – переносимо використаний магазин у торбу для порожніх магазинів, чи окрему набійницю (кишеню).

Треба також пам'ятати, що стрільба із прикритого положення – основа виживання у бою. Слід використовувати навіть найменше укриття.

Не всі бронежилети мають надійний боковий захист. Тому не варто при швидкому вогневому контакті з ворогом стояти боком до нього.

Способи перенесення зброї

Вітчизняний і зарубіжний досвід бойових дій свідчить, що у воєнних конфліктах малої інтенсивності значній кількості підрозділів доводиться діяти окремо від основних сил. Військовикам часто доводиться виконувати завдання малими групами, застосовуючи тактику сил спецпризначення (засідки, патрулювання, розвідка тощо).

Для виконання таких завдань треба мати відповідне спорядження, а також вміти ним користуватися. Однак це буває не завжди. Так, не всі військовики вміють правильно носити зброю і швидко переводити її у бойове положення. Часто військовослужбовці та працівники різних «силових» відомств не користуються ременем для носіння зброї. Це призводить до втрати автомата у випадках наїзду бойової машини на міну, при падінні з цієї машини та в деяких інших випадках. Класичні армійські способи носіння зброї не розраховані на її швидке переведення у бойове положення при раптовій появі на близькій віддалі озброєного ворога. За невмілого розташування зброї на тілі військовика зловмисник може заволодіти цією зброєю при близькому контакті, наприклад, при перевірці документів на КПП та у подібних ситуаціях. Тому треба знати і використовувати найуживаніші способи носіння стрілецької зброї для швидкої підготовки до ведення вогню і відбиття нападу.

Спосіб № 1.

Ремінь на лівому плечі.

Зброя під пахвою цівкою вперед.

Лівую рукою тримають зброю за підцівник.

Щоб автомат не сповзав, слід правильно підігнати ремінь.

Цей спосіб дозволяє швидко перевести зброю з похідного положення у бойове.

Недолік: наблизившись впритул, ворог має змогу легко зірвати вам зброю з плеча.

Спосіб № 2. На грудях.

Ремінь перекинuto через ший, автомат висить цівкою донизу. Такий спосіб дозволяє:

- швидко підготуватися до ведення вогню;
- перекладати зброю з одного плеча на інше;
- використовувати зброю у рукопашному бою.

Недолік: при тривалому носінні зброї таким способом стомлюється шия.

Спосіб № 3. На грудях через спину.

Ремінь перекинuto через спину, автомат на грудях цівкою донизу.

Переваги способу:

- основне навантаження на спину, а не на ший;
- можливість швидко підготуватись до ведення вогню;
- можливість швидко перейти до Способу № 2.

Недоліки:

- неможливо перекласти зброю з одного плеча на інше;
- важко застосувати зброю у рукопашному бою.

Спосіб № 4. Через плече цівкою донизу, кріплення ременя в одній точці за приклад.

На КПП завжди є потреба мати вільні руки для перевірки документів. Тому зброю слід розмістити на тілі правильно, щоб унеможливити її ймовірне блокування особою, яку перевіряє військовик. Водночас боєць повинен мати змогу миттєво застосувати зброю.

Для зручного носіння автомата слід від'єднати ремінь від цівкової антабки і приєднати до антабки приклада, утворивши петлю.

Петля підганяється по розміру і надягається через плече та спину. Автомат з відкидним прикладом розташовується під правим плечем, що дає можливість легко його застосувати користуючись однією рукою. Проводячи перевірку осіб, необхідно обирати позицію праворуч від них, повертаючись до них лівим боком. Потрібно трохи виставити ліву ногу вперед, розвернутись тілом так, щоб бути лівим боком до того, кого перевіряєте, а зброя була якнайдалше від нього.

Переваги способу:

- автомат максимально віддалений від особи, з якою контактуємо;
- у випадку небезпеки легко збільшити дистанцію та застосувати зброю;
- у такому положенні легко контролювати особу, особливо коли вона дістає документи;
- автомат можна легко перенести з одного плеча на інше.

Цей спосіб добрий при використанні зброї з дещо коротшою цівкою, наприклад АКС74У. Якщо у вас зброя з довгою цівкою, то є небезпека її контакту з ґрунтом, що може призвести до забруднення каналу цівки.

Спосіб № 5. Ремінь автомата на шиї. Зброя на ліктьових згинах рук цівкою у лівий бік.

Розглядаючи вище перелічені способи носіння зброї, можна зробити наступні висновки:

- При виконанні службово-бойових завдань слід подбати щоб зброя була добре закріплена на тілі бійця.
 - Перевагу варто надати способам № 2; 3; 5. При використанні зброї із вкороченою цівкою — способу № 4.
- Носіння зброї вказаними способами дозволяє:
- звільнити руки при потребі миттєво перевести зброю у бойове положення;
 - при потребі застосувати додаткову зброю, кинути гранату, перенести вантаж, евакуювати пораненого чи зробити щось інше. Для цього достатньо лише випустити автомат з рук.

Спорядження

У бойових умовах величезне значення має спорядження бійця. Від того у що, і як боєць одягнений, залежить не тільки його життя та здоров'я, але і здатність якісно та з найменшими втратами виконати покладене на нього завдання. Слід пам'ятати, що забарвлення однострою має відповідати фону місцевості на якій відбуваються події, і зливатися з ним. Основними демаскуючими елементами, окрім одягу, є металеві частини зброї, які демаскують своїм блиском, різноманітні нашивки, значки, емблеми, відкриті частини тіла (кисті рук, шия, обличчя).

Тому на обличчя надягається маска під фон місцевості, або накладається грим за допомогою спецзасобів. Для шолома виготовляється тканинний покривець, також забарвлений під фон місцевості. На ньому можливе розміщення кріплення для гілок, шматків тканини і т.п. для створення «розмитого» силуету бійця.

На руках мають бути рукавички, теж під колір фону місцевості. Зимом, особливо коли дуже холодно, на тактичні рукавички можна надягати теплі рукавиці на гумці, пропущеній крізь рукави одягу через ший. При потребі рукавиці скидаються, і боєць має змогу швидко діяти, не думаючи про те, куди діти рукавиці, а на руках залишаються тільки тактичні рукавички. Можливі й інші варіанти з використанням комбінованих рукавиць, у яких внутрішня долонна частина може відтягуватись назад, чи прищіпатися за допомогою «реп'яшка» до тильної частини. Рука при цьому залишається у пальчастій рукавичці. Використання трьохпальчастих рукавиць небажане. Тактичні рукавички мають бути тільки повно пальчасті. Краще, коли вони будуть із захисними накладками. Використання обрізаних рукавичок не бажане, оскільки в них легко поранити пальці рук при різноманітних пересуваннях через загорожі, перепони, спуски по канату і т.д. При необхідності здійснити точний постріл, коли слід збільшити чутливість пальця на спусковому гачку, на рукавичці, на гнізді вказівного пальця по шву робиться проріз у який просовується вказівний палець. Часто так роблять біатлоністи на своїх змаганнях. В інших випадках при маневрених діях можна вести вогонь, не оголюючи палець.

Необхідно мати наколінники і налікотники, вони захистять ваші суглоби від травм, оскільки при веденні бойових дій вам ніколи буде вибирати куди і як падати, а у випадку травмування ви не тільки ускладните виконання завдання своїм побратимам, а й змусите якусь їх кількість утриматися від виконання завдання, оскільки їм доведеться надавати вам допомогу.

Варто використовувати наколінники та налікотники м'якого типу. Вони створюють менше шуму, а при стрільбі лежачи з жорсткого ґрунту

використовувати м'які налікотники зручніше, ніж жорсткі. Наколінники і налікотники допоможуть вам і в інших випадках, наприклад, коли доведеться довго лежати (спостереження, засідки і т.п.). Особливо це актуально восени, зимою та весною: вони захистять ваші суглоби від переохолодження. У таких випадках під живіт можна підкласти звичайне туристичне сидіння, виготовлене з туристичного килимка, чи придбаного в магазині — це дасть можливість довгий час достатньо комфортно лежати, навіть на кам'янистому ґрунті.

Також необхідно мати тактичні окуляри. Вони захистять ваші очі від сонця, пилу, піску, уламків штукатурки, гільз, а навіть дрібних металевих скалок. Бажано щоб окуляри мали змінні лінзи для ясної погоди, вони захистять ваші очі від яскравого сонця, і дозволять вести спостереження за навколишньою місцевістю. За відсутності захисних окулярів, при перебуванні на сонці, особливо у весняний період, чи в горах на снігу, для захисту можна рекомендувати маску зі щільного паперу, щільної тканини з прорізами для очей. Маска захистить ваші очі і обличчя від сонячних опіків, до того ж обличчя не буде виділятися на фоні місцевості й демаскувати вас.

Взуття має бути з високими берцями. Взуття має бути найвищої якості. Використання ж кросівок може призвести до травм суглобів. У кросівках легко підвернути ногу, особливо коли ви стомлені після довгого переходу. Крім цього, при використанні кросівок, залишаються відкритими кістки, які легко пошкодити, рухаючись по скелястому ґрунті, при проходженні броду по кам'янистому дну. Кросівки легко загубити, навіть якщо вони добре зашнуровані. При русі по сипучих ґрунтах у кросівки обов'язково попаде пісок, що теж призведе до травм ніг.

Часто при виконанні бойових завдань можна спостерігати бійців, одягнених у вологозахисні костюми. Використання їх недоцільне, бо вони не вентилюються (не “дихають”), і під ними накопичується волога. У теплу пору це може призвести до перегрівання, і швидкого виведення води з організму, а у холодну пору — до переохолодження. Крім цього, від дощу такі костюми захищають теж погано. При переміщеннях вони створюють доволі голосний шурхіт, що унеможлиблює приховане пересування. Надягнути чи зняти такий костюм можна тільки звільнившись від розвантажувального жилета, що в бойових умовах не бажано. Для захисту від дощу краще підходить непромокальне пончо. Всі елементи екіпіровки будуть під його захистом. Пончо не зв'яже рухів, швидко надягається, і легко знімається. Окрім цього з пончо легко зробити укриття від сонця чи дощу. Також його можна використати у якості нош для перенесення корисного вантажу.

При виконанні завдань влітку не доцільно використовувати футболки з коротким рукавом. У випадку обстрілів доведеться падати на землю, переповзати з місця на місце, здійснювати інші активні дії, які у випадку використання легкого одягу з коротким рукавом можуть призвести до травм, не кажучи вже про демаскуючий фактор. Одяг має бути з довгими рукавами, довгими холошами, з міцної натуральної тканини. Рукави при потребі можна закотити. При використанні костюмів які створюють сильний шурхіт при русі, потрібно зверху надягнути простий тканинний маскувальний костюм, у крайньому випадку просту форму великого розміру, під фон місцевості.

Також слід замаскувати зброю. Для цього можна пошити з тканини, яка підходить під фон місцевості, відповідні покрівці. Покрівець робиться для

передньої частини автомата, гвинтівки, кулемета. З обох боків робляться шнурівки для затягування. На сам покрівець нашиваються довгі клаптики тканини, які змінюють силует зброї. Такий покрівець фіксується на основі мушки й біля цівкової скриньки. Швидко надягається та знімається. На приклад та магазин шийються відповідні покрівці. Додатково матерчатою камуфльованою стрічкою (відповідною порі року) обмотуються металеві частини ремня, і карабін передньої антабки. На пломенегасник також виготовляється невеликий покрівець з тканини. Він захистить цівку від попадання сторонніх предметів, а у випадку пострілу - не завадить йому. Варто пам'ятати, що для покрівців потрібно використовувати натуральну тканину, наприклад бавовняну. Використання тканин із штучних волокон недопустиме, оскільки така тканина оплавлятиметься на нагрітих металевих частинах зброї. Також слід подбати, щоб під маскувальною стрічкою, або покрівцями, не скупчувалася волога, що може призвести до появи іржі. Дехто вживає для цього мастильні матеріали.

Зброя підготовлена таким чином створює суттєво менше шуму при пересуванні й практично непомітна.

Важливу роль відіграє і правильне розміщення речей на тілі стрільця. Зазвичай вага спорядження достатньо велика і його повністю з собою під час проведення операцій не беруть, залишаючи у сховках. Решту пакують в наплічник. Однак все найнеобхідніше потрібно завжди носити із собою, адже раптом доведеться кинути наплічник зі всіма речами і йти далі, або під час переходу він буде загублений. Для більш комфортного носіння найнеобхідніших речей служать розвантажувальні жилети.

Розвантажувальні жилети умовно можна розподілити на три види:

- розвантажувальні жилети під конкретну зброю;
- розвантажувальні жилети з основою, на яку кріпляться змінні блоки озброєнь;
- ремінно-плечеві системи.

Привертають увагу розвантажувальні жилети другого й третього видів, оскільки вони комбінуються під будь-які види озброєння, з якими доведеться мати справу. Для цього достатньо поміняти змінні блоки озброєння.

Розвантажувальні жилети снайперів відрізняються від звичайних і шийються, як правило, на замовлення. Головна відмінність полягає в тому, що на грудях і животі в них немає нічого. Це повинна бути гладка поверхня, без петель і виступів, які можуть під час переповзання зачепитися за щось і перешкодити просуванню стрільця вперед. Ззовні такий жилет підбитий термогідроізоляцією і має пружні пластини на кшталт силіконових подушок, які дозволяють з комфортом лежати навіть на гострих каменях.

Отримавши завдання, слід вибрати відповідний розвантажувальний жилет. Слід врахувати, що при використанні розвантажувальних жилетів з розташуванням кишень для магазинів на грудях, вести вогонь лежачи менш зручно.

Ремінно-плечева система добра тим, що:

- вона швидко вдягається. Достатньо просто її накинути, і заціпнути застібки ремня;

- при спекотній погоді вона не закриває тіло і не призводить до перегрівання;
- при закріпленні вантажів на поясі зменшується навантаження на спину, значно зручніше видобувати елементи озброєння з пояса, аніж з нагрудних кишень;
- при надягнутому бронежилеті ваш профіль при стрільбі лежачи менший, ніж якби ви використовували розвантажувальні жилети першого й другого типів.

Розташування спорядження на тілі стрільця (варіант):

Праве плече - моток тонкого шнура;

Правий біцепс - порожній (щоб не було перешкод при підкиданні гвинтівки);

Праве зап'ястя до ліктя - відділення для магазинів основного пістолета;

Права пахва - ніж у прихованих піхвах (розташований ручкою донизу);

Праворуч на поясі - порожньо (що б не заважати ліктю при націлюванні з гвинтівки стоячи);

Праворуч за спиною - саперна міні-лопатка;

Праве стегно - основний пістолет;

Ліве плече - перев'язний пакет, знеболюючі засоби;

Лівий біцепс - ліхтар, запальничка;

Ліве зап'ястя – GPS;

Ліва пахва - запасний пістолет;

Зліва на поясі - піротехнічний набір, аптечка;

Зліва ззаду - моток стропа і карабіни, балончик зі спреєм проти собак та інших диких тварин (відлякує і збиває зі сліду);

Ліве стегно - магазини запасного пістолета, сумка з мінами-пастками;

За спиною - маскувальне пончо, набійниця з харчовою пайкою і боєкомплект для гвинтівки.

Таке розташування спорядження і зброї ефективно для прихованого пересування поповзом і в бою, лежачи на землі.

Наплічник

Наплічник дозволяє переносити вантажі найзручнішим способом і забезпечує його носіям відносний комфорт у польових умовах.

Наплічник має відповідати таким основним вимогам:

Максимально витягнута конструкція для підняття центру ваги.

Розподіл несучої функції між шлейками і поясним ременем (іноді головним).

Бокові затяжки або шнури для надавання наплічнику жорсткості при різноманітному наповненні.

Наявність додаткових притяжних ременів, розташованих зверху на плечових, для притягування верхньої частини наплічника догори і допереду.

Наявність кишень (бажано - тільки в задній частині наплічника, для зменшення його ширини) для швидкого й зручного доступу до необхідних речей.

Майно, яке може зіпсуватися під впливом вологи, має бути упаковане у водонепроникну тару.

Місткість наплічника має відповідати поставленому завданню і часу, який військовик перебуватиме поза своїми основними силами. Середній літраж має бути приблизно 50-70 літрів.

Харчова пайка

Без їжі борець втрачає сили і швидше втомлюється. Тому розмір харчової пайки слід розраховувати знаючи, що військовику потрібно щонайменше чотири тисячі кілокалорій на добу. При цьому вага та об'єм пайки повинні бути мінімальні.

Усі продукти, призначені для вживання протягом одного дня, повинні бути запаковані в окремий пакет. Продукти повинні бути запаковані у водонепроникну тару й укладені в наплічник. Використовуйте пластикову тару для зниження шуму. Контейнери для продуктів повинні бути камуфльовані і не мати розпізнавальних написів.

Необхідно мати невеликі мішки для харчових відходів, щоб не залишати слідів перебування. Раціони харчування повинні розміщуватися на дні рюкзака. Кількість продуктів харчування залежить від тривалості дій та індивідуальних особливостей солдата. Кількість продуктів на один день приблизно складає 1 банку консервованого м'яса, 200 грамів каші й 2 плитки шоколаду. Консервів береться мінімум, оскільки досить багато важать. Добре брати горіхи, сушню, шоколад, протеїнові батончики тощо. Слід дотримуватися світломаскування, а також пам'ятати, що підігрівання їжі на відкритому вогні дає сильний запах, а це - небажано.

Фляга

Для далеких рейдів використовують «м'яку флягу» - гофровану ємність з еластичного матеріалу, вшиту у розвантажувальний жилет з боку спини. Такий «гідратор» здатний вмістити від двох до шести літрів води. При цьому він служить «подушкою безпеки» для спини, і відмінно пом'якшує удари. Гофрування стискає флягу і не дає воді плюскати всередині, що не демаскує стрільця при ході. Доступ до води можливий через трубочку із клапаном, закріплену на плечі. Варто стиснути клапан зубами, як вода під силою стиснення сама потече по трубочці. Саме такий спосіб дозволяє пити, здійснюючи при цьому мінімум рухів і не відволікаючись від спостереження.

Аптечка

Аптечка має бути укомплектована передусім такими видами ліків: знеболюючими засобами, кровоспинними засобами, антибіотиками, таблетками для знезараження води, а також перев'язним матеріалом. Також

бажано мати засоби проти опіків, крем для губ, антиалергічний засіб, таблетки від розладів шлунка, репеленти від комах.

Аптечка на випадок екстремальної ситуації (варіант)

Базовий набір складають медикаменти, які необхідні при:

- дрібних побутових травмах, зокрема порізах (стерильні бинти і серветки, вата, перекис водню, спирт, йод, пластр);
- алергії (лоратадін, лорано, кларитін);
- отруєнні (лоперамід, но-шпа або дротаверін);
- застуді (парацетамол, ібупрофен);
- опіках (мефенат, діоксизоль-Дарниця, пантенол)
- травмах очей (сульфацил натрію, альбуцид).

На випадок вогнепальних поранень – антибіотики, знеболююче і кровоспинне. Пораненого слід якнайшвидше доставити до лікаря. Якщо такої можливості немає – боротися за його (своє) життя самотійно. Традиційний метод зупинки кровотечі – стискаюча пов'язка. Якщо при пораненні зачеплені більші судини – слід використати спеціальні кровоспинні засоби. Це може бути Quick Clot и Celox західного виробництва, російський Гемостоп та українська Губка гемостатична виробництва ПАО «Біофарма». Українські вчені розробили також новий ефективний кровоспинний засіб «Кровоспас».

Також слід мати знеболювальні засоби. Звичайних знеболювальних засобів – таких як парацетамол, панадол, ефералган – при вогнепальному пораненні може бути недостатньо. Тому слід мати солпадеін або дексалгін. Краще брати декілька упаковок на одну людину. Добре мати дексалгін в ампулах на випадок важкого поранення. Не забудьте купити шприци.

Антибіотики актуальні при будь-якій хворобі, коли підвищується температура одночасно із виділенням гною, блювотою, проносом тощо, а отримати негайну допомогу лікаря перешкоджають обставини. При вогнепальному пораненні антибіотики слід вживати, коли відсутня можливість швидко потрапити до лікаря. Це можуть бути амоксиклав чи його аналоги, які містять амоксицилінклавову кислоту, і цiproфлосаксін. Вони бувають в таблетках і ампулах. Мета вживання антибіотиків – убити мікроби, які попадають з кулею в тіло людини. Просте правило вживання обох антибіотиків залежно від місця поранення чи захворювання: «груди і вище – амоксиклав, живіт і нижче – цiproфлосаксін». Наприклад, проти мікробів, які спричинюють кишкові розлади, ефективний цiproфлосаксін».

До аптечки слід покласти дезінфікуючі серветки, гелі, спирт (чи спиртовий розчин) тощо.

В екстремальній ситуації можуть стати в пригоді засоби для очищення й знезараження води. На українському ринку є декілька видів таких засобів. Наприклад, спеціальна трубка-фільтр, через яку можна пити прямо з пляшки або джерела - Aquamira Frontier Emergency (розрахована на 75 літрів). Є спеціальні таблетки Акватабс, (одна таблетка знезаражує до 5000 літрів води, але слід уважно розраховувати дозу і обережно нею користуватися).

З метою економії коштів слід купувати медикаменти вітчизняних виробників. Зарубіжні аналоги є значно дорожчі.

Ножі. У кожного бійця має бути щонайменше два ножі. Один бойовий, інший компактний, універсальний з набором інструментів для побутових та ремонтних потреб. Такий ніж може знадобитися і в бойових умовах. У набір інструментів (мультитул) мають входити кусачки, бокорізи, плоскогубці, викрутки, шило. Такий набір інструменту допоможе різноманітних ситуаціях.

Інше. Кожен боєць повинен мати дві димові шашки, 1-2 індивідуальних перев'язувальних пакети, джгут, кровоспинні засоби, 1-2 шприц-тубики із знеболюючим засобом. Залежно від ситуації, кількість медикаментів може бути більшою, але не меншою, бо ніхто не може знати коли, як і де це все може знадобитися. В умовах відриву від основних сил запас може стати у пригоді.

Також кожному воїну слід мати комплект ПНЗ — польовий надзвичайний запас, на випадок, якщо раптом ви опинились самі на території контрольованій ворогом, і вам потрібно все для того, щоб вижити, вийти до своїх, чи дочекатися допомоги. ПРЗ слід розташувати на самому військовику, а не в наплічнику.

У комплект ПНЗ мають входити 2-3 швейні голки, бажано намагнічені, з нитками, декілька булавок; 3-5 метрів тонкої волосіні; декілька риболовних гачків; дві-чотири половинки лез безпечної бритви, декілька сірників з теркою; декілька таблеток для обеззараження води; медичні препарати: антибіотики, активоване вугілля, протизастудні препарати й інше.

Все це легко розмістити в звичайній армійській аптечці, чи невеликій мильниці. Бажано також мати 1-2 плитки шоколаду з горіхами, це допоможе деякий час поповнювати свої сили, та не займатися добуванням і приготуванням їжі.

У кожного обов'язково має бути фляга чи гідратор з водою. Часто запас води у пластиковій упаковці перевозять у бойовій техніці, та в гарячці бою не буде часу на пошук цих запасів. Тоді й стане у пригоді індивідуальна фляга.

Кожен воїн має мати карту місцевості, з якою повинен вміти працювати, компас, транспортир, олівець та канцелярську гумку. Якщо немає можливості забезпечити кожного бійця картами, то вони мають бути хоча б на пункті тимчасової дислокації, щоб бійці могли їх детально вивчити. Карти допоможуть зорієнтуватися на місцевості, надати цілевказання. Як правило, військових топографічних карт завжди бракує, або вони взагалі відсутні. У таких випадках доцільно знайти прості географічні карти, нанести на них необхідні позначки та заклеїти їх скотчем, аби вберегти від впливу вологи та механічного руйнування.

Пересування транспортом

Переважає більшість особового складу перевозиться військовими вантажівками, які не захищають від куль стрілецької зброї, вистрілів з гранатометів, мін, вибухових пристроїв. Наслідком цього є втрати при обстрілах та наїздах на міни. Для захисту особового складу рекомендують провести таку підготовку транспорту:

- прибрати бокові лавки;
- борти вантажівок підсилити брусом, колодами, стальними трубами з вставленими у них колодами чи брусами;
- перед колодами чи брусами варто розташувати стальні чи броньовані щити. Борти варто оббити ззовні товстою гумою;
- дно кузова варто викласти брусом чи мішками з піском;
- посеред кузова встановити великі скрині. Їх можна використовувати для перевезення додаткового боєкомплекту, продуктів харчування, води і т. п.;
- бійці розташовуються на скринях спинами одні до одних зі зброєю, скерованою на зовнішній периметр. Кожен спостерігає за своїм сектором. Боєць у кабіні спостерігає за сектором у напрямку руху автомобіля. Набої мають бути дослані у набійники. Перші магазини мають бути заряджені трасерами;
- при пересуванні на вантажних автомобілях по рівнинній місцевості тенти закріплюються поверх кузовів для захисту від сонця чи дощу. При пересуванні в умовах гір чи міста тенти потрібно повністю зняти, бо вони обмежують огляд;
- особовий склад повинен бути споряджений у засоби захисту: шоломи, бронежилети;
- при пересуванні на броньованих вантажівках розташування бійців має бути таким, як вказано вище. Сектори контролюються через відповідні люки та бійниці.

При такому розташуванні бійці постійно контролюють простір довкола автомобіля і готові вмиль відкрити вогонь по супротивнику. Між кабіною та кузовом має бути надійний постійний зв'язок. Особовий склад повинен заздалегідь узгодити порядок дій у тій чи іншій ситуації, а при можливості й потренуватися. Команди мають бути чіткими та зрозумілими.

При пересуванні БТРами, той, хто перебуває на місці командира, контролює сектор за напрямком руху. Бійці у люках контролюють сектори по боках та зверху. Бійці всередині контролюють сектори по боках. Стрілець у башті відслідковує сектор за напрямком руху, або найнебезпечніший напрямок. Кулеметник розташовується між відкритими люками зверху і контролює задній та верхній сектори. Всі споряджені у засоби індивідуального захисту, бронежилети та шоломи.

Обслуговування зброї у бойових умовах

У бойовій обстанові здійснювати класичне обслуговування зброї не завжди вдається. Але чистити зброю треба. І робити це слід постійно. Адже під час стрільби на деталях зброї утворюється нагар, який роз'їдає хромоване покриття деталей та призводить до утворення виїдів. Ці виїди сприяють утворенню додаткових прозирів та люфтів, які погіршують точність та купчастість стріляння.

Нагар легко зняти за допомогою клаптя тканини відразу після стрільби, поки зброя ще тепла. Тому, якщо є нагода, відразу після стрільби розберіть зброю і протріть місця найбільшого накопичення нагару: газову камеру, газовий поршень, газову трубку, дулове гальмо-компенсатор. Цівку й замок можна залишити на потім для більш ретельного чищення.

Практики рекомендують чистити зброю лужними розчинами, у яких нагар добре розчиняється, оскільки має кислотну реакцію. Тому нагар можна розчинити водним розчином соди. Краще, як це буде сода кальційована. У господарників, як правило, є речовини для миття посуду, чи для прання, які містять соду.

Добрим засобом для чищення зброї є гас. Він легко «роз'їдає» всякий нагар, іржу та бруд. Достатньо опустити на короткий час деталь у гас, і наліт іржі, бруду та нагару відкисне і стане м'яким, таким чином його легше зняти. Але як? Застосовувати абразивні матеріали для чищення зброї заборонено. Та є «народний» спосіб.

Для чищення зброї надається попіл, який залишається після спалювання дров. Потрібно розтовкти голівешки у дрібний порошок і використовувати для чищення зброї. Найкращим вважається попіл берези, оскільки в ньому високий вміст лугу.

Під час бою зброя може перегрітися і вона заклинить. Це відбувається досить часто. Якщо без перерви вистріляти з автомата АК-74 довгими чергами три-чотири магазини набоїв, у темну пору цівка буде світитися фіолетовим світлом, що свідчить про перегрівання. Щоби уникнути перегрівання, варто вести вогонь частими поодинчими пострілами, або короткими чергами по 2-3 набої. Поодинчі постріли забезпечать високу купчастість стрільби й унеможливлять перегрівання.

Якщо ж зброю таки заклинило, потрібно від'єднати магазин, і декілька разів пересмикнути замкову раму, домагаючись вільного пересування рухомих частин. Не хапайтеся за перегріту цівку голими руками, бо обпечетесь. Пам'ятайте, що у набійнику залишився набій, тому подбайте про безпеку при поводженні зі зброєю.

Щоби зменшити ймовірність заклинювання зброї через пригоряння рухомих частин, варто використовувати **графітове зброярське мастило**. Його можна знайти на кожному зброярському складі. Це мастило добре витримує високу температуру і зменшує в'їдання нагару у метал. Накладіть графітове мастило тонким шаром на поршень, бокові поверхні газової трубки і газової камери, бокову і різьову поверхні зрізу цівки, і на різьову та бокову поверхні дулового гальма-компенсатора. Не допустіть попадання мастила у канал цівки. Навіть через великий проміжок часу після стріляння це мастило легко

видаляється разом з нагаром. У такому разі для чищення зброї витратите набагато менше сил та часу.

Не використовуйте графітове мастило у зимовий період. Воно гусне і може стати причиною затримки. Зимом зброя і так швидко холодне, тому ймовірність заклинювання дуже мала.

Потрібно регулярно чистити всередині й перезаряджати магазини, навіть якщо ви їх не використовували і не виймали з розвантажувального жилета чи набійниці. У магазин може попасти вода чи бруд які стануть причиною несправності. Просто протирати поверхню магазину і подавач недостатньо.

Особливої уваги потребує спеціальна зброя, призначена для безшумної стрільби. Особливості конструкції цієї зброї і боєприпасів для неї обумовлює слабку роботу автоматики, через невеликі тиски газів на замок при перезаряджанні. Для справного функціонування рухомих частин безшумної зброї їх потрібно ретельно чистити та змащувати.

Щоб не переплутати свій автомат з автоматом друга вночі, зробіть на ньому особливий знак. Наприклад, наклейку зі стрічки, скотчу, ізоляційної стрічки, чи медичного пластиря у відомому вам місці. Це допоможе вам легко знайти свій автомат навіть у темноті навпомацки, у випадку тривоги, обстрілу, та ін.

Читачу!

Цілком ймовірно, що Ти здобудеш кращий бойовий досвід і дасиш ефективніші поради молодим бійцям, ніж ті, які Ти прочитав. Дай Тобі цього Боже! І нехай Він обереже Тебе і скріпить Твої сили!

Ми ж, причетні до видання цієї книжки, дякуємо Тобі за терпіння, з яким Ти дійшов до останньої сторінки книжки, і сподіваємося, що наша скромна праця стане бодай маленьким камінцем у фундамент величної будівлі Перемоги українського народу над ворогами. А вона обов'язково станеться!

ЧАСТИНА ПЕРША

БУДОВА АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА), КОРИСТУВАННЯ НИМИ, ДОГЛЯД І ЗБЕРЕЖЕННЯ

Розділ I. **ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ**

Призначення й бойові властивості автомата (кулемета)

Поняття про будову автомата (кулемета) і роботу його частин

Розділ II. **РОЗБІР І ЗБИРАННЯ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)**

Розділ III. **ПРИЗНАЧЕННЯ, БУДОВА ЧАСТИН І МЕХАНІЗМІВ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА), ПРИЛАДДЯ ТА НАБОЇВ**

Призначення, будова частин і механізмів автомата (кулемета)

Приладдя до автомата (кулемета)

5,45-мм бойові набої

Розділ IV. **РОБОТА ЧАСТИН І МЕХАНІЗМІВ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)**

Розташування частин і механізмів до заряджання

Робота частин і механізмів при заряджанні

Робота частин і механізмів при автоматичній стрільбі

Робота частин і механізмів під час стрільби поодиночними пострілами

Затримки під час стрільби з автомата (кулемета) і способи їх усунення

Розділ V. **ДОГЛЯД ЗА АВТОМАТОМ (КУЛЕМЕТОМ), ЙОГО ЗБЕРІГАННЯ**

Загальні положення

Поточне обслуговування

Зберігання автоматів (кулеметів) і набоїв

Розділ VI. **КОНТРОЛЬНИЙ ОГЛЯД АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА) І ПІДГОТУВАННЯ ЙОГО ДЛЯ СТРІЛЬБИ**

Загальні положення

Порядок контрольного огляду автомата (кулемета) солдатами і сержантами

Порядок контрольного огляду автомата (кулемета) офіцерами

Огляд бойових набоїв

Підготовка автомата (кулемета) до стрільби

Розділ VII. **ПЕРЕВІРА БОЮ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА) І ПРИВЕДЕННЯ ЙОГО ДО НОРМАЛЬНОГО БОЮ**

Загальні положення

Перевіра бою

Приведення до нормального бою.

Вивірення мірника НСПУ, перевіра бою і приведення до нормального бою автомата (кулемета) з мірником НСПУ

ЧАСТИНА ДРУГА

СПОСОБИ І ПРАВИЛА СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

Розділ VIII. **СПОСОБИ СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)**

Загальні положення

Приготування до стрільби

Стрільба

Припинення стрільби

Способи стрільби з упори та з-за укриттів
 Способи стрільби на ходу
 Способи стрільби з лиж
 Способи стрільби при пересуванні
 Способи стрільби по повітряних цілях
 Способи стрільби з вертолетів

Розділ IX. **ПРАВИЛА СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)**

Загальні положення
 Спостереження за полем бою і цілевказування
 Вибір цілі
 Вибір націлу, точки націлювання й націльника
 Вибір моменту для розпочинання вогню
 Стрільба, спостереження за її результатами і коригування
 Стрільба по нерухомих цілях і цілях, що з'являються
 Стрільба по рухомих цілях
 Стрільба по повітряних цілях
 Стрільба в горах
 Стрільба в умовах обмеженої видності
 Стрільба в умовах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження
 Стрільба під час руху автоматника (кулеметника)
 Стрільба з вертолетів
 Постачання набоями і витрати в бою

Додатки:

1. БАЛІСТИЧНІ ТА КОНСТРУКТИВНІ ДАНІ 5,45-мм АВТОМАТА (АК-74 ТА АКС-74), 5,45-мм РУЧНОГО КУЛЕМЕТА (РПК-74 ТА РПКС-74) ТА 5,45-мм НАБОЮ ДО НИХ
2. ПРОБИВНА ДІЯ КУЛІ ЗІ СТАЛЕВИМ ОСЕРДЯМ 5,45-мм НАБОЮ ПІД ЧАС СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА (АК-74 і АКС-74) ТА РУЧНОГО КУЛЕМЕТА (РПК-74 і РПКС-74)
3. ОСНОВНА ТАБЛИЦЯ
4. ПЕРЕВИЩЕННЯ ТРАЄКТОРІЇ НАД ЛІНІЄЮ НАЦІЛЮВАННЯ
5. ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗСІЮВАННЯ ДЛЯ АВТОМАТІВ (АК-74 і АКС-74) ТА РУЧНИХ КУЛЕМЕТІВ (РПК-74 і РПКС-74)
6. КІЛЬКІСТЬ НАБОЇВ, ЩО НЕОБХІДНА ДЛЯ УРАЖЕННЯ ПООДИНЧОЇ ЦІЛІ З АВТОМАТІВ (АК-74 і АКС-74) І РУЧНИХ КУЛЕМЕТІВ (РПК-74 і РПКС-74) ПРИ СТРІЛЯННІ ЧЕРГАМИ У ТРИ ПОСТРІЛИ (У ЗНАМЕННИКУ ПІД ЧАС СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА ПООДИНЧИМИ ПОСТРІЛАМИ) КРАЩИМИ АВТОМАТНИКАМИ (КУЛЕМЕТНИКАМИ)
7. ОБЛАДНАННЯ ВЕРТОЛЕТІВ ДЛЯ СТРІЛЯННЯ ЗІ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ
8. МОДЕРНІЗАЦІЯ АВТОМАТА АК
9. ПІДЦІВНИЙ ГРАНАТОМЕТ ГП-25
10. Маленькі хитрощі стрільця. Магазинні хитрощі швидкоплинного бою.
11. Як зручніше носити зброю.
12. Спорядження.
13. Пересування транспортом.
14. Обслуговування зброї в бойових умовах.